YAZIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
mayıs 86
57
KDV dahil
400TL

Tüm ayrıntılarıyla Sıddık Bilgin olayı

"İŞKENCEYİ GÖRDÜM"

YURTLARDA NE OLUYOR

YARIN

TUSTAV
ARŞİVİ
Umur Coşkun
Bağışı

SIS ÇANLARI

Bir sabah yatağınızdan kalktığınızda güneşi pencerenizde bulamazsınız. Göğün uçsuz bucaksız mavisiliği yerine, koyu, yoğun bir griliğe doldurma gözleriniz. Peşinizden sızılan havayı kabul etmese ciğerleriniz. Yüzünüzü yalayıp geçen, ılık bir sabah esintisi yerine keskin bir rüzgar olsa. İnsan seslerini arayıp bulamasa kulaklarınız. Yüreğinizin atışı da yabancı gelse size. Kapınızın önünde gazetenizi bulamazsınız. Radyonuz sevdiğiniz tek bir müzik parçasını çalmasa. Sisin yoğunluğu, rüzgarın keskinliği size tek bir şey söylese: Bundan sonraki her sabah, her gündüz ve her gece böyle olacak, desse.

Eğer gerçekten o anki somutluklar gelecek günlerin böyle olacağına ilişkin tartışılmaz ipuçları veriyorsa, insan, kendisini insan yapan her şeyiyle harekete geçer. İnsanlığını korumak için de geçmek zorundadır. Ancak siz kalın, rüzgar keskinse, insan sesleri çok uzaktaysa. Öyleyse sisin dağılacağına ilişkin ilk haberi veren, sisin çökmesiyle çalmaya başlayan sis çanlarıdır. Ve nerede yaşamı kavramış bir beyin varsa, orada sisi yokeden bir sis çanı vardır. Ve sis çanının yaşamın ne kadar değişik alanından ses verirlerse uzaktaki insan sesleri o kadar yakınız ve çoğalır.

Evet, herbir sis çanı kendine düşeni yapmalı. Sisin yoğunluğu çınlamanın şiddetine bağlı olmalı. Yoksa güçsüz çınlamaların gideceği yere ulaşmaları olanaksızdır.

Bu elbetteki tek yanlı işleyecek bir süreç değildir. Basın bilinçli okuyucuyu yaratmak için önce kendine düşeni yapmalı, ancak bundan sonra sorunları okuyucuyla paylaşabileceğini bilmelidir. Basın eğer yolsuzluk ve işkence olaylarını tartışma sorumluluğunu göstermişse, geniş insan yığınlarıyla bu anlamdaki bir mücadele platformunda buluşup gelebilmenin onurlu mutluluğunu da yaşayabilecektir.

İçinde bulunduğumuz günlerde basın bu anlamdaki sorumluluğunu daha da somut örneklerle belgelemektedir. Kamuoyu da aynı bilinçle ve sorumlulukla bu çabalara kulak vermeli, çabaları sahiplenmelidir.

Sis çanları insanlar içindir. Sis çanları çalar, sisler dağılır, çanlara kulak verenler çoğalır, insan daha çok insanlaşır...

Yarın, önceki sayılarında sergi ve panel gibi etkinliklerini sürdürmeye çalışacağını söylemişti. Bu anlamdaki çalışmalarını sürdürüyor. İçinde bulunduğumuz ayın 7. günü Ankara Sanat Tiyatrosu'nda "İnsan Hakları ve Gençlik" konulu bir panel düzenlemek için gerekli girişimlerimiz sürüyor. Bir sorun çıkmadığı takdirde gerçekleştireceğimiz panele tüm okuyucularımızı, tüm gençleri bir kez de bundan davet ediyoruz. Mayıs ayı içindeki bir diğer etkinliğimiz de "Yarın Gençlik Yılı Sergisi"nin bu kez de Muğla'da açılacak olması. Yeni etkinliklerde ve daha iyi çabalarda birlikte olmak dileğiyle...

Sevgi ve Dostlukla...

YARIN / Ülkemiz İşkence Utancından kurtarılmalıdır 3
"İŞKENCEYİ GÖRDÜM" 4
PATRICE de la TOUR de PIN / Şiirler (Türkçesi: A.TEKİN) 7
YURTLARDA NE OLUYOR?
İncirlik ve Bornova Olayları 8
Öğrenci Derneklerinin Görüşleri 11
Yurt Birimleri Ne Diyor? 12
Yurtlarda "Yaşayanlar" Anlatıyor... 13
SERDAR CAN / Gönlübol ve O'nun Fonları "Yorumlarla Öğrenci Affı" 14
GAZİ ÜNİVERSİTESİNDE YASADIŞI UYGULAMALAR 15
HALDUN ÖZEN / YÖK Reformculuğunun Çöküşü 16
HALUK GERGER / "Türkiye'de aydın olmak halktan, emekten yana olmayı gerektirir" 17
YASEMİN ÇONGAR / Zaferin 41. Yılında FAŞİZM ve DEMOKRASİ MÜCADELESİ 18
MAHMUT DİKERDEM / Barışseverler Cemiyetinin Kuruluş Yıldönümü İçin "SELAM ONLARA" 19
NAZIM HİKMET "Sanat ve Edebiyat Üzerine Düşünceler" 22
JOACHİM KRİSCKA / Faşistlerin Barınağı 24
ZEKİ YÜCEL / Geleceği Olmayanlar 26
Faşizmin Yenilişi, Barış, Demokrasi Üzerine Dünya Öğrenci Derneklerinin Görüşleri 28
MUSA AYDOĞANOĞLU / İbsen ve Klasik Yapıtlara Çağdaş Yaklaşım 29
MUSTAFA ÇETİN / Libya'ya Saldırı ve Üsler Sorunu 30
CEMİL TURAN / NATO ve Türkiye 32
ANNA SEGHERS ve Sanatçının Sorumluluğu (Türkçesi: NİHAT YILDIZ) 34
BÜKET UZUNER / Benim Adım Mayıs (Öykü) 36

TİMUÇİN ÖZYÜREKLİ / Şiir 15
ATİLA ÇINAR / Şiir 21
ŞAHAP ERASLAN / Şiir 37
ACEM ÖZLER / Şiir 35

FERRUH DOĞAN / Karikatür 3
İHSAN ECE / Desen 7
ALTAY MARTI / Karikatür 28
MURAT ÖZMENEK / Karikatür 32
HAKAN EKEN / Karikatür 38
ERCAN BAYSAL / Karikatür

□SAHİBİ
Sami Alptekin

□SORUMLU YAZIİŞLERİ YÖNETMENİ
Mustafa Okan

□BÜRO VE TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100 64
Stockholm

F. Almanya: Mehmet Bilgin
Vulkan Str. 20
4000 Düsseldorf 1

Hollanda: Ramazan Ekinci
Postbus 392
6040 AJ Roermond

İsviçre: Serdar Ataman
Apollo Str. 8
8032 Zürih

İzmir: 856. Sokak
Nurhan 3/502 Konak

İstanbul: Divanyolu
Hoca Rüstem Sokak
Zafer Han, No: 7/14
Cağaloğlu

Adana: Levent Aksel
Özel Sancak İşhanı
Asmakat, No: 5
Döngyol

□İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa: 80.000.- TL.
Yarım Sayfa: 50.000.- TL.
Çeyrek Sayfa: 25.000.- TL.
İç Sayfalar/
Tam Sayfa: 50.000.- TL.
Yarım Sayfa: 25.000.- TL.
Çeyrek Sayfa: 13.000.- TL.

□DAĞITIM
Etkin Dağıtım 527 60 11

□ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 3000,
Altı Aylık 1500 lira
Yurtdışı/Yıllık 30,
Altı Aylık 16 DM.
Yurtdışı tek satış 3 DM.

□TEKNİK İŞLER
Dizgi: Norm Dizgi
Film: Denk Ajans
Baskı: Sanem Matbaacılık

Grafik Düzenleme: Yarın

□YÖNETİM ADRESİ
Hanuncu Sokak, 19/10
Sıhhiye, Ankara

□YAZIŞMA ADRESİ
Yarın, PK 723, Kızılay
Ankara

□POSTA ÇEKİ
Yarın, 164860

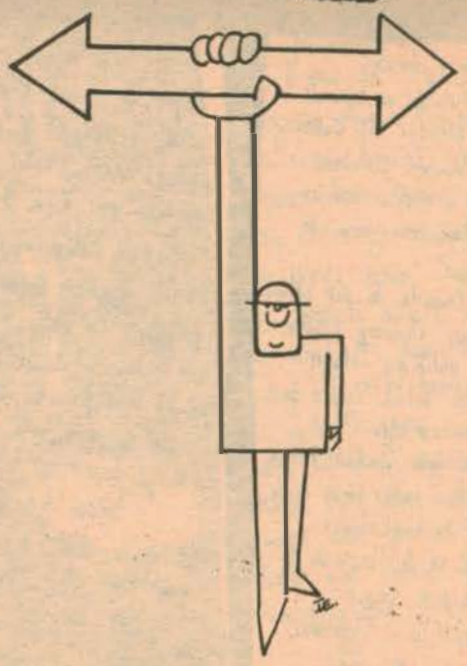

Ülkemiz işkence utancından kurtarılmalıdır

YARIN

Bir süre önce Sedat Caner'in "Nokta" dergisi aracılığıyla yaptığı açıklamalar, ülkemizin gündeminde yıllardan beri önemli bir yeri bulunan işkence olaylarına ilişkin önemli gelişmelere yol açtı. Kuşkusuz bu açıklamaları önemli kılan işkenceye uğrayanlar tarafından yıllarca mahkemelerde, savcılıklarda binlerce kez anlatılmış işkence olaylarının ilk kez fiilen işkence yapmış biri tarafından doğrulanmış olmasıdır. Gerçekten de işkenceci polisin anlattığı işkence yöntemleri toplumumuzun önemli bir kesiminde biliniyor ve insanlarımızın çoğunda varolan "karakol korkusu" bu bilgilerden kaynaklanıyordu. Açıklamalar toplumumuzda yaygın olan bu korkunun hiç de yersiz olmadığını ortaya koymaktadır.

Nokta dergisinde yapılan bu açıklamalar, işkence olaylarının çözülüşü ve sorumluların ortaya çıkışına ilişkin bir sürecin başlangıcı olabilir mi? Bunu zaman gösterecektir. Ancak ilk işaretler böyle bir gelişmenin varlığını göstermektedir, işkenceci polisin itiraflarından sonra işkence olaylarına ilişkin birçok haber basında yer almıştır. Bu sürecin ikinci halkasını da yine Caner'in bu kez Hürriyet'te yayınlanan ve belki de ilk açıklamalarından da önemli açıklamaları içeren Savcılık ifadesi oluşturmuştur. Oldukça önemli açıklamaları içeren Sedat Caner'in savcılık ifadelerine basın organlarının ilgi göstermemesi ise ilginçtir.

Basından yeterince ilgi görmeyen bu ifade, işkence olaylarında devletin sorumluluğuna ilişkin önemli iddialar içeriyor. Altı ilde yapılan işkencelere ilişkin ayrıntılı bilgilerin yer aldığı ifadede ölümle sonuçlanan işkence olaylarının sıkıyönetim ve emniyetin kilit noktalarındaki yetkililer tarafından bilinmesine karşın, savcılıkça intihar olarak kapandığı belirtiliyor. Yine savcılık ifadesine göre Kahramanmaraş Eğitim Enstitüsü spor salonunda işkenceyle yapılan sorgulamalarda sorular, sıkıyönetim kurmay başkanı, MİT bölge temsilcisi ve sıkıyönetimde görevli diğer subaylarda, emniyet yetkililerinden oluşan bir komisyonca sorulmuştur.

İşkence olaylarının çözülüş sürecindeki önemli diğer bir olaysa Sıddık Bilgin'in ölümüdür. Kamuoyunda günlerce tartışılan Sıddık Bilgin'in öldürülmesi olayının da bir tanığı ortaya çıkmış ve olayla ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Eskişehir Savcılığına suç duyurusunda bulunan bu erin dergimizin iç sayfalarında bulabileceğiniz açıklamaları Sıddık Bilgin olayını aydınlatmaktadır

Zamanıyla, mekanıyla, tek tek isimleriyle somut iddialardır sözkonusu olan. Emniyette baskı altında alınan ifadelerin ölüm cezalarına dayanak oluşturabildiği ülkemizde hiç bir zorlama olmaksızın isteğinden ve büyük riskleri göze alınarak yapılan bu açıklamaların geçiştirilmek istenmesi anlamlıdır.

Yapılan açıklamaları ciddi kılan nedenlerden birisi somutluğudur. Ama en önemli neden açıklamaların içeriğidir. Bu iddiaların doğru olduğunun ortaya çıkması halinde işkencenin kurumlaşmış olduğu tartışma götürmeyecek ve bir dizi soru çıkacaktır ortaya: Sıkıyönetim komutan yardımcısı, sıkıyönetim kurmay başkanı gibi sıkıyönetimin; siyasi şube müdürü gibi emniyetin kilit noktalarında bulunan yetkililerin bilgisi dahilindeki işkence nedenli ölüm olayları neden gizlenmiş ve savcılıkça intihar olarak kapatılmıştır? Bu yetkililerin işkencelerin yapılmasına etki ve katkısının tartışılması bir yana, sadece olayın kapatılmış olması bile önemli bir suç oluşturmaktadır. Kimler, kimi, neden korumuştur? MİT bölge temsilcisi, sıkıyönetim kurmay başkanı ve diğer sıkıyönetim ve emniyet yetkililerinden oluşan soruşturma komisyonu yasal bir organ mıdır? Devlet hastanesi doktorlarının görevleri arasında işkence izlerini yokederek işkence görenlere sağlam raporu vermenin olup olmadığı ve bunları sıra ile işkence yerlerinde kimlerin görevlendirdiği ayrı bir merak konusudur. Benzer sorular Sıddık Bilgin olayı için de geçerlidir.

Bu sorulara bulunacak yanıtlar, sorgulamalarda işkenceyi kurumlaştıran kaynaklara ilişkin ipuçları verecektir. Bu ipuçları, belki de devletin kilit noktalarında görevli kimi yetkilileri de içinde barındıran bir işkence örgütünün varlığını ortaya çıkaracaktır. Böyle bir durumda ülkeyi yönetenlerin devletin içine yuvalanmış bu örgütten 'habersizliği' nasıl açıklanacaktır. Üstelik işkence olaylarının yoğunlaşmasının, yönetimde bulunanların toplumun bütün kesimini denetimde tuttuklarını ve her yerde huzur ve güveni sağladıklarını sık sık ifade ettikleri bir döneme rastlıyor olması durumu açıklamayı iyice güçleştirecektir.

Ortada büyük bir siyasal sorumluluk bulunmaktadır. Bu sorumluluk işkencenin kaynağını ortaya çıkarmak için çaba göstermeyi gerektirmektedir. Bugünkü bükümet açığa çıkan işkence olaylarının kendi dönemlerine ait olmadığını ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz. Hükümete düşen suç iddialarının üzerine gitmek, olayları aydınlatmak, işkencecileri korur duruma düşmemektir. Yapılacak iş basittir. Son derece somut olan iddialarda; işkence yaptıkları, işkenceden bilgi sahibi oldukları, işkence izlerini yok etmek için tedavi yaptıkları ileri sürülenler isimleriyle belirtilmiştir. Bunların sorgulamaya başlanması, birbirleriyle ve işkence görenlerle yüzleştirilmeleri halinde işkence düğümleri çözülmeye başlayacaktır. Kuşkusuz böyle bir soruşturma parlamento eliyle yürütülmelidir. ANAP böyle bir çabaya niyetli gözükmediği gibi ülke yöneticileri açığa çıkma telaşına kapılan işkencecileri ferahlatacak konuşmalar yapmaktadırlar. İşkence tartışmasının sona ermesi ancak işkencecilerin açığa çıkartılması ve yargı önünde hesap vermeleriyle sağlanabilir. Bunun başka bir yolu, yöntemi yoktur.

İşkence olaylarını gündeme getirenler elbette 'maksat b'dır. Tıpkı işkence olayları ortaya çıktıkça işkencelerden sözedenleri suçlayanlar gibi. İşkence olaylarını gündeme getirenlerin amacı, işkencelerin olmadığı, demokratik hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı bir ülkede yaşamaktır. Ya, işkenceciler yerine işkencelere karşı çıkanların üzerine gidenler hangi amaçla hareket etmektedir? Ülkemizin yurtdışında küçük düşürülmesi işkence olaylarının gündeme getirilmesinden değil, işkence olaylarının varlığından kaynaklanmaktadır. Dış dünyadaki saygınlık bahane edilerek ülke içinde insanların susturulmaya çalışılması anlamsızdır. Kimse, "dışarıda bize ne derler" diye içerde işkence olaylarının örtbas edilmesini istememelidir.

İşkence olaylarının ve sorumlularının ortaya çıkmaya başladığı bir süreç yaşıyoruz. İşkence olaylarının tümüyle sona ermesinin ancak parlamentonun tüm devlet organlarını denetimi altına aldığı, hak ve özgürlüklerin sağlam güvencelere bağlandığı demokratik bir iktidarla mümkün olacağını biliyoruz. Bugünden yapılabilecekse, işkence olaylarının açığa çıkartılması çabalarını sürdürmektir. Açığa çıkartma sürecinin başlangıcında ve bu noktaya gelinmesinde Erbil Tuşalp'in "Bin İnsan" ından Nokta dergisinin yayınlarına, Cumhuriyet gazetesinin 12 Mart dönemini aydınlatan yazılarına dek demokrat basınımızın önemli katkıları olmuştur. Daha ileri noktalara gidilmesinde de asıl sorumluluk demokrasi güçleriyle onun önemli bir parçası olan demokrat basınımıza düşmektedir.

Suveren Karakolu teröristlerce, tahmini olarak 23 Temmuz 1985 tarihinde rehet ateşine ve tutuldu ve tarandı. Ama Limoya birşey olmadı. Bir iki gün sonra Yüzbaşı Ali Şahin ve beraberinde elli kadar komando askeriyle beraber karakola geldi. Görüşe pidilecek dendi. ve benle Ali Can o ekiple beraber yola çıktık. Sanıyorum karakolun basılmasıyla ilgili soruşturma için geldik.

İlk önce Güzelkpa köyüne gittik. Burada iki gün kaldık. Yüzbaşı Ali Şahin sorgulamalarda bulundu. Oradan Dedebağ Köyüne gittik. Orada evleri aradık. Teröristi olarak ihbar aldığımız Hayri Konar'ı arıyorduk. Dağönü Köyüne gittik. O ara Sıddık Bilgin de Genç ilçesinden getirildi. Gözleri bağlıydı. Amcası oğlu Sait Bilgin ile beraber getirildi. Hepsinin gözleri bağlıydı. Sıddık Bilgin, Ahmet Konar, diğerlerinin isimlerini hatırlamıyorum, ellerinden bağlı bir şekilde camsuz evlere atıldılar. Sabaha kadar bağlı kaldılar. Ertesi gün ismini hatırlayamadığım Astsubay ve iki komando ari onları dövmeye başladı. Okulun bahçesinde üç gün boyunca dövdüler. Sonradan hepsinin ellerini çözdüler. Elleri çözülünce yere yığılıp kaldılar.

Şahit Mustafa Okan — 8.4.1986 — Çvş. Fikret Birge

Aylsınlar diye kovayla üzerlerine su döküyorlardı. Gıyasettin Bilgin ile Sıddık Bilgin ölü gibi yerde yatıyordu. Sıddık kalkmayınca, Yüzbaşı Ali Şahin, doktor ve oradaki askerler başına toplandı. İsmini hatırlamıyorum, ama genç, sarışın, bıyıklı doktor muayene etti. Fazla birşey göremedim. Köylüler de toplandı. Görmesinler diye Sıddık'ı kucaklayıp okulun içine götürdüler. Sonra askerler arasında fısıldaşmalar oldu. "Öldü" dediler. Köylüleri dağıttılar. Diğerlerine kelepçeler takıldı. Gözleri bağlandı ve arabaya bindirildiler. Sıddık'ın da kalktıklarının altına girerek yürüyormuş gibi başka bir arabaya bindirdiler. O ara Sait'i bıraktılar. Onun kalbi hastaymış. Onu ve diğerlerini de dövmeye devam etselerdi, hepsi ölürdü.

Dağönü'den ayrıldık. Suveren'e doğru gelirken önümüze çıkan ilk dörtlükte durduk. Komutanlar arabadan indi, ayrıldılar biraz, kendi aralarında konuştular. Orada köyde kalan grubu bekledik. Ve tekrar yola devam ettik. Bir başka dörtlükte tekrar durduk. Sıddık'ın ve benim de bulunduğum araçla 400 metre kadar diğerlerinden ayrıldık.

Yzb. Ali Şahin, Sıddık'ı arabadan indirmemizi söyledi. Dört kişiydik. Zor kaldırdık. 200 metre kadar

Şahit Mustafa Okan — 8.4.1986 — Çvş. Fikret Birge

Çavuş Fikret Birge'nin 8 Nisan tarihinde Sorumlu yazışleri yönetmenimiz Mustafa Okan'ın tanıklığında verdiği yazılı ifade.

Tüm ayrıntılarıyla Sıddık Bilgin olayı

"İŞKENCEYİ GÖRDÜM"

31 Temmuz 1985 günü Bingöl'ün Genç ilçesinde yaşanan olayların bu ilçenin sınırları dışında çıkmaması, "gerçeğin" üzerine toprak atılıp buldozerle düzleştirildikten sonra artık hep yeraltında kalması ve bu olaya tanık olanlar dışında kimseye hiçbir şey duyurulmaması, kuşkusuz olayın fiziki ve siyasi sorumlularının istedikleri bir şeydi. Yaşananların kamuoyuna yansıması, hele gazete ve dergiler aracılığıyla Türkiye'nin her yanındaki yüzbinlerce kişiye iletilmesi istenmiyordu. Yetkililerin olaya ilişkin ilkin hiçbir açıklamada bulunmamaları, daha sonra ise "gerçekdışı" olduğu bugün artık kanıtlanmış olan bildiriler yayımlamaları da sözkonusu sorumluların bu "gizli tutma" uğraşı ile birleşiyordu.

Ancak yapılan hesaplar tutmadı. Olayı gören, duyan insanların duyarlılığı, birtakım rastlantılarla da birleşince, önce bir gazeteciye, daha sonra basın organlarına, milletvekillerine TBMM'ye dek yansıdı. İncelemeler, araştırmalar yapıldı. Gerekli hukuki işlemlerin ve soruşturmanın yürütülmesi için ilgili yerlere başvuruldu. Genç İlçesi Cumhuriyet Savcısı'ndan, Adalet Bakanlığı'ndan, İçişleri Bakanlığı'ndan, Jandarma Genel Komutanlığı'ndan bilgi istendi. Verilen yanıtlar, yapılan açıklamalar ise, yöre halkının ifadeleriyle, eldeki verilerle çelişiyor, kuşkuları dağıtmanın ötesinde artırıyordu. 8. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın TRT ve basında açıklanan "maktülün örgüt sığınaklarından kaçarken dur ihtarına uymadığından öldürüldüğü" şeklindeki bildiri, yetkililerin ağzından "kaçış şekli ve öldürülme yeri" konusunda çelişkileri içermekle birlikte, yinelenmekteydi.

Fotograf: TİMUR TÖRKAN

Evet, Ocak ayından başlayarak günlük gazetelere yansıyan, Yarın'ın da Mart sayısında geniş yer verdiği, olay, Bingöl ili Genç İlçesi Dedebağ Köyü öğretmeni Sıddık Bilgin'in öldürülmesi olayıydı. Bilgin'in köylülerin, karısının, çocuklarının ve 89 askerin önünde üç gün süreyle işkence gördükten sonra öldürüldüğü söyleniyordu. Ancak İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut "Bilgin, kaçarken dur ihtarına uymamış, yaralama amacıyla açılan ateş sonucu öldürülmüştür" diye açıklamalarda bulunuyordu.

Olay artık kamuoyuna mal olmuştu. Gerek Sıddık Bilgin'in amcası ve onunla birlikte üç gün boyunca işkence gören Gıyasettin Bilgin'in ifadesi, gerekse Sıddık Bilgin'in diğer amcası MSP eski senatörlerinden Mehmet Bilgin'in olayın soruşturulması konusundaki ısrarlı tutumu, cesedin ailesine teslim edilmesi ve olayın aydınlatılması için otopsi yaptırılması amacıyla mezarın açılması istemini güçlendirmişti. Gerçi resmi kayıtlara göre, ceset Sıddık'ın amcası Gıyasettin Bilgin'e teslim edilmek istenmiş, ancak alınmamıştı ama Gıyasettin Bilgin "kendisine bazı kağıtlar imzalatıldığını, ancak üç gün işkence görmüş olduğu için bu kağıtların içeriğini bilmediğini" söylüyordu. Bu arada SHP milletvekilleri Cüneyt Canver ve Ali İhsan Elgin ceset ailesine teslim edilinceye kadar sakallarını

Fotograf: Yavuz Yüksel
Milliyet

29 Nisan tarihli basın toplantısında Çavuş Birge, Ali İhsan Elgin ve Cüneyt Canver...

uzağa götürdük. Yzb. Ali Şahin yüzükoyun yere bırakmamızı istedi. O sıra, Ali Şahin'den başka Astsubay Çavuş İbrahim Yıldızgörür, Ayhan Astsubay ve 25 kadar komando askeri vardı. Cesedi bıraktık. Grubun yanına döndük. Yzb Ali Şahin, üsteğmen Ahmet Duman ve birkaç asker ihtar ateşi niteliğinde birkaç el havaya ateş ettiler. Sonra orada bulunan askerlerin hepsi yerde yatan Sıddık'ı taradılar. Sol ayağı, sırtı ve başı isabet almıştı. Tahmin ediyorum, 250-300'e yakın mermi atıldı. Biz, karakola döndük. Sıddık'ın başında, Ayhan Astsubay ve 10-15 komando kaldı. Sonra Genç ilçesinden Savcı geldi karakola ve Sıddık'ın vurulduğu yere gitti. Orada ne oldu bilmiyorum. 2-3 saat sonra cesedi karakolun yanına getirdiler. Daha önce dozerle mezar açılmıştı. Gömülüşünü görmedim ama gören arkadaşlar, elbiseleriyle gömüldüğünü söylediler. Ben sadece dozerin mezarı kapattığını ve mezarın üstünden geçerek toprağı düzlediğini gördüm.

Sıddık'ın vurulduğu yerde, Yzb. Ali Şahin bizlere "Herşey burada kalacak. Kimsenin lafı olmasın" diye ihtarda bulundu.

Fahrettin Okan — Fikret Birge — 8.4.1986

kesmeme kararı aldılar. Bu protesto da üst düzeyli yetkililer tarafından eleştirildi.

Sonunda İçişleri Bakanı Akbulut cesedin ailesine verileceğini duyurdu. Cesedi teslim almak üzere milletvekilleri Canver, Elgin ve SHP'li, Danışma Meclisi üyelerinden Kamer Genç, yanlarında gazeteciler bulunduğu halde, Bingöl'e gittiler. Ancak "operasyon" olduğu gerekçesiyle bölgeye girmelerine izin verilmedi. Ceset, ailesi ve jandarmalar tarafından gömülü olduğu Suveren Jandarma Karakolu yanındaki yerden alınarak, Doğa... Köy Mezarlığı'na götürüldü. Otopsi yapılması istemi ise "daha önce yapılmıştı" denilerek reddedildi. Sıddık Bilgin'in ailesi, olayı bir rastlantı sonucu öğrendikten sonra gelişmeleri başından beri izleyip, kamuoyuna yansıtılmasını sağlayan gazeteci A.Timur Türkan'a yaptıkları açıklamada, "cesedin mezardan elbiseleriyle, ayağında ayakkabıları ve ayakları bir kemerle bağlanmış şekilde çıkarıldığını, Sıddık'ın kafatasının parçalanmış olduğunu, cesedi mezardan çıkarılırken beyninin aktığını" aktarttılar. Daha sonra Mehmet Bilgin, 21 Nisan tarihinde Adalet Bakanlığı'na ve Bingöl Cumhuriyet Savcılığı'na yeni bir başvuruda bulunacaktı. Bu yazılı başvuru, Bingöl Merkez Jandarma Komutanı Yüzbaşı Ali Şahin, Solhan İlçe Jandarma Bölge Komutanı, Jandarma Üsteğmen Ümit Eriş, Suveren Jandarma Karakol Takım Komutanı Jandarma Astsubay Mehmet Acar, Genç ilçesi Cumhuriyet Savcısı Kazım Özbek ve Genç Sağlık Ocağı tabibi Dr. Hürer Ercan hakkında suç duyurusu niteliği de taşıyordu. Bilgin'e göre, savcı huzurunda Dr. Hürer Ercan tarafından yapılan otopsi Ceza Usulü Muhakemeleri Kanunu'na uygun değildi. Sözkonusu kanunda, otopsi sırasında "cesedin elbiselerinden tecrit edilmesi, elbiselerin birer birer çıkarılması, (...) elbise üzerinde barut kokusu ve lekeler varsa bunların emanete alınması" şeklinde işlemlerin yapılmasının gerektiği belirtiliyordu, ancak Bilgin'in mezardan giysileriyle, kurşun yaralarından delik deşik bir halde çıkmış olması bu işlemlerin gerçekleştirilmediğini kanıtlıyordu.

Artık Sıddık Bilgin'in kaçarken vurularak öldüğü yolundaki açıklamalar inandırıcılığını tümüyle yitirmişti. Konuya ilişkin araştırmaları sürdüren Bilgin ailesi ile ANKA muhabiri A.Timur Türkan, Sıddık Bilgin'in işkence sonucu öldürüldüğü operasyonda görev alan askerlerin terhis olduktan sonra olayla ilgili tümbildiklerini anlatacaklarını öğrenmişlerdi. Bu çerçevede, Timur Türkan Eskişehir'e giderek olayın tanıklarından Jandarma Çavuş Fikret Birge ile görüştü. Sıddık Bilgin'in öldürüldüğü günlerde, Genç İlçesi Suveren Karakolu'nda vatani görevini sürdüren Fikret Birge'nin gördüklerini ayrıntılı biçimde anlattığı ifade metni sayfalarımızda yer alıyor. Bu ifadenin alınmasından sonra, gerekli yasal işlemlerin yapılması ve kamuoyunun aydınlatılması amacıyla Ankara'da hukukçularla görüşüldü, olay milletvekillerine yansıtıldı ve hukuki işlemlerin başlatılabilmesi için 22 Nisan 1986 tarihinde, Bingöl Genç Cumhuriyet Savcılığı'na iletilmek üzere Eskişehir Cumhuriyet Savcılığı'na Fikret Birge tarafından suç duyurusunda bulunuldu. 25 Nisan'da gazetelere de yansıyan duyuruda Birge, "Daha sonra da basına yansıyan olayın açıklık kazanması ve sorumlularının ortaya çıkarılmasının gerekliliğine bir insan olarak inanıyorum. Bu olayın açıklığa kavuşturulmasında yardımcı olmaktan başka herhangi bir amacım yoktur" diyordu.

OLAY TÜMÜYLE AYDINLANIYOR...

Olayın bir kez daha geniş boyutuyla, üstelik bukez bir tanığın ifadesini de içeren biçimde gazetelere yansıması, Sıddık Bilgin'in öldürülmesine ilişkin olarak dört aydır süregelen tartışmaların sonuna yaklaşıldığını gösteriyordu. 8 Nisan günü Eskişehir'de Sorumlu Yazılışleri Yönetmenimiz Mustafa Okan'ın da tanıklığında alınan ifadenin, Sıddık Bilgin'in amcası Mehmet Bilgin'in yöre halkından dinledikleriyle ve eldeki belgelerle birleştirilmesi gerekiyordu. Bu amaçla, 29 Nisan tarihinde Ankara'da Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) Genel Merkezi'nde bir basın toplantısı düzenlendi. Çok sayıda gazeteci tarafından izlenen toplantıya, Çavuş Fikret Birge, Sıddık Bilgin'in amcası Mehmet Bilgin, SHP milletvekilleri Cüneyt Canver, Barış Can ve Ali İhsan Elgin katıldılar.

Cüneyt Canver toplantının düzenlenme nedenini "Haksızlıklara bir dur demek ve Türkiye bir hukuk devleti midir, değil midir buna açıklık kazandırmak" şeklinde açıkladı ve Çavuş Birge'nin olanları ayrıntılarıyla anlatması sonrasında, "basın toplantısı amacına ulaşmıştır. Sıddık Bilgin dövülerek öldürülmüştür. Bir yere götürülerek taşındı ve otopsi yapılmadan gömüldü. Otopsinin yapılmadığına ilişkin en iyi belge 31.7.1985 tarihli "Keşif Muayene ve Otopsi Zaptı"dır. Bu zabıtta cesedin "elbiselerinden tecrit edildiği" belirtiliyor. Ancak ceset Amcası Mehmet Bilgin'in, karısı Muzehher Bilgin'in ve iki köylünün tanıklığında giyzili olarak mezardan çıkmıştır. Ölü adamı soyup yeniden mi giydirdiler?" şeklinde konuştu. Canver daha sonra özetle, şunları söyledi:

"Otopsi yapılmamış. Ölü taranmış. Tabib, savcı görevini yerine getirmemiştir. İçişleri Bakanı yargıya başvurulmamıştır diyor. Hem Fikret Birge, hem de üç kez olmak üzere Mehmet Bilgin suç duyurusunda bulunmuştur. Sıddık Bilgin'in yasadışı örgüt üyesi olduğunu söylediler. Bugün Türkiye'de herkese şu örgütün üyesi, bu örgütün üyesi damgasını vurmaktan kolay birşey yoktur.

Bugün Türkiye'de artık hiçkimsenin canguvenliği yoktur. Biz milletvekillerinin de yoktur. Siz gazetecilerin de yoktur. Bugün evimizden alınıp götürülüp, öldürülebiliriz. Bunun olmayacağına ilişkin kimse güvence veremez. İçişleri Bakanı da veremez, Sayın Turgut Özal da veremez. Hükümet halkın canguvenliğini sağlayamamaktadır. İstifa etmelidir. Ben artık bize söylenenlere inanmıyorum, yazılı soru önergelerimize verilen yanıtlara inanmıyorum. Artık Sıddık Bilgin olayının gizli yanı kalmamıştır. Bize doğruları söylemiyorlar. Biz de sizler de orada olacaktık. Cesedin mezardan ne şekilde çıktığını görecektik. Fotoğrafını çekecektik. İşte o zaman dünya kamuoyuna rezil olacaklardı. Bunlar işkence yapıyorlar. Biz işkence yapıyorsunuz diyoruz. Biz yalan söylemiyoruz. Ben adalet mekanizmasına güveniyorum. Cumhuriyetin savcılarını göreve çağırı-

29.7.1985 operasyon nöbetleri

14-16 Mehmet Yılmaz
Süleyman Sabbağ
Emre Genç
Sabit Kurt
Herbig
Gürlbey

16-18 Sabattin Keser
Arap Çaylak
İbrahim Ogcan
Sinan Bozkurt

18-20 Mustafa Kılıç
Kemal Erdoğan
Mustafa Çakgün
Hobi Ali

20-22 Yusuf Yıldırım
Gürsel Aydın
Ali Yusuf
İdris Bozkurt

22-24 Ali Can
Haydar Ateş
Aktin Gavri
Fikret Bilee

Askerler tarafından karargâh olarak kullanıldığı anlaşılan Doğanlı Köyü İlkokulunda gazeteciler ve milletvekilleri tarafından bulunan nöbet çizelgesi. Sıddık Bilgin olayının tanığı Ali Can ve Fikret Birge'nin adlarının da bulunduğu çizelge ele geçtiğinde, köy tümüyle boşaltılmıştı.

Müşteki : Mehmet Bilgin, [illegible]
Vekili : Av. [illegible] Bilgin, [illegible]
Sanıklar : 1-) Yzb. Ali Şahin, [illegible] Jandarma [illegible]
2-) J. Üstç. Ümit Erig, [illegible]
3-) J. Astb. Mehmet Acar, Suveren Jandarma Karakol [illegible]
4-) Dr. [illegible] Erem, Genç Sağlık Ocağı Tabibi Genç
5-) [illegible] Genç Cumhuriyet Savcısı Genç.
Suç : [illegible] Ali Şahin, Ümit Erig, Mehmet Acar için İŞKENCE YAPMA SURETİ İLE ADAM ÖLDÜRMEK-YALAN [illegible] SURETİ İLE ADLİ [illegible] YAPMAK-GÖREVİNİ KÖTÜYE KULLANMAK [illegible] Dr. [illegible] Erem, [illegible] için GÖREVİNİ KÖTÜYE KULLANMAK
Suç Tarihi : 31/7/985
Açıklamalar : 1-[illegible] Mehmet Bilgin'in [illegible] Sıddık Bilgin [illegible] Bilgin ile birlikte Suveren Karakolunda [illegible] görevliler tarafından [illegible] Yzb. Ali Şahin, Ümit Erig ve Mehmet Acar [illegible] ile işkence yaptılar, işkence sırasında Sıddık Bilgin işkence [illegible] ve [illegible] [illegible] ile maktülün cesedini açık [illegible] ile ceset [illegible] ve ilgili [illegible], operasyonda [illegible] maktülün dur ihtarına uymadığı ve kaçarken vurulduğu şeklinde bilgi vermişlerdir. Verilen bu bilgi üzerine S. [illegible] ve [illegible] basında açıklama [illegible] maktülün [illegible] dur ihtarına uymadığından [illegible] açıklanmış.
2-[illegible] 21/1/986 tarihli dilekçe ile [illegible] işkence sureti ile öldürüldüğü ve görevliler hakkında gerekli yasal kovuşturmanın yapılmasını Genç Cumhuriyet Savcılığından, Adalet Bakanlığından, İç İşleri Bakanlığından, Jandarma Genel Komutanlığından talep ve ihbarda bulunulmuştur. Yapılan bu ihbar basında yayınlandıktan sonra olay mahallinde gerekli araştırma yapılmak üzere milletvekilleri ve basın mensupları olay mahalline gitmiş ve olayda [illegible] bulunan [illegible] ifadeleri [illegible] basında açık ve [illegible]

Mehmet Bilgin'in Adalet Bakanlığı ve Bingöl Cumhuriyet Savcılığı'na 21 Nisan rihinde gönderdiği suç duyurusu.

Cesedi teslim almak üzere Genç'e giden milletvekilleri ve gazeteciler "operasyon" olduğu gerekçesiyle bölgeye alınmadılar.

yorum. Kim bizim yalan söylediğimizi söyleyebilir? HodriMeydan!"

Basın toplantısında mezarın açılmasına ilişkin izlenimlerini anlatan Mehmet Bilgin, mezarın açıldığı gün yörede "olağanüstü askeri tertibat" alındığını söyledi ve özetle şöyle konuştu:

"Genç'ten Suveren'e doğru 5 kişi yola çıktık. Heryerde askeri tertibat alınmış. Yolları asker tutmuş. Ormanın içi asker dolu. Ben emekli subayım. Tertibat olduğunu anladım. Suveren Karakolu yanında üç yeri kazdıktan sonra mezarı bulduk. Çıkarırken beyni aktı. Kafatası paramparçaydı. Elleri tetikte iki cemse dolusu asker ve havaya tertibat alınmış makineli tüfeklerle donanmış üç askeri araç eşliğinde üç gün önceden kazılıp hazırlanan mezara götürdük. Milletvekillerinin ve basının görmesine izin verilmedi. Otopsi talebimiz kabul edilmedi. Ben isterdim ki, basın orada olsaydı. Fotoğraf çekseydi. O zaman hem dünya hem Türkiye anlardı. İşkence yok diyorlar. Benim gibi görürlerse, herkes anlar işkencenin *ne* olduğunu."

Basın toplantısının sona ermesiyle, bir giz perdesi daha tümüyle kalkmış, kamuoyundan gizlenmeye çalışılan bir işkence olayı daha açıklığa kavuşturulmuştu. Olayda kimlerin doğrudan katılım yoluyla fiziksel sorumluluğu, kimlerin olayı gizlemek, çarpıtmak, yalan ifade vermek, "işkence yoktur" demekle siyasal sorumluluğu olduğu biliniyordu. İş, suçluların yargı önüne çıkarılması için gerekli hukuksal işlemlerin yapılmasına kalmıştı. Bu arada, SHP'nin ANAP hükümetine Sıddık Bilgin olayına ilişkin bir gensoru önergesi vermesi bekleniyor. Böylece olay TBMM gündeminde yeni tartışmalara konu olabilecek.

Basın toplantısından notlar...

** 29 Nisan'da düzenlenen basın toplantısında Çavuş Fikret Birge'nin yaptığı açıklamalar sayfalarımızdaki ifadesinde yansıyor. Ancak Birge'nin toplantıda dile getirdiği bir diğer ilginç olay da, Sıddık Bilgin'in cesedi taranmak üzere tepeye taşındıktan sonra, olayın birinci derecedeki fiziksel sorumlusu Yüzbaşı Ali Şahin'in "Sıddık kaçıyor, dur, duuur, durdurun onu, sığınağın yerini gösterecek, kaçmasın" ve benzeri sözlerle bağırmış olmasıydı. Daha sonra G-3 mermileriyle yüz kadar atış yapılmış ve 200-300 mermi cesede sıkılmıştı. Birge, "Sıddık'ın vücudundan en az 50-60 mermi çıkar" diyordu.*

** İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut Sıddık Bilgin'in öldürülmesi olayına ilişkin bir açıklamasında, Sıddık'ın ölmeden önce "Yaşasın PKK, Zafer bizimdir" diye bağırdığını söylemişti. Basın toplantısında bu açıklamayı anımsatan Cüneyt Canver, Çavuş Fikret Birge'ye "böyle bir şey oldu mu? Sıddık bağırdı mı?" diye sordu. Birge ise "ölü nasıl bağırsın" yanıtını verdi.*

** Çavuş Birge, olayı açıklığa kavuşturan ifadeyi tümüyle kendi isteğiyle vicdan azabından kurtulmak için verdiğini vurguladı ve basında çıkan "Almanya'ya kaçacağım" yolundaki açıklamasının "yanlış olduğunu, böyle bir şey söylemediğini" belirtti. Ancak Birge, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü'nün hakkında soruşturma yaptığını da söyledi.*

** Sıddık Bilgin ile birlikte işkence görenlerden Hüseyin Bilekli'nin çok fazla dövüldüğü, önemli ölçüde fiziksel hasar gördüğü belirtiliyor. Fikret Birge, dövülerek yapılan sorgu sırasında karakol Komutan yardımcısı İbrahim Yıldızgör'ün hazır bulunduğunu da açıkladı. Bu tür sorguların diğer kişilere de yapılıp yapılmadığına ilişkin bir soruyu da yanıtlayan Birge, "yapılıyor ama böyle açıkta değil. Kapalı yerlerde job ve sopa ile vurularak yapılıyor" yanıtını verdi. Çavuş Birge ayrıca, Yüzbaşı Ali Şahin'in Sıddık'ın cesedini tarattıktan sonra, orada bulunan askerlere "bu iş burada kalacak. Kimse bir şey duymasın. Bunlar askeri konulardır." dediğini de anlattı.*

PATRICE de la TOUR de PIN: 1911'de Paris'de doğdu. 1931'de yayımlanan "Eylül Çocukları" şiiriyle ortaya çıktı. İlk kitabını, "La Quete de Joie" iki yıl sonra yayımladı. Savaş ve tutsaklık sonrası 1946'da "Une Somme de Poesie" adlı yapıtını yayımladı. Bu kitabı 1959'da "Le Second Jeu" adlı yeni bir bölüm eklendi.

Türkçesi: A. TEKİN

Resim: İHSAN ECE

EYLÜL ÇOCUKLARI

Tümüyle sislerle kaplıydı orman,
Issızdı, kucaklamıştı yağmuru ve sessizliği;
Boşlukta, büyük yelkenlilerle, akşam,
Başka göklere kaçan Yabanıl Çocuklar'ın geçtiği.
Bu kuzey yeli esmişti uzun zaman.

Kanatlarındaki ıslık sesini duymuştum gecede,
Belki de, bütün gün büzüşüp kalacakları
Dere yatakları bulmak için sürüldüklerinde
Ve yaban kuşun bu üzgün, avunamamış çağrısını,
Kuşların kaçtıkları bataklıklar üstünde.

Odamın buzları çözüldükten sonra
Şafakta, ormanın kıyısına vardım,
Amber kokulu ve sisli, güzel bir ayla;
Belli belirsizdi, izini buldum
Bir Eylül Çocuğu'nun, bir keçiyolu kıyısında.

Küçük ve hoştu, birbirine karışmıştı ama,
Önce tekerlek izleriyle kesişiyordu ayak izleri,
Su içmeye çalışmıştı, rahat rahat, karanlıkta,
Yalnız kaldığını anladığında iş işten geçmişti
Ve ıslandığını uzun alacakaranlıkta

Ve sonra kayboluyorlardı kayınlar arasında
Ki yalnız onun ayağı topraktaydı;
Birazdan yükselir belki dedim şafağa,
Bulmak için yol arkadaşlarını
Titreyerek, gözden yitebilirler korkusuyla.

Buralara gelecek elbette
Doğudan yükselen tan ağarmasında,
Geçip giden büyük kuş sürüleriyle
Ve otlaklarını terketme zamanını rüzgarda
Arayan kaygılı geyiklerle.

Dondurucu gün kalkmıştı bataklıktan;
Boş bir bekleyiş içinde çömelip kaldım
Geçip gidişlerine bakarak birbiri ardından,
Karanlıkta, su içmeye gelen korkak karacaların
Ve kargaların, ağaçların tepelerinde bağrışıp duran.

Ben bir Eylül çocuğuyum dedim kendi kendime,
Coşkuyla, inançla ve yürekten
Ve bedenimi yakan bir zevkle
Ve odaların boğuculuğunu sezkeden
Yabanıl gecede, koştuğum bir istekle.

Kuşkusuz, beni de götürecek bir kardeşi gibi,
Kendilerininki gibi bir ad verecek belki de;
Dostluk ışığı dolduracak gözlerimi,
Kollarım açık, ona doğru koşacağım düzlükte,
Eğer ansızın görmekten korkmazsa beni.

Yaralı bir kuş gibi kaçacak yabanılım
Aman dileyene dek izleyeceğim, durana dek
gökyüzünde, ölesiye kaçmaktan bitkin,
Yenik, kanatları düşene, yere inene dek
Ve gözleri ölüme boyun eğene dek izleyeceğim.

O zaman kollarıma alacağım
Kanatlarını okşayacağım, uyumuş,
Kamışların arasına götüreceğim,
Hep dost gülücüğümle ısınmış,
Olmayacak şeyler düşleyen küçük gövdesini.

Ama sislerle kaplıydı orman
Ve yükselmeye başlıyordu kuzey yeli,
Aynı boşlukta, aynı yönlerde yol alan
Bütün kaybolanları ve ölenleri
Ve bütün kanatları yorgun olanları bırakan!

Dedim ki: Bu zavallı fundalıklar
Eylül Çocukları'nın kalacakları yer değil;
Sürüsünden ayrılmış olan biri
Bu efsaneden yoksun ve ıssız bataklıkların,
Bir akşam, anlayacak mı kötülüğünü?

PATRICE de la TOUR de PIN

YURTLARDA NE OLUYOR

İnciraltı ve Bo

Yurtlarda demokratik hak ve özgürlükler bir yana en temel yaşamsal gereksinimlerin sağlanamadığı; bunun yerine kişisel hak ve özgürlüklere saldırı boyutuna varan uygulamaların varlığı reddedilmez biçimde ortada. Bu uygulamalar ilk yığınsal patlamasını Hacettepe Öğrenci Yurdu'nda verirken İzmir'de Bornova ve Atatürk Öğrenci Yurtlarında gelişen olaylar bunun ne ilk ne de son örneği olmadığını kanıtladı. Bu patlamaların anlık ve özel örnekler değil, köklü boyutlarda sorunların yaşanması ve öğrencilerin yaşadıkları yurtta söz sahibi olamamalarının acı göstergeleri olduğu açıktır.

Bornova yurdu öğrencileri yıllardır sorunlarını çözme ve hak arama girişimlerini her yoldan sürdürüyorlardı. 1985 Nisan'ındaki yurt temsilciliği seçimlerine adaylık için başvuru tarihi seçimlerden 2 gün önce olarak belirleniyor ve öğrencilerin "evci" çıktıkları Pazar günü seçim günü olarak belirleniyordu. Herşeye karşın seçimler büyük ilgi görüyor ancak bazı adaylar yurt yönetimlerince "sahih kanaat" sonucu veto ediliyorlar, 40 kadar oy ka boluyordu. (Yarın, Haziran 1985). Çıkartılan tüm engellere karşın temsilcilik mekanizması yurt öğrencilerinin idare üzerinde baskısını az da olsa duyurmasında, öğrenciler arasında hak arama bilincinin gelişmesinde, sorunların kamuoyuna duyurulmasında önemli işlevler gördü. Ancak keyfi uygulamalar sürüyordu. Bu kez İzmir'deki yurtlarda kalan öğrencilerden yurtlarda bulunmadıkları yazaylarına ilişkin toplu bir para yatırmaları isteniyordu. İstenilen parayı yatırmayan öğrencinin yurtla ilişkisinin kesileceği ve gelecek yıl yurda kaydedilmesinin de zorlaştırılacağı yurt müdürleri tarafından odalar teker teker dolaşılarak belirtiliyordu.

Zübeyde Hanım Kız Öğrenci Yurdu, İnciraltı Öğrenci Yurdu ve Bornova Öğrenci Yurdu temsilcileri yaptıkları açıklamalarda ücretlerin alınmamasını en azından taksitler halinde alınması gerektiğini belirtiyorlardı.

Kız öğrencilerin üzerinde ise başka tehditler vardı. Ocak 1986'da basında ve kamuoyunda uzun süre gündemde kalacak olaylar gelişiyordu. Buca Yurdu'nda kalan bir kız öğrencinin açıklamasıyla, kampüs karakolunda görevli polislerin de adlarının karıştığı fuhuş ve beyaz kadın ticareti söylentileri yaygınlaşıyordu. Yurt müdürü istifa ediyor ancak "namus sorunu" gerekçesiyle kız öğrenciler Buca'ya taşınmak isteniyordu. Haremlik - selamlık anlayışına öğrencilerin karşı çıkmalarının yanısıra, kız öğrencilerin yerleştirileceği binanın "çökme tehlikesi"yle karşı karşıya olduğu" söylentileri sonucu bu proje iptal ediliyordu. Kız yurtlarında kalan öğrencilerin "namuslarına ilişkin haberlerin ve yorumların artmasıyla Adana'da ve Ankara Sabancı Kız Öğrenci Yurdu'nda kız öğrenciler, kendileri için onur kırıcı olduğunu belirtmelerine karşın, zorla "kızlık zarı muayenesi"ne götürülüyorlardı.

Öğrenciler en çok "kışla disiplini niteliğindeki" kurallardan yakınıyorlardı. Yurtlara giriş çıkış saatlerine sınırlamalar koyuluyor, yurt yaşamının her dakikası belli kurallarla düzenleniyordu. Her yerde satılan kitapların yurtlara sokulması genelgelerle, talimatlarla yasaklanıyordu. Yarın, Yeni Gündem, Nokta, Gün gibi yayınları okuyanlara baskı yapılıyor ve idareciler tarafından bu gazete ve dergiler illegal olarak nitelendiriliyordu. Keyfi olarak mektuplar okunuyor, öğrencilere ulaştırılmıyordu.

Zaten tedirgin olan öğrenciler bunların yanısıra aramaların, nedensiz-nedensiz gözaltına alınan arkadaşlarının üzerlerinde bıraktığı gerilimi yaşıyorlardı.

"Yurtta kalmak öğrenciler için bir ceza niteliğini almıştır..."

Öğrenciler yurt sorunlarının çözümlenmesi için çeşitli girişimlerde bulunuyorlar, önce sorunlarını tek tek idarecilere anlatıyor ve çözüm bulunmasını istiyorlardı. Ancak her zaman düzelir denmesine karşın, alınan önlemler daha çok yeni kuralların koyulması ve öğrenciler üzerinde yeni baskılar, yasaklar biçiminde kendini gösteriyordu.

Buna karşın, öğrenci dernekleri daha kuruluş çalışmalarına başladıkları günlerde öğrencilerin en önemli sorunlarından birinin yurtlar olduğunu belirtiyorlar ve bu konunun üzerine önemle gideceklerini açıklıyorlardı. Ancak yurtlardaki sorunlar üzerine İzmir'deki 8 öğrenci derneğinin basın açıklaması Valilikçe engelleniyordu. Daha sonra 10 Şubat 1986'da bir araya gelen 24 öğrenci derneği temsilcisi yeni bir basın açıklaması daha veriyordu.

Yakın zamanlarda İnciraltı Öğrenci Yurdu'nda biri yurt ücretlerinin, diğeri yemek ücretlerinin artırılmasına karşı verilen ve imza sayısı 1500'e yaklaşan iki dilekçe, Hacettepe Öğrenci Yurdu'nda gelişen direniş ve protestolar, Öğrenci Derneklerinin gerek öğrenim sorunları gerekse yurt sorunları üzerine artan çalışmaları dikkatleri Yurtlar üzerine çekiyordu.

İNCİRALTI "OPERASYONU"

Derken, 28 Mart gecesi 3000 kadar öğrencinin kaldığı İnciraltı Yurdu 22.30 sıralarında 1000'den fazla polis ve çevik kuvvet tarafından kuşatılarak abluka altına alınıyordu. 1.5 saat süreyle elektriklerin kesildiği ve yurdun dışarıyla bağlantısının kalmadığı bu sürede herkesin, herşeyin didik didik arandığı 'operasyon' gece geç saatlere kadar sürüyor ve 30 - 40 öğrenci (bazıları kelepçelerle) götürülüyordu.

"... siz öğrencisiniz, çorabınızın içine silah falan saklarsınız..."

Birdenbire çevreyi polislerin sarması ve anonslarla aramalar yapılacağının duyurulması üzerine elektriklerin de kesilmesiyle ne olduğunu anlayamayan öğrenciler ilk andaki şaşkınlıklarını ve olayı şöyle anlatıyorlardı: "Yurdun önü kalabalıktı, içerde bir yığın polis. Bir şey oldu sandım. Işıklar sönmüştü, ağaçlıklı yol boyunca 2 m. arayla çevik kuvvetler dışarıdan görülmeyorlardı. Heryerde, kapılarda, kantinde polis vardı. Odaya girdiğimde herkes dergileri, kitapları için "yasak mı" kaygısı içinde, "acaba bangimizi götürecekler" diye bir panik var. Böyle bir şey görmedi-

rnova Olayları

gim, yaşamadığım için ilk anda kavrayamadım."

"İçerde her odaya 1 sivil, 2 resmi 3 polis giriyordu. Bu şekilde k lik kontrolleri yapıldı. Bütün dolapları, yatakları aradılar. Odada olmayan arkadaşların adlarını ayrıca aldılar."

"Polisler yurda geldikten sonra anons yapıldı "herkes odasına çekilsin, dolaplarını açsın, beklesin!" diye. Ardından elektrikler kesildi. Öğrenciler sormuşlar" neden elektrikler kesildi" diye. Polis "öğrenciler bazı şeyleri saklamak için kesmişler" yanıtını vermiş. Çevrede çevik kuvvetler var namluyu çekmiş. O du mda öğrenci asıl gidip söndürsün. Üstelik oranın anahtarı TEK'de."

"Bir arkadaşın dolabında naylon torbanın içinde ayakkabısı vardı. Polis "ne o? tabanca mı" diye sordu. Ayakkabı olduğunu görünce "Siz öğrencisiniz çorabınızın içinde silah filan saklarsınız" dedi.

"Çok sayıda sivil taksi boş geliyor, öğrencilerle dolu olarak gidiyordu".

"Dışardan biçbir şey iletilemez. Herhangi bir şey olsa bir şey yapılamaz. Bir an can güvenliğimden endişe duydum. Herhangi bir ülkenin saldırısından farkı yok gibime geldi. Kendi ülkemin polisi bana bunu yapıyor. Tutsalar 20 - 30 kişiyi dizip, fiziksel yönden bir şey yapsalar, kimse sesi i çıkartamaz."

Ertesi gün SHP, Cumhuriyet ve Yarın binalarına giden öğrenciler götürülen arkadaşlarının durumunu anlatıyor ve girişimde bulunulmasını istiyorlardı. Telefonla aranan yurt müdürlüğünde Orhan Tetik "Benim malumatım yok. Alıp götürüldükleri i billyorum. Başka bir şey bilmiyorum" diyordu. SHP'den Millet ekili Durcan Emirbayer, siyasi ş beden" 3 kişinin gözaltına alındığı ı, birinin sonradan bırakıldığını, diğer iki kişinin yatak yayını bulundurmaktan emniyete sevkedildiğini" öğreniyordu. Daha sonra bu iki kişi de salıveriliyor ve birisi hakkında dava açılıyordu.

"ARKADAŞIMIZI YİTİRDİK!"

İnciraltı olaylarının yaralıları sürerken bu kez de Bornova Yurdu'nda üzücü olaylar yaşanıyordu. Bornova Öğrenci Yurdu'nda kalan Altan Durmuş adlı öğrenci geçirdiği rahatsızlık sonucu zamanında müdahale edilemediği için ölüyordu.

5 Nisan 1986 Cumartesi günü arkadaşlarıyla geriye giden Altan Durmuş'un ilk yakınmaları, baş dönmeleri yolda başlıyordu. Yurda geldiğinde Altan'ın rahatsızlığı daha da artıyor, halsizlik, baş dönmesi, karın ağrısı şikayetleri fazlalaşıyordu. Yurtta o güne kadar bir ambulans olmadığı için arkadaşlarının yardımıyla hastaneye götürülüyor ve iki saat "acil servis"te" bekledikten sonra üst solunum yolları teşhisi konularak gönderiliyordu.

Cumartesi gecesi yarı uyanık bir gece geçiren Altan'ın tek yakınması yalnızca biraz sancı oluyordu. Ancak sabah hiçbir rahatsızlığı olmayan Altan'ın akşama doğru sancıları artıyordu. Arkadaşları kan kusmaya başladığını görünce bekçiye, bekçi nöbetçi amirine, nöbetçi amir santrala, santral acil servise telefon ederek ambulans isteniyordu. (Acil servis bu konuda kendilerine bir istek gelmediğini belirtiyor.) Bir süre ambulans beklendikten sonra (Bu süre konusunda çelişkili anlatımlar var.) ekmek arabası olan kamyonetle hastaneye götürülen Altan, indirildikten az sonra sedyede can veriyordu.

Saat 20.25'de yurdun önüne gelen taksiden inen arkadaşları orada bulunan öğrencilerin sorularını "arkadaşımızı yitirdik" diye yanıtlıyorlardı.

"ARKADAŞLAR DURUM LEHİNİZE, FAKAT ALEYHİNİZE OLABİLİR!"

Haber çabuk yayılıyordu. Bir gencin insanlık dışı ölümünden dolayı birşeyler yapılması savunuluyordu. 7. Blok ve 11. Blok arasındaki boşlukta toplanan ve 9. Blok arasındaki alana dolan 50 kadar öğrenci arasında başlayan tartışma, zamanla yurt yöneticilerine de ulaşıyordu. Tartışmaya yurt yöneticilerinin yanısıra öğrenciler ve daha sonra da alarma geçmiş polis kuvvetleri de katılıyordu.

22.30 sıralarında erkek yurtları önünde toplanmalar başlıyor. Bir yurt öğrencisi olayı şöyle anlatıyor: "Gelen seslere göre birisi ölmüştü. Bloklar arasında koşuşmalar vardı. Kalabalık giderek büyüdü. 3000 kişi kadar oldu. 9. Blok'un kapısını kapatmışlardı. Daha sonra yurt müdürü geldi."

Öğrenciler yurt müdürünün etrafını sarıyor ve "Doktor istiyoruz, ambulans istiyoruz, arkadaşımız öldü!" diye bağırıyorlardı. Kızların olduğu bloklarda da katılanlar oluyordu. Kalabalık her bloğun önünde biraz daha çoğalarak yurt kapısına doğru yöneliyordu. Bu arada ilk engelleme yurt yönetimi tarafından getiriliyor. Müdür Mehmet Sin öğrencilere "Acınızı paylaşıyorum, kalbim sizinle. Ancak size böyle bir yürüyüş iznini yurt yöneti i olarak bizim vermemiz mümkün değil. Arkadaşınızın ölümünü mutlaka bu şekilde dile getirmek zorunda değilsiniz." diyordu. Daha sonra tüm yurt bloklarına asılan ve kısa bir süre sonra kaldırılan duyurularda da "Yapılan bir takım hatalarının giderilmesinin mümkünatı yoktur, olay yanlıştır." biçiminde aynı görüşler yineleniyordu.

Öğrenciler yurt Müdürü'nün sözlerini tepkiyle karşılıyorlar ve yürüyüşlerini sürdürüyorlardı. Bazı kız bloklarının kapıları bekçiler tarafından kilitleniyor ve kız öğrencilerin aşağıya inmeleri engelleniyordu. Dışarıya çıkamayan kız öğrenciler "Yüreğimiz sizlerle birlikte" diyerek dışardaki 3 bin kişilik gurubu destekliyorlardı.

Kapının yanına kadar gelmeyi başaran öğrenciler kapının arka tarafında polis güçleriyle karşılaşıyorlardı. Yurt yönetimi ve polisin bir kaç öğrenciye, kısa bir süre sonra bir yetkilinin gelip açıklama yapacağını bildirmesi üzerine öğrenciler oturup beklemeye başlıyorlar ve bir süre sonra, Kredi Yurtlar Kurumu Bölge Müdürü Remzi Serdar geliyordu. Remzi Serdar öğrencilere, şimdiye değin pek çok kez yinelediği ve bir türlü gerçekleşmeyen vaatlerini, tepki gösteren öğrencileri de sert bir biçimde susturarak sürdürüyordu. Orada bulunan bir öğ nci Yurt Müdürü ile aralarında geçen konuş alan şöyle anlatıyor: "Yurt Müdürü bize saat 01.00'e kadar izin verdiğini bildirdi. 'Sonra dağılırsınız. Yürüyüşünüzü yarın yaparsınız' dedi. 'Şimdi yürüyeceğiz!' yanıtını alınca 'arkadaşlar durum lehinize, fakat aleyhinize olabilir. Sorunlar böyle halledilmez. Gelin konuşalım.' dedi. Arkadaşlardan biri 'ya nasıl halledilecek. Yıllardır birşey yaptığınız yok' diye karşılık verdi." Bölge Müdürü öğrencilerden bir temsilci'yle yaptığı konuşmada öğrencilerin yurtta sürekli doktor, ambulans, revir ve ilaç bulundurulması biçimindeki istemlerini dinliyor e doktor dışındaki isteınlerini yerine getireceğine söz veriyordu. Ayrıca cenazenin yurttan kaldırılmasına da izin vereceğini belirtiyordu.

Bu arada çeşitli gazetecilerin içeriye girmeleri engelleniyordu. Kapının dışından ancak kafalarını göstererek fotoğraf çekebilen gazeteciler yüzlerini kapatan öğrencileri ve polislerin bir bölümü ü görü tüleyebiliyorlardı.

Müdürün isteklerini yerine getireceğine söz vermesi üzerine öğrenciler odalarına çekiliyorlardı. Ancak yüzler şaşkın, sorular çoktu. Her oda bir tartışma merkezi oluyordu. Sorunlarına sahip çıkılabileceğini görüyordu pek çok öğrenci. İnsa olmanın onurunu, insanca yaşayamamanın, düşünememenin eksikliğini duyuyordu bir kez daha.

PAZARTESİ GÜNÜ YURT ÖNÜNE SİYAH ÇELENK KONULUYOR

Altan Durmuş'un ölüm nedeni ölümü öncesi iyi bir muayeneden geçmediği için kesinleşemiyordu. Pazartesi günü otopsi yapılması gerekiyordu. Ancak tıp öğrencileri, her zaman olduğu gibi otopsi olayını izlemeye alınmıyorlardı. Adli Tıp Kürsüsü'ne gidenlere "Bize güvenmelisiniz. Gerekirse öğrenci almayabiliriz." deniliyordu. Sonuçta iki 6. sınıf öğrencisi otopsiyi izleyebiliyordu.

Öğrencileri böylesine derinden etkileyen bir sonunda, varoluş amaçları öğrencilerin sorunları ile ilgilenmek olan öğrenci derneklerinin kayıtsız olmaları beklenemezdi. Öğrenciler olayların çeşitli aşamalarında öğrenci derneği temsilcilerine başvuruyorlardı. Ege ve 9 Eylül Üniversitesi Öğrenci dernekleri gelişen olayları değerlendiriyor ve ortak bir basın açıklaması yapıyor, daha sonra öğrencilerle birlikte yurt önüne, rektörlüğe ve acil servise birer siyah çelenk koyarak saygı duruşu da bulunuluyordu. Bu arada Yurt Müdürü'nün bazı öğrencileri odasına çağırarak, bu tür törenlerin politik amaçlı olduğunu belirtmesi öğrenciler arasında bir çekingenliğe yol açıyordu.

Aynı gün saat 15.00'de yurdun önünde 500 dolayında öğrenci toplanıyor ve yurdun önüne siyah çelenk konuluyordu. Daha sonra guruplar halinde Rektörlüğe doğru yola çıkılıyordu. Yürüyüş yapan öğrenciler kısa zamanda çevik kuvvetler tarafından kordon altına alınıyordu. Bu arada bazı kız öğrencilere görevliler tarafından küfür ediliyordu. Rektörlüğün kapısında da iki otobüs çevik kuvvet bekliyordu. Görevliler öğrencilerin dağılmalarını istiyor ve Rektörlüğün kapısından girmelerine engel oluyorlardı.

STUDENTFOBİ

(ÖĞRENCİ KORKUSU)

fobi terimi yunancada kaçış, panik, korku, dehşet anlamlarına gelen 'phobos' sözcüğünden türetilmiştir. Korku genelde güçsüzlüğün bir ifade biçimidir. Örneğin,ilkel insanlar şimşekten, yıldırımdan, ateşten korkarlardı. Çünkü doğa olaylarına karşı bilgisiz ve umarsızdılar. İnsan doğaya egemen olmaya başladıkça ve bilimsel bilgiyle donandıkça korkuları da azalmaya başladı. İnsan egemen olmadığını sandığı anda korkmaya başlar. Bu nedenle bilgisizlik ve cehalet korkunun üreme ortamıdır diyebiliriz. Bir toplumda ileriye, yeniliğe doğru bir şeyler kıpırdıyorsa, akıyor ve çağlıyorsa, kıyıdan bu çağlayanı izleyen kesim korku ve şaşkınlıktan başka bir duygu duyamaz. Korkulan şeye karşı insanoğlunun tepkisi kaçma veya saldırma biçimindedir. Bu nedenle savaşlarda savaşı yönetenler düşmanı bircanavar, insana yabancı, can alıcı bir yaratık gibi gösterip askeri koşullamaya çabalarlar. Ve hatta sadizmin bu alanda bir erdem olduğunu aşılarlar. Oysa çoğu kez birbiriyle savaşan insanlar temelde dostça ve kardeşçe duygularla doludurlar.

Ülkemizde bugüne dek öğrenciye bir düşman gözüyle bakıldı ve baktırıldı. Toplumda ileriye, ilerlemeye, devrimsel yenilenmeye yönelik tüm devinimlerin sorumlusu olarak öğrenci görüldü, suçlandı sindirilmeye ve yön değiştirmeye zorlandı. Sanki öğrenci ve gençlik olmasaydı ilerici akım ve düşünceler de olmayacaktı. İktidarlar her ağızlarını açtıkta 68 gençlik olaylarını faturalarını toplum önüne serdiler, "suçlu gençliktir" dediler ve gençliği düşman ilan ettiler. YÖK bu amaçla çıktı, öğretim üyeleri bu amaçla atıldı, ve kalanlar bu amaçla sindirilmeye çalışıldı. Üniversiteler bu amaçla liseye-yüksek okula döndürüldü, öğrenci yurtları bu amaçla yatılı manastır okullarına dönüştürüldü. Sanıldı ki bunlar yapılırsa gençlik durulacak, yön değiştirecek, ilerici gücü gücünü yitirecek ve bir 'tehlike' olmaktan çıkacak. Ancak tarih diye bir olgu daha vardı. İnsanlık onbinlerce yıllık geçmişinden bugüne hep ileriye gidiyordu ve bu gidişi kimse ilelebet durduramamıştı. Evet, gençlik çok önemliydi ama, toplumu ileriye götüren salt gençlik de değildi; İnsanoğlunun yaratıcılığı ve üretici erki durmak bilmiyordu, yani gençliğin engellenmesiyle de iş bitmiyordu. Ama gençliğin toplumun en dinamik ve en devingen gücü olduğu da tartışma götürmez bir gerçekti.

İşte, gençliğe ve özellikle öğrenci gençliğe karşı duyulan korku ve düşmanlık duygularının ardında bu tutuculuk ve ilericilik çelişkisi yatıyor. Yurtlardaki son olaylarda yönetimin ve erkin tutumu saldırganca ve sadistçedir, sanki bir düşmana alınan tavır gibi. Eğer bir iktidar kendi toplumundaki ilerici gizil gücü bir düşman bir hain gibi görürse demokrasiyi ve hoşgörüyü hiçbir zaman sağlayamaz. "Anarşi'yi yok ettim" övüncüyle gururlanırken terörü tırmandıranın kendisi olduğunu birdenbire görüverir ya da görmeye fırsat bile bulamaz.

İşte bu nedenle demokrasi çok ve hem de pek çok gereklidir. Çünkü demokrasi toplumun ilerici ve tutucu kesimleri arasında düşmanca olmayan çözümlemenin tek yoludur. Tarihsel ilerleme ve gelişme engellenemiyeceğine göre korku ve dehşet yerine vakit yitirmeden demokrasiyi koyma yönünde çaba harcanması aklın tek yoludur derim.

balık öğrenciler, bir süre arka kapıdan giren öğrencilerin siyah çelengi Rektörlüğün kapısına koymalarını bekliyor ve daha sonra sessizce dağılıyorlardı.

CENAZE ZORLA GÖTÜRÜLEREK TÖREN ENGELLENİYOR

8 Nisan günü saat 10.00'da cenazenin yurttan kaldırılmasını isteyen Öğrenci Dernekleri bir yandan yurt müdürüyle diğer yandan Altan'ın ailesiyle bu konuda görüşüyorlardı. Ancak Yurt ve Bölge müdürlerinin söz vermesine ve Altan'ın ailesinin de onaylamasına karşın emniyet görevlilerince tören yapılmasına izin verilmiyordu. Cenazenin tüm işlemleri olağanüstü bir çabuklukla bitiriliyor ve bir an önce götürmeleri için aileye baskı yapılıyordu. Ancak sivil polis otoları morgun önüne kimseyi yaklaştırmıyorlardı. Pazartesi gecesi gazetelerin bürolarını gezen öğrenciler Hürriyet Gazetesi nöbetçi servisi muhabirinden, morgda muhabirlerinin olduğunu ancak Vali'nin yürüyüş konusunda "hemen dağıtılsın" emrini verdiklerini öğreniyorlardı.

8 Nisan sabahı yurdun önünde toplanan öğrenciler, cenazenin polislerce İzmir dışına çıkartıldığını öğreniyorlardı. Bir öğrencinin kısa açıklamasından sonra saygı duruşu yapılıyor ve öğrenciler dağılıyorlardı.

Yetkililerce net bir açıklama yapılmadığı için Altan Durmuş'un mide kanamasından mı, zehirlenmeden mi öldüğü; acil serviste mi yurtta mı oyalandığı tartışılıyor, yetkililer topu birbirlerine atarak sorumluluktan kurtulmaya çalışıyorlardı. Yurt Müdürü iki ay önce ambulans istediğini, olay gecesi de ambulans çağırdığını belirtiyor ancak acil servis kendilerine böyle bir istem gelmediğini öne sürüyordu. Telefonla aramalara karşın Yurt Müdürü yerinde bulunamıyor, Ege Üniversitesi Rektörü Sermet Akgün en kolay açıklamayı seçiyordu: "Sorumlular hakkında derhal soruşturma açtık. Suçu ve ihmali görülenler mutlaka cezalandırılacaktır." (9 Nisan 86, Cumhuriyet) Ve sürdürüyordu: "Bu tür iddialarla genç bir doktorun hayatını söndüremem. Bu iddialar tıbbın dışındaki kişilerce ortaya atılmıştır. Benim vicdanım rahat." İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ise ellerindeki bir ambulansı verebileceklerini söylüyordu.

SON GELİŞMELER

Tüm bu olaylar üzerine öğrenci dernekleri Kredi ve Yurtlar Kurumu ve TBMM Başkanlığı'na yurt sorunları üzerine düşünce ve önerilerini belirten dilekçeler verdiler. 21 Nisan Pazartesi günü Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Kurulu Toplantısına verilen dilekçede 16 öğrenci derneği'nin (EÜ Fen, Tıp ve Ziraat, Mühendislik fakültelerinin ve Basın Yayın Yüksek Okulu'nun, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp, Müh. Mim. Fakültelerinin ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya, Tıp, Siyasal Bilgiler, Ziraat, Veteriner Fakültelerinin ve AÜ Basın Yayın Yüksek Okulu'nun, HÜ Tıp Fakültesi'nin, GÜ'nün, ODTÜ'nün öğrenci derneklerinin) imzaları bulunuyordu. Dilekçelere ek olarak İzmir Öğrenci Derneklerine verilen ve 1200 öğrencinin imzalarını taşıyan bir dilekçe ve Ankara'dan 6 fakülteden 1500 öğrencinin imzasını taşıyan bir dilekçe de sunuluyordu. Öğrenci derneği temsilcileri aynı dilekçelerinin birer örneğini de TBMM Başkanlığı'na iletiyorlardı. Daha sonra 25 Nisan günü bir basın toplantısı yapmak için Valiliğe başvuruluyor ancak "Olağanüstü Hal Yasası'na göre basın toplantısı yapabilmek için en az 10 gün önce başvurulma gerektiği" bildirilerek başvuru geri çevriliyordu.

Bütün bu gelişmelerden sonra Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürü İlhan Temizcan, 23 Nisan günü yaptığı açıklamada yurtlar konusunda yeni kararlar aldıklarını açıklıyordu: "Sınav dönemi dolayısıyla, yurtlarda öğrencilerin nöbet tutması, gündüzleri binalara girilmemesi gibi uygulamaları kaldırdık. Ayrıca yurda son giriş saatlerini de daha ileriye aldık. Yurtlarda ilgili personel nöbet tutmayı eskiden olduğu gibi sürdürecek. Ancak, kasım ayında yapılacak Yurt - Kur Genel Kurulu'nda bu kararların yeniden değerlendirilmesi yoluna gidilecek. Gerekirse uygulama sürdürülecek." Ek olarak üniversite kampüsleri içindeki yurtların rektörlüklerce denetlenmesinin daha doğru olacağına karar verdiklerini, bu yurtların üniversite rektörlüklerine bağlanması için çalışmalara başladıklarını, hazırlıkların önümüzdeki öğrenim yılı başına tamamlanabileceğini açıklıyordu.

Yapılan değişiklikler yeterli görünmüyor ancak bu kadarla kalacağa da benzemiyor. Öğrencilerin kararlı uğraşlarını öğrenci dernekleri aracılığıyla kalıcı kazanımlara dönüştürmeleri somut biçimde yurtlar olayında kendini gösteriyor. Kuşkusuz önümüzdeki öğretim yılı başında Yurt - Kur Genel Kurulunun kararlarını yeniden gözden geçirmesi sırasında çıkacak kararların öğrencilerin istemlerine uygunluğunu belirleyecek olan da bu kararlı ve örgütlü uğraşı olacak. Başkalarının yaşamında söz sahibi olmakta sınır tanımayan sorumlular topu birbirlerine atarken; bu olaydan en çok zarar gören öğrenciler sorumluluk almak istiyorlar. ●

15 öğrenci derneğinin Ankara, İstanbul ve İzmir'de binlerce öğrencinin imzaladığı "yurtlar dilekçesi" ne ilişkin olarak hazırladıkları üst dilekçe.

TBMM Başkanlığı'na

Bir dönemin suçlusu olarak görülen gençliğin önemli bir bölümü yurtlarda barınmaktadır. Gençliğin yaşamında süreklilik kazandırılan keyfi uygulamalar, yurt koşullarında daha da ağırlaşmaktadır. Öğrenci dernekleri olarak yurtların, öğrencilerin barınma, beslenme ve sağlık gereksinimlerini karşılamaktan gittikçe uzaklaştığını, öğrencilerin cezalandırıldığı bir kurum niteliğine dönüştüğünü görmekteyiz. Yurtlardaki olumsuz koşulların çekilmez boyutlara ulaşması, öğrenileri arayışlara yöneltmektedir. Hacettepe Yurdu'nda yaşanan protesto, Bornova Yurdu'nda bir öğrencinin ölümünde ilgisizliğin de etmen olmasının ardından öğrencilerin, Bornova Öğrenci Yurdu, E.Ü. Acil Servisi ve E.Ü. Rektörlüğü'ne siyah çelenk bırakması; İnciraltı Yurdu'ndan Kredi ve Yurtlar Kurumu Gn. Md.'ne iletilen toplu dilekçe, İzmir Öğrenci Derneklerine yaklaşık 1200 öğrencinin verdiği toplu dilekçe, Ankara ve İstanbul'dan TBMM'ne yazılan dilekçeler gibi öğrencilerin anayasal ve demokratik haklarını kullanma çabaları birbirini izlemiştir. 19 Nisan 1986 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde yeralan "yurtlarla ilgili yeni uygulamalar" diye açıklananlar, yurt koşullarında önemli bir değişiklik getirmedi. Yurt öğrencilerinin yurt yönetimine ve kendileriyle ilgili alınan kararlara katılımı gözardı edilmektedir.

Öğrenci dernekleri olarak yurt öğrencilerinin yurtlarda, kişi hak ve özgürlüklerinin korunduğu demokratik bir yurt ortamında yaşamaya layık olduklarına inanarak, aşağıda belirttiğimiz istemler doğrultusunda, yurtlardaki olumsuz koşulların iyileştirilmesini istiyoruz:

— Yurt ücretleriyle yemek yardımları arasındaki orantısızlık, günümüz koşullarına göre düzeltilmelidir.

— Yurtlardaki kantinler, üniversite ya da Kredi Yurtlar Kurumu'nca işletilmeli, kantin ve yemekhanelerin denetlenmesi, öğrenciler tarafından yapılmalıdır.

— Yurt öğrencilerine tabldot şeklinde dört çeşit yemek verilmeli, yemek yardım fişleri yemeğin ederini karşılamalıdır.

— Yurtlarda, öğrenci temsilcileri bulunmalıdır; öğrenciler, temsilcilerini demokratik koşullarda seçebilmelidir.

— Yurda giriş saatleri kız ve erkek öğrenci ayırımı yapılmaksızın saat 24.00'e kadar uzatılmalıdır.

— Saat 10'dan sonra katlara çıkış yasağı kaldırılmalıdır.

— Yurtlardaki gece nöbetleri kaldırılmalıdır.

— "Evci" ve "Memleket Kartı" adı altında veliye ve mahalle muhtarlarına onaylatılan belgeler uygulamadan kaldırılmalıdır, buna bağlı olarak izinli çıkışlardaki -hafta içi ve Pazar günü- sınırlandırmalara son verilmelidir.

— Yurtlardaki ziyaretçi kısıtlamaları kaldırılmalıdır.

— Başta temizlik (özellikle banyo ve tuvalet) ve çalışma olanaklarına ilişkin sorunlar olmak üzere, yurtların fiziksel yetersizlikleri çözüme kavuşturulmalıdır.

— Yasak yayınların dışındaki diğer dergi, gazete, kitap vb. yayınların yurtlarda bulundurulmasına ilişkin keyfi kısıtlayıcı uygulamalar kaldırılmalıdır.

— Yurtlarda, bir arkadaşımızın ölümüne değin varabilen sağlık koşullarındaki düzensizliklerin düzeltilmesi, yurtlara doktor, revir ve ambulans sağlanması zorunludur.

— Yurtlarda spor, sanat ve kültür etkinliklerinin yürütülebileceği merkezler bulunmalı ve etkinlikler öğrenciler tarafından düzenlenmelidir.

İzmir Öğrenci Dernekleri'ne verilen 1200 imzalı dilekçe.

ÖĞRENCİ DERNEĞİ'NE,

İZMİR

Yurtların öğrencilerin barınma, beslenme ve sağlık gereksinimlerini karşılamaktan gittikçe uzaklaştığını öğrencilerin cezalandırıldığı bir kurum niteliğine dönüştüğünü görmek, bizleri endişelendirmektedir.

6 Nisan 1986 günü, Bornova Öğrenci Yurtları'nda kalan bir öğrenci, doktor ilaç, ambulans yokluğu ve ilgisizlik nedeniyle çok yakındaki Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne ancak üç buçuk saat sonra götürülebilmesi üzerine, tedavi edilebilir bir hastalık olan mide kanamasından ölmüştür.

12 Mart 1986 gecesi H.Ü. Merkez Öğrenci Yurtları'nda saat 21'den 24'lere kadar süren, teh tek kimlik göstererek yapılan imza uygulamasının ardından başlayan ve dört gün süren yığınsal bir protestoüzerine, 25 kadar öğrenci yurttan atıldı.

28 Mart 1986 günü saat 22'de Atatürk Öğrenci Yurdu da 17 otobüslegelen 1000 kadar polis tarafından basıldı. Baskının basına yansıtılan gerekçesi ise öğrencilerin "yurt ücretlerinin artırılmaması ve yemek yardımlarının yükseltilmesi"ni isteyen toplu dilekçelerini Kredi Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne iletilmesiydi.

Bu durum tüm öğrenciler üzerinde, anayasal bir hak olan dilekçe yazmanın polis baskınını gündeme getireceği kuşkusu yaratırken, zamansız ve gerekçesiz yapılan baskın ve aramalar korku ve panik ortamına neden olmakta öğrencilerin yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğrencilerin kişi hak ve özgürlüklerinin korunduğu demokratik bir yurt ortamında yaşamaya layık olduklarına inanarak, yurtlardaki olumsuzlukların giderilmesini, genelde gençliğe özelde yoğun olarak yurtlara yöneltilen bu tür girişimlerin bir daha yaşanmamasını istiyoruz.

Durumu bilgilerinize sunarken istemlerinizi doğrultusunda gerekli çabayı göstermenizi bekliyoruz.

Öğrenci Dernekleri'nin Görüşleri

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ (BEFÖD)

İnciraltı Atatürk Öğrenci Yurdunun "bir gece ansızın" baskına uğraması olayı öğrenci yurtlarının toplama kamplarına çevrilmesi çabalarının bir uzantısıdır. Anne ve babalar çocuklarını "en güvenilir ve huzurlu bir yer" diye bildikleri yurtlara teslim ederken, yetkililerin bu iyiniyetin ve güvenin bekçisi olması beklenirken, öğrencilerin huzur ve güvenini bizzat kendileri bozmaktadır. Yurt görevlilerinin son günlerdeki hırçınlıkları bunun en açık kanıtıdır.

Öğrenciliğin getirdiği sorunlar toplumsal sorunlarla birleşince yaşamı felce uğrayan öğrencinin sorunlarına anlayışla yaklaşılıp çözümler getirilmesi gerekirken baskı ve sindirme operasyonlarına girişilmesini şiddetle protesto ediyoruz. Yurtları doktorsuz, revirsiz ve ambulanssız bırakmanın, öğrencileri baskı ve terörle sindirmenin hiç bir haklı gerekçesi yoktur. Varsa yetkililer gerekçeyi açıklayıp kendilerini aklamalıdırlar. Aksi takdirde suçluların görevden alınıp cezalandırılmasını istiyoruz."

DEMMÖD:

"28 Mart'ta İnciraltı'nda gerçekleştirilen operasyon, baskıların artık tehdit ve korkutmaktan öte bir terör havası estirilmesi yoluna girdiğini gösterdi. İnciraltı'nda yaşanan bu olayın şoku henüz atlatılmamışken bu kez Bornova Öğrenci Yurdu'nda ülke gençliğine başka bir yanıtına gündeme geldi. Fakültemiz öğrencisi Altan Durmuş adlı arkadaşımız ihmal ve ilgisizlik nedeniyle yaşamını yitirdi. Olaydan sonra gelişen tepkilerle bir insanın yaşamının biçe sayılmasına karşı, gereken insanca duyarlığın bir örneği verildi.

Buna karşın yetkililerin bu konudaki tavrı ise vurdumduymazlığı sürdürmek ve sorumluluktan sıyrılmaya çalışmak olmuştur. Tüm bu baskıları ve yetkililerin tavrını kınıyor ve haklı istemlerimizin yerine getirilmesini talep ediyoruz."

ETÖD

"Yaşamsal bir önemi olan sağlıkla ilgili sorunların yıllardır yurt yönetimine iletilmesine rağmen halen ambulans ve doktorun olmaması, yöneticilerin bu sorunlara duyarsız kalmaları ve Altan Durmuş arkadaşımızın ilk ölen kişi olmaması yurt öğrencilerinin o akşam 23.00'de toplu protestosuna yol açmıştır. Durumu kınamak üzerebahçeye çıkan arkadaşlar, "Suçlu" olarak nitelendirilmiş, polis ve çevik kuvvetler tarafından abluka altına alınmıştır.

Müdür ve yetkililer olayın sorumluları, sorunlara kulaklarını tıkayan yöneticilerdir. İşte bu nedenle, Bornova öğrenci yurdundaki tüm arkadaşları destekliyoruz.

Öğrencilerin yaşamsal sorunlarına karşı duyarsızlıklarını bir kere daha göstermiş olan tüm sorumluları, insanlık adına kınıyoruz.

EBYÖD

"...Son günlerdeki Atatürk Öğrenci Yurdu'ndaki polis baskısı, Hacettepe Yurdu olayları ve en son Bornova Öğrenci Yurdu'nda arkadaşımız Altan Durmuş'un yitirilmesi yurtların nasıl olduğu, öğrencilerin hangi koşullarda barındığını ortaya koyan somut örneklerdir.

Atatürk Öğrenci Yurdu'nda gece yarısı 1000'den fazla polisin baskısı nasıl açıklanmalı. Öğrencilerin korku ve panik içinde zor dakikalar geçirmesi, gözyaşı dökmesi nasıl açıklanmalı? Bunu öğrenci sorunları temelinde yükselen bir öğrenci derneği olarak soruyoruz.

Öğrenci dernekleri belirli aralıklarla yurt sorunları hakkında yurt ilgilileriyle görüşmüş ancak yöneticiler sürekli olarak bu istemleri geçiştirmiş, gerekenleri yapmamıştır. Altan Durmuş'un yaşamını yitirmesi büyük ölçüde yurt koşullarından kaynaklanmıştır. Öyle koşullar ki yaklaşık 5 bin öğrenci barındığı halde tek bir doktoru, tek bir ambulansı yoktur. Yurtlarda alınan önlem revir yerine, mescit yaptırmak oldu. Sonuç ortada;şimdilik bir öğrencinin yaşamını yitirmesi, böyle sürerse buna yenilerinin de ekleneceği gerçeği.

Öğrencilerin istemlerine kulak verilmeli, öğrenci sorunları temelinde örgütlenen öğrenci dernekleri yönetimde, karar alma sürecinde söz sahibi olmalı."

ALTAN DURMUŞ'UN ÖLÜMÜ ÜZERİNE ÖĞRENCİ DERNEKLERİNİN BASIN AÇIKLAMASI (7 NİSAN)

6 Nisan 1986 Cumartesi günü mide rahatsızlığı nedeniyle Ege Üniversitesi Hastanesi Acil Servisi'ne götürülen Bornova Yurdu öğrencilerinden Altan Durmuş Servis'te, 1,5 saat bekletildikten sonra bırakın bir doktor; bir hastabakıcı tarafından "birşeyin yok, sapasağlamsın" denilerek salıverilmiştir.

6 Nisan Pazar günü arkadaşımız tekrar rahatsızlanmış ve bir ambulans çağrılmıştır. Fakat ambulansın gelmemesi Altan Durmuş'un rahatsızlığını artırmıştır. Arkadaşımız, orada bulunan ve kantincilere ait bir pikapla hastaneye gönderilmiştir. Kardeşimiz hastaneye çağdışı bir yöntemle taşınmaya çalışılırken aramızdan ayrılmıştır.

6 Nisan 1986 akşamı saat 22.00 sıralarında Altan kardeşimizin ölümüyle sonuçlanan bu olay gelişimiyle birlikte yönetimin öğrencilerin sağlığına ve yaşam güvencesine olan kayıtsızlığının bir göstergesidir.

Daha önce Öğrenci Dernekleri'nin ve yurt öğrencilerinin yurt yönetimini defalarca uyarmasına rağmen 5000 öğrencinin kaldığı yurtta temel sağlık önlemlerini almayan Kredi ve Yurtlar Kurumu ve insan sağlığı ve yaşamını hiçe sayan Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesini Öğrenci Dernekleri ve yurt öğrencileri olarak kınıyoruz.

Öğrenci Dernekleri ve yurt öğrencileri olarak yurtta kalan arkadaşlarımızın yaşamlarının güvence altına alınması için son kez uyarıyoruz.

Yetkililere şunu soruyoruz: "Gerekli önlemlerin alınması için koç Altan Durmuş kardeşimizin aramızdan ayrılmasını bekliyorsunuz?

D.E.Ü. Mimarlık-Mühendislik Fak. ÖD'
" Tıp Fak.ÖD
" Hukuk Fak. ÖD
Ege Ü. Tıp Fak.ÖD
" Fen Fak.ÖD
" Mühendislik Fak. ÖD
" Ziraat Fak. ÖD
" Basın Yayın Yük Ok. ÖD
" Edebiyat Fak.ÖD.

Yurt Birimleri Ne Diyor?

Öğrenci dernekleri, yurtlardaki öğrencilerin demokratik hak ve özgürlüklerini geliştirmek ve yurt yönetimine öğrencilerin etkin katılımını sağlamak amacıyla kendi içlerinde birer yurt birimi oluşturuyorlar. Yurt birimleri amaçları doğrultusunda çözüm yolları araştırıp öneriler getirmek ve önerilerin öğrencilere aktarılması, bu yolda kararlar çıkması için çalışmalar yapmak üzere çalışıyorlar. Yurt birimleri şimdiye kadar yurt yönetimine katılmak amacıyla yurt yönetimlerinden periyodik toplantılar yapılmasını talep ettiler ve bazı yurtlarda kabul edildi. Yapılan toplantılarda kantin denetleme yetkisinin öğrenciler tarafından yürütülmesi kabul ettirildi. Temel haklar doğrultusunda yurtlarda akşamları tabldotların 200 liraya üniversitenin tabldot vermesi sağlandı. Her izinli çıkışta zorunlu olarak istenen 125 liralık pul alma zorunluluğu kaldırıldı. ODTÜ yurtlarında ise yurda giriş çıkış ve kızların ve erkeklerin kantinde birlikte bulunma saatlerinde değişiklikler yapılması sağlandı. Sınırlı ocak kullanımı sağlandı. Kat asistanları seçilerek yurt sorunlarının idareye düzenli iletilmesi için adımlar atıldı.

İzmir Bornova Öğrenci Yurdu'nda Altan Durmuş'un ölümü ve İnciraltı Öğrenci Yurdu 'operasyonu' üzerine yurt sorunları konusunda İzmir öğrenci dernekleri yurt birimlerinden birer temsilci ile bir konuşma yaptık.

YARIN □ Yurtlarda süregelen idari, polisiye baskılar hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu baskılarla YÖK üniversiteleri ve Türkiye'nin güncel koşulları arasında bir bağ kurulabilir mi, nasıl?

■ TURKAN NOGAY (EGE TIP) YÖK'le birlikte üniversiteler bilimsel düşüncenin katledildiği yerler oldu. Gençler bilimsel düşünce ve özgür tartışma ortamından uzaklaştırılarak boyun eğmeye zorlandı. İnsan olma sorumluluğuna karşı, onursuz bir yaşamdı konan seçenek. Siyasi iktidar izlediği depolitizasyon politikasını gizlemiyor. Depolitizasyon geniş halk kesimlerinin ülke yönetimine gerek birey gerekse kendi siyasal parti ve kitle örgütleriyle katılmaması demek. Ülkeyi yönetmek ve politikayla uğraşmak bir avuç azınlığın hakkı onlara göre. Gençler, memurlar, işçiler, öğrenciler, köylüler siyasetle uğraşamazlar, kurum ve kurallarıyla bu kesimler demokrasiye layık görülmüyorlar. Ve buna karar veren bir avuç azınlık.

■ EMRE ERGİN (EGE MÜHENDİSLİK) Gençlik kesimi en çok korkulan kesim. Gençliği ellerinde tutmak istiyorlar, bunu üniversitelerde YÖK başarıyor. Gençleri istedikleri yöne götürmek isteyenler için yurt ortamı üniversite ortamından daha ideal bir ortam. Terliklerimizi dolabımızın neresine koyacağımıza kadar kanşanlar toplumun geleceği için nasıl bireyler yetiştirilmek istenildiğini gösteriyor.

■ TURKAN: Yurtlar siyasal iktidarın kendi gençlik tabanını oluşturmak içinözellikle yüklendiği bölgeler.

■ ERTAN AYDIN (EGE Ü. BASIN YAYIN YO) Yaratılması amaçlanan politikayla ilgilenmeyen, politikayı yalnızca bir sınıfa özgü hale getirmeyi düşünen bir politikanın uygulandığı kanısındayım. Yarın bir gün toplumun enerji kaynağı olacak bir kesim kontrol altına alınmış olacaktır ki bu konuda yayın yasakları gibi uygulamalar örnektir.

■ İSMET YILMAZ (EGE FEN) Yurtlar, çok kalabalık ve enerji dolu gençliğin bandığı ve örgütlenmeye en elverişli olduğu bir ortamdır. Tabi ki yönetim gençliği kendi istediği gibi yönlendirmek ve kendisine bir mu alefet oluşturmamak için birtakım idari baskılar yapmaktadır. Bunun en somut örneği idari yönetmelikler ve polis tarafından yapılan baskınlardır. YÖK'ün iktidarın politikasını yansıttığı kesindir ve YÖK tarafından öğrenci kitlesi susturulmaktadır veya buna çalışılmaktadır. Gençliğin haklı istemleri ve buna bağlı hareketler de isyan diye nitelendirilmektedir.

■ BAHADIR (EGE ZİRAAT) Bugün için demokrasi adına bir şey söylemek mümkün değildir çünkü iktidar anayasayla birlikte bir baskı rejimi oluşturmuştur, bunun sonucunda YÖK ortaya çıkmıştır. YÖK kesinlikle özgür düşünceye karşı çıkmış öğretim üyelerini pasif bir sisteme bağlamıştır. Toplumun aydın kesimini yetiştiren yerler olan üniversitelerde okuyan öğrenciler özgür düşünceden yoksun, kendi başına karar veremeyen, pasifize olmuş bir kitledir. Özellikle polis baskınları, denetlemeler, talimatlar hepsi gençliğin pasifize edilmesinin bir yoludur. Yarının sahibi olan gençlik böyle bir baskı sonucunda kesinlikle demokrasiye sahip çıkamayacaktır.

□ *Bornova'da Pazar gecesi kendiliğinden gelişen olayları ve ertesi günler süren tepkilerin değerlendirilmesini yapabilir misiniz?*

■ LEVENT ŞEN (EGE MÜHENDİSLİK) Ölüm olayı sonrası kendiliğinden gelişen olayların kökeninde öğrencilerin 'biz de ölebiliriz' kaygısı olabilir. Yurttaki baskılar sonucunda böyle bir fırsatı ele geçirip, yurttaki öğrencilerin sorunlarını iletmesi açısından önemli bir olaydı.

■ HAYDAR ŞEKERSÖZ (EGE MÜHENDİSLİK) Geceki olayın kaynağı öğrencilerdeki birikimdi. Çünkü daha önce de aynı istemler sunulmuş, dikkate alınmamıştı.

■ İSMET : Öğrenci dernekleripin bu olaya sahip çıkması, öğrencilerin sorunlarıyla derneklerin ne denli ilgilendiğinin bir ölçütü. Öğrenci dernekleri aynı tepkiyi öğrencileri ilgilendirendiğer sorunlarda da gösterecektir. Tabi ki bilinçli bir örgütlenmeyle böyle bir kitlenin yönlendirilmesi önemli bir adımdır.

■ LEVENT: Gelişen tepkiler İzmir'deki öğrencilerin örgütlenmelerimizin bir sonucu ve göstergesidir.

■ ERTAN : Olayların kendiliğinden gelişmesi öğrencilerin artık sorunlarına sahip çıkmak istediğini gösteriyor. İlk günkü olay öğrencilerin ne denli sorunlarıyla ilgilenmekten alıkonmak istense de bundandöndürülemediğini ve bu konudaki gözdağının da polisiye yöntemlerle başarılamayacağını gösteriyor. Ertesi gün bu kadar kısa bir süre içinde böyle büyük bir kalabalığın toplanması da derneklerin çevikliğini ve gücünü gösteren güzel bir örnek.

■ LEVENT:Bu olayla kişilerin 'dernekler ne yapabilir' 'ne yapıyor' sorusu silinmiş, öğrenci derneklerinin bir kaç saat içinde neler yapabileceği ortaya çıkmıştır.

YASEMİN GÜNAY (EGE TIP) Olay Pazar günü gibi kalsaydı duygusal bir tepki olmaktan öteye gidemeyecekti.

Oysa öğrenci dernekleri sorunu somut kazanımlar elde etme yönünde ilerletti.

■ ERTAN: Pazar gecesi olaylar patlak vermeden önce, daha gelişme aşamasındayken öğrencilerin bloklarda bulunan dernekler-arası yurt komisyonu üyelerine başvurarak bilgi istemeleri de öğrencilerin derneklerini ne denli benimsediklerinin bir kanıtıdır.

■ TURKAN : Amaç sorunları çözmektir ve çözüm yolunda etkin bir baskı grubu olabilmektedir. Ve bu da basın açıklaması, siyah çelenkler ve dolaysız görüşmelerle olsun başarıldı. Gene de dernekler bunun peşini bırakmayacak.

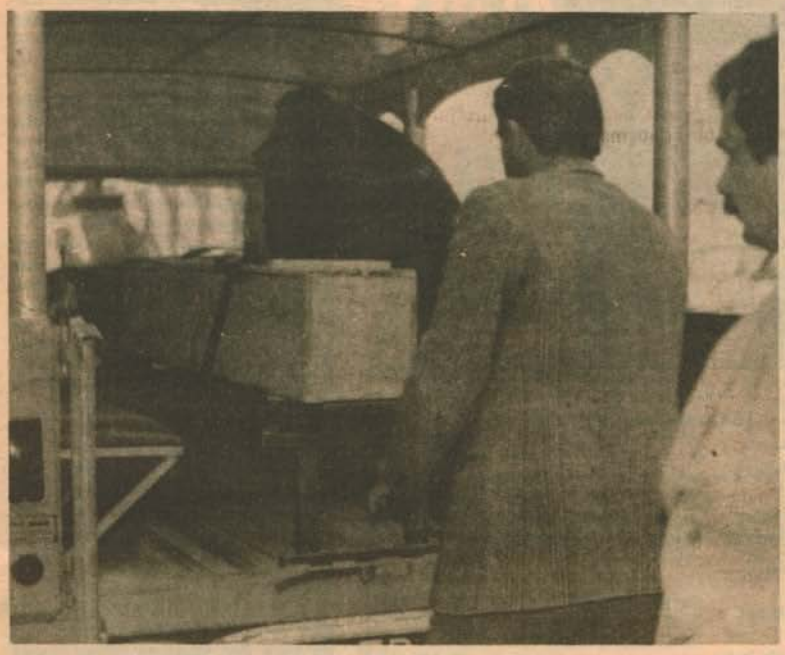

Yurtlarda "Yaşayanlar" anlatıyor...

Yurtlardaki olumsuz koşullar çeşitli gerekçelerle zaman zaman gündeme geldi. Ancak, Hacettepe Öğrenci Yurdu olayları sorunların ertelenemeyecek noktaya geldiğini gösteriyordu. Öğrencilerin, sorunların basturması sonucu kendiliğinden gelişen tepkileri öğrenci derneklerinin çabalarıyla, sorumlular üzerinde etkili olmaya başlıyordu. Ancak yine Hacettepe ve İnciraltı olaylarında da görüldü ki yetkililer öğrencilerin sorunlarını dinlemek ve çözüm bulmak yerine polisiye önlemlerle tepkileri bastırmaya çalıştılar. "Arkalarında başka güçler vardır, biz öğrencilerin isteklerini yerine getirmekle o güçlere taviz vermiş oluruz" nitelemeleriyle öğrencilerin kendiliğinden gelişen tepkilerini geriletmeye; öğrencileri haklı eylemlerinde yalnızlaştırmaya çalıştılar. Ancak sorunların hiç de hafife alınmayacağı, Bornova Öğrenci Yurdu'nda Altan Durmuş'un ölümüyle çok somut biçimde ortaya çıktı.

Yetkililerin öğrencilerin sorunla a ve haklı tepkilerine karşı geliştirdikleri polisiye tavrın öğrencilerde yaygın ve belirleyici olmasa da belli bir çekingenliğe neden olması da doğaldı. Öğrencilerle genelde yurt sorunları ve daha sonra İnciraltı ve Bornova Yurtlarındaki olaylara ilişkin yaptığımız söyleşilerde öğrenciler tüm bu saydığımız gerekçelerden dolayı isimlerinin yayınlanmasını istemediler. Söyleşilerde isim ve fotoğraf kullanılmış olması söyleşilerin belgeci niteliğini pekiştiren unsurlar olarak bizce zorunlu. Ancak tümüyle koşulların zorlamasıyla gelişen böylesi bir çekingenlik de yaşanan ortamı belgelemek açısından önemli. Söyleşilerde öğrenci arkadaşlarının adlarını kullanmak yerine kaldıkları yurdun adını belirtmekle yetiniyoruz.

İNCİRALTI ÖĞRENCİ YURDU

"Yurtta üç bine yakın öğrenci kalıyor ve bu yurt bini aşkın polis tarafından kuşatılıyor. Bu sayı bize olayın korkutma ve sindirme çabası olduğu izlenimini veriyor. Polislerin arama sırasındaki değişken davranışları sonucunda bu baskının amacının bir şeyler aramak ya da belirli kişileri almak olmadığını söyleyebiliriz. Örneğin kimi odalarda yüzeysel arama yapılırken kimilerinde kitapların teksirlerin ve hatta çantaların arasına bile bakılmaktaydı."

"Bir kez arka arkaya verilen dilekçelerin etkisi vardı. Dilekçeler belli bir sonuca vardı. Yurtta kalan öğrencilerin okullarında öğrenci derneği var. Bu da bir etken."

"...bir de şu ışıkların aniden kesilmesi olayı var. Bu baskının planlı ve bilinçli olduğunu gösteriyor."

BORNOVA ÖĞRENCİ YURDU:

"Belli sorunları çözmek için ölmek gerekmez. Öğrenciler ne yapmıştır ki. Okumak için buradayız. Hiç uğruna ölüyoruz. Blok sorumluları bar fedaileri gibi. Millet en yasal dilekçeye imza atamıyor. Bugün 20 yaşındayız, kişiliğimize saygı yok. Öğrenci dernekleri bizim derneğimiz, ama bazı arkadaşlar fişlenmekten korktuğu için üye olmuyor."

"Pazar gecesi yerinde bir çıkıştı. Yararını da gördük. En azından ambulans geldi. Demek ki bu çıkışı yapmasak 4-5 yıl daha bekleyecektik. Bir şey istesek sen komünistsin diyorlar."

Ortada kesin olan bir şey var: öğrencilerle ilgilenmediği. 2 ay önce yurt müdüründen doktor ve ambulans istemiştik. Bu son olay istemimizin haklılığını gösteriyor.

Altan öldü öleli bir soru işareti sürüklenip durdu bugüne kadar uslarımızda. Çoğu zaman kimin ya da kimlerin yapmış olduğuna ilişkin açıklamalara inanamaz olduk. Çekingen bir şekilde açıklama yapmaya çalışan arkadaşların kafasında hep 80 öncesi vardı. Altan yalnızca birkaç saat içinde "pek çok insanın yüzünü görmemiş olmalarına karşın" 5 bin kişiyi kendi çevresinde toplamayı nasıl başarmıştı? Yüreklerimiz sizinle diyerek dışarı çıkamayan 2 bin kız öğrenci nasıl sevdirebilmişlerdi kendilerini? Sorumluluğunun bilincinde olarak bir eylem adamı olarak toplanmamıştı insanlar o akşam. 5 bin kişilik bir yerleşim birimi oluşturan Bornova Yurdu'nda bir ambulans, bir doktor, her türlü gereci olmasa da en azından ilk yardımların yapılabileceği bir revir, bir sağlık ocağı neden oluşturulmamıştı bugüne kadar? Sorun, sorunlarımız bunlardı. İnsanlığın, bizlerin sahip çıkması gereken şeylerdi bunlar. Acılarımızı, acunızı paylaştıklarını söyleyen yetkililer neden bugüne kadar böyle bir girişimde bulunmadılar?"

□ *Olası sorunlar, baskılar ve baskınlara karşı nasıl bir tavır alınmalı? Bu bağlamda öğrenci derneklerine ve öğrencilere düşen görevler, sorumluluklar nedir? Son gelişmelerden nasıl bir ders çıkarılmalı?*

■ ERTAN: Öğrencilerin bu tür baskılara karşı demokratik yöntemlerle yaptıkları karşı davranışları dernekler aracılığıyla kamuoyuna ve yetk i organlara ileterek somut çözümler elde edilebilir.

■ LEVENT: Öğrenc er öncelikle sorunları hakkında b inçlendirilmelidir Bu bil'inçlendirmede derneklere büyük görevler düşüyor.

■ HAYDAR: Sorunlar karşısında öğrenci dernekleriyle birlikte, duyarlı bir kitle olduğu ortaya çıktı. Öteyandan, ÖD'lerine ilgi duyan, sorunlarına karşı duyarlı olan öğrencilerin fişlenme, atılma korkularıyla üye olmadıklarını da görmekteyiz. ÖD'lerinin kitlelere daha iyi açılması, varolan baskı unsurlarına ve keyfi uygulamalara karşı örgütlenmesi gerekir.

□ *Öğrencilere, öğrenci derneklerine, kamuoyuna son olarak ne demek istersiniz?*

■ ERSİN YALIN (9 Eylül TIP)Sorunlarımız bizleri biraraya getirdi, bu, öğrenci derneklerinde oldu. Pek çok olay oldu, bu olaylarda biraraya geldik. Gelecekteki sorunlarımız için de iletimin, çözümün yollarının araştırılması için tek kurumun öğrenci dernekleri olduğunu düşünüyorum.

■ AZİZE USLU (Ege Ziraat) Hepimizin ortak sorunlarının çözümü için ve bize yöneltilen antidemokratik uygulamalara karşı çıkmak için bu konuda çalışan derneklerimizi destekleyelim.

Bunun ötesinde sorunun çözümü için tüm demokrasi güçlerinin dayanışması gerekiyor. Siyasi partileri, meslek odalarını, sendikaları ve ana babalarımızı bizlere destek olmaya çağırıyoruz. Kişi hak ve özgürlüklerinin korunduğu demokratik bir ortamda yaşamak istiyoruz.

ÖĞRENCİ DERNEKLERİNİN BASIN AÇIKLAMASI

Salı günü İzmir'deki 9 öğrenci derneği (ETÖD-MÜFÖD FENFÖD-EDFÖD-HÜFÖD-BEFÖD-DEMMÖD-BYYOÖD Dokuz Eylül Tıp Fak.ÖD) ortak bir basın açıklaması verdiler:

"İnciraltı Yurdu'nun 28 Mart gecesi 22:00'a yakın, 1000'e yakın polis ve çevik kuvvet tarafından abluka altına alınması olayı Hacettepe Yurtlarındaki son gelişen tepkilerle ve İnciraltı yurdundaki imza toplama olaylarıyla doğrudan ilgilidir. Demokratik haklarını koruma ve yaşama geçirme konusunda kararlılığını sürdüren bu öğrencilere karşı yapılan gövde gösterisi ve sindirme hareketi, gözdağı verme amacını taşıyor. Öğrenci dernekleri olarak, hiç bir gerekçe gösterilmeksizin, çevik kuvvetlerle zanlı operasyonuna dönüştürülen, ışıkların 1,5 saat söndürülüp makineli tüfek namlularının arkadaşlarımızın burunlarına dayatılmasını ve yurt idaresinin buna karşı duyarsızlığını kınıyoruz. Her türlü ve ne şekilde olursa olsun baskılara karşı duyarlı olan bizler, yurtlardaki yaşamın güvence altına alınmasını istiyoruz."

Mehmet Gönlübol ve Onun Fonları

Serdar Can

Mehmet bey tanınmış bir kişidir. Toplumda birçok kişinin saygın bulacağı bir mevkie, iyi bir maaşa ve mazbut bir aile yaşamına sahiptir. Önemli kişilerle yapılan toplantılara katılabilmekte, kendisinden önemli konulara ilişkin görüş sorulmakta, sık sık yurt dışına çıkabilmektedir. Onca yıl çalışmış çabalamış ve işte sonunda iyi bir yerlere gelebilmiştir. Mutludur Mehmet bey.

Mehmet beyin ilk mide bulantısı kendisiyle görüşmeye gelen bir grup öğrenciyi odasından kovduğu günlerde başlar. Öğrenciler kendisine, üniversitede bir öğrenci derneği kurduklarını söyleyip, yapacakları çalışmalar için üniversiteden kendilerine bir yer verilmesini istediklerinde Mehmet beyin tüyleri diken diken oluvermişti. Olacak şey miydi? Bu, düpedüz, üniversitede üstüne titrediği huzur ve güven ortamının canına okunacağının yüzüne karşı ilan edilmesiydi.

Fakat Mehmet bey cin gibiydi. Derneğin yasa dışı olduğunu bir bakışta anlayıvermişti. Mehmet beyin Üniversitesinde yasa dışı dernek kurmak ha? Bu çocuklar Mehmet beyi tanımıyorlardı anlaşılan.

Mehmet bey derneğe kısa zamanda üye olan binden fazla öğrenciye tek tek yazı yollayarak derneğin amacının yasaya aykırı olduğunu, bu yüzden üye olmalarına izin vermediğini bildirdi. Bunun üzerine Mehmet Bey ile öğrenciler mahkemelik oldular. Şimdi Mehmet Bey adaletin tecellisini bekliyor.

Mehmet bey yasa dışı ilan ettiği derneğin peşinden koşa dursun, bu arada Mehmet Bey'in üniversitesinde yasa dışı bir fon ortaya çıktı.

Nedir bu yasa dışı fon hikayesi?

Yasalara saygılı, etkili ve yetkili kimi yurttaşlar hakkında kimi "maksatlı" kişilerin zaman zaman olur olmaz söylentiler yaydıkları bilinen bir durumdur. Ülkemizde huzur ve güvenin ve bunu sağlayan yasaların biricik güvencesi olan bu saygın kişileri bakanlıklara karşı koruyup kollamak her yurtsever Türk gencinin önde gelen vazifesidir. Görülen odur ki, Mehmet beyle de birileri uğraşmaktadır. Mehmet bey bu söylentilerin yükünden kurtarılmalı, konu soruşturulup kendisi aklanmalıdır. Nitekim Sayın Uğur Mumcu'nun konuyla ilgili yazdığı bir makaleyi ihbar sayan YÖK,olayı soruşturmaya başlamıştır. Bu aşamada Mehmet Bey için yapabileceğimiz en büyük iyilik, konuyla ilgili bizimde kulağımıza kadar gelen tüm söylentileri yazarak soruşturmada aydınlatılmadık nokta kalmamasını sağlamaktır.

Deniliyor ki, bütün üniversitelerde harç uygulaması 3 Ekim 1984 tarihli resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu kararıyla 1984-85 öğrenim döneminde başlamışken, Mehmet Beyin üniversitesi elini çabuk tutarak bu uygulamayı kayıt harcı adı altında bir yıl öncesinden başlatmıştır. Türk öğrencilerden 1200 TL, yabancı öğrencilerden ise 50-250 dolar olarak alınan bu harçlar hiç bir yasada bulunmayan üniversite fonu adı altında bir fonda toplanmıştır. Yani toplanan kayıt harçları yasa dışı olduğu gibi, bu harçların toplandığı fon da herhangi bir yasaca düzenlenmiş ve öngörülmüş değildir.

Bu paraların nerede olduğuna gelince; deniliyor ki dolarlar CİTİBANK Ankara şubesinde, marklar ise Merkez Bankası'nda saklanıyor. CİTİBANK Ankara şubesinde 30.10.1986 tarihi itibariyle 84.000 dolar bulunduğu söyleniyor. Merkez Bankası'nda ise 48.000 Mark varmış. Ayrıca Türkiye İş Bankası'nda 5 ayrı hesap açtırılarak üçer ay vadeli olarak herbirine 30.000.000 TL yatırılmış. Hesap numaraları 32566, 32558, 23930, 23923 ve 23914. Toplam olarak 150.000.000 TL. olan tutardan 3 yıldır elde edilen gelirin ise hiçbir muhasebe kaydına alınmadığı söyleniyor.

T.C.
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Sayı : İMİDB :300-85/ ANKARA
26./3../1985

Konu : Halı alınması hk.

Rektörlük Makamına,

Üniversitemiz Rektörlük ve Dekanlık Ofislerinde kullanılmak üzere 3X4 = 12 m² 'lik oniki adet makina halısına ihtiyaç duyulmaktadır.

Belirtilen halıların O.D.T.Ü. Satınalma ve İhale Yönetmeliğine göre piyasadan pazarlık suretiyle satınalınması ile bedelinin Üniversite Fonundan ödenmesini tensip ve onaylarınıza saygılarımla arz ederim.

Doç.Dr.Erol Tilay
Rektör Yardımcısı

Uygundur
Mehmet Gönlübol

Sözkonusu fonu besleyen kaynaklara gelince; öğrencilerin kimlik kartları karşılığında yaptıkları ödemeler, çektirdikleri fotokopiler için ödedikleri paralar, üniversite personelinin ücretlerinden kesilen spor kulübü aidatları, lojman kira bedelleri, hep bu fona gelir kaydedilmekteymiş. Ayrıca bu fona nakit bağış yapıldığı gibi, 1981 yılı ve öncesi yurt dışında olup da maaş ve ücretlerini alamayan akademik personelin maaş ve ücretlerine el konularak üniversite fonuna aktarılmış. Akademik personel mecburi hizmetlerinden yapılan tahsilat da buna dahilmiş. Bunun yanısıra Merkez Bankası ve Türkiye İş Bankası müesis hisselerinde yıl sonu elde edilen gelir payları da bu fona aktarılmaktaymış. Öte yandan üniversitenin kontrolündeki gölden, Cumhurbaşkanlığı köşküne, Dış İşleri Bakanlığına, Fen Lisesine, Ebru Yapı Kooperatifine, ODTÜ İşçileri Yeni Yapı Kooperatifine, PTT Ahlatlıbel Sosyal Tesislerine, Milli Savunma Bakanlığına, Şap Enstitüsüne su satışı yapılmakta, T.İş Bankasının şu anda bulunduğu bina bankaya kira karşılığı verilmekte ve bedelleri yine bu fona aktarılmaktaymış. Bunların yanında Deniz Bilimleri bölümünde dikili bulunan limon ağaçlarından elde edilen ürün satılmış ve bu fona gelir kaydedilmiş.

Kısacası, söylenenlere bakılırsa bu fon bir dudağı yerde bir dudağı gökte kocaman bir fonmuş.

Peki ama bu kocaman fondan yapılan harcamalar hangi usulle yürütülüyormuş? Bu konuda da söylenenler insanın aklına can sıkıcı kuşkular getiriyor. Mehmet bey gibi yasalara saygılı bir yurttaşa yakıştırılamayacak kuşkular...

Bu fondan rektörlük makamınca uygundur onayı alındıktan sonra her türlü malzeme alımı, onarımı yapılabilmekte ve taşıt alınabilmekteymiş. Bu satın alınmalarda ise 1981 yılında YÖK'nun 66. maddesi ile kaldırılan 7307 sayılı ODTÜ Kanununa bağlı ODTÜ ihale yönetmelliği hükümleri uygulanmaktaymış. Halbuki anılan tarihten itibaren katma bütçeli kamu kurumu niteliği kazanan Üniversitede de kuşkusuz bu tür kurumların tabi olduğu bugünkü satın alma mevzuatına uymak zorundaymış. Yani Mehmet Beyin Üniversitesinde, çoktan yürürlükten kalkmış bir yasaya ve ona bağlı yönetmeliklere dayanılarak satın almalar gerçekleştiriliyormuş. Milyonlarca liralık satın alma bu yasa dışı yolla ve ilansız olarak yapılıyormuş. Olacak şey mi? İnsanın aklına neler gelmez? Hani Mehmet Bey'i tanımasak...

Bu arada 1986 yılında bütçede taşıt alımı bulunmadığı halde bu fondan Ocak ayında TOYOTA marka lüks bir minibüs alınmış.

Ayrıca Mehmet Bey yurtdışı seyahatlerinde, Maliye Bakanlığı'na bağlı ODTÜ Merkez saymanlığından aldığı yasal yolluğuna ek olarak, sözü edilen dolarlardan da 1000 dolar ödeme yapılmakta ve harcamaları bu üniversite fonuna gider olarak kaydedilip kapatılmaktaymış. Olmaz böyle şey. Mehmet Bey'e yapılacak iş mi bu? Bütün bunlar soruşturulup da Mehmet Bey tertemize çıktıktan sonra neler diyeceksiniz bakalım?

Başka bir söylenti de, Mehmet Bey'in yürüttüğü Asya-Afrika projesine bu fondan 6000 pound aktarıldığı yönünde.

Evet buraya aktardığımız söylentiler inanıyoruz ki soruşturulacak ve Mehmet Bey bu çirkin ihtimallerden yüzünün akıyla çıkacaktır.

Ayrıca yolsuzluk iddialarının yaygınlaşması ve kanıtlanması durumunda, bugün öğrenci derneklerinin harçların kaldırılması, bugün oluşan fonların kullanımında ise öğrencilerin de söz sahibi olması, kendilerinden yine kendi ihtiyaçları için harcanacağı gerekçesiyle toplanan bu paraların kullanılmasında demokratik bir katılım ve denetimin sağlanması gibi istekleri'nin ne kadar haklı olduğu ortaya çıkacaktır ki, bunu nazik demokrasimiz kaldıramaz. Yoksa 12 Eylül öncesine mi dönelim?

GAZİ ÜNİVERSİTESİNDE YASADIŞI UYGULAMALAR

3 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe giren, 2547 sayılı yasanın 44.maddesini değiştiren 3248 sayılı yasa, başlangıcındaki eksikliklerle tartışılmaya başlanmış ve yoruma açık hükmüyle uygulamada aksaklıklar yaratacağı görüşü belirtilmişti.

Yasa değişikliği, üniversitelerin kendi koşullarına göre yorumlanarak uygulamalarına açık bırakılmıştı. Ancak YÖK Başkan Vekili Prof. Kemal Karhan, yaptığı açıklamada: "YÖK, af kanununun uygulaması hususunda üniversiteler gönderdiği genelgede, sorunların öğrencilerin çıkarı gözetilerek çözülmesi üzerinde bilhassa durmuş bulunmaktadır" diyerek yasanın öğrenci yararına yorumlanacağını özellikle belirttiyse de uygulamada öyle olmadığı kısa zamanda ortaya çıktı. Önce AÜ Hukuk Fakültesi'nde tek dersten kaydı silinen öğrencilerin, kayıtları silindikten sonra girmedikleri dersler öne sürülerek aftan yararlanmaları engellenmeye çalışıldı. Pek çok fakültede de yasanın geçici maddelerinin nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamalar ikinci yarıyıl derslerinin başlamasından uzun bir süre sonra açıklandı.

Ancak, Gazi Üniversitesi'nde uygulamalar, tüm bu saydıklarımızın ötesinde, Prof.Kemal Karhan'ın belirttiği yorumun tam tersi bir işleyişi içeriyor. Elektronik Eğitim Bölümü Başkanı Tuncer Bingöl'ün imzasını taşıyan 10 Şubat tarihli duyuruda, hangi öğrencilerin af yasasından yararlanacakları açıklanıyor ve öğrencilerin yıl kayıplarının önüne geçileceği belirtiliyordu. Daha sonra bu duyuru kaldırıldı ve öngörülenin tam tersi uygulamalar gündeme geldi.

Büromuza gelerek uygulamaları anlatan öğrenciler, sorunun yasanın geçici maddesinin Rektörlükçe yanlış yorumlanmasından kaynaklandığını belirtiyorlar. Yasanın geçici maddesinde ara sınıflardan kaydı silinen öğrencilerden en çok üç dersi olanlara sadece bir defaya mahsus olmak üzere devam hakkı tanınıyor. Ancak Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nin Yönetim Kurul kararında, ara sınıflardan kaydı dilinerek aftan yararlanmaya hak kazanan öğrencilerin, uygulamaya ilişkin karar geç açıklandığı için ancak gelecek yıl derslerine devam edebilecekleri ve yine sadece kaldıkları derslerine ve yıl boyunca devam eden zorunlu derslere devam edebilecekleri açıklanıyor. Bu durumda bu yıl okula başlayamayan öğrenciler gelecek yıl da yalnızca kaldıkları derslere devam edebilecekleri için (Çünkü zorunlu ders olarak Türkçe, yabancı dil, ve Beden Eğitimi gibi dersler alınabiliyor) iki kez süre kaybediyorlar. Devam eden öğrencilerden, normal öğrenci sıfatıyla harçlar alınıyor ve öğrencilerin sınırlı olarak derslere devam ettikleri bu süre normal öğrenim süresi içinde sayılıyor. Öğrenciler öğrenimlerini gerekli olan 6 yıl içinde tamamlayamadıklarında başarısız olmadıkları halde kaydının silinmesi söz konusu olabilecek

Diğer tüm üniversitelerde, yasa değişikliği ve geçici maddelerle getirilen hükümler, öğrencilerin yıl kayıpları engellenerek uygulanıyor. Bu üniversitelerin Rektörleri ile görüşen Gazi Üniversitesi öğrencileri yasada böyle bir açıklığın olmadığını, bu nedenle öğrencilerin derse devam etmesi yolunda bir karar aldıklarını açıkladıklarını belirtiyorlar.

Uygulamalar yalnızca bu kadarla da kalmıyor. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 1985-86 öğretim yılı birinci dönemi'nde başarısız olan öğrencilerin kayıtlarının silindiğine ilişkin liste 31 Aralık 1985' de vize sınav sonuçları ile belirlenmişken, 3 Nisan1986'da, yani 3248 sayılı yasanın geçici hükümlerinden yararlanabilmek için dilekçe verilebilecek son günde asıldı. Öğrenciler böylece yaklaşık bin öğrencinin af kapsamına girmesinin engellenmeye çalışıldığını belirtiyorlar. Yanı sıra, Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde birinci sınıftan olup da tek ders en kaydı silinmiş öğrencilerin, birinci yarıyıl sonunda yasa çerçevesinde açılmış ek sınav hakkını kullanmaları doğrudan Dekan aracılığıyla engellendi. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı, bütünleme sınavının yapılacağı salona girerek öğrencilere, "aynı tür sınavın Mühendislik Fakültesi'nde de yapıldığını ancak iptal edildiğini ve öğrencilerin okula dönemediklerini, şimdi kendilerinin bu sınava girmeleri durumunda bir daha okula dönemeyeceklerini, girmediklerinde ise gelecek yıl kendisinin okula dönmeyecekleri için söz verebileceğini" söyledi. Dekanın sözleri üzerine öğrenciler sınava girmediler. Daha sonra Mühendislik Fakültesi'nde aynı sınavın yapıldığını, ancak iptal edilmediğini ve sınava giren öğrencilerin ikinci döneme devam ettikleri öğrenildi.

Gazi Üniversitesi'nde engellemeler bu kadarla kalmıyor. Dilekçe vermek için öğrenci işlerine başvuran öğrencilerin dilekçeleri kabul edilmiyor. Kabul edilen dilekçelere tarih ve numara verilmiyor. Bu uygulamaya bir anlam veremeyen ve aynı konuda Rektörlüğe başvuran öğrenciler yine aynı davranışla karşılaşıyorlar. Şimdi öğrenciler dilekçelerini posta yoluyla iadeli taahhütlü olarak gönderiyorlar. Ancak bu kez de "kabul edilen" dilekçelere zamanında yanıt verilmiyor.

Rektörlüğün, öğrencilerin dönem kaybına neden olacak biçimde uygulama yapmasına ilişkin gerekçesi, uygulamaya ilişkin kararın 3 Nisan tarihinde, yani okulun açıldığı tarihten yaklaşık 1 ay sonra alınmış olması ve bu 1 aylık sürenin öğrencilerin devamsızlığı olarak sayılacağı biçiminde getirilmiyor. Oysa bu 1 aylık süre, diğer tüm üniversitelerde göz önünde bulundurulmuyor. Yanı sıra, öğrenciler, bu süreyi kısaltmanın Rektörlüğün elindeyken yapılmadığını belirtiyorlar.

Öğrenciler yetkililerle yaptıkları görüşmelerde, okula ayrılan ödenek ve kontenjanların belli olduğunu, bu yüzden gelecek dönemi beklemek zorunda olduklarının belirtildiğini söylüyorlar ve ekliyorlar; "okul kontenjanlarına ödenekler birinci dönem başında belirleniyor. Bizler birinci dönem sonunda okuldan atıldık. Eğer bizim atılacağımız konusunda bir öngörü, istatistiksel bilgi varsa bilemiyoruz. Ki, böyle bir öngörünün olduğunu çeşitli YÖK yetkililerinden ve okul yönetiminden zaman zaman duyduk."

Öğrenciler sınav listelerinin ve kararların geç açıklanması ve yasanın yanlış yorumlanması ile dönem kaybına uğradıklarını, tüm bunlara ek olarak Bölge İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararı almak için Rektörlüğün savunmasını beklemesinin durumlarını daha da kesinlik kazandırdığını belirtiyorlar. Atatürk Bulvarı üzerindeki Zafer Parkı'nın ağaçlarının kesilmemesi için aynı gün yürütmeyi durdurma kararı alabilen İdare Mahkemeleri'nin, öğrenciler için yaşamsal önemi olan konularda geç karar almasının varolan zararı artırdığını belirtiyorlar.

YÖK sistem nin aksaklıklarının yasa değişiklikleri ile giderilemeyeceği, birkaç yıldır öğrenciler üzerinde denenen ve zararları görülünce değiştirilme yoluna gidilen yasaların çokluğuyla anlaşılabilir. Ancak öğrencilerin yasa değişikliklerinin yanlış yorumlanması ile uğrayabilecekleri zarara en somut örneği Gazi Üniversitesi uygulamaları oluşturuyor. Öğrenciler dilekçelerle idareye başvurmaktan ve yargı yolunu denemekten vazgeçmiyorlar. Sonucun, öğrenciler lehine olacağı da uygulamaların keyfiliğinden ve açıklamaların çelişkisinden belli oluyor. Gazi Üniversitesi öğrencileri basının ve yetkililerin durumla ilgilenmelerini ve zararlarının giderilmesi yolunda girişimlerde bulunmasını önemle belirtiyorlar. ●

Yorgun Bir Yürekle

yüzün menevişler içinde
saten perdelerin aralıklarında
bütünlü çıplaklığın, gözlerinde sırlar
gecenin güne değdiği yerde
saçların dağınık, kalbin sakin
acıların sorgudadır...

takvimlerin zamansızlığı başlamıştır
kalbinden süzülen ince sızı kuşatır dünyayı
hatıra defterlerinin yapıkları arasında
eski fotoğraflar, kurumuş papatyalar..
sesinin gür tınısı sarsmakta bomboş odaları
uçurtmalarda kalan çocukluğum
eriyor güvercin alacasında.

eğil de yüzüme şavkı vursun
hayatı zorlayan alacasının...

Timuçin Özyürekli

YÖK Reformculuğunun Çöküşü

Haldun Özen

1981 yılından beri ülke gündemini sık sık işgal eden YÖK konusu Nisan ayında neredeyse hergün gündeme geldi. Mart ayında YÖK tarafından yayımına başlanan ve fiyatı dolarla belirlenen iyi cina bir kağıda özenle basılan, fakat içeriğinde aynı titizlik bulunmayan "Yükseköğretim Bülteni"nde yer alan propaganda yazıları da eleştirileri önleyememişti. Bu kez eleştiriler doğrudan ya da dolaylı olarak her kesimden gelmeye başlamıştı. Kimi YÖK yandaşları ise YÖK'ü eskisi kadar savunmaz olmuşlardı.

YÖK Başkanı bu aşamada özellikle Cumhurbaşkanı'nın desteği konusunda büyük duyarlık gösteriyordu. Bir gazeteciye "Cumhurbaşkanımızın buradaki desteği bir kişi için değil, kendilerinin Konsey'in hazırladığı bu mevzuatı çok iyi bildikleri ve inandıkları içindir.. Gücümüzü, siyasi iktidardan da almıyoruz. Benim hayatımın büyük bir şanasıdır ki, yetkili merciler beni bu göreve getirdiler." derken bir başka gazetecinin "Başbakan Özal'ın bu girişimi (öğretim üyeleri ile toplantı yapması) Cumhurbaşkanı'nın sizden desteğini çekmesi olarak da yorumlanıyor. Bu söz konusu olabilir mi?" sorusuna önce "Kim söylemiş? Yok böyle birşey. Sayın Cumhurbaşkanı bize kesinlikle itimat ediyor. Bana bu itimadını da her zaman ifade ediyor." diyorsa da arkasından dayanamayarak "Cumhurbaşkanı Evren'in desteğini çektiğini kim söyledi size?" demekten kendini alamıyordu.

Ama minare de bir türlü kılıfa sığmıyordu. Zira Mart ayı sonlarında, aniden birgün, Başbakan İstanbul'da, YÖK'ten habersiz ve YÖK Başkanı'nın son anda yetiştiği bir toplantı yapıyordu. Anadolu Ajansı'na göre; ANAP il örgütü tarafından düzenlenen bu toplantıda YÖK ve Başkanı ağır eleştirilere, protestolara uğruyordu. Hatta YÖK Başkanı'nın konuşması sık sık gülüşmelerle kesiliyordu. Öte yandan YÖK Başkanı'nı yanından ayırmayan ve "YÖK"e el sürdürtmem" diyen Cumhurbaşkanı bu kez, yanında YÖK Başkanı bulunmadan Trabzon'a giderek Karadeniz Üniversitesi yetkilileri ile basına kapalı bir toplantı yapıyordu. Üniversitenin Oditorium yapısında bulunan bir konferans salonunda, sınıf havası verilmeye çalışılan bir ortamda sınırlı sayıda öğrenci karşısında basına açık bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı, YÖK'e ve Başkanı'na değinmiyordu. Halbuki bir derginin YÖK hakkında kapak yapması ve YÖK'ü eleştirmesi, öte yandan SHP'nin YÖK Planı'nı açıklaması üzerine İstanbul'da acele yapılan Rektörler toplantısına Cumuhurbaşkanı da katılmış, yasada yer almadığı halde toplantıya başkanlık bile yapmıştı.

Basın da bir türlü durmak bilmiyor, sanki 12 Eylül öncesini özlermiş gibi, durmadan YÖK'e çatıyordu: YÖK'ün kamuoyu tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymak için Milliyet-SİAR işbirliği ile yapılan YÖK Kamuoyu Araştırması üniversitelerin özerk olmadığını, üniversitelerde ciddi ve düzeyli bir eğitim yapılmadığını, YÖK'ün yükseköğretim üzerinde olumsuz etki yaptığını, YÖK sisteminin 2000 yılının sorunlarını çözebilecek bir insan tipi yetiştirmediğini ortaya koyuyordu. SİAR'a göre; üniversite ile ilgili olanların yüzde 66'sı YÖK Başkanı'nı başarısız buluyordu. Ankete katılanların yüzde 9'u YÖK Başkanı'nın adını bile bilmiyordu.

YÖK Başkanı ise, kulaklarını, gözlerini ve aklını tüm gerçeklere kapatmış, üniversite öğretim üyelerinin okumadığını, tembel olduklarını, bu nedenle kendisini eleştirdiklerini öne sürebiliyordu. Sonra ekliyordu: "Benim görevim 1990'da sona erecek. Ondan sonra sağlığım elverirse, o zamanki Cumhurbaşkanı tekrar "kal" derse, yine her şeyi bırakır gece gündüz çalışırım. Başkan veya üyesi olmuşum, hiç farketmez". Hacettepe Üniversitesi'nin Onursal Rektörü'nün bu sözleri, YÖK'de, yasada bulunmasa da bir Onursal YÖK Başkanlığı'nın yakında gündeme geleceğini, YÖK işlerinin biraz da bu yolla uzaktan kumandalı olarak yöntileceğini düşünerek "Can çıkmayınca huy çıkmaz" özsözünü anımsattı.

Demek ki, Cumhurbaşkanı 1990 da değişmiş olacaktı. YÖK Başkanı gelecekten pek de umutlu değildi. Yine de bir "mesaj" vermekten geri kalmıyordu. Bu ortam içinde, Cumhurbaşkanı'nın Anayasa'yı savunmakta yalnız kaldığını açıklayan sözlerinden yola çıkan, Atatürk İlkeleri dersleri̇nde Abdülhamit ya da Vahdettin menkıbeleri anlatılan bir üniversitenin yöneticileri 1982 Anayasası'nın erdemlerini dile getiren ve Cumhurbaşkanı'nın yalnız olmadığını ortaya koyan bir panel düzenliyorlardı.

Fakat bu panel de ortalardan eksilmeyen soğuklukları eritmeye yetmiyordu. Aslında, bu karmaşa, eski bir üniversite öğretim üyesi olan ve YÖK düzeni kurulunca görevinden istifa eden SHP Genel Başkanı Prof. Dr. Aydın Güven Gürkan'dan kaynaklanmıştı. Gürkan, önce bir "Demokrasi Kataloğu" hazırladıklarını söylemiş, sonra da bu kataloğun ilk adımı olarak SHP'nin YÖK Planı'nı açıklamıştı. Gürültü de bundan sonra kopmuştu. YÖK uygulamasının birkaç yıl daha sürdürülmesini istediği bilinen Başbakan bile fikir değiştirmiş, YÖK'ten bilgi almak yerine kendisi doğrudan doğruya öğretim üyeleri ile bir toplantı düzenlemiş, üstelik bu toplantıda "Doğramacı'dan korkmayın, konuşun." diyerek bir tür tahrikte bile bulunmuştu. Yoksa bu Başbakan da YÖK'ü istemiyor muydu, YÖK Başkanı'ndan memnun değil miydi? Başbakan da mı 12 Eylül öncesine dönmek istiyordu? YÖK'ü istememek "irtica" değil miydi?..

SHP'nin ortalığı karıştıran YÖK Planı üç aşamadan oluşuyordu: Birinci aşamada TBMM'nde YÖK Hakkında Meclis Araştırması açılması istenecek, ikinci aşamada toplanan bilgilere ve belgelere dayanarak Yükseköğretim Yasası ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun yapısını değiştirecek bir yasa önerisi hazırlanacak, üçüncü aşamada ise Anayasa'yı değiştirmeyi de içeren, demokratik ve özgür üniversitelerin yaratılmasını tüm boyutlarıyla kapsayan bir yeniden düzenleme yapılacaktı. SHP nin YÖK Planı bu yapısıyla genel seçimler için daha şimdiden ilginç bir propsgandave hazırlık ortamı da oluşturuyordu.

Genel Başkan Gürkan'ın açıkladığı YÖK Planı'nın ilk aşaması Köy Enstitüleri'nin kuruluş yıldönümü olan 17 Nisan günü gerçekleşiyor ve Araştırma Önergesi TBMM Başkanlığı'na sunuluyordu.

Adıyaman Milletvekili A.Sırrı Özbek ve arkadaşları tarafından hazırlanan önerge; Yükseköğretim Kurulu ve faaliyetleri hakkında Anayasa'nın 98. maddesi ve İçtüzüğün 102. maddesi uyarınca Meclis Araştırması yapılmasını önerirken şu görüşlere yer veriyordu:

"YÖK sistemi ve uygulaması bugün ciddi rahatsızlıkların kaynağıdır YÖK'ün resmi açıklamaları ne denli pembe bir tablo çizerse çizsin, çok sayıda öğretim üyesi ve üniversite yöneticisi sistemden yakınmakta, hem sisteme hem de uygulamaya ilişkin hatalar dikkati çekmektedir. Hatta çok sayıda insan "Üniversiteler nereye gidiyor?" soruaunu endişe ile sormaktadır. Bu noktada saptadığımız gerçek şudur: YÖK propagandası ile YÖK dışı değerlendirmeler arasında dramatik farklar vardır. Bu derece farklı değerlendirmelere konu olan YÖK sistemi ve uygulamalarının tüm boyutları ile ortaya konulmasında yarar vardır."

Üniversitelerde asistanlık kurumunun yok edildiği, öğretim üyeliği güvencesinin temelinden zedelendiği, YÖK'e ait yetkilerin fiilen YÖK Başkanı'na aktarıldığı, bu yüzden profesöratamalarının YÖK Başkanı'nın kişisel değerlendirmelerine bırakıldığı, YÖK yetkilerinin yükseköğretim işlevi dışına da taşırılarak TRT'nin, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun YÖK profesörleri ile doldurulduğu, güvenlik soruşturmaları yöntemi ile çağdaş düşünceli öğretim üyelerinin üniversitelerden tasfiye edildiği, YÖK'ün yükseköğretim planlamasını yapamadığı, üniversitelerin yıllık çalışma raporlarının YÖK tarafından değerlendirilmediği, öğretim elemanı yetiştirme görevinin ihmal edildiği, döner sermaye ve fonlardan sorumsuzca harcama yapıldığı, üniversitelerde verimin ve niteliğin düştüğü belirtilen YÖK Hakkındaki Meclis Araştırma Önergesi'nde şu sözlere de yer veriliyordu:

"Meclis Araştırması kabul edildiği taktirde, elimizdeki bilgi ve belgelerin Komisyon'a sunulması müm-

kun olacaktır."

"Meclis Araştırması'nın geciktirilmesinin toplum açısından telafi edilmez sonuçlar doğuracağından korkuyoruz. Biz, yükseköğretim konusunda ve kamuoyu önünde iktidar-muhalefet diyaloğunun başlatılması zorunluluğuna inanıyoruz." "TBMM'nin YÖK ve üniversitelerin beş yıldır neler yaptığını, neler yapmadığını ayrıntılı olarak öğrenebilmesi, yükseköğretimin siyasal sorumlusu olan Hükümetin ve yükseköğretimi de denetlemekle görevli olan Muhalefetin aydınlanabilmesi, yapılacak olan Araştırma sonunda toplanacak verilerle ülke gereksinimlerine uygun önerilere kaynak oluşturulması, yükseköğretim düzenindeki ve YÖK'ün iç yapısındaki aksaklıkların belirlenerek yükseköğretimin çağdaş anlamda yeniden düzenlenmesi ve ülkemizin geleceği üniversite gençliğinin, üniversite öğretim ve araştırma personelinin kurtarılması amacıyla Meclis Araştırması yapılması için gereğini arz ederiz."

"Önergeyi hazırlamış olan Adıyaman Milletvekili Sırrı Özbek, İstanbul'da öğrencilerle yaptığı bir toplantıda, "YÖK Başkanı sadece bir araçtır. Önemli olan sistemdir. Yoksa Doğramacı 1 gider Doğramacı 2 gelir." diye açıklama yaparak, gerçekte hedeflenenin YÖK düzeni ve kaynağındaki antidemokratik ideoloji olduğunu vurguluyordu.

Bütün bunlar olurken YÖK rektörleri'nin dosyaları da birer birer açılmaya başlıyordu:

— Ankara Üniversitesi Rektörü Tarık Somer, 12 Eylül'den sonra Hasan Tan'a yazdığı mektupta gerçekten ülkücüleri övmüş müydü?

— ODTÜ Rektörü Mehmet Gönlübol öğrencilerden yasadışı barç olarak oluşturulan yüz milyonlarca liralık yasadışı fonu nasıl harcamıştı? Yoksa makam odasının yanına renkli fayanslarla döşeli ve çok pahalı bir sauna mı yaptırdığı söyleniyordu?

— Hacettepe Üniversitesi Rektörü Yüksel Bozer Beytepe'deki Rektörlük yapısının bir katına yerleştirdiği makamında dillere destan bir banyo mu yaptırmıştı?

— Gazi Üniversitesi Rektörü bazı fakültelerde sınıflarda rahle kullanılmasına (rahle eski medreselerde üzerine din kitabının konulduğu bir tür althktır) izin mi veriyordu, yoksa bundan haberi mi yoktu?

YÖK Başkanı'nın önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanan bazı Rektörler bu işleri yaparken, bazı Rektörler de üniversitelerini bugünkü çıkmazdan nasıl kurtaracaklarını düşünüyorlardı:

— 100. Yıl Üniversitesi Rektörü Hakkı Atun "İrtica üniversitemizi sarmıştır ve yurtdışından yönetilmektedir" derken, yılların öncü kurumu İTÜ'nün deneyli Rektörü Kemal Kafalı; "Üniversite ile yüksekokul arasındaki farkı çok iyi anlamak gerekir. Yüksekokul meslek adamı yetiştirir, halbuki üniversite buna ek olarak bilim ve teknoloji üretir. Bilimle uğraşan insanlar adeta bir nadide çiçek gibidir. Ayrı toprak, ayrı bir bakım isterler. Bu ortam sağlanamadığı takdirde de olur gözler. Üniversiteler Kanunu genç öğretim elemanlarının gelişmesi ve yükselmesi için yeterli teşvik unsurlarını taşımıyor." YÖK cephesinde ise, artık, YÖK'ün değişmesine kendini alıştırmaya çalışan YÖK üyeleri birer birer ortaya çıkmaya başlıyor, hatta bazıları "YÖK'de değişiklik yapılması iyi olur" bile demeye başlıyorlardı.

Haluk Gerger

"Türkiye'de aydın olmak, halktan, emekten yana olmayı gerektirir"

YARIN □ "Aydınlar Dilekçesi" nasıl bir ortamda hazırlandı? Dilekçenin hazırlanmasına kaynaklık eden siyasal gerekçeler nelerdi?

HALUK GERGER ■ Aydınlar Dilekçesi'nin hazırlandığı dönemin belli başlı üç özelliği vardı. Birincisi, Türkiye'de sıkıyönetimin egemenliği söz konusuydu. Her ne kadar seçimler yapıldıysa da, o seçimlerin kendine özgü ve hepimizin bildiği koşulları çerçevesinde, Türkiye'de demokrasinin olmadığı bir ortamın varlığından sözedilebilirdi. Doğrudan doğruya askeri bir yönetim görünmeyip, sivil bir hükümetin yönetimi söz konusu olsa da, Türkiye bir anlamda askerlerin denetimi altında yönetiliyordu. O günkü ortamın yukarıda sözü edilen birinci özelliği (Türkiye'de sıkıyönetimin egemenliği) açısından bizim için önemli olan da, Türkiye'de yasa ve hukuk güvencesinin olmamasıydı.

Dilekçenin hazırlandığı dönemin ikinci özelliği olarak, 1980'den bu yana tüm Türk toplumu ile birlikte, dilekçenin hazırlayıcısı olarak bizlerin de yaşamında ağır yasal, politik ve ekonomik baskılar vardı. Bu baskı öyle boyutlara vardırılmıştı ki, demokrasiyi ve hukuk devletini oluşturan tüm kurumlar yıkılmış, bu kurumlarla birlikte yasalar da militerleştirilmişti. Bu, atomize ve depolitize edilmiş toplum çerçevesinde hak aramak, haklı istemlerde bulunmak, insan olmanın getirdiği en temel hakları kullanabilmek bile olanaksızlaşmıştı. Kısacası, toplum suskunluğu mahkum edilmişti.

Dönemin üçüncü özelliği olarak da, Türkiye üzerine bir ölüm ağı serpilmişken, Türkiye'deki insan hakları ve temel özgürlükler, yani demokrasi sorunu, yurt dışındaki ülkelerde yabancılar tarafından tartışılır olmuştu.

Dilekçenin hazırlanmasına kaynaklık eden siyasal gerekçelerimiz de, yukarıda kısaca özetlediğim, ortamın bu koşullarından kaynaklanmaktaydı. Yani, ilk olarak, Türkiye'de militeleştirilmiş bir yasal çerçeve içerisinde ve demokrasiyi oluşturan kurumların yok edildiği bir ortamda, halkımızın demokrasiye layık olduğunu ve istemimizin bu olduğunu dilekçemizde açık bir biçimde belirtmiş olduk. İkinci olarak, Türkiye'de varolan suskunluk çemberini yırtmayı ve ele güne karşı ülkemizde hala boyun eğmeyerek sesini yükseltip direnen insanların varolduğunu kanıtlamayı başardık. Üçüncü olarak da, bu dilekçeyi hazırlayıp imzalayarak ulusal onurumuza sahip çıkmış olduk. Türkiye'nin insan haklarına ilişkin sorunlarının iyi niyetle de olsa yalnızca yurt dışındaki yabancılar tarafından tartışılıyor olmasını içimize sindiremediğimizi de açıkça belirttik.

□ O gün ile 1986 Nisan'ının siyasal, ekonomik koşulları arasında nasıl bir fark görüyorsunuz? Aydınlar Dilekçesi'nde öne sürülen istemler günümüz için de geçerli olabilir mi?

■ En iyimser bir bakışla bile ekonomik koşullarda hiçbir değişiklik olmadığı ortada. Hatta denilebilir ki, 1980'den bu yana sürdürülen ekonomik politikalar, bugün daha da ağırlaşmış, halkımızın çektiği sıkıntılar doruğa ulaşmıştır. O gün olduğu gibi bugün de, gerek birey, gerek emekçi katman ve sınıflar ve gerekse ülke açısından sürekli, hızlı bir yoksullaşma süreci söz konusudur. Siyasal açıdan, tüm baskı uygulamaları ve depolitizasyon çabalarına karşın, toplumun daha hareketli olduğu kuşkusuz. Bununla birlikte o dönemin siyasal çerçevesini çizen anayasa, partiler yasası, sendika-dernekler yasaları vb. bugün de yürürlükte, sıkıyönetim yerine konulan olağanüstü hal de, sivil otoritenin elinde sıkıyönetimi arattırmaz bir görünümdedir.

12 Eylül döneminin başta anayasası olmak üzere militerleştirilmiş yasaları ve siyasal çerçevesi kökten değiştirilmediği sürece Türkiye'de demokrasiden, temel hak ve özgürlüklerden söz etmek olanaksızdır. Bu durumda dilekçede öne sürülen istemler, günümüz için de geçerlidir.

□ "Aydınlar Dilekçesi" ve "Aydınlar Dilekçesi Dosyası'nın" dünyadaki yaşamına başka örnekleri var mı? Bilgi verebilir misiniz?

■ Bu konuda somut bir bilgim yok. Türkiye'de, bunu toplu aydın bareketlerinin bir ölçüde gerçekleştirilmiş olduğunu biliyoruz. Bu konuda, Nazım Hikmet'in affından, Yön Bildirisi'ne kadar değişik örnekler verilebilir. Ama, gerek kapsamı, gerek yaygınlığı ve gerekse içinde bulunulan ortam açısından söz konusu hareket, Türkiye açısından da özgün sayılabilir. Özellikle Avrupa'da toplumdaki saygın aydınların çok çeşitli konularda buna benzer metinler hazırlayıp yaydıkları da çokça gorülmüştür. Böylesine yasal ve haklı istemler içeren bir dilekçeyi imzalayanların yargılanmasının örneklerini ise, anti-demokratik ülkelerde bulmak mümkündür herhalde.

□ Genel olarak "aydın sorumluluğu" üzerine neler söylersiniz? Bu "sorumluluk" Türkiye açısından nasıl anlaşılmalıdır?

■ Aydın sorumluluğu, genelde bir tercih sorunudur. Aydını "kendini aşan sorunları düşünen" bir insan olarak tanımlarsak, "düşünme" olgusunun kaçınılmaz bir sonucu olan "tavır alma", son çözümlemede kişisel tercihe bağlıdır. Tek tek her aydın, bu tercihini toplumu oluşturan sınıfların herhangi biri yönünde yapar. Konuyu Türkiye özeline indirgersek, bir başka boyutu daha eklemek gerekecektir: Türkiye'nin aydını, toplumsal konumunu, kişisel becerisini ve bunların getirdiği ekonomik olanaklarını, yoksul bir halkın sağladığı olanaklardan yararlanarak elde etmiştir. Bu durumda, Türkiye'deki bir aydının halkına olan sorumluluğu daha çoktur ve bu onun tercihini de belirleyici bir etmen olarak ortaya çıkar. Buna göre Türkiye'de aydın sorumluluğu, hatta aydın olmak, kaçınılmaz olarak halktan, emekten yana olmayı, sömürüye, baskıya ve adaletsizliğe karşı, çıkmayı gerektirir.

zaferin 41. yılında

İnsanlığın en son ve en son olduğu için de en uygar, en aydınlık çağı olan Yirminci Yüzyıl, aynı zamanda işkencelerle, cinayetlerle, baskılarla, savaşlarla ve tüm bunların getirdiği büyük acı ve yıkımlarla yüzünü gösteren bir olgunun, faşizmin, tarihteki yerini en gelişkin biçimiyle aldığı bir dönem de oldu. Toplumların yaşamında diğer hiçbir olayın gerçekleştiremediği kadar büyük sarsıntılar yaratan faşizm, yüzyılın ikinci yarısında da ilk yarısında olduğu gibi varlığını sürdürdü. 1986'ya, İkinci Dünya Savaşı'nın faşizme karşı kazanılan zaferle sonuçlanmasının 41 inci yıldönümüne gelindiğinde de, bu olgunun hala gündemden düşmediğini görüyoruz. Dünyanın birçok yerinde çok küçük bir azınlığın, toplumların diğer tüm sınıf ve kesimlerinin çıkarlarına aykırı bir egemenliği, açık terörist bir diktatörlük ile ellerinde tutmaları bunu doğruluyor. İşte, sadece bu gündem saptaması bile, Yirminci Yüzyıl'ın son çeyreği yaşanırken faşizmin tüm tarihselliği ve güncelliği içinde, doğru olarak kavranmasının önemini vurguluyor. Çünkü bu gerçekleştirilmeksizin, faşizme karşı demokrasi mücadelesinin hangi çizgide, hangi yöntemlerle yürütülmesi gerektiğini anlamak ve bu mücadeleyi en kesin, en doğruya yoldan başarıya ulaştırmak da olanaksızlaşmaktadır.

İşte tüm bu nedenlerle, günümüz siyaset bilimi faşizmin oluşması ve çözülmesi süreçleri, faşist hareketlerin nitelikleri gibi konuları sürekli tartışma gündeminde tutmaktadır. Biz de bundan sonra, sayfalarımızda bu güncel konuya, aşağıdaki gibi genel yazılarla ve Arjantin, Yunanistan, İspanya gibi özel örnekleri tartışarak yer vereceğiz.

ZAFERİN 41. YILDÖNÜMÜ KUTLU OLSUN! BİR DAHA YAŞANMASIN!

FAŞİZM ve DEMOKRASİ MÜCADELESİ

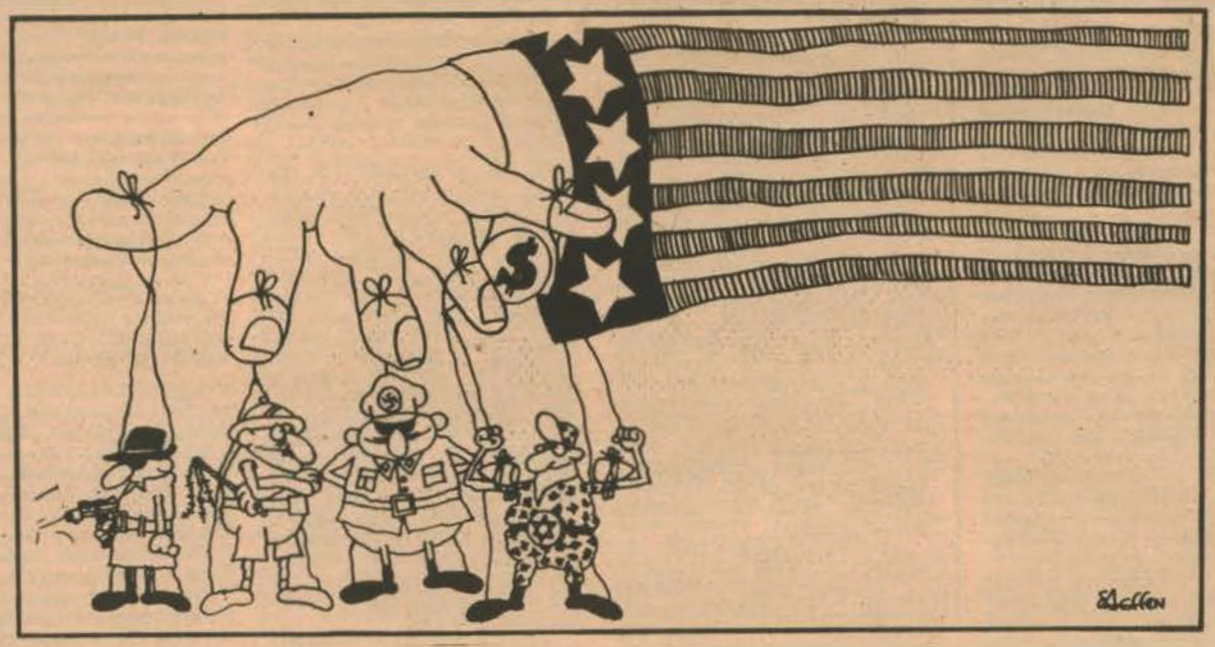

Derleyen

Yasemin Çongar

İkinci Dünya Savaşı'nda halkların birlik ve dayanışma içinde verdikleri anti-faşist mücadelenin Nazizmi ağır bir yenilgiye uğratması, emperyalizmin etkinlik alanının da önemli ölçüde daralmasına yolaçtı. Bir yanda bu daralma, öte yanda giderek gelişen dünya sosyalist sisteminin güçler dengesinde ağır basan taraf halini alması, kapitalizmin genel bunalımının iyice derinleşmesine neden oldu. Buna bağlı olarak, toplumsal dönüşüm istek ve olanakları da genişlemeye başladı.

Yirminci Yüzyıl'ın ikinci yarısı, emperyalistlerin yeni pazarlar ve yeni hammadde kaynakları elde etme çabasına düştüğü, diğer yandan da hem ulusal kurtuluş hareketlerinin canlandığı, hem de sınıf mücadelesinin ulusal ve uluslararası boyutlarda hızlandığı bir döneme karşılık geliyor. Dünya sosyalist sisteminin çağdaş sorunların çözümünde sağladığı başarı ve üstünlük, telkici burjuvaziyi kendi isteği dışında önlemler almaya zorlamakta, kapitalizm'in çağını doldurduğunu örneklerle göstermektedir. Bu durum aynı zamanda, kapitalist ülkelerde tekellere karşı toplumsal ittifakın güçlenmesine ve ortak eylem koşullarının daha hızlı oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu koşullar altında, tekelci burjuvazi de faşizmi ve faşist hareketleri daha büyük bir güçle desteklemek zorunluluğunu duyuyor. Günümüzde güçler dengesinin kapitalist sistem aleyhinedeğişmesi sürecinde, faşizmin ve faşist hareketlerin en belirgin özelliği de doğal olarak dünya sosyalist sistemine ve sosyalist ülkelere karşı koyu bir düşmanlık biçiminde kendini gösteriyor.

Günümüz faşist hareketlerinin ortak özelliği, iki sisteme bağlı ülkelerin barış içinde birarada yaşamasına, iki sistem arasında ekonomik, toplumsal ve politik işbirliğinin kurulmasına şiddetle karşı çıkmaları, sosyalist ülkelerin içişlerine karışılmasını ve sosyalist ülkelere karşı provokasyonların propagandasını yapmalarıdır. Emperyalizmin en saldırgan çevreleri, tekelci sermayenin en

gerici, en bağnaz unsurları, özellikle askeri-sınai kompleksin yöneticileri, günümüzde faşizmin ve faşist hareketlerin birinci destekleyicileridir. Nükleer savaş tehlikesini önemli ölçüde azaltan, askeri harcamaların ve silahlanmanın kısılmasının yollarını açan bir politik yumuşama süreci, tekelci sermayenin en gerici, en saldırgan çevrelerini sürekli olarak dışta bırakacak bir süreçtir. Barış içinde birarada yaşama ilkeleri'nin hayata geçirilmesi,ülkelerin ulusal bağımsızlığının korunması ve güçlendirilmesi için yeni olanakları harekete geçirmesi, anti-emperyalist ve demokratik güçlerin uluslararası dayanışmasının etki alanını genişletmekte, emperyalizmin ulusların içişlerine karışma olanaklarını daraltmaktadır. İnsiyatifin ellerinden kaçtığını gören emperyalist çevreler de faşizmi ve faşist hareketleri daha büyük bir güçle destekleme yoluna gitmektedirler. Faşist hareketler böylelikle doğrudan doğruya barış içinde birarada yaşamanın ilkelerine, yumuşama sürecine, anti-emperyalist güçlerin uluslararası dayanışmasına karşı saldırının aracı haline gelmekte, gittikçe daha çok soğuk savaş ve militarizm propagandası ile birleşmektedirler. Öte yandan, günümüz faşizminin bir diğer belirleyici özelliği de tekelci burjuvazi tarafından, yedek bir güç olarak tutulmasıdır. Tekelci burjuvazinin, işçi sınıfı ve emekçi kitlelere karşı iktidarını, daha çok reformlar ve tavizler yöntemleriyle demokrasiyi sınırlama ve şiddeti birleştiren bir politika çerçevesinde kurduğu görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında belirginlik kazanan bu çerçeve içinde, faşist yöntemler, ileri kapitalist ülkelerde, ikincil bir yönetim biçimi olarak elaltında bulundurulmaktadır. Ancak gene bizzat tekelci devlet egemenliğindeki nesnel eğilimler, burjuva demokrasisinin sınırlanması, devletin toplum yaşamının her alanındaki rolünün artması, iktidarın giderek daha dar bir politik elitin elinde toplanması, ekonominin askerileşmesinin derlemesi, antidemokratik ve gerici yasa ve mevzuatlar, faşist eğilimlere kaynaklık etmektedir.

Bu bağlamda, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Latin Amerika ülkelerinde yaşananları, gerek emperyalizmin yeni-sömürgeci politikalarının bir aracı olarak faşizmi nasıl kullandığını gözler önüne sermek, gerekse askeri bir darbeyle işbaşına gelen faşist yönetimlerin genel politikalarını kavramak ve buradan hareketle faşizme karşı mücadelenin yöntemini tartışmak açısından çok zengin bir örnekler bütünü oluşturmaktadır.

FAŞİZMİN GÜNCEL BİÇİMİ VE LATİN AMERİKA DİKTATÖRLÜKLERİ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, ulusal kurtuluş hareketlerinin yaygınlaşması, Küba Devrimi'nin gerçekleşmesi, emperyalist güçlerin Güneydoğu Asya ve Afrika'da yenilgiye uğramaları Latin Amerika halkının mücadelesine de ivme kazandırdı. Ancak ABD tekelleri, bu kıtanın büyük bir doğal zenginlik ve ucuz emek potansiyeli taşıdığının ayrımındaydılar ve özellikle de Asya ile Afrika'da aldıkları başarısız sonuçlardan sonra, "arka bahçeleri" olarak değerlendirdikleri Latin Amerika, onlar için başlıca ilgi odağı olmuştu artık.

Kapitalizmin son aşamasının ayırdedici bir özelliği de sömürge sisteminin bütünüyle çöküşüydü ve bu durum emperyalizmi, eski sömürge sistemine bağlı ülkelerde, faşist rejimlerin oluşmasına öncülük etmeyi yöneltti. Bu öncülük de, sağcı askeri rejimleri paraca desteklemek, tezgahlamak ve yürütmek biçiminde gösterdi kendisini. Guatemala'da, Brezilya'da, Dominik Cumhuriyeti'nde, Bolivya'da, Şili'de, Uruguay'da, daha sonra Kolombiya ve Arjantin'de yaşananlar ve hemen her ülkede CIA gibi bir kuruluşun önemli "katkısıyla" gerçekleşen hükümet darbeleri, emperyalizmin yerli gericilikle kurduğu işbirliğine dayalı "ithal faşizmin" iktidara gelmesini sağladı.

1960'lı yılların başında Amerikan emperyalizmi, yayılma planının baş hedefi olarak Brezilya'yı seçmişti. ABD tekelleri büyük sermaye yatırımlarının ucuz emeğine ve elverişli coğrafyasına büyük bir ilgi duyuyorlardı. 24 Ağustos 1954'te Getulio Vargas'ın öldürülmesi sonrasında, amaçları bakımından onun izleyicisi olan Joao Goulart hükümetine halk tarafından köklü yapısal reformlara girişmesi için yapılan baskılar ABD'yi rahatsız etmekteydi. Nitekim Goulart'ı deviren askeri darbeye Amerikan Elçiliği'nin doğrudan katıldığı da dünya kamuoyundan pek uzun süre gizlenemedi. Darbeden sonra, Latin Amerika ve Karayipler Komünist Partileri Toplantısı (Havana) Bildirisi'nde yeralan şu satırlar ilginç: "Emperyalizmin uyguladığı en yeni tip'ik sızma ve egemenlik örneği kuşkusuz Brezilya'da uygulanmaktadır.. 1964 darbesinden sonra sağcılar tarafından başlatılan faşistleştirme süreci "ekonomik mucize" için gerekli siyasal önkoşulları yaratmıştır. İşçilerin sendikal hareketinin, demokratik ve anti-emperyalist güçlerin kaba kuvvetle bastırılması, Brezilya'daki rejimin aşırı sağcı yapısını göstermiş ve ülkede ABD emperyalizmine eskisinden daha bağımlı ve daha çok hizmet eden bir tür ekonomik gelişmenin zorla uygulanması için güçlü bir siyasal araç olarak kullanılmıştır.. (...) Kapitalizmin içine düştüğü genel bunalımın gittikçe kötüleşmesi, bu bunalımı kendisi çözemeyecek durumda olduğundan, tekelci kapitalizmin saldırgan kesimlerini faşizme başvurmaya sürüklemektedir. Başkan Ford, hiç de boş olmayan bir biçimde ABD hükümetinin bu kıtada gizli eylemlere giriştiğini kabul etmiştir."

Brezilya'da yaşananlar, faşizmin gelişen devrimel süreci durdurmak amacıyla bir ülkeye ihraç edilmesini simgelerken, gerek günümüz faşist politikalarını, gerekse anti-faşist mücadele yöntemini somutlamakta tipik bir örnek oluşturan Şili'de, 1973 darbesiyle işbaşına gelen Pinochet yönetimi de işçi sınıfının ülke yönetimindeki etkinliğine son verip, köklü yapısal değişiklikleri önlemek amaçlı bir kukla diktatörlük olarak tanımlanabilir.

Ancak son yıllarda Arjantin, Uruguay, Brezilya, Guatemala gibi ülkelerde birbiriardından sivil yönetimlere geçilmesiyle Latin Amerika'da gündeme gelen değişikliği ve Şili'deki anti-faşist mücadeleyi tartışmaya geçmeden önce, 1950 sonrasında Latin Amerikada ve dünyanın diğer bazı gelişmekte olan ülkelerinde işbaşına gelen faşist yönetimlerin genel özelliklerini sıralamak, olganın evrenselliğini vurgulamaya da yardımcı olacaktır.

Latin Amerika'da faşizmin belirgin özellikleri:

"—Faşist rejimler, ülkelere yabancı tekelerin yerli tekelci burjuvazi ile birlikte çalışması sonucu zorla kabul ettirilmektedir. Bu rejimler, emperyalizme bağımlıdır ve amaçları, toplumsal gelişme sürecini sekteye uğratmaktır.

— Bu rejimler, sözde ülkelerini, ekonomik (enflasyon), toplumsal (anarşi-terör) ve siyasal (koalisyon hükümetleri) bunalımlardan kurtarmak amacıyla, darbelerle getirilmektedir. Oysa gerçekte bu bunalımların kaynağı da, her zaman tekelci burjuvazi ve onun elindeki devlet aygıtı ile hükümet organı olmaktadır.

— Bu darbelerin hepsi "özgürlükleri savunmak" maskesi altında yürütülmekte; burjuva demokrasisinin kurumlarını ortadan kaldırmaya girişmektedir: Kişisel güvenceler, toplantı ve basın özgürlüğünün kısıtlanması, siyasal partilerin kapatılması, parlamentonun feshedilmesi, yasal kurumların ve mahkemelerin çok sıkı denetim altına alınması vb. Brezilya'da (1964) olduğu gibi anayasanın yerine yalnızca diktatöre mutlak bir güç tanıyan 5 no.lu Kuramsal Yasa gibi kararların getirilmesi de buna örnektir.

— Sınırsız güçler eliyle baskı organları yaratılması sonucu çoğu zaman Brezilya'da da görüldüğü gibi, silahlı kuvvetler ulusal egemenliğin savunucusu değil, halkı baskı altında tutan güçlere dönüşürler. Baskı organları, rejime karşı gelenlerin hepsine insan kaçırma, işkence, öldürme, hapise atma, sürgüne gönderme gibi yöntemler uygularlar.

— İzlenen ekonomik politika da, ücretlerin dondurulması, yüksek bir işsizlik oranının korunması, işçi sendikalarının çalışmalarını engelleyerek onları, artık sınıf mücadelesini sürdüremeyecek etkisiz birer hayır kurumuna indirgemektedir.

— Burjuvaziyi en canlı çekirdeğinin çevresinde birleştirmek için çabalara girişilir, ama bunun ters sonucu, yönetici sınıflar arasındaki çelişkilerin artmasıdır.

— Sanayi ve sermaye, ekonominin kilit noktalarını ele geçiren büyük, çoğu zamanda yabancı tekellerin elinde toplanır.

— Halka şovenlik ve genişlemeyi amaçlayan milliyetçi bir ruh aşılamak amacıyla güçlü bir propaganda mekanizması oluşturulur.

— Nüfusun geri kalmış kesimini ve orta sınıflarını yanıltmak amacıyla geniş ölçüde demagojiye başvurulur."

barışseverler cemiyetinin kuruluş yıldönümü için

SELAM ONLARA

Mahmut Dikerdem

Ülkemizde barış hareketinin ilk örgütlenmesi Dünya Barış Hareketinin doğuşu ile birlikte olmuştur. Bu bir rastlantı değildir. Faşizmin kesin yenilgisiyle sonuçlanan 2. Dünya Savaşı'nın yaraları bile sarılmadan, başta ABD olmak üzere, kimi Batı ülkelerinde soğuk savaş rüzgârları estirilmeye başlandı. Truman Doktrini, NATO paktı, Güney-Doğu Asya paktı (SEATO), Bağdat paktı gibi askersel bağlaşıklıklar soğuk savaş döneminin ilk ürünleridir. Savaşın korkunç yıkıntılarını yaşayan dünya halklarının barış özlemlerine ters düşen bu militarist akıma karşı, değişik siyasal düşünce ve inançtaki aydınlar uluslararası düzeyde bir araya gelerek dünya barış hareketini örgütlediler. Bunu ulusal düzeydeki barış komite ve dernekleri izledi.

Türkiye soğuk savaşın esentilerine kapılarını ilkönce açmış ülkelerdendir. 1947'de uygulamaya konulan Truman Doktrini ve Marshall Planı'na Türk hükümetleri hemen sarıldılar, 1949 yılında kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması (NATO) na katılmak için de harekete geçtiler. Ancak Batı devletleri Türk hükümetinin başvurularını sürekli geri çevirdiler. 1950 yılında iktidara geçen Demokrat Parti hükümeti aynı yılın Haziranında patlak veren Kore savaşına büyük bir askeri birlik göndererek ABD'nin gözünde önem kazanmayı ve bu yoldan NATO'ya kabul edilmeyi denedi. Böylesine yaşamsal bir kararın TBMM'nin onayından bile geçirilmeden alınması yurtsever aydınlarımızın sert tepkisiyle karşılaştı. Bir avuç seçkin kişi barış hareketinin önciliğini üstlenerek "Barışseverler Cemiyeti"ni kurdular. Bu bilinçli aydınların amacı sadece Kore savaşına katılmayı eleştirmek değil, halkımıza dayatılmak istenen serüvenci, emperyalizme bağımlı, ulusal çıkarlara aykırı dış politikaya karşı kamuoyu oluşturmaktı. Barış örgütleri kitle örgütü değil ama kitlelere dönük, kamuoyu oluşturmayı amaçlayan demokratik kuruluşlardır.

Hukuksal yaşamı pek kısa sürmekle birlikte Barışseverler Cemiyeti bu görevi en olumsuz koşullar altında yerine getirerek ülkemizin barış hareketi tarihindeki saygın yerini almıştır. Barışseverler Cemiyeti'nin kurucuları hem ülkemizde barış hareketinin ilk öncüleri olarak, hem de barış savaşımının inanç, yüreklilik ve özveri istediğini kanıtlayarak ileriki kuşakların barış savaşımcılarına örnek olmuşlardır.

FAŞİZME KARŞI DEMOKRASİ CEPHESİ

Faşizmin ve faşizm tehlikesinin günümüzde yeni biçimler alması, faşizme karşımücadeleninde yeni özellikler kazanmasını gündeme getirdi. Latin Amerika faşizminin belirgin özelliklerinin başında yeralan, "işbirlikçi" özellik, bu yenileşmenin başlıca nedenini oluşturuyor. Çünkü artık, faşizm, emperyalizmin işbirlikçisi en büyük, en gerici tekellerin ya da en kodaman toprak sahiplerinin açık terörist diktatörlüğünü gerçekleştirmektedir. Faşizmin bu işbirlikçi niteliği, onu emperyalizmin işbirlikçisi olmayan en geniş sınıf ve tabakalardan tecrit ederek anti-faşist mücadelenin platformunu genişletmektedir.

Kaldı ki, faşizm iktidarageldiktensonra, iktidara gelmeden önce benzer politikaları destekleyen ve böylesi bir iktidarı kolaylaştıran gerici önlemleri alan burjuvazinin büyükbölümünü dışlamakta, çok küçük bir azınlık dışında toplumun bütün kesimleriyle çelişkiye düşmektedir. Çünkü faşizmin burjuva demokrasisini ortadan kaldırmaya yönelikkarar ve eylemleri, pekçok siyasal, ekonomik ve toplumsal gücün varlık koşullarını da ortadan kaldırmaktadır. Baskı kısıtlama ve cezalandırmadan en büyük payı her zaman için emekçiler almakta ancak bu uygulamaların kurbanları arasında toplumun işçi sınıfını aşan genişlikteki bir bölümü de kolayca dahil olmaktadır.

İşte faşizmin tüm bu güncel özellikleri nedeniyle, anti-faşist mücadele toplumun geniş sınıf ve katmanları arasında bir birliğin oluşturulmasını gerektirmektedir. Bu birlik işçilerin, köylülerin, aydınların, öğrencilerin, küçük burjuvazinin ve diğer tüm demokrat kesimlerin temel bir ortak amaç çevresinde meydana getirecekleri geniş bir demokrasi cephesidir. Bu temel amaç da, hiç kuşkusuz, demokratik hak ve özgürlüklerin geri alınması, demokratik kurum ve uygulamaların yeniden işlerlik kazanması, son çözümde faşist yönetimin devrilmesi ve toplumsal gelişmenin sürdürülmesidir.

Gerçekte "faşizme karşı birleşik cephe" oluşturulması gereği, yalnızca günümüze özgü bir sorun da değildir ve bu birleşik mücadelenin önemi, 1900'lü yılların başından beri sık sık gündeme getirilmektedir. Ancak bugün artık güncel deneyimler de gösteriyor ki, bükümet darbesiyle gelmiş faşist bir yönetim karşısında geniş halk kitlelerinin başarılı olabilmesinin tek yolu ittifaklar sorununun doğru ve geçerli çözümlemesinin yapılarak, mümkün olan en geniş demokratik birliğin oluşturulmasıdır.

Şili'de onikî yılı aşkın süredir yönetimini sürdüren Pinochet rejiminin henüz devrilememiş olması da, birlik yolunda gerekli adımların atılmasındageç kalınmış olmasıyla açıklanabilir. Şili'de faşist yönetimin ilk gününden başlayarak giderek gelişen bir demokrasi mücadelesi verilmiş, ancak başta Hıristiyan Demokratlar ve Katolik Kilisesi olmak üzere sağ grupların bu mücadelede yerlerini almakta gecikmeleri ve daha sonra da muhalefetin diğer bazı güçlerini dıştalayan tutumları nedeniyle mücadele hedefine daha uleşamamıştır. Pinochet gibi yıpranmış, yalnızca sosyalist ülkeler ve Üçüncü Dünya tarafından değil, birçok kapitalist Batı ülkesi tarafından da eleştirilen, hatta ABD yönetiminin bile güçlü desteğinin bir ölçüde çektiği bir diktatörün görevde kalabilmesinde en büyük etken, bu birliğin uzun süre oluşturulamamış olmasıdır.

Ancak yaşamın gerçekleri, kimi zaman toplumlara büyük acılar tattırdıktan sonra bile olsa, kendini mutlaka dayatıyor olmalı ki, gerek Kilise, gerekse Hıristiyan Demokratlar, geçen yıl içinde ilk kez Şili Komünist Partisi'nin ve onun önderliğindeki Demokratik Halk Hareketi'nin bitik çağrılarına olumlu yanıt verdiler. Ve Şili'deki üç ayrı muhalefet grubu, "Demokratik Geçiş Hareketi" adındaki bir cephede birleşti. Bu birleşme sonrasındaki ilk gelişmeler ise Şili'deki demokrasi mücadelesinin şimdiye dek görülmedik bir yaygınlığa ulaşması ve demokrasiye dönüş çağrısı yapan bir Ulusal Antlaşma metninin hazırlanıp, yayımlanması oldu. Ve artık Şili'li gazeteciler "Zafere Doğru İlerlerken" başlıklı yazılar yazıyorlar dünya basınına. Birlik, zaferin de güvencesini oluşturuyor.

ANTİ—FAŞİST İTİTİFAK VE GENÇLİK

Günümüzde işçi sınıfı hareketi, emperyalizmin ve tekellerin, onların ortağı genişsınıf ve tabakaların egemenliğinin ortadan kaldırılmasını ve toplumun demokratikleşmesini hedef alan bir içeri-

ğe kavuşmuştur. Özellikle de hükümet organının, toplumunun geniş kesimlerinin çıkarlarıyla çatışan bir azınlığın elinde olduğu dikta yönetimlerinde, işçi sınıfı burjuva demokrasisinin zedelenen kurum ve organlarını yeniden yaşama geçirme mücadelesi verir. İnsan haklarına saygı, sosyal adaletin, katılımın sağlanması, düşünce, konuşma, örgütlenme özgürlüğünün gözetilmesi gibi temel unsurları içeren bir demokrasi mücadelesinde öncü konumdadır işçi sınıfı. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, buyurgan yönetimlerin ve bunların faşist ideolojisinin günümüzdeki "işbirlikçi" özelliği, toplumun işçi sınıfı dışındaki kesimleriyle de çelişki içinde olması, demokratik istemlerin geniş kitlelerce dile getirilmesine yolaçmaktadır. İşte işçi sınıfının bu kitlelerle ortak demokrasi istemlerinde işbirliği içinde toplumun tümünü kucaklayan bir demokrasi mücadelesinin öncülüğünü yapması, anti-faşist ittifakın kurulmasının temel koşuludur. Böyle bir ittifakta, nesnel koşulların gerektirdiği mücadele hedefleriyle kitlelerin kendi çıkarlarına ilişkin öznel yargılarının birleştirilmesi zorunludur.

Kuşkusuz, böylesi geniş bir cephenin içinde yeralan grup ve sınıfların ekonomik ve politik çıkarları uzun dönemde birbirinden ayrı, hatta birbirine aykırı olacaktır. Ancak anti-faşist mücadelenin başarılı olabilmesi için, bu ayrımlar hiçbir şekilde gözardı edilmeksizin, ittifak oluşturan birimler arasındaki ortak hedef, "faşizmin yıkılması" hedefinde birleşilerek, belirli bir uzlaşmanın sağlanması gereklidir. Bu uzlaşma sağlandıktan sonra, ilerici çevrelerden dindar gruplara sosyal-demokratlara kadar her siyasi gruplaşmanın ve işçilerden aydınlara gençlere kadar her kesimin mücadele içinde üzerine düşen ayrı, ancak birbirine bağlantılı, bütünleyici görevler olacaktır.

FAŞİZMİN GENÇLİK POLİTİKASI VE GENÇLİĞİN MÜCADELESİ

Faşizmin gençlik politikası da zaman içinde değişim gösterdi. 1930'lu yıllar Almanya'sında Nazilerin gençliğe yaklaşımı ile bugünkü faşist yönetimlerin gençlik politikası arasında ortak özellikler olmakla birlikte oldukça belirgin ayrımlar da vardır. Alman Nasyonal Sosyalistleri gençliğin gelecek için ne denli önemli bir güç olduğunu kavramışlardı ve bu nedenle programlarının geniş bir bölümünü büyük gençlik kitlelerini anti-proleter yola itmeye yönelik etkinliklere ayırmışlardı. Gençliği etkilemekte yalnızca militarizmden, "Büyük Almanya" idealinden yararlanmadılar. Birliklerinde gençleri beslediler, giydirdiler; gençlik için kültür kurumları kurdular. Emekçi gençlik kitlesine onu, beslemek, giydirmek ve kendisine iş bulmak amacında olduklarını anlattılar. Propaganda olanaklarını iyi kullanarak, milliyetçi, şoven duyguların üstüne giderek gençlerin faşizan örgütlenmelerde yeralmalarını sağladılar. Ve gençliği doğrudan kendi anti-proleter mücadelelerinin bir gücü haline getirme amacını güttüler.

Ancak günümüzde gençliği benzer yollarla kandırmak giderek güçleşmektedir. Buna bağlı olarak faşist yönetimlerin uyguladığı gençlik politikası da değişerek, giderek depolitizasyon temeline oturmuştur. Bugün Latin Amerika örneği faşist yönetimler, gençliğin demokratik kitle örgütleri kurma ve bu örgütlerde yeralma hakkını baltalamak, bu yolla gençliğin daha az okuyan, daha az düşünen bir kesim haline gelmesini sağlamak istemektedirler. Bu çerçevede emekçi gençliğin sendikal haklarının kısıtlanması, geniş gençlik kesimlerinin eğitimsiz, işsiz, mesleksiz bırakılması, öğrenci gençliğin eğitim özgürlüğünün engellenmesi ve gençliğin siyasal katılımdan uzak tutulması hep bilinçli bir politikanın sonuçlarıdır. Bu politikanın gerçekleştirilmesinde ilk ve orta öğretim kurumlarıyla üniversitelerde verilen eğitimden de geniş biçimde yararlanılır. Bu militarist, milliyetçi değerlerin vurgulandığı, tek taraflı, tartışmaya kapalı ve evrensellikten uzak eğitim sistemi, faşizmin gençlik politikasının en önemli araçlarından biridir.

İşte böylesi bir yönlendirme politikasıyla karşı karşıya kalan, bunun yanısıra büyük çoğunluğu da eğitim, çalışma, örgütlenme gibi en temel haklarından yoksun bırakılan gençliğin de anti-faşist mücadelenin başarıyla ulaşmasında büyük bir çıkarı ve bu mücadelede üstleneceği önemli görevleri olmaktadır.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde gençlik, faşizme karşı savaşmak için çeşitli biçimleri olan demokratik kitle örgütleri kurmakta ve kendisini eşi görülmemiş biçimde haklarından yoksun bırakanlara ve militarizme zorlayanlara karşı, genç kuşağın ekonomik ve kültürel hakları için çabalamaktadır Böylece gençlik, kendi öz örgütleri aracılığıyla, demokratik haklarını elde etmek için mücadeleye yönelmekte ve anti-faşist cepheye katılmış olmaktadır.

Kitaplarım Mektuplarım

biraz daha kalsam, kalabilsem
böyle kitaplar dizerek raflara
akşamın hüznünü savuşturup yürüsem
koşsam, yüzümü sana dönsem

neler anlatır, kimleri çağırır
daha hiç bir şiirde yer almayan
senin o duru ve esmer yüzün

şimdi gitme deme bana, gitmeliyim
biriksin mektuplarım, döneceğim, dönerim
uzun yolculuklar, uzun ayrılıklar
nasılsa değiştiremez düzenini evlerin

biraz daha kalsam, kalabilsem
şiirlerle yorgun, yolculuklara hazır
daha gitmediğim yerler, görmediğim yüzler

AtilaÇınar

NAZIM HİKMET

SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

SANAT TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ - 2 (ROMAN VE HİKAYE)

1

Roman meselesine gelelim. Evvelâ şunu bilirsin ki roman denilen edebi verim üç dört asırlık mazisi olan bir şeydir ve kemâlini *(olgunluğunu)* bulmasa on sekizinci asırdan sonra, on dokuzuncu asır başlangıçlarında bulmaya başladı ve bâlâ devam ediyor, gelişiyor, yeni yeni imkânlara sebip bulunuyor. Bu da gösteriyor ki roman denilen edebiyat çeşidinin ortaya çıkması için insanların arasındaki münasebetlerin bir romanda bikâye edilecek kadar muğlak *(çapraşık)* bir hale gelmesi lâzımmış. Romanın en üstün körü, en umumi tarifi bence şöyle olsa gerek: Roman insanların birbirleriyle ve tabiatla olan münasebetlerinin mümkün olduğu kadar geniş ve derin bir surette, bir yahut birçok sahalarda, sanatkârane bikâye edilmesidir. İnsanların arasında ekonomik münasebetlerden tut da bu temel üstünde yükselen başka sosyal münasebetlerden en muğlak ruh münasebetlerine kadar bir yığın ilgi ve münasebet vardır. İki kişinin arasındaki bir sevda macerasını bikâye eden bir roman dahi- eğer realistse *(gerçekçiyse)* dolayısıyla o insanların yaşadıkları cemiyetin *(toplumun)* hikâyesini bir inikâsla, *(yansılamayla)* anlatıyor demektir. Meselâ, bugün Türkiye'mizde bir köylü kızıyla bir köylü delikanlısının arasındaki aşkı realist bir görüşle bikâye eden bir romancı, dolayısıyla Türkiye'mizin muayyen *(belli)* bir muhitindeki köy münasebetlerini *(ilişkilerini)* de bikâye ediyor demektir. Çünkü aşk gibi değişmez ve her yerde bir ve aynı sanılan bir münasebet dahi bakikatte değişen ve dolayısıyla muhitinin şartlarıyla tayin *(çevresinin koşullarıyla belirlenen)* kılınan bir münasebettir. [1]

2

...Yani roman, yeni bir keşiftir, icattır ve mühiş bir icat. Fakat elbette ki son icat değil. Romanı doğuran, geliştiren teknik, sosyal şartlar değişmektedir. Öyle sanıyorum ki yeni teknik ve sosyal şartlar, şimdiye kadar bilinmiyen-nasıl ki roman da vaktiyle öyleymiş- yeni bir kitaba geçmiş söz sanatını gerektirecek. Bununismi ne olacak, bilmem. Ama bu ne şiir ve çeşitleri, ne de hikâye-roman ve çeşitleri olacak, kemiyet *(nicelik)* bakımından onların unsurlarını *(ögelerini)* taşımakla beraber, keyfiyet *(nitelik)* bakımından başka bir şey...[2]

3

Bana öyle geliyor ki hikâye ile roman arasındaki fark kemiyette değil keyfiyettedir. Hattâ değil yalnız büyük, küçük hikâye ve roman, bunlarla şiir arasındaki esaslı farklar da böyle. Zaten şiir ile diğer edebiyat nevileri *(türleri)* arasındaki farkı böyle görmeğe başladığım için herşeyden evvel bence bir kemiyet meselesi olan lisan meselesindeki ayrılığı kaldırmağa çalışıyorum. Şimdiye tadar ana hattında ayrı bir şiir lisanı -şiir hangi mektebe mensup olursa olsun esası değişmez- ve ayrı bir nesir *(düzyazı)* lisanı varmış. Hele Türkçenin cümle kuruluşu hususiyetleri dolayısıyla fiilleri başa aldın mı, ortaya aldın mı şiir lisanı oluverirmiş. Nesir lisanının konuşma dilinden tut da ilim kitaplarındaki cümle turnûrlerine *(oyunlarına)* kadar hudutsuz ifade imkânları olduğu halde şiir lisanı muayyen turnûrlerin kafesi içinde sıkışıp kalmış. Binaenaleyh *(Dolayısıyla)* şiir lisanına evvelâ nesir dili kadar geniş imkânlar vermek ve şiir lisanı nesir lisanı diye mevcut ikiliği kaldırmak lâzım- Bu bir şekil meselesi.. Şekli tayin eden muhtevadır *(içeriktir)*, fakat muhteva tarafından tayin olunan şekillerin nasıl diyalektikman *(diyalektik olarak)* muhteva üzerinde müessir *(etkili)* olduklan ve kemiyette de olsa değişen muhteva üzerinde nasıl bir muhafazakâr, mürteci *(gerici)* rol oynadıkları malum.- Binaenaleyh şiir lisanıyla, nesir lisanı arasında fark gözetmezsek şiirle roman, hikâye arasındaki fark nerdedir, bunu bir misâlle anlatayım: bir manzaranın resmini kara kalemle, sulu boya ile, yağlı boya ile, fotoğrafla, gravürle almak kabil. Bütün bu resim nevilerini yapan realist bir ressam realiteyi aynı ebatta *(boyutta)*, aynı *hacimde*, aynı tablo *ölçümetinde aksettirebilir (büyüklüğünde yansıtabilir)*. Fakat yaptığı eserlerden biri yağlı boya, diğeri sulu boya, üçüncüsü kara kalem, ilâ ahiri *(vb)* olur. Binaenaleyh edebiyata gelelim. Roman da 300 sayfa olabilir, hikâye de 300 sayfa olabilir. Fark sayfalarda değil. Ama diyeceksin ki roman iki sayfa olmaz, buna mukabil hikâye bir tek hattâ yarım sayfa da olabilir. Doğru. Bu *hattı asgari (en alt çizgi)* meselesi resimde de vardı. Kurşun kalemle yapılan bir manzara resmini bir iki santimetre murabbama *(kareye)* sıkıştırmak mümkündür. Buna mukabil yağlı boyayı da minyatür usulü ile çabşan aynı manzarayı iki santimetre murabbama sığdıramazsın; fotoğrafa gelince o aynı manzarayı yarım santimetre murabbama da sokabilir. Yani bu asgari hatlar, dikkat et azami hatlar değil, sırf nevilerin icrasındaki *(türlerin uygulanışındaki)* teknik hususiyetlerden gelir ve pratikte nadirattandır *(ender görülür)*. Bir satırlık bir hikâye de olamaz sanıyorum. Olsa da, hatta yarım sayfalık bir marifet *(beceri)* diye bakılır ki resim için de bu bir marifettir. Yani ana hattında edebiyat nevileri arasındaki fark bence sayfa sayısından gelmiyor. Şimdi hatırlıyorum da, roman diye okuduğum, hem de beğenerek, bâlâ da beğeniyorum, 200, 300 hattâ 400 sayfalık eserler bakikatte bikâye imiş-ler ve hikâye diye okuduğum 100, 150 sayfalık hatta 75, 50 sayfalık eserler bakikatte romanmışlar. O halde romanla bikâye arasındaki fark ne? Bana öyle geliyor ki bu farkı meselâ, kara kalemle, yağlı boyayla, sulu boya ilâ ahiri arasındaki farka benzer. Ayrılıklarda aramak lazım. Bu farklar bence nelerdir? Gelecek mektubumda yazarım. Bu usulü de sen çıkardın. Fena usul değil. Tefrika gibi oluyor.[3]

4

Şimdi bu misali edebiyata getirirsek bana öyle geliyor ki aynı mevzuu *romanda* birçok kalın hatların kuvvetle inkişafı ve mimarisi demektir. Halbuki hikâyede bir tek kalın hat etrafında ince çizgilerin sarmaş dolaş olmaları var. Bundan dolayı mesele sayfa çokluğunda değil, tek kalın hattın mimarisiyle kurulan mevzu- ince çizgiler yukarıda söylediğim gibi mevcut olabilir- kaç sayfada işlenirse işlensin hikâyedir. Buna mukabil birçok kalın hatların - incelerde yine olabilir - mimarisi ile kurulan aynı mevzu aynı sayfa içinde de olsa- bu sayfa miktarının bir asgari haddi vardır elbette- romandır. Burada bir nokta var. Birçok hikâyelerin aynı mevzu etrafında toplanmış da olsa bir araya gelmeleri roman olmaz. Romandaki kalın hatların ana vakaların *(olayların)* çokluğu basit bir cem ameliyesi *(toplama işlemi)* neticesi değildir. Roman aynı keyfiyete bir vahdettir. Bu ölçüye göre- tabii şimdi şöyle üstünkörü tesbite çalıştığım- mikyasa *(ölçeğe)* göre Reşat Nuri'nin *Çalıkuşu*'su büyük hikâyedir. *Kızılcık Dalları* da keza. Halbuki Şolohof'un meselâ *Sakin Don* kitabı *bütün cüzleriyle* romandır.

Yalnız birinci cilttten ibaret kalsaydı -cilt bölümü biraz da teknik bir bölüm olduğuna göre- büyük hikaye olarak kalırdı (Halbuki bu birinci cilt üç yüz bu kadar sayfadır.)[4]

5.

Aklıma gelmişken şunu da söyliyeyim: Çehof, Tolstoy, Gorki, Şolohof gibi köy edebiyatına büyük eserler vermiş insanların en mühim hususiyetlerinden biri de, köylüde de, okumuş yazmış bir münevver *(aydın)* gibi başka tezahürlerle *(görünüşler içinde)* fakat o derinlikte ruhi buhranların *(bunalımların)*, psikolojik derinliklerin hattâ çok kere münevver küçük burjuvaya nazaran daha mürekkep *(bileşken)* olarak mevcudiyetini *(varlığını)* anlamaları ve bize bunu anlatmalarıdır. Bence köylü, muhtelif tabakasıyla, ruhi haletleri *(çeşitli kesimleriyle ruhsal durumları)* hiç de basit olmayan bilakis çok mürekkep ve derin ruh haletleri geçiren bir insandır. Bilhassa bu tarafa basman lazım gelir. Bizim edebiyatımızda köylü bir satıh *(yüzey)* olarak verilmiştir. Derinliğe inilmemiştir. Fransız edebiyatında ise köylü yalnız küçük mülkçülüğü üzerinde durulan bir adamdır. Halbuki Tolstoy Rus köylüsünü toprakla olan bağının bütün ruh tezahürleri ile vermeğe çalışmıştır. Tevekkeli *(Boşuna)* değil, onun için "köylüyü en iyi tanıyan Kont" dememişler... Sende de köylünün cinsi münasebetlerdeki ruhiyatı gitgide inkişaf ediyor *(gelişiyor)*. Bunun üzerinde çok durduk. Fakat bunun kadar hatta bundan çok enteresan diğer taraflarını aynı kuvvetle vermeğe çalışmalısın.[5]

6.

Şimdi pratik olarak sana bir iki şey söyleyeyim: 1- Mümkün olduğu kadar geniş realite parçalarını romanlaştırmak bugüne kadar, benim bildiğim, şu teknik usullerle yapılmıştır: Tolstoy'un *Harp ve Sulh*'ü. Bunda bir memlekette, hatta bir kıtanın bir kısmında, bir tarihi devir, ana hattında, hayatları birbirine muhtelif *(çeşitli)* vesilelerle, bazen bu vesileler hayatta olduğu gibi gayet ehemmiyetsizdir *(önemsizdir)*, rastlayan birinci plânda on beş yirmi tipin bazen şayanı hayret ferdi *(şaşılası bireysel)* psikoloji incelikleriyle ve çok uzun tarihi devirler için ve aşağı yukarı bütün sınıflar arasında müşterek *(ortak)* rub haletlerinin tesbitiyle *(saptanmasıyla)* yapılmıştır. Bu on beş yirmi tane ve birbirlerine rastlayan insanın etrafında ikinci ve üçüncü derecede on beş yirmi insan daha verilmiş ve kütle psikolojisi yine bu birinci ve ikinci derecedeki yığınla tipin hayat seyirlerinde *(yaşamın yol altında)* rastladıkları vakalar içinde meselâ orduda, harp sahasında, mütareke *(ateşkes)* arasında, ricat *(geriye çekilme)* ve hücum arasında, köyde, istihsalde, *(üretimde)* filân inanılmaz bir berraklıkta *(durulukla)* belirtilmiştir. Sonra, o devrin bakim sınıfları arasında hüküm süren ruh haleti, felsefi cereyanları *(akımlar)*, zihniyet *(düşünce tarzı)* vesaire de tespit edilmiştir. Bu bir usul. Ve zaten bundan dolayı Tolstoy'un bu romanına her iki manada, dünyanın en büyük romanı diyorlar. Sonra Zola'nın usulü var. O da bir tarihi devirde bütün bir memleketi bütün sınıflarıyle ve kendi anlayışına göre bir realizmle veriyor. Bunun için de bir aileyi, muhtelif kollarıyla almış ve bu ailenin birbirinden uzak ve yakın fertleri muhtelif sosyal sınıflara mensup *(ilişkin)* olarak göz önünde tutulmuş. Ve aynı aynı ciltlerde bu aile efradı etrafında kütle psikolojisi de verilerek ve yığınla başka tipler de işlenerek bir devirdeki Fransa yazılmış. Sonra, Şolohof'un ve Malro'nun kitapları geliyor. Şolohof'un *Uyandırılmış Toprak*'ı, bir muhitte, bir muayyen tarihi devirde, o muhiti müştereken ilgilendiren bir büyük mesele etrafında ve o meselenin seyrini ön plâna alıp, alâkamızı bu mesele etrafında toplayarak ve teknik bağı bu meselenin seyriyle temin ederek yazılmıştır. *Sakin Don* isimli roman ise, teknik bakımdan *Harp ve Sulh*'a benzer. Malro'nun *Espuar, Umit* isimli romanı ise, insanlar arasındaki bağlar ikinci plânda kalmak şartıyle, fakat insanların kendileri birinci plânda, bir tarihi devirde, bir memleketteki büyük bir aksiyonu *(eylemi)* bazen röportaj unsurlarını da kullanarak seyir halinde verir. Sonra bir de benim *Manzaralar* var ki, bunun üzerinde durmıyacak değilim. Çünkü konuştuk malumdur. Bütün bu usullerden başka bir teknikle, ki ne kadar başka olsa yine içinde mutlaka kendinden evvelkilerin canlı kalan ve kendisini hazırlayan unsurları taşıyacaktır. Nitekim ötekilerde de aynı hususiyet vardır, evet yeni bir teknikle, bir montaj usulüyle büyük realite parçalarını romana ve büyük hattâ küçük hikayeye sokmak elbette ki mümkündür ve sokulmalıdır. Yalnız, ne olursa olsun unutulmamalı gereken bir şey var: eseri alâkamızı bir an için kaybetmeden ve sıkıntıya düşmeden okumalıyız. Yani, bir okuyucu olarak onun ve ben okuyabilmeliyim. *Çünkü en modern teknikle yazılmış da olsa) bir eser için, bir amele olan karıyla, bir ileri muharrir olan ben ölçüyüz.* Denemelerine hemen başla. Bunu yaparken neyi senden öncekilerden aldığını, neyi senden öncekilerin düşündüğünü ve neyi kendin düşünüp kendin ilk defa yaptığını iyice ve tam şuurla *(bilincinde)* bilmek faydalıdır.[6]

7.

Romanda şimdiye kadar elde edilen bütün başarıların temeline dayanmak, fakat diğer taraftan teknikte artık değişmez kaideler *(kurallar)* halinde putlaşan ölçülerin darlığını parçalamak, yeni ölçüler kurmak. Bir misâl vereyim: insanların hayatını en geniş bir sahada veren en büyük realist romanlarda dahi, hayatı değil kitabi bir mantıkla inkişaf *(gelişen)* eden bir, yahut bir çok entrik *(dolantı)* vardır. Romanın hareketi bu suretle sanatkârane zorlanmıştır. Bunu misallerden biri diye söylüyorum. Mamafi *(gerçi)*, benim bilmediğim yeni romanlar da vardır ve onlar benim henüz bir tasarı halinde düşündüklerimi çoktan halletmişlerdir.[7]

8

Şu popüler roman popüler roman diye bir şey tutturmuşsun. Öyle şey yoktur. İyi roman, fena roman vardır. Gayet derin meselelerden bahseden, âli *(yüksek)* üslupta yazılmış, yalnız sanat endişesi güttüğünü söyleyen romanlar vardır ki kötü romandır, polis hafiyesi romanları vardır ki iyi romandır. Tolstoy'un *Anna Karenina*'sı, Dostoyevskinin *Karamozofları*, Balzağın bir çok romanları, Zolanın romanları, Şolohofunkiler, şu son günlerde okuduğum Amerikalı muharririn "Gazap Üzümleri" isimli romanı meselâ, bütün bunlar "popüler" roman dediğin nesne kadar heyecanla merakla okunur. Yani iyi romandır. Ona karşılık "popüler" roman iddiasında olan "yani hareketli olacak, aşkü alâka *(aşk ilişkisi)* cinayet minayet olacak ve saire" esas bu öyle romanlar vardır ki can sıkar okunmaz. İyi roman, kötü roman vardır. Kötü roman yazın ben popüler roman yazıyorum demek, ancak roman yazmasını bilmeyenlerin lâfıdır. Halbuki sen roman yazmasını bal gibi biliyorsun.[8]

9.

Roman deyince çeşitlisi vardır. Romantik roman, empresyonist *(izlenimci)* roman, naturalist roman, realist roman, falan filân. Fakat şüphesiz ki bütün sanat işlerinde olduğu gibi romanda da realizm, yani hadiseyi, mevzu *(konuyu)*, olduğu gibi, yani mazi *(geçmiş)*, hâl *(bugün)* ve istikbal *(gelecek)* unsurlarıyle, yani akışı halinde ve bunun üzerine müessir olarak veren roman en yüksek sanat eseri mertebesine *(katına)* bu işte sanatkârane muvaffak *(başarılı)* olduğ nisbette *(ölçüde)* ulaşır.[9]

10.

Fakat büyük hikâye romana dönünce büyük hikâye insanları bir türlü roman insanları olamıyorlar. Demek ki roman insanı ile büyük hikâye insanı arasında fark var. Bu fark nerden geliyor. Öyle sanıyorum ki- sırf bu bakımdan yani- insan ne kadar çeşitli taraflarıyla ve ne kadar çok hadiseler karşısındaki reaksiyonlarıyla *(tepkileriyle)* verilirse o kadar çok roman insanı oluyor.[10]

a.g.e.s. 343/(137)

11.

"Anadolu hikâyeleri" tabiri yanlış olmakla beraber şimdilik bu sözlerle ifade edeceğimiz sahaya karşı gösterilen bu alâka edebiyat için kazançtır. Fakat bu iş sanıldığı kadar kolay değildir.

"Anadolu hikâyeleri" yazmak için herşeyden önce Anadolu'yu bilmek lâzımdır. Anadolu'yu bilmek ise, yalnız ve sadece Anadolu'da dolaşmış, hattâ uzun yıllar Anadolu nun köy ve kasabalarında yaşamış olmak demek değildir. Bahr denizin içindedir ama denizi bilmez.. diye bir söz vardır. Bunu unutmamak lâzım.

Anadolu'yu bilmek, Anadolu yu öğrenmek için her şeyden önce, bir cihanı telâkki *(dünya görüşü)* tarzına sahip olmak lâzımdır. Böyle bir görüş ve bilgi zaviyesine *(açısına)* malik olmıyanlar gördüklerini, d yduklarını edebiyatlaştırıp kâğıda döktükleri vakit karşımıza reel, sahici bir Anadolu değil, o muharririn *(yazarın)* vaktiyle *(bir zamanlar)* okuduğu edebiyat kitaplarından aklında kalan Anadolu çıkıyor.

Anadolu'yu olduğu gibi vermek için her şeyden önce realist bir göze sahip olmak icabeder *(gerekir)*. Realist olmakise bir "dadı *(verili)* bak" değildir. Bir kültür ve bilgi meselesidir..

Kitaplardan öğrenilecek şey onların satırlarını taklid ve cihanı *(dünyayı)* o satırlar içinden görmek değil, metoddur. Binaenaleyh bir hikâyeci, edebiyat kitapları okumakla beraber, asıl kendisine realist bir metod verecek olan eserleri hazmetmelidir *(özümlemelidir)*.[11]

Nazım

1. Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 28-29, De Yayınevi, 1968, İstanbul
2. Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar, s.267-68, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
3. a.g.e., s. 48-49.
4. a.g.e., s. 50-51.
5. a.g.e., s. 60-64.
6. Nazım Hikmet Yayınlanmamış Eserler, s.323-25, Cem Yayınevi, 1977, İstanbul
7. Nazım Hikmet, Bursa Cezaevinden Vâ-Nu'lara Mektuplar, s. 35-36, Cem Yayınevi, 1970, İstanbul.
8. a.g.e.
9. Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 29.
10. Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar, 343
11. Nazım Hikmet, İt Ürür Kervan Yürür, s.81-82, 1965,, İstanbul.

FAŞİSTLERİN BARINAĞI

Joachim Kriscka

Ufukta Alp dağlarının görkemli karlı tepeleri görünüyor. Mavi gökyüzü ışıldıyor. Çok güzel bir tatil havası. Ama biz burada tatil için bulunmuyoruz. National Zeitung* (Milli Gazete) için yazan bir gazeteci kılığındayım. Allgau bölgesindeki Nesselwang kasabasına gidiyorum. Yanımda Barbara Weiler ve Dieter Jürgens adlarındaki arkadaşlar var. Nesselwang 2-5 Mayıs arasında eski SS Bölükleri için, 9-12 Mayıs arasında da "Hitler Gençlik Grupları" için buluşma noktası. Nazilerin organizasyonunu Hotel sahibi Rolf Buchheister üstlenmiş. Buchheister'e bir "ülkücü dostu" olarak biç kimsenin tanımasına fırsat vermeden geleceğimizi bildirmiştim. SS buluşmasının ardında yatan hesapları öğrenmek, SS'leri konuşturmak istiyordum.

Nesselwang'a altı kilometre daha var. Kısa süre sonra orada olacağız. Aklıma Buchheister'in sözleri geliyor yeniden "Beni aldatmayacaksınız ama, eğer bir solcuysanız" diyordu. İnandırmak için epey ter- ~~miştim~~ telefonda. Bir şeyler anlamış olabilir mi? Acaba araştırmış mıdır? Bunları düşünürken ellerim titriyor.

Kasabaya girişte Hotel Krone'nin reklamını görüyorum. Aynada son bir göz atıyorum. Kravatım iyi mi? Saçlarım düzgün mü?

Yumuşak adımlarla Hotel'e giriyoruz. Rezervasyon bankının arkasında hiddetli bakışlı, şişman bir adam oturuyor. Bu Buchheister. Kendimizi tanıtmamıza hiddetle yanıt veriyor. "Zamanım yok şimdi, söyleşi yapamayız." Sıkı durmak gerek. O'nu kurnazca yatıştırmalı: "Sizin dediğiniz gibi olsun." Bana yanıt vermek yerine soruyor: "Bir oda ayırtmış mıydınız?"

ASLANIN İNİNDE

İlk adımı atmıştık. Aslanın inine girebilmiştik. Şimdi Buchheister'le konuşmaya çalışmalı. "Başarabilecek miyiz?" Akşam yemeği hiç hoşumuza gitmedi, heyecanlıyız. Önemsiz konular üzerine konuşmak zor geliyor. Ağzımızdan bizi ele verebilecek tek sözcük kaçırmamak için çok dikkatli davranıyoruz. Aniden garson kadın masamıza geliyor: "Bay Buchheister ile mi görüşeceksiniz?" diye soruyor.

Başımızı sallıyoruz. "Şef sizi bekliyor" diye yanıtlıyor bizi.

İşte şimdi başlıyoruz. Barbara'yla Dieter de başlarını sallıyorlar. Hotel'in koridorunda bekliyor bizi Buchheister. "Herşey tamam" diyor. "Binbaşı Remer de geldi." Nazi komutanı Binbaşı Remer... Beynimi anımsamak için zorluyorum. Remer, Hitler'in emriyle 1944'de Albay Stauf Fenberg ve adamlarını tutuklamıştı. Albay ve adamları Hitler'e karşıydılar ve 20 Temmuz 1944'de Hitler'e karşı başarısız bir suikast girişiminde bulunmuşlardı. İşte bu Remer'le buluşacaktım.

GÜVENSİZLİK

Buchheister bizi selona geçiriyor. Üzerimize düşecek şekilde, birazcık eğilmiş ve büyük gövdesiyle Remer'de orada. O'na doğru yürüyor ve kendimizi tanıtıyorum. Ortaya büyük bir mikrofon yerleştirilmiş masaya oturuyoruz. Buchheister dikkatli davranıyor, bizden bala kuşkulanıyor.

SS-Silahçılarına nasıl katıldığını anlatıyor Buchheister: "Ben gönüllü olarak 1939'da SS'lere yazıldım. Çünkü seçkin biri olmak istiyordum. Öğretim çok sertti ama bugün bunun iyiliğini görüyorum. Evet, gerçeği söylemek gerekirse, o zamanlar bu bölükte hizmet vermeme izin verilmesi beni gerçekten mutlandırıyor, gururlandırıyor. Bir kez daha yineliyorum: İzin verilmesi."

Buchheister, bu katiller çetesi üzerine konuşurken sırtımdan soğuk terler aktığını hissediyorum. SS'ler (Koruma-Aşama) zamanın en azgın, en kanlı, en işkenceci Nazi bölüğüydü. Milyonlarca ölünün, toplama kamplarının, soyulan ülkelerin Alman Direnişçi savaşçılarının kat-

edilmesinden büyük ölçüde sorumluydular.

MOSKOVA'DAN 5 KM ÖNCESİ

Buchheister, savaş anılarını gururla anlatıyor: "İlk olarak Belgrad yakınlarında olan bir bölükteydim. Bu bir gezintiydi. O kadar kötü değildi. Ama Rusya'da çok kötüydü. Moskova'ya 5 kilometre kadar yaklaştım. Orada yaralandım. Bir sağlık yurduna yerleştirildim. İlk önce Varşova, sonra da Prag."

Masanın altında yumruğumu sıkıyorum. İçim içimi yiyor. Orada bağırmak istiyorum: "Yabancı ülkelerde ne arıyordunuz? Onları soydunuz, milyonlarca insanı öldürdünüz, yaraladınız." İçimden geçenleri Buchheister anlamıyor.

"Şimdi, şurada sizlere şunu söylemek istiyorum," diyerek kolumu sıkıyor. "Size garanti ediyorum ve yemin ediyorum, hiç bir asker kadar kötü katliamlarda yer almamıştır. Biz terteminiz ve yerini bilen askerlerdik."

Partizanlar, özgürlük savaşçıları üzerine konuşurken kendini ele veriyor. O özgürlük savaşçıları ki, Avrupa'nın değişik halklarının evlatlarıydılar, Alman faşizmine karşı savaşan güçlerin başında geliyorlardı. "Partizanların yanında" diye sürdürüyor Buchheister, "tabii ki kadınlarla çocuklar da vardı. Evleri kurşunlanıyordu. Orda, ateş açmadan önce 'Hey, çocukları saklayın da öyle ateş edelim' diyemezdim. Bunu belirtmek istiyorum."

KAN İZLERİ

İkinci SS Bölüğü "Das Reich", savaş bittiğinde ardında dehşetli bir kan gölü bırakmıştı. Buchheister de bu bölüktendi. Güney Fransa'dan Moskova önlerine, Amsterdam'dan Balkanların içine kadar her yerde kanlı izler...

1944 ilkbaharına kadar İkinci SS Bölüğü "Das Reich", Polonya ve Sovyetler Birliği'nde katliamlar düzenliyor, terör estiriyordu. Savaş günlüklerinde şunlar yazılı:

"31 Ağustos 1941... HSSUPF Bölüğü tarafından Güney Rusya'daki Kamepez Podoskil'de 23 bin Yahudi tasfiye edildi."

"27 Şubat 1942... Yaklaşık 100 Yahudi öldürüldü. Getto yıkıldı. Razzien'de 4 komünist, ikibin partizan ve kaçmak isteyen 50 kişi kurşunlandı."

"13 Mayıs 1942... İkibin Yahudi çukurlara doldurulduu."

1944 ilkbaharında SS Bölüğü yeniden örgütlenerek Fransa'ya gönderildi.

1944 Mayıs ile Temmuz ayları arasında bir çok Fransız kasabası "Temizlik Hareketleri"nden nasibini aldı. SS Komandoları, evleri yaktılar, en az kırk yerleşim merkezinde insanları topladılar, kurşunladılar, bazılarını da astılar. Öldürülenler arasında kadınlar, çocuklar da vardı. 6-10 Haziran tarihleri arasında, yine Fransa'da Tulle'de ve Oradour-sur-Glane'de katliam denemelerinde bulunuldu. Tulle'de 18-46 yaşları arasında 99 erkek asıldı, 149 kişi Dachau'daki toplama kampına gönderildi. SS Komandoları Tulle çevresinde, 48 saat içinde 400 aileyi yok ettiler. Oradour-sur-Glane'de ise yaklaşık 500'ü kadın ve çocuklardan oluşan 648 kişi öldürüldü. Nazileri herşeyi yaktılar.

SS'Lİ OLMANIN GURURU

Ve Buchheister işte bu SS bölüğüne içten saygılarını iletebiliyordu. Gözüm duvarda asılı büyük bir araba tekerleğine takılıyor. Arkasında bir SS Madalyası ve iki harf: DF (Der Führer'in kısaltılmışı. Bölük içinde ise Das Reich'ın kısaltılmışı.) İşte bu harfler, 41 yıl sonra bu katliamlardan tam 41 yıl sonra Nesselwang'daki Hotel Krone'de asılı durabiliyor. Bu katillerin anısına.

Bir "Milliyetçi Gazete" yazarı olarak, toplama kampları konusunu nasıl açacağımı düşünüyorum. Bu riski göze alıp soruyorum. Remer öne doğru uzanıyor ve bana bakarak elini kaldırıyor: "Bana bir tek gaz odası gösterebilirseniz, size 50.000 mark vermeye hazırım. Bu, yüzyılın en büyük yalanı. Bizi çekemedikleri için böyle söylüyorlar. Bunları aynen yazın." Barbara ve Dieter'e bakıyorum. Onlar da aynı şaşkınlığı yaşıyorlar. Bir insan nasıl olur da fotoğraflarla, belgelerle ve toplama kamplarında ele geçirilmiş dökümanlarla kanıtlanmış bir şeyi yalanlayabilir.

Buchheister, savaştan sonra sekiz gün kadar İngilizler tarafından tutsak edilmiş. Pek çok SS - Komandosu benzer durumu yaşamış ve daha sonra serbest bırakılmışlardı. Ve savaştan 10 yıl sonra eski SS komandoları ordunun ve sınır polisinin örgütlenmesine katılmayı başardılar.

Remer hiddetle söylendi: "Federal Almanya'yı kim kurdu? Bir kaç tane direniş savaşçısı değil herhalde. Ya da o hasta insanlar, toplama kampındakiler? Bu devleti 3. Reich'ın adamları kurdu."

ORDUDAKİ NAZİLER

"Ordu kurulurken bize belediye başkanlığı vermek istediler, ordudaki eğitim, yönlendirip yönlendiremiyeceğimizi sordular. Ve ben açıkça söyleyebilirim ki, binlerce eski SS orduya yeniden girdi. Bugün bile orduda görev yapanlar var. Ve Sınır Polisi'nin hemen tümü eski SS Komandolarından oluşturuldu." diyor Buchheister.

Binlerce SS Komandosunun yeniden orduya ve diğer devlet kurumlarına katılması insanı dehşete düşürüyor. Eski Devlet Başkanı Carstens ve Parlamento Başkanı Lübke aktif naziydiler. Hükümet eski ve yeni SS'lerin yaptıkları faşist propagandayı bugüne kadar görmezden geldi, geliyor.

Remer, katliamları herkesçe bilinen SS bölüklerinin Nesselwang'da toplanmasından hoşnut görünüyor.

Konuşmamızı yeniden önümüzdeki buluşmaya çeviriyoruz. Masaya büzülmüş halde dururken, suratında alaylı bir sırıtma ile şunları anlatıyor: "Adolf Hitler'li ülküdaş'larım buna burada bir toplantı yapıp yapamayacaklarını sorduklarında, 'tabii'dedim. İyi para vurabilmek için SS-Bölüğü Ölü Kafa'yı ve Hitler Gençliği'ni de buraya getirdim. Bunlar buraya bir milyon'un üzerinde para yatırıyorlar. Çok para bu. Benim için iyi. Bunlardan birşeyler kazanabilirim."

"Bu konu üzerine aylar önce Belediye Başkanı'yla konuşmuştum. Bana yazılı olarak aynı görüşte olduğunu iletti. Çok iyi bir insan, ikimiz de CSU'luyuz. (CSU: Christliche Union-Hristiyanlar Birliği: Bir zamanlar MHP başkanı Alpaslan Türkeş ile yazışan F. Josef Strauss'un liderliğini yaptığı muhafazakar-gerici parti.Ç.N.) Onun çok dikkatli davranması gerektiğini biliyorum. Ama gerçekte, onun yeri de benim yanım. İkimiz, arabayla gezerken hep şunları söyler bana: "Buchheister, ne olur bana o günleri anlat. O hikayeleri dinlemekten hiç bıkmıyorum."

ÖRGÜTLEYİCİ

Buchheister dışarıda, bu işin örgütleyicisi olarak çalıştığını saklıyor. Ama bizim yanımızda çok açık konuşuyor. "Bu otel benim. Ücretlerini yazdım. Ülküdaşlarımın adreslerini buldum, hepsine gönderdim. Şimdi de büyük bir eğlence çadırı yerleştiriyorum bahçeme." Bu adamın direnişten korkması çok normal geliyor bize. Buchheister: "Herşeyin en kötüsü Kilise. Hep onlar kışkırtıyorlar. Burada herkes beni parmağıyla gösteriyor. Artık selam bile vermiyorlar bana. "Bu akşam yanıma kiliseye kızmıyor, komünistlere de (Komünistleri "Sağın faresi" olarak görüyor. Nazi Rejiminden Darbe Yiyenler Derneği'nden (VVN) ve tabii sendikadan da" Benim SS-ülküdaşlarım burada toplanacak" diyor çekinmeden.

Çok geç oldu. Kilisenin saati ikinci altmış dakikayı çalıyor. Tükenmiş olarak yataklarımıza gidiyoruz. Ertesi gün Buchheister'den ayrılıyoruz. "Bizim hakkımızda iyi şeyler yazın" diyor. Garanti ediyorum. "Yazacağız!"

Ben de seviniyorum. Binlerce antifaşist'in yürüyüş yapacaklarından Remer'e sözediyorum. Hiddetli bir biçimde şişiniyor: "Yavşaklar. Onların hepsi Türk, hepsi o biçim, beyinleri yıkanmış..."Yeniden yumuşuyor.

VURUCU BÖLÜK

Bizlere birşeyler anlatabilmenin sevinciyle tekrar konuşuyor Remer: "Buraya, sakin olmaları koşuluyla 500 kadar genç getirebilirim. Eğer bir pislik çıkarırlarsa, bu dükkanı dağıtırım. Geride hiç bir insan kalmaz." diyerek hiddetleniyor yeniden. Ve farkında olmadan açıklıyor "Bana üç gençlik grubu söz verdi. Adam gönderecekler. Wiking Gençliği, Alman Halkçı Gençliği (ilticacı gruplardan), Adler Gençliği ve daha başkaları. Slayserler, Pommernler, Doğu Prusyalılar, hepsi."

Remer yoruldu. Ayrılmadan önce, ertesi gün bizi evineçağırıyor. Teşekkür ederekkabul ediyoruz. Nazilerinmeyhanesinde son bir bira daha içiyoruz. Arkamızdan güleryüzle Buchheister geliyor. "Çok nefisti şu Remer değil mi?" Üçümüz birden gülüyoruz. Buchheister'in bize güvensizliği kayboldu.

"Yaşam mı? Bombok bir şey.. Geleceğimiz fazla saçma, burjuva ve canıskıcı... Aileler ancak para kazandırmaya yarar... Bizlerse hiç çalışmayız... Hem ne için, kim için çalışacağız ki?.. Yaptığımız sadece gezmek, yemek, içmek, uyumak, sevişmek... Hepsi bu... Birşeyleri değiştirmek mi? O ancak anarşiyle olur... Anarşi özgürlüktür... Adında ne hükümetler, ne devlet, ne de politika olmalı... Hepsi korkunç, iğrenç... Hepsi aynı bokun soyu... O halde yalnız bugünü yaşamalı... Gelecek falan yok..."

Geleceği olmayanlar

Zeki Yücel

Bunlar Fransa'nın başkenti Paris'in göbeğinde yaşayan, yapları 16 - 20 arasında değişen ve kendilerini Punk'çı olarak adlandıran bir grup gencin felsefesini özetleyen sözler. Ülkemizin halburüstü semtle'nde bi e artık görmeğe başladığımız, kapitalist toplumların kaçınılmaz "imalat hataları" olan bu sıradışı kişiler, 80'li yıllarda özellikle ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin gençliği arasında önemli bir yaygınlığa ulaştılar. Fransız Punk'çılarınca dile getirilen bu düşünce tarzı, 2. Dünya Savaşı sonrasında Batı gençliği arasında boy göstermeye başlayan Beatnik, Mod, Hippy Rocker ve Yippi'ler gibi uyumsuz grupların 1980'lerde yerlerini alan Punk'lar, Heavy-Metal'ciler, Teddy'ler, Soccer'lar ve Skinhead' erin (dazlaklar), kimi ayrıntılara karşın taşıdıkları ortak bir görüşü yansıtmakta: GELECEK YOK!

Bu haykırışa herhangi bir gelişmiş kapitalist ülkenin gençlik kesiminde rastlamamız olasıdır. Artık bu iki sözcük giysileri, çöp kutularını, kaldırım ve duvarları kaplamanın ötesinde günlük konuşmalara, kaygılara girmiş durumda. Burjuva basını bile gençlik sorunlarından sözederken bu çarpıcı deyimi kullanmakta. Burada 'ister istemez akla gelen ilk soru, basınımızda bunca propagandası yapılan, televizyon ve sinemalarda her fırsatta çarpıcı örnekleri pahalı reklamlar eşliğinde gözler önüne serilen "özgürlükler diyarı", uygar ve zengin batı dünyasının gençlerinin neden? olup da kendilerine sunulan nimetlerden oyunun kuralına göre yararlanmak yerine, bilinçli ya da bilinçsiz olarak toplum dışına kayarak, kimi zaman egemen güçleri bile rahatsız edecek bir biçimde sapkınlıklar gösterdiğidir. Sokakları dolduran ve aslında ne istediklerini kendileri de tam olarak bilmeyen bunca genç, acaba gerçekten yedikleri kaba mı pislemekteler, yoksa o kap aslında büyük bir çoğunluğun hiçbir zaman ulaşamayacağı denli uzakta olan ve sadece kitleleri güdülemeye yarayan bir görüntü mü?

Bu soruyu yanıtlayabilmek için sondan başa doğru bir yol izleyerek, öncelikle kendilerini reddetmiş olan toplumlarının bir ürünü olarak karşımıza çıkan söz konusu gençlik akımlarının kimliklerine bir göz atmalıyız. Bu tür gruplara baktığımızda göze çarpan ilk olgu, kendilerini, kimi örneklerde olduğu gibi saldırganlığa, kimilerinde de pasifliğe yönelten etkenlere karşın, bazı ortak özelliklerinin bulunduğudur. Öncelikle, bu gençlerin büyük çoğunluğu üçü burjuva ailelerden gelmekte ve bu kesimin sınıfsal özelliklerini, arayış, alışkanlık ve ilgilerini taşımakta. Bunlar bir yandan giderek tekellerin egemenliğine giren, tekeller tarafından yönlendirilen ekonomik ve toplumsal yaşamda, büyük burjuvazinin kendilerini ezen bir konum yükseldiğini görmekte, dolayısıyla yaşamlarından hem ekonomik açıdan huzursuzluk duymakta, hem de düzenin kendileri aleyhine işleyen bölümünün değiştirilmesi, daha doğrusu bu dilsene görünüşte bir alternatif oluşturulması yönünde eğilim göstermektedirler. Öte yandan ise, düzeni kökten değişikliğe uğratabilecek olan işçi sınıfı hareketine, böylesi bir değişimin kendi konumlarını da etkileyeceği ve birer küçük burjuva olarak sahip oldukları ayrıcalıkları ellerinden alacağı endişesiyle yanaşmamaktadırlar. Bu anlamda ise, birer düzen koruyucusu, birer muhafazakardırlar. Söz konusu iki karşıt eğilimin birleşmesi küçük burjuva gençliğini içinde bulundukları yaşama karşı toptan bir düzen değişikliğini içermeyen alternatifler çerçevesinde, bireysel çıkışlar yapmaya, kimi zaman bir kaçış felsefesine, kimi zaman ahlakçı alternatiflere, komün yaşamlarına, kimi zaman da anarşist tutumlara itmektedir. Bunların dışında ise düzenin değişmesinden yana olan gençliğin, başta öğrenciler olmak üzere, sabırsızlık, heyecan, duygusallık gibi kimi özelliklerinden kaynaklanan ve bunlardan sonuna dek yararlanma çabası içinde olan radikal hareketler de vardır ki, bunlar bir başka yazının konusunu oluşturur. Burada ana ayrım ahlakçılık ve anarşistlik temelinde oluşmaktadır.

Bu genel değerlendirmenin ışığında, özele indiğimizde görmekteyiz ki, hangi gruba dahil olurlarsa olsunlar, gençler ait oldukları çete, kulüp, ya da topluluğun özellikleri ve çıkarları ile kısa zamanda özdeşleşerek, kendilerini yaşamın ve toplumun gerçeklerinden soyutlamaktadırlar. Kendi alt kültürlerini, yani yaşama biçimleri, davranışları, alışkanlıkları, müzik zevklerini oluşturur ve geleneksel değer yargıları ve düşünce şekillerini yadsırken, amaçlarını, daha önce başlarına gelmemişse bile, en azından okul bitirdikleri zaman aniden yüzyüze geldikleri, ve kendilerini baskı altına almaya çalışan yaşamın ve toplumun gerçeklerine alternatif olabilecek bir çıkış yolu bulabilmek olarak göstermektedirler. Ancak egemen güçler bu fırsatı kendilerine biçbir zaman vermeyecek, çok çok kendi kontrolleri altında, dışa kapalı ve içe dönük sınırlı bir "özgürlüğe" izin verir görünerek, hem bunları toplumdan tecrit edecek, hem de ipleri sürekli ellerinde tutarak, çizmeyi aşmaya yeltendiklerinde tepelerine inebilecektir.

Acaba böylesi bir mekanizmaya neden gerek duyuldu? Yazının başında da vurgulandığı gibi neden batı dünyası, bünyesinde barındırdığı bu "toplumsal ur" ile birlikte yaşamak zorunda kaldı? Bu zorunluluğun bir değil, birçok nedeni var. Hepsi de sınıf temeline dayalı kapitalist toplum düzeninin kaçınılmaz sonuçları olan bu olgulara şimdi yapacağımız gibi tek tek göz atıldığında karşımıza çıkan gerçekler, batı dünyasınca bize empoze edilenlerden öylesine farklı, öylesine şaşırtıcı ki...

İstatistiklere göre 1984 - 85 yıllarında AET ülkelerinde 12.1 milyon işsiz bulunmakta. Bu sayı çalışabilir nüfusun yaklaşık olarak %10'u. Üstelik bu işsizlerin % 40.7'sini de 25 yaşın altındakiler oluşturmakta. Aynı dönemde İtalya'ya baktığımızda 2.25 milyon işsizin % 77'sini 14 - 29 yaş grubundaki gençlerin oluşturduğunu görüyoruz. F.Almanya'da ise 2.7 milyon işsizin 1 milyondan fazlası gene 25 yaşın altında. Resmi verilere göre 1984 yılında İngiltere'de gençlerin % 23'ü işini kaybetmiş. Bu oran Norveç'te % 42, Fransa'da % 24 ve Kanada'da % 22. Aynı yıl ABD'de 20 yaşın altındaki çalışabilir gençliğin % 22.5'inin işsiz olduğunu görüyoruz. Yine ABD'de işsız beyaz gençlerin oranı % 19.5 iken, bu rakam siyahlar, Latin Amerika ve Asya kökenli gençler için % 48.1'e kadar yükseliyor. Ayrıca bu ülkelerde kendini işsiz olarak kaydettirmemiş çoksayıda genç olduğunu da düşünürsek işsizliğin oranının ulaştığı korkunç boyutları kafamızda canlandırabilir ve bu ülkeler hakkındaki koşullanmamıza ilk darbeyi vurmuş oluruz.

Batılı uzmanlar, örneğin Amerikalı sosyolog, psikolog ve hatta politikacılar, gençliğin kitleler halinde işsiz gezmesini ülkelerindeki doğum oranı artışına bağlamakta ve genç kuşağa ol n sevgileri hakkında bunca şarkı, türkü, sanat eseri vermiş olan bir ulus olarak şimdi resmi ağızlardan bu çocuklardan büyük bir kısmının istenmeyen çocuklar olduğunu itiraf ederek hem bu konudaki samimiyetsizlikle'ni göstermiş oluyorlar hem de kamuoyu önünde büyük bir çelişki yaşıyorlar. Oysa bi inmektedir ki ABD gibi kapitalist ülkelerde işsizlik nedenlerinin başında yaşam mücadelesinde herşeyi paranın gücüne indirgeyerek, az girdi ile çok çıktı sağlama ilkesiyle yapılan yatırımların istihdamdan çok, eldeki çalışanlar ile kârı alabildiğine artırmaya yonelik bir politika gütmeleridir.

İşte tüm bu nedenlerden ötürü batılı ülkelerde işsizlik her geçen yıl giderek artıyor ve bundan en çok etkilenen kesim de gençlik oluyor. Öte yandan bir işe girebilmiş olan ların da durumu hiç iç açıcı değil. Çalışma koşullarının yanı sıra, burada da en önemli rolü ücretler oynuyor. İşverenlerin, kimi zaman yasalarla da desteklenen çifte standart uygulamaları gençliğin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkilemeye devam ediyor. Örneğin İngiltere'de gençler erişkinlerin almış oldukları ücretin yaklaşık % 30'una çalışırlarken bu oran genç kızlarda % 18'e kadar düşüyor. Genellikle dış etkilere açık ve erişkinlere dayanıksız olan gençler, yaşamlarının hemen başlarında ekonomik zorluklarla bunalmaya başlıyor ve kendilerine olan güvenleri ile birlikte tüm değer yargıları da sarsılıyor ve sosyal, psikolojik ve kimi zaman da fiziksel çöküntüye uğruyorlar. Örneğin F. Almanya'da her yıl 15 - 25 yaş grubundan ortalama 1500 genç çözümü yaşamlarına son vermede buluyor. İngiltere'de, sosyologlara göre, bir yılı aşkın bir süre işsiz kalan bir gencin intihar etme olasılığı çalışan birine göre 19 kat daha fazla. ABD'de ise 1950 - 1980 yılları arasında 15 - 24 yaş grubunda intihar oranı 3 misli arttı. Böylesine bir düşkırıklığı da gençleri, öyle uzun boylu düşünmeden en kestirmesinden çeşit çıkış yolları aramaya itiyor ki, kişi birden kendini söz konusu uyumsuz grupların birinin içinde bulabiliyor.

Gençleri çıkmaza götüren yolun temel taşlarından birini de eğitim-öğretim sorunları oluşturuyor. Sanıldığından çok daha büyük boyutlarda olan bu sorunlar öylesine dallanıp budaklanmış ki, ucu yaygın bir cehalete dek uzanabilmekte. Haftalık olarak yayımlanan "Amerika Haberleri ve Dünya Raporu" adlı derginin belirttiğine göre, bu ülkede adını bile doğru dürüst yazamayanların sayısı oldukça kabarık. Gene ABD'nin kendi resmi istatistiklerine göre, 34.3 milyon yurttaş zorlukla okuyabiliyor, 26 milyon yazamıyor, 52.1 milyon sayamıyor. Bu anlamda cehalet oranı Latin Amerika kökenlilerde % 54, siyahlarda ise % 44 civarında. Diğer ilginç bir istatistik de ilkokul öğretmenlerine ilişkin. Yapılan araştırmalara göre bunların % 42'si kafadan topla yapamazken % 53'ü de kesirler hakkında hiçbir şey bilmiyor. Bu durum kuşkusuz öğrencilere de yansımakta. 1982'de ABD genelinde yapılmış olan matematik testi göstermiştir ki 17 yaşına gelmiş öğrencilerin yaklaşık üçte biri 30/60 işleminin yüzde olarak gösterememekte, yarıdan fazlası ise bir kenarının uzunluğu

verilmiş olan bir karenin alanını hesaplayamamaktadır. Harward, Yale, Boston, Cornell, California, Stanford gibi dünyaca tanınmış üniversitelere sahip bir ülkede yaşanmakta olan bu korkunç gerçek, aslında öğrenimin ancak bazı sınıfların tekelinde olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir. Eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin bir göstergesi o an paralı öğrenim angeli gençlerin önünde aşılması çok zor bir engel olarak dikiliyor. Örneğin Massachusetts Teknik Üniversitesinde bir yıl okuyabilmenin bedeli 15 bin dolardır ki, öğrenci bunu ancak haftada 69 saatlik bir çalışmayla ödeyebilir. Bu nedenle orta sınıfın, çocukları giderek daha ucuz okullarda, örneğin iki yıllık yüksek okullarda okuyor, sonuçta da toplum içinde istedikleri yerlere varamayıp, düşkırıklığına uğruyorlar.

Zaten batılı gençlerin çoğunda yaşamdan uzaklaşmak okula cephe almayla başlıyor ve bunu aileleriyle doğan sürtüşmeler izliyor. Bazı toplumsal sınıfların dışında, halkın büyük çoğunluğunun yaşam standartlarının giderek gerilemesinin

yanısıra birçok sosyal etken Amerikan ailesi içinde giderek artan bir yabancılaşmaya yol açıyor. Bunun sonucu olarak da, ilkgençliklerine adım atan çocukların büyük çoğunluğunda aile içinde yalnız yaşamaktansa, sokaklardaki gruplaşmalara doğru bir eğilim ortaya çıkıyor.

Çocuk suçlarıyla ilgilenen Senato alt komitesine göre, her yıl yaklaşık bir milyon genç ailelerini terketmekte ve bunların, çok ender birkaç örnek dışında, hiçbiri geri dönmemekte. Uzmanlara göre bu çocuklar "ailelerini" sokaklarda oluşturmaktadırlar. Zaman zaman cinayet ve soygun örgütlerine dönüşeb len bu gruplaşmaların bir diğer özelliği de alkol ve uyuşturucu tekellerince yönlendirilen büyük bir endüstrinin pençesine kolaylıkla düşmeleridir. 80'li yıllarda yapılan araştırmalar, her yüz ortaokul öğrencisinden 15'inin aşırı düzeyde alkol kullandığını ortaya koymuştur. Bu oran lise ve üniversite öğrencileri arasında ise % 75 — 85'e yükselmektedir. Kuşkusuz bunda da yoksulluk ve işsizliğin yanısıra, "kaybolan Amerikan Düşü" olarak adlandırılan olgunun, yani gençlerin yaşadıkları sosyal güvensizlik ortamında, yaşamın somut gerçekleri ile kafalarında oluşturdukları idealler arasındaki geniş uçurumu, herşeyi yadsıyarak unutma yolu ile kapamak istemelerinin rolü büyük. Zaten sınıf temeline dayalı kapitalist toplumların kendilerine özgü kuralları, okuldan mezun olur olmaz toplumun baskısıyla karşılaşarak ister istemez tavır almaya zorlanan gençliğin psikolojisini olumsuz bir şekilde etkilemekte ve kişide tam bir yıkıma yol açmaktadır.

Kimileri ise daha okul sıralarında elit kesimin ve onlara tanınan ayrıcalıkların farkına varmakta ve yaşama atıldığında bu eşitsizliği artık tüm şiddetiyle hissetmektedir. Çok büyük bir mengenenin kıskaçları arasında, kendi sınıflarının sınırları içinde kalmaya zorlanan bu gençler, karşılarına binde bir rastlanan çok özel fırsatlar çıkmadıkça, toplum içerisinde ilerleyerek, örneğin bir bilim adamı, bir politikacı o ma şanslarının hemen hemen hiç olmadığını görüyorlar. Sadece bu neden bile, çocukluklarından beri, aynı yurdu paylaştıkları yoksul sınıfların sorunlarına yabancılaştırılarak yetiştirilmiş küçük bir azınlık içinden seçilen ülke yöneticiler ne güven duymamaları için yeterlidir.

Görüldüğü gibi ekonominin kötüye gitmesiyle yaşanan bunalım, toplumsal yabancılaşma, giderek insanlığını yitirme ve artan end ş, yani sistemin kaçınılmaz sonuçları, gençlik kesim n de doğrudan, belki de herkesten fazla etkilemektedir. Aslında bir kısmına yukarıda değinilen işsizlik, eğitimden yoksun bırakılma, intiharlar, alkol-uyuşturucu kullanımı, burjuva ahlakının aşıladığı aşırı bireysellik, pasifize etme politikası, birbirleri ardına boy göstermeye başlayan çeşitli mistik tarikatlar, kısacası günümüz batı gençliğini uyuşturmakta olan tüm etkenler, bireyi kâr elde etme aracı olarak gören bir toplum anlayışının ürünleridir. Sonuçta, birleşerek savaşacak gücü bulamayan ya da burjuva hayalleri ile aldatılan bu gençler, içinde bulundukları toplumu redderek onun dışına düşmektedirler. Kendilerini "unutulmuş insanlar" yada "kayıp nesil" olarak adlandıran bu gençlerin bir bölümü giderek kendi kabuklarına çekilerek herşeyle ilgilerini kesmektedirler.

Ancak günümüzde otoriteler, bu sessiz ve pasif protesto yolunu seçmiş kişileri pek fazla gündeme getirmemektedirler. Onları asıl ilgilendiren, toplum dışına düştükten sonra, kapitalizmin en büyük dayanağı ve destekleyicisi olan ortalama insanların huzurunu kaçırmaya başlayan ve kendi halinde görünen bu kişileri rahatsız eden, saldırgan gençlik kesimleridir.

Bu kesimlerin temsilcilerinden biri de, yazının girişinde düşüncelerinden kesitler verilen Punk'çılardır. Punk hareketi batıda yaklaşık 10 - 15 yıl önce ilk filizlerini vermeğe başladı. İlk kez ABD'de hippilerin pasifliği karşısında bir boşluğu doldurmayı amaçlayara boy gösteren punk hare eti, daha sonraları başta İngiltere olmak üzere birçok batılı ülkeye de uçradı. Özellikle 70'li yılların ikinci yarısında bazı müzisyenlerin giyim tarzlarını tanse ederek para kazanmaya çalışmalarının sonucunda da alışılmamış dış görünümleri ile kamuoyunun dikkatini çekmeye başladı. Zamanla, yeşil, kırmızı ya da maviye boyanmış garip saç şekilleri, aynı zamanda güvenliklerini de sağlamaya yönelik zincir, iğne, çivi gibi aksesuarları ve kirli, partal giyimleri ile genellikle lümpen kesimlerin işsiz çocuklarından oluşan bu çeteler sokaklarda do aşmaya ve kargaşalık çıkarmaya başladılar. Böylelikle kendi protesto yollarını da seçmiş oluyorlardı: *"SEN beni, KENDİ toplumundan, kötü olduğum için daha iyisini hak etmediğim savıyla dışladın. Peki, o zaman ben de kötü kalacağım ve o kadar kötü olacağım ki, beni görür görmez kaçmak zorunda kalacaksın..."*

Çok geçmeden tüm otoriteler hızla ve etkili bir biçimde Punk hareketinin bu felsefesi ile damgalandılar. Punk'ların karşı kültürleri gençlik içinde öyle bir yayıldı ki, kısa süredo tüm büyük şehirlerin sokakları kuaförlerde şekillendirilmiş saçları ve gülünç giysileri ile kadınlı, erkekli birçok çete tarafından doldurul du. Her fırsatta basına anlaşılmaz, saçma sapan demeçler veren bu gruplar, aslında toplumsal yaşama katılmayı değil, tam tersine katılmamayı amaçlayan, bilinçsiz, yoz kitlelerin ilgisini çekmektedirler.

Çevrelerini tedirgin etmekten, ya da en fazla ona buna sataşmaktan öteye geçmeyen punk hareketi karşısında çok geçmeden bir yenisi ortaya çıkıyor ve bu uyumsuz grupların felsefelerine de yeni boyutlar getiriyordu: Skinhead'ler, yani Dazlaklar. Aslında taramarlık ve kendinden olmayanı yadsıma geleneğini yaygınlaştıran Punk felsefesi, bir anlamda, kaba güç dışında hiçbir şeye saygı duymayan, adeta toplumun nefretinden büyük zevk alan Dazlaklar akımına zemin hazırlamış oldu. Ancak Dazlaklar, gerek kullandıkları yöntemler, gerekse sertlik dereceleri açısından, hepsinden baskın çıktı. Bu özellikleri nedeniyle de bazı faşizan grupların oldukça işlerine yarayan dazlaklar, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde, Asya, Afrika ve Latin Amerika kö enilere oldukça endişeli anlar yaşatmaktalar, hatta cinayetlere varan bir saldırganlık örneği göstermektelex.

Öte yandan Neo-faşist gruplar da, gençliğin amaçsız başkaldırışını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışıyorlar. Bu amaçla batılı genç anarşistler arasında nazitipi "fırtına çeteleri" kurulmaya başlandı. Vahşi bir saldırganlıkla güdülenmiş ve ırkçılar tarafından kışkırtılarak "Soccer-fan"lar, motosikletli çeteler gibi gruplar çevresinde örgüt enmiş bu gençler, faşist, hatta k mi zaman burjuva ideologların yöntem ve sloganlarını kullanmaktalar. Gerçekte tekellerin işine yarayan ve onlar tarafından el altından da destek görerek cesaretlenen bu ırkçı gruplar, her ne kadar uyumsuzluk örneği oluşturmalar da, son tahlilde varolan düzene hizmet etmiş olmaktadırlar.

Her türlü toplumsal baskıya karşı çıkar gözüken uyumsuz gruplara gelince, Batı gençliği ve öğrencilerinin 1960 - 70 yılları arasındaki başkaldırılarının sonuçsuz kalmış olması, onların, politik savaşımın etkinliği ve toplumu değiştirebilme olanağı gibi konularda oldukça şüpheci ve tarafsız kalmalarına yol açmıştır. Bu durum ise, son zamanlarda üzerinde çok durulan bir konuya, apolitikleşmeye yol açmıştır. Bu gençler artık, hiçbir zaman yerine getirmedikleri vaadlerde bulunan ve kendilerine her an yıkılabilecek, temelsiz, pembe hayaller sunan politikacılara inanmamaktadırlar. Artık kendi güçlerine bile inanmaz olup, toplumsal bilinç kavramından uzaklaşmış bu gençler, sonuç olarak politikayı boşlamayı yeğlemişlerdir. Böylelikle de, kendilerini burjuva kültürünün tırmanışık dalgaları arasında bulmuşlar ve hergün b raz daha bu bataga saplanarak, sonuç bir karmaşa içinde yaşama ya başlamışlardır.

Aslında tüm bu gruplar hiçbir zaman batı gençliğinin çoğunluğunu temsil edememekte ve yıllardır kend bünyelerinde yoğrulmakta olup, ulaşabilecekleri belirli bir kitle ötesinde, toplumsal muhalefet anlamında hiçbir ciddi kazanım elde edememektedirler. Öte yandan herhangi bir sınıfa ve onun mücadelesine mal edilememeleri de, arada sıkışıp kalmışlığın somut bir göstergesidir. Kendileri dışındakileri yadsımaları ve politik kökenli davranışlardan uzak kalmaya özen göstermeleri, kollektif bir hareketin içinde yer alamayarak, köksüz, geçici birer moda olmaktan öteye gidememelerine neden olmaktadır.

Sonuç olarak tüm bu grupçuklar, gerek kendi yapısal özellikleri, gerekse bir türlü somut olarak ortaya koyamadıkları felsefelerinin, koyulsa bile gerçeklik ve uygulanabilirlikten uzak özellikleri ile, ayakları hiçbir toplum yapısında yere basmayacak, yolları ve yöntemleri sonuç vermeyecek, varolma nedenleri ile kapitalist toplumdaki çözümsüzlüğü de sergileyen birer çürüme artığı olarak kalmaya mahkumdurlar.

Oysa tüm bu olumsuzlukların yanı sıra, daha sağlam bir sosyal temele dayalı, tekellerin baskısına dirençle karşı çıkan, anti-faşist, anti-emperyalist gençlik hareketleri, yukarıda anlatılan sapkın akımları izlemedi ve burjuvazinin aldatıcı tuzaklarına düşmeksizin, varlığını koruyup, genç kitlelere somut ve kökten alternatifler sunarak gelişmesini sürdürdü. Bu durum çok önemli bir gerçeğe işaret etmekted r: Genç insanların politikaya olan ilgilerini kaybetme süreci, ürkek de olsa beraberinde, giderek gelişmekte olan bir bilinçlenme, "kendinin farkında olma" ve gençlerin toplum ve yaşam karşısında daha anlamlı bir tutum arama sürecini getiriyor. ●

Faşizmin Yenilişi, Barış, Demokrasi Üzerine Dünya Öğrenci Derneklerinin Görüşleri

SSCB Öğrenci Konseyi

Yalnızca bizim halkımız savaşta 20 milyon kayıp verdi. Bu savaşta, babasını, oğlunu, kardeşini, anasını yitirmeyen tek bir aile yok. Batı'da ikinci cephenin açılmasından sonra bile, 400 faşist birlik Sovyet-Alman sınırında üslenmiş bulunuyordu. Sovyet insanları bu savaşın öğrettiği dersleri unutamazlar, unutmayacaklardır. Geçmişin cinayetleri yinelenmesin diye ellerinden gelen herşeyi yapmaktadırlar. Faşizme karşı mücadelede, anti-Hitler koalisyonun oluşturulmasının büyük önemi olmuştur. Bu koalisyona katılanlar birbirinden ayrı toplumsal düzenleri olan ülkelerin yalnızca biraradan varolabileceğini değil, aynı zamanda ortak hedeflere ulaşılabilinmesi için birlikte verimli bir mücadeleye girilebileceğini de kanıtlamışlardır. Anti-Hitler koalisyon aslında savaş sonrasında dünyamız için bir model oluşturabilirdi, karşılıklı güven ve anlayışa dayanan bir dünya modeli. Ama ne yazık ki, bu gerçekleşmedi. 1949 yılında NATO kuruldu ve 1955'te sosyalist ülkeler Varşova Paktı'nı oluşturmak zorunda kaldılar. Bugün zaferin yıldönümünü kutlarken, dünyanın şu anda bir kavşak noktasında bulunduğu gerçeğini gözardı edemeyiz. Dünya hangi yöne gidecektir, sınırsız bir silahlanma yarışının yönüne mi, yoksa silahsızlanma ve detanta doğru mu? Bu, günümüzün en temel sorusudur. Biz yeni silah sistemlerinin ve kitle kırım araçlarının oluşturulmasına kesin biçimde karşıyız. Silah yarışının uzaya sıçratılmasını da istemiyoruz. Bu bağlamda, stratejik ve orta-erimli füzelere ilişkin olarak SSCB'nin ilan etmiş olduğu moratoryum kararının büyük önem taşıdığını düşünüyoruz. Bu adımın, ABD tarafından da doğru biçimde anlaşılması umuluyordu.

Cenevre görüşmeleri başarıya ulaşabilir. Bunun gerçekleşmesi için, Sovyet tarafının sık sık gösterdiği gibi iyi niyet sahibi olmak gerekiyor. Bu görüşmeler, silah yarışının uzaya yönelmesini önlemeli, stratejik ve orta-erimli nükleer silahların azaltılmasına giden yolu aralamalıdır.

Fransız Öğrencileri Ulusal Birliği (UNEF)

Direniş hareketini örgütleyen Fransız halkı, diğer müttefikleriyle birlikte çok büyük acıları göze alarak dünyanın Nazi baskısından kurtarılmasına katkıda bulunmuş bir halktır. Bugün, 8 Mayıs, ülkemizde zaferin kazanılmasında payı olan tüm halkların ortak sevinç günü olması nedeniyle bayram olarak kutlanmaktadır Günümüzde halkların artık savaş çıkmaması ve barış içinde yaşama istemleri, dünyanın her yanında giderek gelişen barış hareketi aracılığıyla ifadesini bulmaktadır. Tüm Fransız öğrencileri için, 8 Mayıs 1945 tarihi geçmişimizdeki kararlı bir döneme karşılık gelmekte ve barış dünyasında yaşamaya, uluslararası işbirliği ve dayanışmaya olan inancımızı simgelemektedir. Fransız Öğrencileri Ulusal Birliği (UNEF) bu inancın gelişmesi için etkin bir uğraş vermekte ve dünyanın tüm öğrencilerinin karşılıklı saygı ve işbirliğine dayanarak saflarını birleştirmeleri için çalışmaktadır. İşte 8 Mayıs da bu birleşmenin bir kanıtıdır zaten! UNEF, Fransa'da çok sayıda barış ve silahsızlanma eylemi gerçekleştirdi. Bugün özel olarak Fransız bilimadamı, sanatçı ve barışçılarının imzasını taşıyan "Yüzler Bildirisi"nın ilkeleri doğrultusunda etkinlik gösteriyoruz. Bu çerçevede çeşitli barış eylemleri gerçekleştirdik. Geçen yıl, Uluslararası Gençlik Yılı nedeniyle uluslararası dayanışma haftaları düzenledik. Dünyanın her yerinden binlerce öğrenci katıldı bu etkinliklere

İngiltere Ulusal Öğrenci Birliği (NUSUK)

Savaş, kırkbir yıl önce bir işbirliği ve kararlılık ruhu içinde sona ermişti. Bu ruh, bu anlayış geçen 41 yıl süresince giderek gelişti ve dünyanın her yerindeki gençler, öğrenciler giderek ırkçılığa ve faşizme karşı hareketlere ve nükleer silahlardan, nükleer savaş tehdidinden tümüyle arınmış bir dünya kurma mücadelesine giderek daha yaygın katılımı göstermeye başladılar. İngiltere'de de, diğer ülkelerde olduğu gibi, öğrencilerin yalnızca eğitim sorunlarıyla ilgilenmeleri gerektiğini savunanlar yok değil. Ancak İngiliz gençleri ve öğrencileri, dünya barış hareketine, anti-faşizme ve ırkçılık karşıtı eylemlere olan bağlılığını ülkemizdeki barış hareketine verdiği destek ile kanıtlamıştır. Nükleer Silahsızlanma Kampanyası (CND) İngiltere'de büyük bir hızla gelişiyor, tüm üniversitelerin, yüksek okulların, bıralardaki tüm öğrencilerle öğretim üyelerinin, hatta ordu ve donanmadaki genç subayların bile katılımını görüyor. Geçen yıl Londra sokaklarında Avrupa'ya yerleştirilen nükleer füzeleri protesto eden 400 bin kişinin arasında binlerce üniversite öğrencisi de vardı. Anti-faşist ve anti-nükleer kampanyalarımızın güçlendirilmesi gereğinin de bilincindeyiz. Bugün dünyanın pekçok yerinde hala ırkçı ve baskıcı rejimlerle yönetilen ülkelerde yaşayan milyonlarca insan var. İngiliz gençleri ve öğrencileri, tüm dünya halkları için demokrasi istemiyle oluşan kurtuluş hareketlerini destekliyorlar. Apartheid karşıtı kampanya, Şili'de Pinochet diktatörüne karşı verilen mücadele ve Nikaragua'daki Sandinist hareket yüreklerimize yakındır. İngiliz öğrencileri olarak ırkçı Güney Afrika Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin kesilmesi için yoğun bir kampanya yürütüyoruz. Binlerce öğrencinin Botha'nın İngiltere'ye yaptığı ziyareti protesto ettiği de unutulmamalı.

ABD Ulusal Öğrenci Derneği (USSA)

Bugün Birleşik Amerika'da, günümüzün ulusal ve uluslararası düzeydeki sorunlarına giderek artan bir ilgi ve bilinç ile yaklaşılmakta. Güney Afrika'daki ırkçı rejime son verilmesini amaçlayan ulusal bir öğrenci hareketinin içindeyiz şimdi. Ülkenin her yanındaki öğrenciler "apartheid" rejimini "günümüz faşizmi" olarak nitelendiriyorlar. Amerika'daki Aryan Kardeşler ve Ku Klux Klan türü neo-faşist örgütlenmeler karşısında, üniversite öğrencileri demokrasiye olan bağlılıklarını güçlendiriyorlar. Pekçok öğrenci grubu Latin Amerika'nın baskıcı yönetimlerinden kaçarak ülkelerini terkedenler için kalacak yer sağlanması uğraşı veriyorlar. Öğrenciler kitlesel boykot eylemleri, yürüyüşler, protesto gösterileri ve eğitim forumlarını ülkenin dört yanında düzenliyorlar. Bugün, diğer protestocularla birlikte binlerce öğrenci de, 1960'lı yıllardaki barış ve temel haklar hareketinden bu yana gerçekleştirilen en büyük "sivil itaatsizlik" kampanyasına katıldıkları için tutuklandılar. Bugün insan hakları için, toplumsal, siyasal ve akademik özgürlükler için, demokratik ilkelere dayanan yönetimler için mücadele etmeliyiz. Hitler faşizmine karşı kazanılan zafer, elitist lafazanlıkla, katılımsızlığın reddi anlamını taşımaktadır. Kendi öz örgütlerimiz içinde, kendi kampüsümüz içinde alt-düzeyli temsil edilen tüm grupların katılımını artırmak için çaba göstermeliyiz. Ancak o zaman gerçekten etkin ve etkili olabiliriz. Ulusal karar alma mekanizmasının toplumun tüm birimlerine, örgütlerini kapsayacak şekilde yaygınlaşması çabamızda tüm dünya öğrencileriyle dayanışma içindeyiz. Tüm dünya öğrencilerini Güney Afrika'da ve dünyanın diğer bölgelerinde varolduğu biçimiyle günümüz faşizmine son vermek için birlikte hareket etmeye çağırıyoruz. İkinci Dünya Savaşı'nın ve Hitler faşizminin sona ermesinin yıldönümü, bizleri bekleyen mücadelede bir başlangıç noktası oluştursun.

Musa Aydoğanoğlu

İbsen ve klasik yapıtlara çağdaş yaklaşım

Çevirmen, kuşkusuz, çevirdiği yapıtın yazarı değildir; ama o yapıtı kendi diline kazandırırken, hem yazara hem de okuyucuya karşı büyük bir sorumluluk üstlenir. Bu sorumluluğu yerine getirebilmesi için, her iki dili çok iyi bilmesinin yanı sıra, yazın alanında da deneyimli olması gerekir. Ticari kaygılardan yola çıkılarak yapılan çalışmalar bir yana, öncelikle şiir dalında olmak üzere, usta çevirmenlerin çevirileri de olumlu-olumsuz eleştirilere hedef olur. Hele bu yapıt, dünyaca ünlü bir yazarın, dünyaklasikleri listesinegirmiş bir yapıtıysa, yazınla uğraşan aydınların daha da bir duyarlılık göstermesi doğaldır. Ve bu konudaki yapıcı eleştirilerin yazınımıza ileri atılımlar kazandıracağı yadsınmaz bir gerçektir.

Ankara Sanat Tiyatrosu'nda gösterime sunulan, İbsen'in "Bir Halk Düşmanı"[1] oyununun çevirmeni Yılmaz Onay konuya farklı bir açıdan yaklaşmış. Büyük ustanın yapıtları arasında ayrıcalıklı bir yeri olan bu oyunun, dünya tiyatro sahnelerindeki uygulamalarından esinlenerek bazı ekleme ve budamalar yapmış. Onay bunun gerekçesini oyunun girişinde şöyle açıklıyor:

"... İbsen'in bu oyunu, bir yandan 'eleştirel gerçekçilik'in temel taşlarından biri olarak edebiyat biliminde çok yönlü incelemelere konu olmakta, öbür yandan da dünya tiyatro repertuvarlarında sürekli yer alarak, hemen her çağdaş uygulamada belli değişikliklerle sahnelenmektedir. Bu bakımdan, oyunun çevirisi de, dünyadaki uygulamalar ve bizdeki çeşitli uygulama koşulları gözetilerek, çok dar anlamda bir 'dramaturji' çalışması ile birlikte sunulmuştur. Ancak, metinde değişiklik veya çıkarma yapılan yerlerde elbette ki metnin orijinali de ayrıca verilmiştir."

Sayın Melih Cevdet Anday, Cumhuriyet gazetesinde[2] çıkan bir yazısında bu uygulamayı şöyle eleştiriyor:

"... eleştirel gerçekçilik bu temizleme işini bütün eski yapıtlara uygulayacak olursa, biz artık onları ortaya çıktıkları biçimleriyle bir daha göremiyeceğiz demektir. Dahası, böyle bir davranış, edebiyat tarihindeki gelişmeleri de ortadan kaldırır, bütün eski yapıtları standart duruma getirir."

Bu iki alıntı karşılaştırıldığında, Sayın Anday'ın eleştirisinin, (eleştirel gerçekçilik konusundaki yanılgısı bir yana) kendi içinde bir çelişki taşıdığı görülür. Çünkü Onay, yapıtta budadığı yerleri yapıtın bütünlüğünü bozmayacak biçimde, hiçbir değişikliğe uğratmaksızın, çevirinin sonunda veriyor. olayısıyla okur, dilediğinde yapıtı orijinal haliyle de okuyabilme şansına sahip.

"Böylesi bir uygulamadan yazınımız ne kazanır-ne yitirir?" Sayın Anday'ın kuşkuyla baktığı asıl sorun bu sanırım.

Tiyatrodayalnızca, "tiyatro oyunu" olarak yazılmış yapıtlar sergilenir anlayışının aşılmasına, roman, öykü ve şiirin de oyunlaştırılmasına karşın; tiyatro yapıtlarının -çeviriler dahil- yazının öteki türleri yanında bir ayrıcalığı vardır. Bir oyun öncelikle, oynanması için yazılır. Her sahneye konuşta yeniden elden geçirilir; ve çoğu kez de ekleme-budamalar yapılır. Yazarı, yönetmeni, oyuncusu, dramaturguyla.. çok yönlü emek isteyen ve çeşitli sanatları içinde barındıran tiyatronun başarıya ulaşması için, bir yerde zorunludur bu.

Dünyadaki tiyatroların repertuarlarında hiç eksik olmayan klasik oyunlar, her defasında -küçük de olsa- değişik biçimleriyle sunulur seyirciye. Böylece yapıtlar, yeni yorumlarla çağdaşlaşırken, öte yanda tiyatro da kendini yenileme şansına erişir. Bu bir yerde, klasik yazarla günümüz seyircisi arasında köprünün kurulabilmesi için zorunlu ve olumlu bir çalışmadır. Yoksa, Antik Yunan'da tanrıların belirlediği yazgısına başkaldıran insanın umutsuz çırpınışlarıyla; onlara sırt çeviren, tanrılar tanrısı aç gözlü Zeus; günümüz insanına, masalımsı bir atmosferde tarih bilgisi vermekten öteye gitmezdi. Yalnızca Antik Yunan yazarları için değil, Racine, Corneille, Shakespeare, Moliere, İbsen vb.. için de geçerlidir bu.

Yabancı oyunlar sahnelenirken, kaynak azlığından dolayı, eldeki veriler çoğu kez yetersiz kalır. Bu yüzden, çevirmen yapıtı dilimize kazandırırken, dünyadaki uygulamalarına da değinmesi yararlı olur. Böylesi bir yaklaşım, ne yapıtın özgünlüğü ü bozar, ne de yazarına saygısızlıktır. Tersine, olumlu ve yapıcı bir çabadır. Çünkü, metnin bütünü verildiği için, yönetmen -ya da okur- oyunu dilediği ce yorumlayabilir. Ama -katılır ya da katılmaz- en azından başka ülkelerdeki değerlendirmelerden haberdar olur. Hele İbsen gibi, yapıtları hakkında olumlu-olumsuz, bir yığın eleştirilerin yapıldığı büyük bir usta söz konusu olursa, bu tür çalışmaların gerekliliği yadsınamaz.

Kuşkusuz, büyük bir yazar İbsen. Norveç'in, hatta İskandinav ülkelerinin yetiştirdiği en büyük yazar da denilebilir o a. Gerçekçiliğin doruk noktasına doğru tırmandığı 19. yüzyılın ikinci yarısında ürünler vermeye başladığında; toplumdaki çelişkilere ilişkin duyarlılığı ve keskin gözlemciliğiyle, çağdaşlarından çok ilerideydi. Ancak, birçok soru u işlemesine karşın, onun dü - ya görüşündeki bulanıklık, kaçınılmaz olarak yapıtlarına da yansır. Kapitalizm, son durağı olan emperyalizme doğru dev adımlarla yol alırken, bu yükselişin kaçınılmaz sonucu olan işsizlik, açlık ve yoksulluğa karşı, Avrupa'da, işçi sınıfı ayaklanmalarının biri bastırılamadan öteki patlak veriyordu. Çağdaş birçok gerçekçi yazarlar gibi İbsen de bundan kaygı duyuyor ve yapıtlarında kapitalizmin kokuşmuşluğunu dile getiriyordu. Her ne kadar, "Benim işim soruları ortaya koymaktır, yanıtlarını bulmak değil" dese bile; geleceği sezinleyemeyip bir çıkış yolu bulamaması onu, ya simgelere sığınmaya zorluyor, ya da reformist, ütopist devrimci, anarşist vb.. birbirbiriyle çelişen düşüncelere doğru itiyordu. Örneğin "Brand" da bu çelişki öylesine belirgindir ki; "Bütün gücünüzle saldırın!.." diye, adeta ayaklanma çağrısı yapan Brand'ın bu eylemi, G. V. Plehanov'un deyimiyle, "Değirmenlere saldıran on Kişot eylemi gibi" boşlukta kalır.

Bir Halk Düşmanı ise, zengin konusu, nesnel gözlemi ve tutarlı yaklaşımından dolayı, eleştirel gerçekçiliğin örnek yapıtlarından biridir. İbsen bu oyununda, kaypak küçük burjuvalara ve egemen sınıfların kokuşmuş düzeine karşı, bilimsel gerçekler ve toplumu adına "gerçek bir bilim adamı"nın yiğit başkaldırısını sergiler.

Doktor Tomas Stockmann, Kuzey Norveç'in geri kalmış bölgelerinde yıllarca hekimlik yaptıktan sonra, belediye ve kaplıca yönetim kurulu başkanı olan ağabeyinin aracılığıyla, güneydeki şirin bir kasabanın kaplıca doktorluğuna atanır. Ailesi ve dostlarıyla mutlu bir yaşama başlar. Ama kaplıcaya gelenlerin yakalandığı hastalık onu kuşkuya iter. Kimseye sezdirmeden kaplıcanın suyunu tahlil ettirir, suyun sağlığa zararlı olduğunu öğrenir. Başka bir kaynak bulunup, boruların değiştirilmesi için yetkilileri uyarır. Çok masraflı olacağı gerekçesiyle, başta ağabeyi olmak üzere kentin ileri gelenleri ona karşı çıkarlar. Ama tüm tehditlere rağmen, Doktor Stockmann'ı kararından döndüremezler. Ekonomik baskılar sonucu küçükburjuvaları dayedeklerine alıp, onu sonunda "halk düşmanı" ila ederler. Bununla da yetinmeyip, doktoru, kızını ve onu destekleyen yakın dostu kaptanı işten atarlar. Serbest doktorluk yapmasını engellemek için yoğun bir kampanya başlatırlar. Evlerini taşlayıp, kenti terketmeye zorlarlar..

Ama bütün bu baskılar doktoru yıldırmaz, tersine daha da keskinleştirir. Kavgasında başarıya ulaşabilmek için, yoksul halk kitlesiyle bütünleşmesinin gerektiği bilincine varır.

Ama İbsen, hemen ardından doktora: "Bu dünyada en kuvvetli insan, tek başına kalan insandır" sözünü söyletir. Bu, yazarın kendi soyut görüşlerinin, dile getirdiği gerçekle nasıl çeliştiğine ilişkin somut bir örnektir. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir.

"Benim işim soruları ortaya koymaktır, yanıtlarını bulmak değil" tümcesine sığınarak, bu tür yaklaşımları kuşkuyla karşılayanlara yine İbsen'den bir alıntıyla yanıt verilebilir. 14 Haziran 1985 de Trondhjem'in sendikalı işçilerine şöyle der:

"Şimdi Avrupa'da toplumsal ilişkilerde oluşmağa hazırlanan değişme özellikle işçinin ve kadının gelecekteki durumunu hedef alıyor Bu değişmeyi umutla bekliyorum, onu gerçekleşmesi uğrunda bayatın boyunca var güçümle çalışmak istiyorum ve çalışacağım"[3]

Bir Halk Düşmanı'nın, yukarıda değindiğimiz çelişkileri giderildiğinde, oyuna daha çağdaş bir yapı kazandırmak olası. Nitekim AST, oyunu sahnelerken bunu gözardı etmemiş. Titiz bir çalışmayla, birçok ekleme ve budamalar yapmış. Yapıtın ağırlık noktasını oluşturan, aydın-halk bütünleşmesinin gerekirliğini vurgulamak için görsel sahneler de eklenmiş. Sonuçta başarılı bir oyun çıkmış ortaya.

Nice zamandır ağızlara sakız olan, "halkın düşmanlarıyla-halkın dostları"nın ayırdedilebilmesi için, bulanık kafalara çöreklenmiş sis perdesinin kalkmasında, bu yapıtın da önemli işlevler üstleneceği bir gerçektir. ●

1. F.G.LORCA, Mariana Pineda, H. İBSEN, Bir halk Düşmanı, Hacan Yay.
2. 4 Ekim 1985 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi
3. G.PLEHANOV, J. FREVİLLE, Sosyalist Gözle Sanat ve Toplum May. Yay s: 149

ABD'den mektup var...

ABD'nin Libya'daki sivil yerleşim bölgelerini bombalamasından birkaç gün sonra, Minneapolis'te yaşayan abonemiz Carol Whitedan bir mektup aldık. Amerikan halkının duygularını dile getirdiğine inandığımız için bir bölümünü yayımlıyoruz.

olduğumuzu gösteriyor, ama inanmayın) Bu yoklamaları kim nasıl yapıyor merak ediyorum. Her kimse, Minneapolis'e uğramamış olmalı. Biz burada büyük protesto gösterileri düzenledik. Bir yandan Kontra yardımına karşı, bir yandan Libya saldırısına karşı oy kullandık...

Umarım bu mektup elinize geçer. Tüm dünyanın bu ülkenin yurttaşlarının sesini duymasını istiyorum çünkü. Sevgiyle."

17 Nisan 1986
CAROL WHITE
1922 Penn Avenue
South Minneapolis,
MN 55405
ABD

"(...)
Aptal, aptal, aptal...
Ona telefon etmek istedim, Kongre üyele ini, Kongre sözcüsü Tip O'Neill'i aramak istedim. Aramak ve "İmparatorluk" demek, "bizi gidi imparato luk, Libya'yı ısırmayın sakın!"

(...)
Tüm müttefiklerimizi bize karşı çevirmeyi başardı, halkımızı korku içinde bıraktı. Artık yolculuk bile edemeyeceğiz. Bizi izole etmeyi nasıl da iyi becerdi. Avrupa dostlarımızdan ayırdı bizi. Eğer planları gerçekleşirse, Kongre ve Senato'nun tüm engellemelerine karşın Nikaragua'daki kontralara yardımı da sürdürecek.

Böylelikle de bu "küçük odamız" Avrupa'dan, Asya'dan Orta Amerika'dan tümüyle koparılmış olacak. Ne yapacağız, kim bizim iyi niyetlerimizi diğer halklara anlatacak? Sizin bilmenizi istiyorum, tüm dünyanın bilmesini istiyorum ki, biz Amerikalılar hiçbir şekilde onun eylemini desteklemiyoruz. (Yabancı basında Amerikan halkının onu desteklediğini yazıyo lar, kamuoyu yoklamaları bizim onun arkasında

Libya'ya Saldırı ve Üsler Sorunu

Mustafa Çetin

Cenevre görüşmelerinin üstünden daha 5 ay geçti. Ve dünya barışı, zaten zirvede bep olumsuz tavırlarıyla dikkati çeken ABD'nin Libya'ya saldırmasıyla tehlikeye düştü. Libya'da yükselen savaş tehdidi, 1962 Küba bunalımından bu yana dünya barışını torpilleyen en önemli sorunlardan biri oldu.

Dünyanın jandarması konumundaki ABD'nin en büyük "iş arkadaşları" Güney Afrika ve İsrail ile sürekli tırmandırdığı savaş ve gerginlik politikası düşünülürse, acaba ABD bağımsız bir ülkeye saldırmakla kalmayıp çok daha ciddi bir maceraya mı soyunuyordu?

Sokaktaki insan içgüdüsel olarak tedirginlik ve kaygı duyarak olayı değerlendirmeye çalıştı. Çok doğal olarak; NATO'nun işlevsel varlık nedenini, Cenevre görüşmelerinde savunulan görüşlerin dayandığı farklı temelleri, emperyalizmin yaşadığı bunalımı ve bu bunalımı aşmak için dayattığı ekonomik-politik doktrinleri, ABD ekonomisinde savaş (savunma) giderlerinin payını, silah tröstlerinin ağırlıklı gücünü, çoğu NATO statüsündeki ülkelerden nk sık bağımsız ülkelere saldırı ve tehdit biçiminde müdahalelerin gerçekleştiğini vb bilmeyen (bilmeolanağı bulunmayan) kitleler, için yalnızca "dünya savaşı çıkar mı?" yanıyla ilgileniyorlardı.

Oysa Libya'ya saldırıya kadar varan ve ondan sonraki gelişmeler, silahsızlanma görüşmeleri, gelişen barış hareketi, emperyalizmin yaşadığı ağır bunalım, saldırıyla birlikte büyüyen ABD-AET arasındaki ve NATO içindeki çelişkiler ve yine Türkiye'deki ABD üslerinin gündeme gelmesi tek tek ve bir bütün olarak irdelenmesi gereken önemli gelişmeler.

Emperyalist sistem ağır bir bunalım yaşıyor. Eski sömürgelerini yitiren, gittikçe büyüyen sosyalist sistem ile bağımsız, bağlantısız ülkelerin gitgide sistemden uzaklaşmaları sonucu ekonomik, politik mevzilerini yitiren emperyalizmin çelişkisi giderek derinleşiyor. Savaş ve gerginlik politikası bunalımı aşmak için en uygun araç. Savaş ve ülkeler arasında gerginlik hem emperyalist ekonomileri yöneten büyük silah tröstlerini ayakta tutacak ve pazar sağlayacak, hem de bağımlı ülke ekonomilerini ve politikalarını denetleme, yönlendirme olanağı sağlayacak bir araçtır. Oysa ki birtakım "yaramaz" ülkeler "Sovyet tehdidi" vb'den "korkmayarak" kendi ekonomilerini kendileri yönetme ve ulusal politikalarını belirleme hakları olduğunu "iddia ederek" sistemden "kopuyorlardı". Sistem içindeki diğer "istikrarız" ülkelere örnek olabilecek bu ülkelere "gereken ders verilmeliydi." Nitekim Küba, Nikaragua, Grenada, Yeni Kaledonya, Vietnam, Kampuçya, İran, Afganistan, Angola gibi ülkelerin yönetimleri diktatör, kukla, komünist, terörist vb nitelendirilerek "hür dünya" önünde teşhir edildi ve bu ülkelere karşı yeni "haçlı seferleri" senaryoları planlandı.

Dikkat edilirse yüzde 90'ını kapitalist tekellerin elinde tuttuğu iletişim ağıyla, yıllardır belli ülkelerin bu nitelemelerle dünya kamuoyuna "tanıtılmaya" çalışıldığı görülecektir. ABD'nin son saldırısından önce bu iletişim ağıyla "terörist Libya" imajını çizmeye çalışması, böylece saldırının psikolojik temelinin hazırlanması anlamlıdır. ABD Berlin'de bir diskoteğin bombalanması gibi terör olaylarının ardında Libya'nın olduğuna dair güçlü kanıtlara sahip olduğunu açıklamış, ancak bu kanıtları dünya kamuoyuna sunmamıştı. Saldırıdan birkaç gün önce Kaddafi Libya'da yabancı gazetecilere bu konuda "kamuoyunun önüne bu kanıtları sürünler, konuşalım" demişti. ABD'nin bu iddiasının gerçekçi olmadığı kanısındayız. Kaldı ki İsrail'in son Lübnan saldırısının gerekçesi olaraksunduğu İngiltere'deki diplomatının öldürülmesi olayının arkasında İsrail Haber Alma Örgütü MOSSAD'ın kurduğu paravan bir "Arap" terör örgütü olduğu ortaya çıkmıştı. Amerika'nın "teröristlerle savaş" sloganının mantığını sokaktaki insan bile kabul edemiyor: Diskotek saldırısında ölen Türk Nermin Haney'in ailesi ABD'nin Libya'ya saldırısı konusunda hiç te toplumsal, ekonomik politik derin çözümlemelere dayanmayan yalın ve insancıl bir yaklaşım gösterdiler. Haney ailesi TV'de "böylece bir Türk kızının da intikamını almış oluyoruz" diyen Reagan'ı kınayarak, "Diskoyu bombalayan cezalandırılmalı, Libya halkı değil", "Evlat acısından bizim yüreğimiz yandı, ama kimbilir Trabluse Bingazi'de kaç tane Nermin Haney öldü" dediler. (Yeni Asır 17 Nisan)

ABD silahsızlanma konusunda barışsever kamuoyunun ve Sovyetler'in artan etkinliği ve gelişmesi karşısında köşeye sıkışmıştı. Cenevre görüşmelerinde nükleer silahların yok edilmesi (sıfır çözüm) ya da azaltılması yolundaki Sovyet önerileri dünya kamuoyunda büyük ölçüde destek bulmuştu. ABD'nin müttefiki ülkelerde bile ABD görüşüne çekimser hatta eleştirel yaklaşımlar geliyordu. ABD silahsızlanma görüşmelerini çıkmaza sürükleyerek, bir anlamıyla "bu tehlikeden sıyrılmıştı." Bu kez Bağlantısızlar desteğinde SSCB'nin ikinci bir zirve girişimi boy verdi. Tam da SSCB Dışişleri Bakanının ABD'ne gideceği sırada gerçekleşen saldırı, ziyaretin iptaliyle dolayısıyla görüşmelerin yeniden çıkmaza sürüklenmesi ile sonuçlanmıştı. Olayın bu yönüne de değinmek gerekiyor.

Bir başka bağlamda ABD'nin prestiji sözkonusuydu. İran, Afganistan, Angola gibi ülkelerin yitirilmesi ABD'nin jandarmalık konumunu sarsıyordu. ABD bu gidişe sessiz kalamayacağını, "müdahale etme hakkı ve gücü" olduğunu göstermek zorundaydı. Okyanuslarda engin uluslararası sular dururken, ille de devletler hukukunda tartışmalı bir yer olan Sirte Körfezi'nde tatbikat yapmakta ısrar etmenin anlamı neydi?

Saldırıdan sonra ABD'nin bu bağlamda kazandığını söylemek güç. İngiltere, Kanada, İsrail'den başka destek bulamayan ABD, üstelik AET ülkeleri ile ve NATO içinde de tepkilerle karşılaştı. 14 Nisan'da toplanan 12 AET dışişleri bakanı Libya'yı terör eylemlerine kol-kanat germekle suçladılar, ancak "Akden'iz'de gerilimi artıracak herhangi bir askeri tırmanmaya karşı olduklarını vurguladılar" daha sonra bu kararın üstünden bir gün bile geçmeden ABD Libya'ya saldırdı. Böylece ABD'nin AET'nin görüşlerini nedenli dikkate aldığı ortaya çıktı. Saldırı ayrıca, SSCB ile ABD "arasında kalan" Avrupa'ya da SSCB'

den korkulacak bir şey olmadığını gösteren bir gösteri oldu.

Yanısıra NATO içinde de "çatlak sesler" çıktı. Hollanda, Danimarka, Norveç, Belçika, Fransa, İspanya, Yunanistan olayı kınayarak ya da üzüntü duyduklarını belirterek destek vermediklerini gösterdiler. İngiltere'nin üssünü kullandırarak bu ülkelerle ters düşmesi de çelişkiler doğurdu. Öte yandan Bağlantısızlar'dan ve Sovyetler'den sert tepkiler geldi. Dünyanın pek çok ülkesinde yüz binlerce insanın katıldığı protesto gösterileri düzenlendi.

Türkiye'nin konumuna gelince: Türkiye saldırıyı, görüntüyü kurtarmaya yönelik bir demeçle geçiştirdi. Ancak özellikle arap ülkelerinden daha net bir tepki beklendiğini gösteren "kınamalar" geldi. Oysa ABD ile olan ekonomik ve politik sıkı ilişkilerimizin niteliği gözönüne alınırsa, Türkiye'nin böyle bir tepki göstermesi beklenemezdi. Uluslararası ilişkilerde hemen hep ABD ile koşut bir çizgi izleyen Türkiye'nin, bu ilişkilerin çok daha "sıkı" olduğu günümüzde ABD'nin karşısına çıkamayacağı bir gerçek. Cezayir'in bağımsızlığını Birleşmiş Milletler'de tanımayan, 1958'de ABD'nin Beyrut çıkartmasında İncirlik üssünün kullanılmasına izin veren Türkiye, müslüman ve arap ülkeleri karşısında "istikrarsız bir dost" olarak görülmenin acısını yaşadı.

Öte yandan NATO manevralarından kalkan uçakların ya da NATO ülkelerindeki üslerin ve silahların vb bu tür saldırılarda kullanılması, bir kez daha NATO ve üsler sorununu gündeme getiriyor. Bu, özellikle "Kuzey Atlantik Paktı"na üye olup da Atlantiğin uzağında SSCB ile komşu bir ülke olan Türkiye için önemli. NATO'nun bir savunma paktı olup olmadığını özellikle Türkiye açıklığa kavuşturmak zorunda. Bağımsız ülkelere karşı tehdit ve açık saldırılarda NATO üslerinin, silahlarının, tatbikatlarının giderek daha sık "kullanılır olması" Türkiye'nin bağımsızlığı için de, Bağlantısız ülkelerle ilişkisi için de NATO olgusunun, Türkiye'nin üyeliğinin tiitiz bir şekilde değerlendirilmesini zorunlu kılıyor. Bunu yetkililer yapmasa bile kamuoyunda bu değerlendirmia yoğun ve geniş bir şekilde yapılmalıdır.

Yine Türkiye'deki ABD üslerinin Türkiye ve komşu ülkeler için "varlık nedeni" de somutlanmak durumunda. Dikkat edilirse Lübnan'da durumun her gerginleştiği anda ya da Lübnan'a ABD "ilgisinin", müdahale olasılığının arttığı her anda İncirlik üssünün gündeme geldiği görülür. Libya da bunu gündeme getirerek, İncirlik üssünün kullanılmasına izin verilmemesini ima eden bir yaklaşımda bulunmak gereğini duydu. Ülkemizde ABD (ve NATO) üslerinin ve silahlarının bu denli gündeme getirilmesi bile bu konuda ciddi olarak düşünmenin gerekliliğini açıklıyor.

Son olarak denilebilir ki, Libya olayından Türkiye için çıkartılması gereken bir ders var: Artık NATO'ya üyeliğimizin ve Türkiye'deki üslerin ülkemizin ulusal çıkarları ve "uluslararası barışın" çıkarları açısından değerlendirilmesi gerekiyor. Bazı çevreler bu tartışma ortamını yersiz, zararlı bulsalar, kapatmaya çalışsalar da geniş kitleler içinde bu tartışma yapılmalıdır. Çünkü her şeyden önce bu tür sorunlar temelde kitleleri ilgilendiriyor. ●

Abu Firaz 'Reagan, bir Rambo gibi dünya jandarmalığına soyundu"

□ *Dünyanın bütün noktalarında, Angola'da, Nikaragua'da, Küba'da yürütülen ABD terörizmine karşın, bu ülkenin terörizmi cezalandırma gerekçesiyle Libya'ya saldırması konusunda ne düşünüyorsunuz?*

■ Tarih bize gösterir ki, şimdiye kadar ortaya çıkartılan bütün terör hareketleri İsrail ve ABD tarafından organize edilmiştir. 1946'da, İsrail'de, üç terör örgütü bizzat ABD tarafından kurulmuştur. Bunlar Menahem Begin başkanlığında Argon, İzak Şamir başkanlığında Svayli Umim ve Stern terör örgütleridir. Bunlara her türlü destek ABD ve İngiltere tarafından sağlanmıştır. İyi bilinen Teyr Yasin suikasti bunlar tarafından gerçekleşmiştir. Bu olay sırasında 254 çocuk ve kadın ölmüştür. Ayrıca BM temsilcisi Kont Bernetod da ölenler arasında idi. ABD bu olayı bugün bile inkar etmemektedir. Çünkü bu terör örgütlerini desteklıyorlardı. ABD tarihi terörle doludur. 1958'de İncirlik'den Lübnan'a 8000 ABD askeri ve 1961'de yine Beyrut'a amaçları doğrultusunda birçok terörist göndermiştir. 1967'de Mısır'a karşı casusluk yapmak için Liberti gemisi Süveyş kanalına gönderilmiştir. Yine 1961'de Gonga'da Çambe adında bir liderin komutasında Labomba'yı öldürtmek ve yönetimi ele geçirmek istediler. Bunlar yalnızca birkaç örnektir. Bugünlerde ABD Küba'ya, Angola'ya, Nikaragua'ya ve Mozambik'e karşı teröristleri desteklemekte ve eğitmektedir. Son Libya olaylarında, binlerce kilometre uzaklıkta bulunan bu ülkeye saldırarak (sözde terörizmi önlemek amacıyla) devlet terörü uyguladılar. Mısır'ın sivil bir uçağını kaçıran ABD, yine Suriye'nin bir uçağını kaçıran İsrail'e de yardımcı oldu. Bunlar verilebilecek belli başlı örneklerdir. Eğer hepsini sıralarsam günlerce sürer. Özellikle şu noktayı belirtmek ve altını çizmek isterim: Reagan, dünya barışını tehdit konusunda Hitler'den daha tehlikelidir. Rambo rolünü üstlenen Reagan'ın sözüm ona terörü önleme çabasına hakkı yoktur. Uluslararası kurallar varken orman kanunları ile bu iş önlenemez. Orman kanununda büyük olan küçük olanı yer, Reagan da bunu yapmaya çalışmaktadır.

□ *ABD'nin hem terör uygulayıp, hem de teröristleri destekleme nedeni nedir?*

■ Yanıt çok basit. Kendileri bir Rambo gibi dünya jandarmalığına soyunmuşlardır. Onlara göre hiç kimsenin hayır deme cesareti olmamalı, olsa da zorla susturulmalıdır.

□ *ABD'nin hareketi yalnızca Libya'ya mı yönelikti?*

■ Kesinlikle "Hayır". Bu hareket bu bölgedeki diğer ülkelere de gözdağı vermek amacıyla yapılmıştır.

□ *ABD Libya'nın terörist örgütleri desteklediğini öne sürüyor. Örneğin Batı Berlin'de bir diskotekte patlayan bomba olayı ile ilgili olarak ellerinde Libya aleyhinde delil olduğunu ileri sürdü. Ancak saldırı bu deliller açıklanmadan gerçekleşti. Ne dersiniz?*

■ Bir insanı suçlamak kolay. Ancak önemli olan bunu ispatlamaktır. Ellerinde delil olsa bile böyle mi yapılmalıydı? O zaman uluslararası kuralların anlamı nedir? Ayrıca ellerinde delil olduğuna inanmıyorum. Los Angeles'da vurulan konsolosunuza karşılık vermek için "Askeri Müdahale" yapmayı düşlindüniz mi, Ermenilere karşı?

□ *ABD'nin bu tutumu Akdeniz'de ve Orta Doğu'da ne gibi bunalımlara yol açacaktır?*

■ ABD'nin bu tutumu dünya barışını tehdit edici niteliktedir. Bu daha fazla teröre ve buna karşılık yine teröre neden olacaktır. Kediyi köşeye kıstırdığınız zaman size saldıracaktır ki dünyada herkes kendini savunma hakkına sahiptir. Bu olayda zarar gören yalnızca Libya değildir. "Bağlantısızlar Grubu" Libya'ya birer temsilci (toplam 102) göndererek Libya'yı desteklediklerini belirttiler.

□ *Akdeniz'de güçler dengesi yok olmuştur. 6. Filo her ülkeyi tehdit eder niteliktedir. Ne yapılmalı?*

■ 21. Yüzyıla girerken sözkonusu olan, güçlü olmak değildir. İsrail güçlü diye biz susacak mıyız? Vietnam çok zayıftı, ABD fevkalade güçlüydü. Fakat Saygon'da ABD büyükelçisi, elçiliğin damından helikopterle kaçmak zorunda kaldı. Böylece gücün tek faktör olamayacağını görüyoruz. Bunun örnekleri çoktur.

□ *FKÖ adına Salah Halef, Arapları, birlikte ABD'yi ekonomik ve siyasi olarak boykota çağırdı. Fakat birlik, geçmişte ve bugün sağlanabilmiş değil. Ne diyorsunuz?*

■ İnsanlar birşeydir, rejim bir başka şey. Ne yazık ki Araplar birlik içinde değiller. Ancak bu böyle sürmeyecektir. Rejimlerin yapısı, bugün birlik için uygun değildir. Rejimler değişirse, birlik sağlanacaktır. Bakın Filipinler'e on yıl sustular. Sudan için de aynı şey geçerli. Halkların haklarına sahip çıkmayan rejimler bir süre yaşar, sonsuza kadar sürmez. Araplar bu gerçek temelinde birgün uyanacak ve birleşme sağlanacaktır.

□ *Bu durumda gençlere bir mesajınız var mı?*

■ Gençlere özel bir bakış açım var. FKÖ'de en büyük organizasyon, öğrenciler arasında gerçekleşmiştir. Yaser Arafat bir öğrenci liderliydi. Benim hayatımın da başlangıcı, öğrenci olarak olaylara girmekti. Öğrenciler, bir halkın geleceğinin garantisidir. Özellikle Türk öğrencilerin, Filistin Davasına gösterdikleri duyarlılığı takdirle karşılıyorum.

Cemil Turan

NATO ve TÜ

Geçtiğimiz ay NATO'nun 37. kuruluş yıldönümüydü. 4 Nisan 1949'da kurulan, açık adıyla, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, ülkemizde yıldönümü olmasının ötesinde bir güncellik kazandı.

Nisan ayı içinde ABD, Libya'yı bombalayarak doğrudan doğruya Kaddafi'yi öldürmeyi amaçlayan bir girişimde bulundu. Bunun için esasen bir NATO gücü olan 6. Filoyu kullandı. Libya'ya saldırının planlamasını ise, "Avrupa'daki ABD kuvvetlerinin komutanı olduğu" gerekçesiyle NATO başkomutanı Rogers'ın yaptığı açıklandı. Akdeniz'de egemen bir devlete yönelik bu saldırılar nekadar bir ABD eylemi olsa da, dolaylı olarak NATO'nun diğer üyeleri açısından da sorumlulukları, bağlayıcı sonuçları olması gereken boyutlar kazanıyor. Açıktır ki, Türkiye'yi de.

NATO, geçtiğimiz ay, eski genel sekreteri Joseph Luns'a bir devlet ödülü niteliğinde olan, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumunun koyduğu uluslararası barış ödülünün verilmesi ile de ülkemizde güncellik kazandı. Ödülün verilişini açıklayan devlet bakanı Mesut Yılmaz'a, "barış ödülünün bir savaş kuruluşu temsilcisine verilmesi çelişki yaratmıyor mu?" diye soran gazeteciye bakan, "NATO bir savaş kuruluşu değil, savunma kuruluşudur" yanıtını veriyor. Bu tartışmada kimin haklı olduğunu belirlemek için, Atatürkçü dış politikanın NATO ile ne ölçüde ilgisi olabileceğine ve Atatürk'ün barış çizgisi ile ödül verilen Luns'un politik çizgisinin ne denli uyuşabileceğine değinmek gerekir.

Atatürk döneminin dış politikadaki temel yaklaşımı kendine güveni esas alan, bütün büyük devletlerle bağlayıcı askeri ittifaklardan kaçınan ve komşu ülkelerle dostluk ilişkilerini önemle kollayan bir tam bağımsızlık politikasıydı. 1938'de Atatürk'ün politikası tarafsızlıktır. Ölümünden sonra alel-acele 1939'da Fransa ve İngiltere ile askeri nitelikli bir ittifak anlaşmasının imzalanmasıyla Atatürkçü dış politikadan ayrılmanın ilk adımı atılmıştır. Daha sonra NATO'ya girilerek bu politika tümüyle terkedilmiştir. "... Atatürk'ün kollektif paktlara karşı olduğunu herkes bilir. Ama Türkiye NATO'ya girmekle bu yoldan ayrılmıştır." Balkan paktı ise "...bir askeri pakt değildi, bir bölge paktıydı ve Avrupa'ya Balkanların bir bölge olduğunu kanıtlamak amacını taşıyordu."[1] Bu nedenle de NATO'ya girmeyi ve NATO'nun gerginlik politikalarına sarılmayı Atatürkçü dış politikadan ciddi bir sapma, daha doğrusu ayrılma olarak değerlendirmek gereklidir. NATO, ABD'nin 2. Dünya Savaşından sonra sarıldığı "soğuk savaş" politikalarının ürünü olarak kurulan bir askeri-politik örgüttü. Aşağıda da işlenecek yönleri dolayısıyla Atatürk'ün dış politikası ile paralelliği olmayan bir temelde kurulmuş ve varlığını hep bu doğrultuda yürütmüştü. Bu gerçek ortadayken konulan Atatürk Barış Ödülünün, hem de ilk verilişinde bu örgütün eski genel sekreterine verilmesi ne ile açıklanabilir?

Her baskı yönetimi işbaşına geldiğinde kendisine kitle tabanı yaratmak amacıyla o ülkede geniş kesimlerce kabul görmüş ideolojik eğilimlere, düşünce sistemlerine ihtiyaç duyar ve bunu abartılı biçimde kullanır. Ziya Ül Hak diktasının bir İslam ülkesi olan Pakistan'da İslamiyeti rejiminin temel direği yapmak amacıyla kullanması, Albaylar cuntasının Yunanistan'da Hellenizmi abartılı ve şoven bir biçimde işlemesi verilebilecek örnekler arasındadır. Türkiye'de de Atatürkçülük, kendisine en çok bağlılık sözü edilen bir dönemde en çok sömürülen, kendisinden uzaklaşılan, bir bakıma tersyüz edilerek içeriği boşaltılan bir biçimde kullanıldı. Gençlik yıllarında Nazilerle ilişki kurmakla suçlanan sağcı bir politikacı olan NATO eski Genel Sekreteri Luns'a ödül verilmesine emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşı vermiş bağımsızlıkçı ve barışçı bir önder olan Atatürk'ten uzaklaşmanın, onun sömürülmesinin son ve uç örneği olarak bakmak gerekir. Atatürk'e bir kez daha yazık oldu.

KOŞAR ADIM NATO'YA...

Türk egemen sınıfları 2. Dünya Savaşının bitiminde, iktidarlarını sağlama almayı amaçlayan bir politik güdüyle hızla Atatürkçü dış politikadan uzaklaşarak Batı ile ittifak ilişkileri içine girdiler. Atatürk dönemi'nde dostluk bağları sürdürülen, kurtuluş savaşımıza yaptığı yardımlarla karagün dostluğu kurduğumuz Sovyetler Birliği'ne karşı düşmanca politika bununla atbaşı gitti.

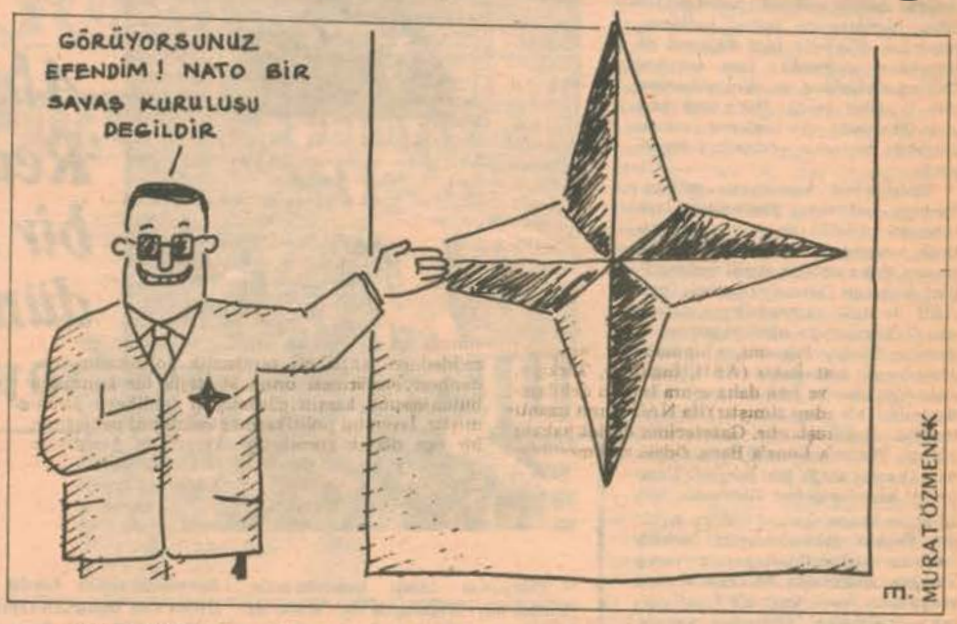

Savaş sonrası ABD ve İngiltere'nin başını çektiği Sovyetler Birliği ile gerginlik, bu ülkeyi kuşatma ve soğuk savaş politikalarının peşinden sürüklenildi. Sovyetler'in Türkiye'den toprak istediği yolunda bir "Sovyet tebdidi" icat edildi. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak istediği yolunda hiçbir belgenin Türk Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde bulunmadığı, böyle bir tehdidin savaş sonrası Türkiye'nin Batıya yönelişine ideolojik gerekçe bulmak ve Sovyet dostluğuna son vermek amacını taşıyan paravan bir gerekçe olarak ortaya atıldığı çok zaman önce ortaya çıkmış, araştırmacı ve yazarlar tarafından ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu konuya ve kanıtlarına uzun uzun girmeden, eski dışişleri ve milli savunma bakanlarından Hasan Esat Işık'ın, "Sovyetler Birliği"nin Türkiye'den üs ve toprak istediğine inanıyor musunuz?" yolundaki bir soruya, "Hayır, o talihsiz bir dönemdi..."[2] yanıtını anımsamak yeterli olacaktır.

Bu koşullarda ABD ile ikili anlaşmalar yapılır, 1949'da kurulan NATO'ya girmek için önce, CHP'nin sonra DP'nin başvuruları olur. ABD'nin gözüne girmek için Kore savaşına 5 bin kişilik bir Türk birliği gönderilir. Amerikalı komutan General Walker Türk birliğine yaptırılan işi şöyle anlatır: "Türk tugayı yiğitlik timsalidir. Düşman çok üstün bir güçle karşımızda belirdiği ve onun önünden çekilmek zorunda kaldığımız zaman, Türkleri savaşa soktum. Eğer elimin altında Türk birliği olmasaydı, bugün bütün Amerikan birlikleri yok edilmiş bulunacaktı".[3] Amerikan birliklerini korumak için savaşa sürülen Türk askerleri önemli kayıplar verir. Türk askerinin kanı, ülke topraklarından çok uzaklarda Amerikan politik stratejisi için ve Amerikan askerini koruma uğruna dökülürken DP hükümetinin bütün amacı NATO'ya üyelik için "göze girmek"tir. ABD genelkurmayının Türkiye'nin stratejik yerinin Sovyetler Birliği'ni çevreleyen kuşakta askeri üsler için önem taşıdığı yolundaki eğilimi, önceleri NATO'ya alınmak istenmeyen Türkiye'nin 1951 yılında bu ittifaka alınmasına yolaçar. 1954'te Federal Almanya'nın da NATO üyeliğine alınmasından sonra 1956 yılında sosyalist ülkeler de Varşova Paktını kurmak zorunda kalmışlardır.

NATO BİR SAVUNMA ÖRGÜTÜ MÜDÜR?

NATO kendisini Sovyetler Birliği ve müttefiklerinden gelecek bir saldırıya karşı koymayı amaçlayan "ortak bir savunma" örgütü, "hür dünya'yı ve demokrasi ilkelerini koruyan bir pakt olarak tanımlamaktadır. NATO'nun barış içinde birlikte yaşamayı ve uluslararası ilişkilerde politik yumuşamayı dışlayan soğuk savaş politikalarının yansıması olarak kurulmuş olması bir yana, onun, demokrasi ilkelerinin korunması ile bir ilgisi bulunmadığı 37 yıllık geçmişinden anlaşılmaktadır. Örneğin daha kuruluşta faşist diktatörlük altındaki Portekiz'i, askeri ve stratejik nedenlerle zorunlu kalarak değil, faşist rejimi ittifak içinde ayakta tutabilmek amacıyla özellikle örgüte almıştır. 1967'de Yunanistan'da demokrasinin ortadan kaldırıldığı faşist darbe, örgütün egemen-yönlendirici gücü ABD tarafından planlanmış ve NATO'nun bilgisi içinde gerçekleştirilmiştir. 1974'te Kıbrıs'taki faşist darbe girişiminin ardında da yine NATO'nun adayı batmaz bir uçak gemisi haline getirme niyeti yatmaktadır.

Demagoji perdesini araladığımızda, NATO'yu ortaya çıkaran güdüler, aşağıdaki noktalarda toplanmaktadır: 1) Sovyetler Birliği'ni kuşatmak, onu ve Doğu Avrupa'daki halk demokrasilerini kendi sınırları içinde bırakmak ve uygun anda yok etmek; 2) Kapitalist sistemden kopmaları önlemek ve sistemi sürdürmek, ham madde kaynakları, pazar ve yatırım alanlarının azalması sonucunda bu alanları askeri-politik ittifaklarda korumak; 3) Ortamı sürekli gergin tutarak büyüyen ABD savaş sanayiinin pazar alanını ayakta tutmak.

2. Dünya Savaşından 20 milyon yurttaşı ölmüş ve ulusal gelirinin üçte birini yitirmiş olarak çıkan Sovyetler Birliği'nin o yıllarda Batı Avrupa'ya saldırması olanaksızdır. Öte yandan ABD ise savaştan yıpranmadan çıkmış dev askeri siparişler nedeniyle de sanayi üretimi 2,5 kat büyümüştür. Daha sonra ABD dışişleri bakanlığı yapacak olan John F. Dulles NATO'nun kuruluşundan hemen önce şunları söylemektedir: "Bizim hükümetimizde, ya da başka herhangi bir hükümette Sovyetlerin bugün açık bir saldırı tasarladığına inanan, asker ya da sivil sorumlu bir kişi tanımıyorum". Dulles 1957'de aynı inancı Avrupalı müttefiklerinin de paylaştığını anlatmaktadır. Yıllar sonra değişen birşey yoktur. NATO başkomutanı Rogers geçenlerde "Sovyetler savaş istemiyor" diyerek 2. Dünya Savaşında uğradığı büyük yıkımı bu ülkenin unutmadığını belirtiyordu. Öyleyse "komünizm saldıracak" imajı neden yaratılmış, bu imaj üstünde NATO neden kurulmuştur?

ABD, 2. Dünya Savaşından sonra savaş yüzünden büyük ölçüde zayıflamış olan Batı Avrupa ülkelerinin, sosyalist sistemi ve ulusal kurtuluş hareketlerini hedef alan askeri-politik blokiarda birleştirilmesine önayak olarak, kendisinin bu ülkeler üzerindeki hegemonyasını daha sağlamlaştırmayı gözetmiştir. Bir benzetme yapmak

KİYE

gerekirse, NATO, emperyalizmin, 2. Dünya Savaşından sonra yeniden biçimlenen ekonomik, politik ve stratejik egemenlik sisteminin başköşesine ABD'yi oturtan bir savaş çadırıdır. NATO üyesi ülkelerin, kuruluştan sonraki yıllarda Asya, Latin Amerika ve Afrika'da pek çok saldırı savaşı ın, darbelerin içinde olması, ulusal kurtuluş hareketleri ile demokrasi yi kurmaya ya da yaşatmaya çalışan ülkelerin karşısına dikilmesi, onun temel niteliğini ortaya koymaktadır. NATO 37 yıllık tarihinde dünyaya savaş ve gerginlik saçmıştır. SSCB' yi ve diğer sosyalist ülkeleri diğer "kuşak" bölgelerden de kuşatmak amacıyla kurulan 1951'de ANZUS (ABD, Avustralya, Yeni Zelanda), 1954'te SEATO (ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya, Yeni Zelanda, Tayland, Filipinler ve Pakistan), 1955'te Bağdat Paktı (ABD, İngiltere, Türkiye, Pakistan, İran ve Irak daha sonra Irak'ın çekilmesiyle CENTO adını almıştır) da NATO'nun uzantısı olarak doğmuşlardır. Gazetecinin,devlet baka ı Mesut Yılmaz'a Lunc'a Barış Ödülü verilmesindeki çelişkiyi sorarken NATO'yu bir savaş örgütü olarak nitelemesi boşuna değildir.

TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK ÖNEMİ

Nato üyeliğinin Türkiye için kendisine yönelecek saldırılara karşı bir koruyucu ka kan olduğu savunusu da çok kuşkuludur. NATO'nun stratejisi ve örgütlenişi, Sovyetler Birliği ile bir nükleer dünya savaşı olasılığına göre ve ABD'nin güvenliğini ve çıkarlarını sağlamak üzere biçimlendirilmiştir. Diğer NATO üyesi ülkelerin savunulması ancak bu çerçeve içinde sözkonusudur. Bundan dolayıdır ki, 1977'den sonra kurulan Ecevit bükümeti, NATO stratejisinden ayrı bir "ulusal savunma kavramı"nı ortaya atma ihtiyacını duymuştur NATO'nun Türkiye için en büyük tehlikesi, Türkiye'yi kendi iradesi, hatta bilgisi dışında bir dünya savaşına sokabileceğidir. ABD'nin dünyanın başka bir b gesinde Türkiye'yi hiç ilgilendirmeyen bir sorundan ötürü çıkarabileceği silahlı bir çatışma ve bunun nükleer savaşa dönüşmesi, topraklarında barındırdığı ABD ve NATO üsleri ve dinleme tesislerinden ötürü Türkiye'yi ilk savaş alanlarından biri durumuna düşürecektir. NATO anlaşmasının ilgili maddelerine dayanılarak ABD ile, 100 dolayında olan ve bir kısmı TBMM'den dahi gizli tutulan ikili anlaşma ar ise, Türkiye'nin egemenlik haklarına ABD'nin ortak edilmesi anlamını taşıyan hükümlerle doludur.

NATO içinde kalmanın ülkemiz açısından maliyeti ya nız bir nükleer savaşta istediği dışında hedef oluşturmasından ibaret değildir. NATO üyeliği, kendi ulusa savunmamızın gereklerinin çok üstünde askeri harcamalara ve silah altında asker bulundu lmasına yol açmaktadır. Böylece yurt kaynaklarının önemli bir bölümü, ba k yığınlarının gereksinimlerine aykırı yönde kullanılmaktadır. Türkiye'nin komşuları ile, topraklarında NATO ve ABD üs ve tesisler bulundurduğu sürece, bu üs ve tesislerin komşu ülkeleri tehdit etmesi nedeniyle, karşılıklı güvene dayalı ilişk.ler kurması da mümkün değildir. Bu da, kalıcı ve sürekli bir bölge barışını olanaksız kılmaktadır. Türkiye son yıllarda yanlışlıklar yumağı olan bu politikasına, Arap ülkelerindeki rejim değişikliklerine müdahale amacıyla kurulan ABD Çevik Kuvvetine (Hı ı Müdahale Gücü) kucak açarak tehlikeli bir boyut daha katmıştır. Bu kuvvet için Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da yeni modern havaalanları ve silah depolarının inşası sürmekted'r.

NATO üyeliği arasında "kraldan çok kralcı" politikasıyla Türkiye ne yazık ki 1960'lardan sonra ku lup güçlenmeye başlayan Bağlantısızlar Hareketi ülkelerinin çoğunca "emperyalizmin ajanı" olarak nitelenme talihsizliğine uğramıştır. Bu hareketi bölmek çabaları ve ulusal kurtuluş savaşlarına karşı tutumu, ülkemizi o günlerden bugüne dünyada ve uluslararası forumlarda yalnızlığa itmiş, kendisi emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşı vermiş olan ülkemiz, Atatürk'ten sonraki hükümetler eliyle, büyük bir saygınlık kaybına uğramıştır.

Bütün bu çarpıcı ger çekler dile getirildiğinde, egemen sınıflardan NATO'yu ve ABD'yi savunmak için yükselen ses, bildik bir nakarata dayandı lmıştır: "Türkiye jeopolotik-jeostratejik yeri dolayısıyla, SSCB'nin Ortadoğu petrollerine inmesine ilk ve doğal bir engeldir. SSCB'nin Türkiye'yi işgal ederek Ortadoğu'ya inmesini önlemek için NATO üyeliği zorunludur. Tarafsızlık Türkiye'nin komünizm tarafından işgaline davetiye çıkarmaktır".

Atatürk'ün dış politikasının bundan farklı olduğuna yukarıda değinilmişti. "Jeopolitik önem" ve o söyleme dayandırılan bağımlılık politikasının politik-ekonomik maliyeti ortadadır. Öte yandan Türkiye'nin jeopolitik konumunun, şimdiki gibi bağımlılık ve uyduluk üreten bir politika yerine, bağımsız, bağlantısız, ulusal çıkara dayalı ve b ge barışına katkıda bu unan dostluk ilişkileri kurmak için kendisine olanaklar sunduğu gerçeği gözardı edilmekte, toplumumuz tek yanlı olarak koşullandırılmaktadır. Nitekim Sovyetler Birliği ile deniz ve karadan komşu olan Finlandiya ile Baltık Denizinden komşu olan İsveç' in izlediği politika Türkiye için örnek alınabilecek niteliktedir. Avrupa'da kapitalizmin kalelerinden olan İsveç'in NATO ittifakına girmeyi reddederek aktif b r tarafsızlık politikasını ötedenberi sürdürmesi onun stratejik bir konumda bulunmasına karşın güvenliğini tehlikeye atmamıştır. İsveç bu politikasını güvenliğini pekiştiren bir öge olarak görmüştür. Avrupa'da Avusturya ve İsviçre de tarafsızlık politikasını sürdüren ülkelerdendir. Sovyetler'in komşusu olan Finlandiya'nın izlediği tarafsızlık politikasını ise araştırmacı, merhum Doğan Avcıoğlu şöyle yorumlamaktadır: "... Çarlık döneminde Rusya'nın bir eyaleti olan Finlandiya'ya ihtilalden sonra bağımsızlık kazandır. Şiddetli bir anti-komünist politika izler. Topraklarındaki Alman birlikleriyle, bolşeviklerle savaşır ve 1. Dünya Savaşından sonraki dönemde bu tutumunu sürdürür. Oysa Fin arazisi, Leningrad'a 20 30 kilometreden az mesafededir. Leningrad ancak Fin arazisinden savunulabilir. Bu du m, Alman saldırısının beklendiği gimlerde iki ülke arasında çatışmaya ve savaşa yol açar. Finliler, birkaç ay süren yiğitçe bir savaş verirler. Almanya Rusya'ya saldırınca, bu savaşın da etkisiyle, topraklarını Alman birliklerine açarlar. Alman orduları, Fin ordusuyla birlikte, Fin arazisinden Rusya'ya saldı r. Fakat savaştan sonra Finlandiya, jeopolitik durumunun gerekli kıldığı bir tarafsızlık politikasına yönelir... savaş sonrası dönemde Finlandiya, Sovyetler Birliği ile bir dostluk, işbirliği ve yardım antlaşması imzalar. Buna göre, Finland'ya tarafsızlık politikası izlemeyi, askeri saldırı tehlikesi karşısında Sovyetlerle dayanışmayı ve işbirliği yapmayı kabul eder. Antlaşma, Leningrad'ın durumu dolayımıyla farklı olmakla birl kte, espri itibariyle 1925 Türk-Sovyet Antlaşmasını andırmaktadır. Finlandiya, bu antlaşma yüzünden komünist olmadığı, Rus işgaline uğramadığı gibi, 1955 yılında Porkkala arazisini Ruslardan geri alır. Barış ve sosyal adalet içinde hızla kalkınan Finlandiya, Atatürk'ün uyguladığı dış polit a sayesinde her türlü baskıdan uzak kalan ve dünyada saygı uyandıran özgün bir küçük ülke olur. 1939'dan önceki politikasından çok zarar gören Finlandiya, 1948'den sonraki politikasından yarar sağlar."[4] Finlandiya' ve İsveç'in bugün izlediği politikadan Türkiye'nin çıkaracağı çok dersler vardır. Dış politika, olanakları değerlendirme ve pazarlık sanatıdır. Jeopolitik konum satılığa çıkarılmaz, teşhir edilemez, fiili olarak değerlendirilir. Jeopolitik durumunu dünya barışına katkıda bulunmak için İsveç ve Finlandiya gibi değerlendirebileceğ yerde, Türkiye, satılığa çıkarmıştır. Üstelik de çok ucuz bir bedelle.

Bir yandan da emperyalizm, Finlandiya'nın dış politikasının Türkiye gibi ülkeleri etkilememesi için Fin dış politikasını karalamaktadır. "Finlandiyalaşmak" diye bir terim üreten gericilik, Finlandiyalaşmanın Sovyet güdümüne girmek olduğunu yaymaya çalışmaktadır. Buna verilecek yanıt açıktır: "Bir ülke var Avrupa'nın kuzeyinde. Aynı soydan geldiğimizi sık sık anımsatmaktan hoşlandığımız, ama deneylerinden yararlanmayı pek usumuza getirmediğimiz bir ülke: Finlandiya. Belki de korkanlarımız vardır başa larından. Onun için Fin dış politikasından esinlenenlere iyi gözle bakılmaz Türkiye'de. O çok başarılı, kendini kanıtlamış model çarpıtılır, karalanır. Bol bol yalan üretilir. 'Finlandiyalaşma' adı altında, Sovyet denetimi altında bir yarı-sömürge ülke olarak gösterilmek istenir Finlandiya.. Bugün ise, en zor eyi ba armı lar, tarihten ders alarak, dünya için yepyeni bir dış politika modeli oluşturmuşlardır. Türkiye'de sevilmeyen ve korkulan işte bu yeni dış politikadır, 'Finlandiya modeli'dir."[5]

YENİ BİR DIŞ POLİTİKA

Türkiye'nin NATO dışına çıkarak, bağımsız ve bağlantısız bir ülke olması dünyada gelişen silahsızlanma, blokaız aşma eğilimlerine de uygun olacaktır. "Sovyet tehdidi" diye öcüler yaratarak, bir gerginlik odağı ve saldırı tahtası olarak ne barışa katkıda bulunmak ne de kendi güvenliğini sağlayabilmek mümkün değildir. Kollektif güvenlik, toplumsal sistem farkı gözetmeksizin yapılacak uluslararası konferans ve anlaşmalarla, nükleer ve konvansiyonel silahları kapsayacak genel bir silahsızlanma ile ancak sağ anabilir. Bunun için Birleşmiş Mil et er Örgütü gibi bir platform vardır ve bu örgütün Anayasası kendisine uyulduğu sürece bu görevini başarabilecek niteliktedir. NATO ise barıştan yana güçlerin bu eğilimlerinden çok uzaklarda seyretmektedir. Silahsızlanmaya yan çizerek, bir yandanda uzayı tırmandırıp, silahlanma yarışına hız katmakta, askeri blokların dağıtılması için Varşova Paktından gelen öneriye sırtını çevirmektedir.

Bugün NATO içinde kabaca iki eğilim olduğundan sözedilebilir. Birisi Türkiye gibi ABD doğrultusunda bir güdümlülük politikası. Diğeri ise ABD'nin peşinden sürüklenmeyen, karşılıklılık ilkesini gözeterek NATO'ya verdiği kadar almak isteyen bir politika. AET ülkelerinin bir çoğunun değişik ölçülerde izlediği politika bu ikincisidir. Örneğin bunlardan İtalya, NATO içinde kalarak barışa katkı ve silahsızlanmanın sağlanmasını gözetmekte, NATO'nun askeri boyutunu öne çıkarmamaktadır. Norveç ve Danimarka gibi ülkeler ise NATO'ya girişlerinden bu yana ba ş zamanında topraklarında yabancı üslere ve yabancı askerlere izin vermeyen tutumunu sürdürmektedir. NATO'nun Avrupalı üye eri NATO üyeliğinin ABD'nin global çıkarlarının peşinden sürüklenmek olmasını kabul etmemektedirler. Ortadoğu'ya karşı ekonomik işbirliğini öne çıkaran ve bu işbirliğini geliştiren bir politika izlemek istemektedirler. ABD ise askeri yöntemleri en başta ku lanmak gibi bir eğilim ve uygulama içindedir. Fransa ise daha 1966'da N..TO'dan çekilmiştir. Yunanistan da, NATO'dan kuşkuludur. 1967'deki askeri darbenin NATO'dan kaynaklanması bu ülkede demokrasi güçlerini NATO ve ABD konusunda duyarlı yapmıştır. Bu duyarlılığı bizim de göstermemiz için yeterli nedenler bulunmaktadır.

Türkiye için yeni bir dış politika demokrasinin ve bağımsızlığın gereği o arak tartışılmalı, NATO'dan çıkma talebi yığınları kucaklamalıdır. Kaldı ki Türk halkı NATO ve onun egemen-yönlendirici gücü olan ABD konusunda eğilimini her vesileyle göstermektedir. Libya'ya saldıran ABD ye tepkisini Milliyet'in yaptırdığı kamuoyu yoklamasında % 74 gibi bir oranda "hayır" diyerek göstermiştir. Birkaç yıl önce bir basın organınca yapılan ancak belli bölümleri yayın anmayan bir kamuoyu araştırmasında da en az sevilen ü kenin ABD olduğu ortaya çıkmış, ancak bu eğilim kamuoyuna yansıtılmamıştır. Emekçi halkımızın tercihi, bir ulusal kurtuluş miicadelesi vermiş olmaktan gelen onurla, saldıran ve sömürenden yana değil, özgürlükten ve adaletten yanadır.

Batı ülkeleri ile eşitlik ve karşılıklı çıkara dayalı; Üçüncü Dünya ülkeleri ile nesnel olarak aynı konumda bu unmaktan ivme alan bir yakın işbirliği ve bloksuzluk; sosya ist dünya ile coğrafyadan ve tarihten de kaynaklanan bir dostluk ve bu ülkelerin ekonomik potansiyelini değerlendiren bir işbirliği polit ikası yeni Türk dış politikasının ana unsurları olmalıdır. Böyle bir bağımsız ve barışçı Türkiye'nin Batıya tek yönlü açılırken, yitirdiği saygınlığını yeniden elde etmemesi için hiçbir neden yoktur. ●

1. Mahmut Dikerdem, "Barış-Demokrasi Savaşımı Bir Bütündür", Söyleşi: Jülide Gülızar, Bilim ve Sanat, Mart 1986, sf. 7
2. Varlık Özmenek, İşte Sovyetler Birliği (SSCB Gezi İzlenimleri), Bilim Yay., Ankara 1980, sf. 95
3. Aktaran Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, dördüncü kitap, Tekin Yay., İstanbul 1976, sf. 1611
4. Doğan Avcıoğlu, a.g.e., sf. 1574-1575
5. Haluk Gerger, "Stayını Finla'da Dış Politika, Bil Yay., İstanbul 1983, sf. 9-10.

Anna Seghers

Anna Seghers ve Sanatçının sorumluluğu

"Yazar Richarda Huch, bu yıl 80. doğum yıldönümünü kutluyor. Bu kısacık haber, başlı başına bir (yazın tarihinin) öyküsünü anlatıyor sanki insana" diye yazmış Anna Seghers, 1944 yılında Exil'de iken. O yıllardan bu yana çok şey değişti ve 36 yıl sonra bugün (1980), Anna Seghers'in kendisi de dünyaca ünlü bir yazar olarak aynı yaş dönümüne ve aynı "yazınsal tarih doruğuna" ulaştı.

Seghers'in bu konuda yazdıkları insanda bıraktığı ilk izlenim açısından biraz yadırgatıcı olabilir, ancak yazına ilgi duymaya başladığım ilk yıllarda ben de tanışmıştım bu tanrısal biçimleri andıran ve gerisinde yalnızca bir "kişi" değil, herşeyden önce bir "yazınsal etkileyim" bulunan olağanüstü olguyla. Anna Seghers de işte böyle, efsaneleşmiş ve sözcüğün tam anlamıyla erişilmezliğin doruğuna ulaşmış bir isim. Az önce sözünü ettiğim ve onda tam anlamıyla olgunlaşan bu yazınsal etkileyim olgusu, bugün için çok bilinen birşey değil aslında, hatta tümüyle yepyeni olduğunu bile söyleyebilirim. Özellikle, bazı yazar meslekdaşlarıyla giriştiği ve onların, yazın tarihinde tabu haline gelmiş sözde erişilmezliklerini darmadağın ettiği tartışmalarında açıkça görülmüştür bu.

Frank Benseler, Seghers'in "Nereden Geliyorlar - Nereye Gidiyorlar/Seçme Yazılar" adlı kitabına yazdığı önsözde şöyle diyor: "Anna Seghers'in kuramsal, politik ve davranışsal belirtimleri yeterince algılanamadı bu ülkede; bırakın bunu, yeterince bilinip, irdelenmedi bile henüz. (...) Sosyalist ahlak açısından bireyin ve yapıtının bütünselliği yadsınamaz kesinlikle, yapıtın tam anlamıyla çözümlenip incelenebilmesi de böyle mümkün olur ancak. Buna göre, yazın politikasına ilişkin yoruma dayalı güncel yazı ve konuşmalar bir yana bırakılarak, Seghers'ın yapıtlarındaki tarihsel materyalizme, devingen diyalektiğe ilişkin ve temel sosyalist kuram açısından başvurulabilir nitelikteki açıklayıcı bölümler ayıklandığında, genel anlamda tarihsel yazın'ın ustalığını hakedebileceği görülecektir."

Sözü edilen bu "Genel anlamda tarihsel yazın'ın" başköşesi, benim kafamda da uzun zamandan beri Anna Seghers'in idi; doğal olarak, bana gelinceye değin çok önceleri hak etmişti o bu yeri, ama bu konuda beni ona asıl yaklaştıran, onun eşsiz ozansal yeteneğinin yanında, gerçekten inanmış bir komünist olarak yaşamını da taşıdığı bu dünya görüşüne uygun olarak düzenlemesi, düşüncelerini yaşamasıydı.

Alman yazın anlayışı açısından tipik bir örnek: Yazın'ın toplumsal işlevinin olumsuz bir biçimde yorumlanarak kötüye kullanımı konusunda, tam anlamıyla bir "hastalık belirtisi" var ve Almanya'nın ikiye bölünmesinden bu yana özellikle Federal Almanya'da yaygınlaşmakta. Sanki yalnız bu ülkedeki yazar, böylesine acımasız bir zor beğenirlilik içinde ve "ozansal" esin pınarlarındaki deli saçmalarıyla bir kenara itivermekte toplumsal gerçekleri. Bununla da kalmayıp, değer yargılarından tümüyle yoksun bir estetik anlayışına gömülerek, tanrısal bir sesin kaynağına (çektiği acıları dile getirme yetisini bir tanrı veriyor ya ona!) ve toplumsal devinimden soyut bir sorumsuzluğa sürmekte kendisini. Düşünce biçimi, kişisel beğenilerle belirlenir oldu neredeyse ve toplumsal politikanın yazına uyarlanması olayı da, "güncel eğilimler'n" etkisinde alabildiğine savruk bir görünüm aldı. Anna Seghers, Almanya'da yazın'ın işlevi konusundaki bu tür sapkınlıklara ve Alman yazınının iki ayrı dizgede ele alınmasına karşı yaşamı boyunca direndi; üzerinde en çok durduğu konulardan biri, belki de birincisiydi bu." ...Sanatçının bu konuda her zaman etkisi olmuştur. Antik çağda Myron, tanrısal bir nitelige büründürülerek yüceltilen insana karşı, yalın atletik insanı çıkardı..." diye yazıyor Seghers, 1944 yılında kaleme aldığı "Sanatın Görevleri" adlı yazısında. Yine aynı yazının bir başka yerinde de şunları söylüyor Seghers: "...Sanat, bireyin, duyguları ve tutkularıyla, aşkta, dostlukta ve ailede yaşadığı kişisel bağlılıklarıyla yeniden yerleştirilip canlandırılmasına nasıl yardımcı olmak zorundaysa, faşist nazilerin algıladığı ile hiç de aynı olmayan yeni "ulus" kavramının da yerleşmesine yardım etmek zorundadır." Sanatın burada yazının- yalın estetiğin ya da eğilimlerin söz konusu olduğu iki ayrı konuma bölünüp, ayrı ayrı ele alınamayacağı; sanatçının, sanatçı kişiliğinden kaynaklanan özgün bir dil biçimi yaratma isteği ile birlikte, toplumsal devinimde ve bu devinimdeki bilinçlendirme sürecinde, sanatı adına söz konusu olan sorumluluğunu hiçbir zaman unutmaması gerektiği, Anna Seghers'in hemen hemen tüm yazı ve konuşmalarında vurguladığı temel noktalardan biridir. Zaten kendisinin de yapıtlarında işlediği ve gerçek yaşamında uygulamaya çalıştığı bundan başka birşey değildi; yazınsal ilke ve amaçları ile toplumsal sorumluluklarını, ideale yaklaşan, dengeli bir biçimde kaynaştırdığı, çalışmalarının kronolojik dökümünde de açıkça belli olmaktadır. Bu ideale yaklaşımın zorlu yanlarını da şöyle anlatıyor kendisi: "Hep iki çizgi vardı; biri, yaşadığım ve bende kalıcı etkiler bırakan olayları anlatmak, diğeri de masalların renkliliğini."

1935 yılında Paris'te yapılan "Kültürün Savunulması" konulu Birinci Uluslararası Yazarlar Kurultayı'nda da sanat üzerine düşüncelerini aynı açıklıkla dile getirdi ve ozansal incelikteki karşılaştırmaların yardımıyla, kendi somut deneyim ve izlenimlerine fazla yer vermeksizin, genel anlamda yazarın yapıtlarıyla "yurdun yeni baştan bayındırlaştırılıp, geliştirilmesine" katkıda bulunmasının gerekliliği üzerine konuştu. 3 yıl sonra, 1938 Temmuzunda ise, yazarların faşizme karşı savaşını konusundaki düşünce ve önerilerini çok daha kapsamlı ve

kesin bir biçimde şöyle ortaya koymuştu: "Yaşadığımız çağda, toplum ve ortaya konan yapıtlar açısından sanatsal gelişim arasında gözlenen, karmaşıklığa ve karanlığa bürünmüş bir uyum sürecinin başarısızlığı söz konusu. Ancak, bu başarısızlık ya da uyumsuzluk, yazarın kendisinde sürekli suçluluk duyumsayıp, "günah çıkartma" gibi bir gereksinime kapılmasını da zorunlu kılmaz elbette. çeşitli toplantılarda tartışmalarda böyle davranmak yerine, dürüst olabilmek, sorumluluğunu, konumunu bilmek daha yerinde ve gerekli bir davranış olacaktır."

Anna Seghers, yönlenimini adeta içgüdüsellik düzeyine eriştiren o sağlam, doğru ve bilinçli bilgi donanımı ile gerçekleştirmeyi başardı bunları. Yalnız kâğıt üzerinde değil üstelik, kendi gerçek yaşamında da.

"Yaşanılan ve heyecan duyulan olayların anlatımı ile masallardaki rengarenk imgelerin anlatımı" arasındaki uyumsuzluk uçurumu, belli bir biçimde sürdürülen yaşamla olan hesaplaşmaya ve bunun kişisel yorumuna da çeşitli boyutlar kazandırmakta, genişletmektedir. Sanatsal yapıtlarda ortaya konanlar ile kişisel olarak gerçekleştirilebilenler arasındaki hesaplaşmadır bu. Kısaca, sanatla yaşamın bütünleştirilebilmesi ve yapıtlarında sanatsal biçemle politik konumun kaynaştırılabilmesi olgusudur.

Seghers, 1945'te söz konusu "uyumsuzluk" üzerine yazdığı bir yazıda şöyle diyordu: "Belirli iki yön üzerine kurulmuş ve onların etkisinde sürdürülmekte olan her yaşam için olumsuz, dahası tehlikeli bir olgu olarak karşımıza çıkan uyumsuzluk, bu yönlenim kaynakları arasında yanlış anlamalara yer vermeyecek biçimde oluşmuş bir bileşime oranla çok daha belirgindir sanatçılarda. "Gerçekte yaşanan ve yaşanmak istenen" olarak ikiye ayrılır aslında onların yaşamları, bir iç dünyada yaşadıkları vardır, bir de dış dünyada."

Anna Seghers, savaş bittikten hemen sonra ülkesine geri döndü Yine Almanya'da yaşamaya başladıktan kısa bir süre sonra da doğu tarafında, yani sosyalist Almanya'da yaşamaya karar verdi. O yıllarda, sanatı için gerekli uyum biçimini, yani yönlenimlerinin uyumlu bileşimini de bulmuştu artık ve bu bileşim, geri dönüşün de sonuçlarıyla onun yaşamını alabildiğine etkileyen temel bir olgu oldu. 1948'de Berlin'de yazdığı bir yazıda şöyle diyordu: "... Eğilimin salt sanatla birleşmesiyle doğan büyük sanat yapıtları, zamanla güncel önemlerini yitirseler de bir sanat yapıtı olarak varlıklarını korurlar." O, yönlenimleri arasındaki bu uyumlu bileşimi, kendi yapıtlarında, daha yayınlanan ilk kitabı olan "St. Barbara'lı Balıkçıların Ayaklanması"nda belirginleştirmişti, ancak ilk iki yıldan sonra bir sürü kuramsal düşünce akımının karışıklığına daldı. Aslında bu dönem, pek çok büyük yazarın güncel nitelikli araştırma inceleme yazılarındaki düşünsel akımlarla yapıtlarını karşılaştırma gereği duydukları, şaşırtıcı deneyimlerle dolu bir dönemdi.

Demokratik Almanya'ya geçtikten sonra ideal toplumun gerçekleştirilebilmesi için, toplumun değiştirilebilirliğine ve yazarın bundaki sorumluluğuna inanmak konusu üzerine yazma çalışmalarına başlıyor Seghers. 1956 yılında Berlin'de yapılan IV. Alman Yazarlar Kongre'sindeki konuşması, "Halkın Bilinçlendirilmesinde Yazının Yeri" başlığını taşıyordu. 1965 yılındaki (Berlin ve Weimar'da toplanan Uluslararası Yazarlar Kongresi nedeniyle verdiği) Weimar söylevinde de "yazarın gücünden" söz ediyor ve şöyle diyordu: "... Yazarın gücü, çok kişinin yaşamını umutlandırabilir ve o insanların yıkılış karşısındaki dirençlerini artırabilir." Yine aynı söylevden: "... Suçluluğum o korkunç baskısını duyumsamazdan önce, uğraşımızın sorumluluğunu duyumsayalım... Bizi birleştiren şeyin önünde dilsiz kalmak, tehlike karşısında susmak, bizim için olanaksız artık." 1935'te meslektaşları önünde yaptığı ilk konuşmasındaki inançlı kararlılığından hiçbirşey yitirmemiş, tersine daha da bilinçlenmişti bu söylevini verirken. Bu, aslında yazın olayının ve yazarın toplumsal işlevi üzerine yıllardır belli bir yönde sürdürülmekte olan tartışma ve saptamalardan çıkarılan temel bir sonuçtu onun için ve bu temel sonuç, onun deneme yazılarında özgün biçimiyle alabildiğine belirginleşmişti. Tolstoy ve Dostoyevski'nin yapıtlarıyla, Lessing'le, Brecht'le ya da Büchner'in "Wozzek"iyle ilgilenip, onları çeşitli bakış açılarından ele alarak yorumlarken, veya "Neruda'ya Selam", "Johannes R. Becher'in Anısına", "George Lukacs'ın 70. Doğum yıldönümü" gibi yazılarını yazarken hiç aklından çıkarmadığı temel bir ilkeydi bu sonuç.

George Lukacs, Anna Seghers'in yaşamında çok önemli, hatta dönüm noktası denilebilecek bir yere sahiptir. Onunla 1938 Haziran'ında başladığı mektuplaşmalarında, salt sanat yapıtlarında politik üstlenme ve konumların meşruluğuna ilişkin yazın yöntemleri gibi konular üzerine tartışıyordu. Hatta bir ara, mektuplaşma ve tartışmalar yüzünden üzerinde çalışmakta olduğu büyük romanı Yedinci Haç'a bile ara vermek zorunda kalmıştı. Bu mektuplaşmaların, Seghers'in kendisine de, yazınsal anlamda temel konumunu edinmesinde ve yönlenimlerinin uyumlu bileşimini yakalamasında yardımcı olduğu kuşkusuzdur. George Lukacs'ın 70. doğum yıldönümünde şöyle yazıyor Anna Seghers: "...Marksizmin, kendi uğraşımıza, sanata uygulanmasının ne demek olduğunu, ilk olarak Nasyonal Sosyalizm döneminin verimsizliğinde ve düşünsel açlığında kavramaya başladık." Yine aynı yazıdan "Karma karışık, hatta bana düşman olan bir çevrede, Lukacs'ın kendisi için belirlediği hedefi kavradım . Nasıl Lessing, kendi yaşadığı, Otuz Yıl Savaşları'nı izleyen o yıpratıcı küçük devletler döneminde, Alman sanatından derebeylik anlayışını yoketmek istediyse, bizim sanatımızın da "usa aykırılık"tan faşizmden, faşistlerden ve onların düşünceye, yaratıma aşıladıklarından kurtarılması zorunluydu." Yaklaşık aynı zamanlarda Batı dünyasının bir başka kıyısından yazan Sartre da şöyle sesleniyordu: "Yazar, sözcüklerin kendisi için bir tür "davranış" demek olduğunu bilir; birşeyleri anlatıp açıklamasının onları değiştirebilmek için ilk adım olduğunu ve eğer birşeylerin değiştirilebilmesi isteniyorsa, ancak böyle olabileceğini bilir."

Anna Seghers'i 1983 yılında yitirdik; başlı başına bir "yazın tarihi" sayfası kapandı yani. Seghers üzerine birşeyler yazmam istendiğinde duraksadım önce. Onun son olarak "Haiti'li Kadınlar" adlı öykü kitabını yayınlayan Luchterland Yayınevi idi istekte bulunan. Duraksadım, çünkü efsaneleşmiş bir isimdi önümdeki. Daha sonra onun 1973 yılında yazdığı, roman üzerine bir denemesini okuduğumda ona duyduğum saygıdan kaynaklanan onu yeterince anlatamama korkusunun yersiz olduğunu anladım ve bu korku, yerini büyük bir hayranlığa bıraktı.

Kendi yaşamında ve yapıtlarında iç ve dış dünyasını birleştirip, gerçek yaşamı ile yaratısındaki yaşam arasındaki uyumsuzluğu ortadan kaldırarak düşüncelerini tam anlamıyla yaşayabilen bir büyük yazara duyulan bir hayranlıktı bu. ●

Türkçesi :NİHAT YILDIZ

Ataol'a

Ne anlatır dizelerin
Memlekete, sürgüne dair
Ve ne anlatır dizelerin
Ataol,
Dönülecek günlere dair

Canın ister mi bazen
Dostların koğuşunda
Bazen
Bir çağrıdan önce ölmek...

Acem Özler

benim adım mayıs

Buket Uzuner

"Sevdim mutlu tenini, o yumuşak sesini
Arıyor seni tellim benim yaslı yüreğim
Güneş, su ve gelincik: buğday tarlası gibi
Tatlı, güvençli, koyu-alaca kelebeğim."

Adım Mayo.Mayıs'ın dördünde doğmuşum, 'Mayıs olsun adı' demiş anam. Babam da sevmiş bu adı. Evin üçüncü ve son çocuğu olduğumdan, hep beni 'Küçük Mayo' diye ünlemişler, hala da ablam öyle çağırır beni. Gelenek bozulmamış, doğuşumu kutlamak için, ellerinde küçük-büyük armağanlarla eş-dost, akraba-komşu doluşmuş bizim eve, kocaman bir sofra hazırlayıp, bizim insanımıza özgü o deli-dolu sevinç ve coşku ile yemiş içmişler. O gün benim için getirilen armağanlar içinde bir tanesi hep çok özel kalmıştır, kalacaktır da hep. Bu, küçük dayım Javier'in . o zamanlar 19 yaşındaymış - benim için hazırladığı, sıcacık, sevgi yüklü, şirin bir şarkı. Bu şarkı çocukluğumda yıllarca evimizde iyiliğin ve güzelliğin bir simgesi oldu; ninni kılığına girdi, kahkaha şekline büründü, hasret tadına döniştü, ya da şöyle diyeyim; dayımın bana doğum günü armağanı olarak verdiği şarkıyı ne ezgisini, ne de sözlerini değiştirmeden insana yakışan her durumda bazan ince ince, bazan coşkulu söyledik durduk. Ben hala söylüyorum:

Sevmekle başlar yaşam, umutla / Sevmekle güzeli, baharı, güneşi / Bahar ve güneş umuttur, sevgidir. / Sen Mayıs'sın, sen umutsun.

Doğdun, koptun geldin güneşten / İçinde bahar, ışık, sevgi / Biz sana ancak vereceğiz ekmek, gül ve şarabı / Sen öğreteceksin bize umut, güneş ve baharı.
Hoşgeldin bahar ve güneş / Hoşgeldin umut / Hoşgeldin Mayo Santiago'ya.
Santiago'luyum ben.

— Mayo, gitarını bulamadım, yine kime verdin?

— Onyedinci kattaki antropoloji öğrencisi var ya, o istedi.

— Ah Mayo, hep böylesin sen, şimdi gitarın yanımızda olsa, ne güzel şarkılar söylerdik halbuki...

— Gidip alayım, yine söyleriz hı?

Mayo fırladı, hemen koşarak az ötede sıra sıra dizili yüksek beton blokların arasında kayboldu. Kısa, ince, ufak-tefek bir delikanlı Mayo. Pırıl pırıl yanan simsiyah, dalgalı saçları omuzlarına dek uzanıyor. İnsana hep dün gece az uyumuş hissini veren, küçük, kara gözleri, şakaklarından başlayıp, tüm yanağını örten sakal ve bıyığı ile tam bir bakir erkek güzelliği ve duyarlılığı ile dolu yüzü. Sanki ansızın dinsel bir Rönesans resminden fırlayıp gelmiş bir melek figürü, katıksız bir insancıl hastalık, onu hemen diğerlerinden ayıran tertemiz çocuk yüzü ardında, acıyı paylaşacağına söz veren sıcak, dost gözleri... İsa'nın esmer bir erkek olduğuna inanan güneyli hristiyan toplumlarında rahatlıkla İsa'nın kardeşi sayılacak denli bu hiç fotoğrafı bulunmayan kutsal adama benziyor Mayo. Yirmibeş yaşında ve solak. Sol elinin küçük ve baş parmaklarının tırnakları uzun gitar çalıyor. Gitar çalmak, bazan çevresini, saati, hatta dünyayı bile unutturacak denli yürekten, coşkuyla bağlandığı bir yaşam öğesi mayo için. Gitarıyla söyleştiği zaman,kendini suda yeni oyunlar keşfeden bir yavru balık gibi taze, canlı, heyecanlı duyuyor, ama bu duyguyu kimselere anlatamıyor...

... Anlattığında kelimelerin yetersizliğiyle duyduklarını zedeleyeceğinden korkuyor. Bunu anlatmak için de yine gitar çalıyor, o anda aklına yüreğine ve ellerine geliveren yepyeni ezgiler. Bağdaş kurup yere oturuyor, gözlerini kapatıp, dinsel bir saygıyla gitarına kapanıyor saatler boyu.

— Önce Bob Dylan'dan birşeyler çalsana Mayo.

— Onu da çalarız, ama istersen La Bamba ile başlayalım.

Santiago'luyum ben. Santiago benim çocukluğum, Santiago benim ilk gençliğim, Santiago evim, ocağım, ailem, okulum, Santiago sevgilim. Uzun, ipince, bükenmez bir yağmuru dinler gibi sabırla, umutla bekliyorum Santiago'yu. Burası soğuk, burası tenha, burası sessiz ve telaşsız, burası Kuzey Avrupa, burası İskandinavya. Bu sakin, soluk tenli ülkede güzelim bir kar çölüne dişmiş bir kan damlası gibiyim. Latin Amerika kırmızısı bir damla kan gibi yalnız, uzak, burada...

Beş yıldır Norveç'te yaşıyor Mayo. Politik göçmen dediklerinden. Balık Biyolojisi okuyor Norveç'te, Latin Amerika'lı Mayo.

— Hep İspanyolca şarkılar mı söyleyeceksin Mayo, hani biraz da Bob Dylan çalacaktın, söz verdin ama...

— Olur Tove, hangisini söyleyeyim?

— Hani şu benim en sevdiğim, 'Bir adamın gerçeği duyabilmek için kaç kulağı olmalı' şarkısını.

Mayo ile Tove öğrenci yurdunun geniş, yemyeşil bahçesinde, çunlere oturmuş, Ağustos Norveç'inin bir ılık pazar gününü yaşıyorlar. Tove sapsarı, ipince saçlarını dünya güzeli bir ırmak gibi omuzlarına akıtmış, mavi, sevdalı gözleriyle, Mayo'nun o sakin, dengeli, sıcacık gizemine vurgun, sevimli Norveç aksanı ile şarkı çağırıyor. Tove Norveçli, İspanyol Dili ve Edebiyatı okuyor üniversitede.

Önce babam kayboldu ortadan. Babam ilkokul öğretmeniydi. Sonra annemi götürdüler. Annem de ilkokul öğretmeniydi. Ağbim Allende'nin öldürüldüğü gün öldü. Ağbim Tıp Fakültesinde öğrenciydi. Sonra da Sonnia kayboldu...

— Neden ağlıyon Mayo? Sıkıldın mı?

— .....

— Mayo iyimisin? Güneye mi gittin yine? Ah Mayo, sen böyle dalıp dalıp gittikçe elimden birşeyler gelse de sana ulaşabilsem diye çok istiyorum. Ama bir türlü sana çok yakın olamıyorum...

Sonnia sevgilim, Sonnia güzelim, Sonnia ilk kadınım. Simsiyah saçlarını iri, sevgi yüklü, sımsıcak ördüğüm, çocuk gözlü, kocaman yürekli Sonnia... Tüm yanıtlanmamış sorularıyla, doğuramadığı çocuklarıyla, okuyamadığı kitaplarıyla, söyleyemediği türkileriyle yirmibirinde (21) ortadan kayboian Sonnia... Haksızın, hainin karşısına dimdik dikilebildiği, yanlışın düzelmesi gereğine inandığı, bağnazlığın sürmemesi için, kendi bağnazlıklarıyla bile acımasızca, kendini acıtarak savaştığı için...

— Bira'n soacık oldu Mayo, gidip soğuk bir şişe ile değiştireyimmi?

— Yo kalsın Tove, aten bira delisi değilim. Ben sana soğuk bir şişe bira getireyim, bitirmişsin sen çoktan kendininkini.

Hangi soğuk biranın, sıcak, tarçınla kaynatılmış bir tas şarabın yerine geçebildiği görülmüştür ki? Ama bu kuzeyliler bilemezler kocaman bir tasla sıcak şarap içmenin tadını. Bilmezler, üzüm bağlarından toplanan üzümlerin büyük teknelerde hala birçok yöresinde memleketimin ayaklarla ezilerek şarap yapıldığını. Türkülerle üzüm ezildiğini... Bilmezler, bilemezler... Hangi Kuzey'liye kavunun içinden beyaz şarap içmenin doyulmaz lezzetini, yaşanan güzelliğini anlattım da, aynı heyecanı duyabildi benimle...

"Kara bungun bir güneş dolanır saçlarına
Tıpkı oynarmış gibi dalgalı bir nehirde
Sen habersiz oynarken, o bırakıp çekilir
Koyu gölgeli sular, gözlerinin yerine"

İlkokula gidene dek hep ablamın ve ağbimin eski giysileriyle, oyuncaklarıyla büyüdüm. Giysiler beni pek incitmezdi, ama hep kendi oyuncaklarım olmasını, yepyeni, hiç kullanılmadan oyuncakçıdan gıcır gıcır, pilli trenler, elektrikli arabalar alabileyim isterdim. Derken gördüğüm bir filmdeki tankı öyle çok sevdim ki, onun aynısı bir küçüğünün benim olması fikri tüm benliğimi kapladı, bir tutku haline dönüştü. Evet, benim bir pilli tankım olacaktı, kendi kendine yürüyen, dönen, ateş edip, düşmanı öldüren, tıpkı filmdeki gibi... Ta ta tata ta...

Birleşik Amerika'da yaşayan amcam bize yemeğe geldiğinde o yaz, yaşadığı ülkedeki oyuncakları anlattırdım ona bol bol. Orası cennet olmalıydı herhal ve tanıdığı çocukların oyuncakları benim hayal gücümün bile ötesindeydi artık. Annem ve babamın tüm karşı çıkmalarına karşın, amcamdan bana pilli bir tank yollamasını istedim, daha doğrusu yalvardım. Öyle çok istiyordum ki tankı,evdekilere kafa tuttum ilk kez, hırçınlaştım. Benim gibi sakin, saldırgan olmayan bir çocuk için hiç beklenmedik bir çıkıştı bu. Amcam söz verdi o gece bana, Birleşik Amerika'ya döner dönmez bana pilli tankımı yollayacaktı. O gece ne mutlu uyudum, nasıl ateş saçtım tüm düşmanlara rüyamda... Tata ta ta ta ta...

Amcamın gidişinden sonra hergün Santiago Merkez Postanesine gidip, merdivenlere çöküyor, bana gelecek süslü, büyük paketi bekliyordum. Bana, benim adıma bir paket ya bugün ya da yarın mutlaka gelecekti. Pırıl pırıl, yepyeni, kocaman, pilli bir tankım olacaktı. Günlerce kimselere haber vermeden postanenin önünde bekledim, sabırla, biç sıkılmadan, usanmadan. Yok yok yok. Ne paket var, ne de tank. Bir süre sonra, akşamları eve cesaretsiz, iştahsız bir çocuk olarak dönmeye başladım. Annem benimle daha çok ilgilenmeleri için ablam ve ağbime çıkışıyor, herkes bendeki bu garip değişikliğin huzursuzluğunu yaşıyordu evde. Ama ben bu büyük sırrımı kimseye söylemiyor, hergün postaneye gidip, bekleyişimi onlara anlatmıyordum. Açıkcası utanıyordum söyl eye, bu giderek daha da umutsu laşan beklemelerimi. Bir akşamüstü postaneden yine eli boş, en duyarlı çocuk gizellikleri yıkılmış, yurtlmış eve dönerken küçük dayım Javier'e rastladım. O zamanlar bunu gerçekten rastlantı sanmıştım, halbuki Javier Dayı bendeki son garipliklerden kuşkulandığı için beni bir süredir izlermiş. O hep beni gördüğündeki gibi, benim için yazdığı şarkıyı mırıldandı: "... Hoşgeldin Mayo, Santiago'ya..." Bunca düşkırıklığından olacak, aldatılmış ve zayıf hissetmiş olmalıyım kendimi, sarılıp ağladım Javier Dayıya. O, gözlüklerini çıkartıp, yere çömeldi, onunla konuşmamı istedi. Ah ne has, ne ö el bir duyguydu onun çevresine, sevdiklerine verdiği:Güven duyma, rahatlama, sıcaklık. Ona sırrımı anlattım. Rahatlamıştım. Elele eve döndük. Ertesi gün Javier Dayı elinde bir gitarla geldi, bu kendininki değildi. Beni bahçeye çıkarttı, bir köşeye, ağaçların altına gizlendik, aramızda kimsenin bilmediği birşeyi paylaşıyor olmanın büyük gururunu abartılı bir ciddiyetle yaşıyor, neredeyse bu gururu gö le görüyor, deli gibi seviniyordum. Bana orada, ağaçla n altında, yaşantıma, inançlarıma yön verecek olan dünya görüşümün temelini attı Javier Dayı, konuştu anlattı, açıkladı: Tanklar ve ateş saçan diğer silahlar olduğu için dünyada binlerce çocuğun babasız, annesi , evsiz ve mutsu olduğunu uzun uzun, yavaş yavaş, hala kulağıma takılı duran, yumuşak, sevecen sesiyle anlattı, usul usul. Bir çocuğa çirkinlikler nasıl anlatılmalıysa, var oldukları için, işte öyle anlattı. Bu tanklar ateş ve ölüm saçıyorlardı. Ama insanlar ölmemeliydi. İnsanlar yaşamalıydı. İnsanlar baharı, yazı, kışı ve sonyazı yaşamalı, şarkılar söylemeli, çalışmalı, dondurma yemeli, şarap içmeli, birbirlerini sevmeliydiler.

İnsanlar yaşamalıydı. Çocukların babaları, anneleri, evleri, okulları, şarkıları, oyunları olmalıydı. Yani tanklar ve silahlar yani savaşlar olmamalıydı. Dediklerini anladım ve doğru buldum. İşte ilk gitarıma o gece sahip oldum, çalmasını yine Javier Dayım öğretti. Demek bütün bunları Javier Dayı benim şimdiki yaşımdayken yapmış. Küçük bir yaramazla arkadaş olmak, ona tüm boş vakitlerini ayırmak, ona güzeli öğretmeye sabırla, sevgiyle uğraşmak usul usul, yirmibeş (25) lerinde çok erken yakalanmış bir erdem geliyor bana şimdi.

"Anarıyorum seni ben geçen güzkü halinle
Başında beren ve o sakin yüreğin
Günbatımı ateşi oynaşır gö lerinde
Yapraklar döküldürdü nehrine benliğinin."

Dayımı, Victor Jara'nın en yakın arkadaşıyken, en verimli müzik yıllarında alıp götürdüler. Hala tel çerçeveli gözlüklerini saklarım.

— Nerde kaldın Mayo, birilerine takılıp kaldın sandım.

— Bizim buzdolabında bira kalmamış, bugün Pazar, bira satın alabileceğimiz açık bir yer yok yakında. Sana portakallı gazoz getirdim. Sevme - sen sen benim biramı iç, ben gazozu.

— Sağol canım. Bu akşam sinemaya gidelim mi, Meryl Streep'in yeni filmi gelmiş Viktoria Sinemasına. Ya da özellikle yapmak istediğin bişey var mı?

— Tove, bırak şu arada bir analık etme huyunu. Sen benim, arkadaşımsın, annem değil. İyiyim. Tıpkı bir kan damlası gibi, sıcak, canlı, güzel içim...

— Ama 'beyaz bir kar çölünde gibi yalnız ve uzak' di mi Mayo?

— Yok yok artık eskisi denli sık değil, arasıra. Sen üzülme, ben iyiyim ve daha iyi olmak zorundayım. Yaşayan, damardaki kan gibi yani. Yenilden akan, dolaşan, yaşayan kan gibi damarlarda. Yalnızca bazı bazı beyaz kar çölü serinliğine kapılıyorum, arasıra...

— Mayo, galiba en iyisi seni yalnız bırakmak bugün, doğrı mu?

— Evet canım, sen başka birileriyle gidemez misin sinemaya bu gece?

— Ben yalnız giderim. Anahtarı alırım, gecikirsem merak etme. Şimdi ben gidip, biraz atıştırayım, üzerimi değişeyim, ver şu boş şişeleri de götüreyim, Adios Amigo. Kendini burada, bahçede unutma Mayo, por favor.

Kısa, sıcak, biraz kırık bir öpücük. Tove gitti, öğrenci yurdunun beton blokları arasında gö - den kayboldu. O kaybolana dek, gözlerinde dalgın, silik, üzgün bir sevgiyle izledi Mayo. Sonra fısıldadı.

— Ben bembeyaz, gü elim bir kar çölünde, kıpkırmızı bir kan damlasıyım.

Gitarını aldı sonra, gömüldü gitara, gözlerini yumdu, hı lı, çılgın bir Şili Halk türküsüne başladı.

"Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Yürek zor katlanıyor onu yitirmelere
Uzaklarda birinin söylediği türküler
Bakışların kovalar onu tellim heryerde
Bakışlar sanki onu bana getirecekler."

Yaşam En Güzel Dizeler Olacak

(Gençlik Yılı'na)

I

Sana uzunca bir yıl versem
Acılarını anlatırsın
Bir çağ gibi belki
Sığdırırsın

Mavi'ye boya pencereni
Uzak düştün
Deniz'e ve gökyüzüne
Yeşile boya duvarları
Gecikiyor ilkyaz
Yak yüreğini al ellerine
Gölge değdi güneşe
Ben de
Karanlık gecelerde
Fitil olurum kandiline

Ölüme hile bulaşmış
Dudak izleri alnında
Kurşun değmiş üzerine
Ölüm, mapushane bize
Çiçekler derelim çocuklara

II

Görüşmecim, özlemişliğim
Zorluğunu anlatsam uzaklığın
Dostlardan, dağlardan
Yıkılır bakışları
Tutup da kaldıramam

İnancım,en güzel yanını
Goncamda dördüncü yaprak, uğurum
Günü gelir vurulurum
Yeter ki
Gelinlik kıza
Görücüye gelmesin ölüm

Kırık kalem kararları
Onurum olur
Uğrunaysa ölmek
Yarın yazması olsun
Boynuma geçen ilmek

III

Bak coğrafyacılar bana
Yolculuğun haritasını çiziyorlar
Ülkem adına

Onlar ki
El atıp çağın rahmine
Kanla çıkardılar
Göğe kaldırıp
Adını bağışladılar
Özgürlüğün

Onlar ki
Yürekleri gülbahçesi dostlarım
Döndüğünüzde
Kapıda karşılayacağım sizleri
Tanrı selamı kadar kutsal

Şakaklarımı zorlayan gençliğim
Bunlar benim yolculuk anılarını
Vardığımda
Yazacağım şiirini

Şahap Eraslan

okuma notları...

GENÇLİK ÇAĞI
Atalay Yörükoğlu
İş Bankası
Kültür Yayınları
378 sf. 1 100 lira

Kitap, gençliği normal gelişme özellikleri ve bazen farklılık gösteren yönleriyle ele alıyor. Yörükoğlu'nun gelişim dönemleri ile ilgili "Çocuk Ruh Sağlığı" adlı kitabını tamamlayıcı nitelikte. Yörükoğlu şöyle diyor: "Bu kitapta gençlik çağında ruhsal gelişimi, eğitimi, aile ve toplum ilişkilerini ele aldım, gençlerle barış içinde yaşamanın yol ve yöntemlerini tartıştım. Kitabın iyi anlaşılması için birinci'nin de okunmasında yarar görüyorum. Çünkü gençlik çocukluktan erişkinliğe uzanan bir gelişme dönemidir."

Kitap dört ana başlık altında toplanıyor: Gençlik Çağında Gelişme, Gençlikte Kişilik ve Ruh Sağlığı-Gençler ve Erişkinler, Gençlikte Ruhsal Sorunlar.

Gençlik çağı bağımsızlık çağıdır. Birey aileden kopar topluma yönelir. Hayranlık ve tutkuların olduğu dönemdir. Kendi öz kimliğini arama çağıdır. Heyecanlı, atak ve idealist olma özelliklerini taşır. Ancak çocukluğundaki gelişimine bağlı olarak farklılık gösterir. Bazıları alabildiğine sessiz, edilgen olabilir, bazıları da fırtınalı bir dönem geçirebilir. Aşırı uç noktalar dışarda bırakıldığında, yaşanan çalkantılı dönem genç olmanın özelliğidir.

Atalay Yörükoğlu kitabında bu dönemlerin yaşanmasından sağlıklı bir yapı oluşamayacağını açık bir şekilde anlatıyor. Gençliğe aile içinde ya da onu ilgilendiren konularda karar alırken söz hakkı verilmesi gerektiğini, yani onları karşı olmak değil birlikte sağlıklı bir yapı oluşturmak için desteklemek gerektiğini vurguluyor. Çalkantılı bir dönem olmasına karşın istemlerinin hepsinin haklı olmadığını da belirtiyor.

Uygulanan eğitim sistemimizdeki çarpıklıklar ve insanlarımızın sosyo-kültürel yapılarından kaynaklanan olumsuzluklar nedeniyle gelişme dönemleriyle ilgili az ya da hiç bilgi sahibi olmayan yönetici ve eğiticilerimizin olduğu bir gerçektir. Bu nedenle gençliği huzursuzluk kaynağı olarak değerlendirip, istemlerinin geçici olduğunu söylemekle erişkinliğin "sağlıklı"lığını belirtmeye çalışmaları gözden kaçmıyor. Ama kendi sağlıksızlıklarını yine de kapatmakta güçlük çekerler. Çünkü kendileri de gençlere karşı davranışlarında sağlıksız yapı sergilemektedirler.

Yörükoğlu bu konuyu güzel örnekler ve açık anlatım tarzı ile okuyucuya sunuyor. Kitap gelişim konusunda başvurulacak bir kaynak olma özelliği taşıyor.□ SERAP MORKOÇ

SİYONİZM ve FİLİSTİN TRAJEDİSİ
Derleme
Hazırlayan Refik Kara
Yarın Yayınları
Şubat 1986
104 sf. 500 lira

Kitap, Filistin bölgesinin tarihi gelişimi ile başlayarak 19.yy sonlarından itibaren ağırlık kazanan Siyonizm kuramının günümüze kadar geçirdiği aşamaları aktarıyor. Barış ve özgürlükten yana tüm halklar için bir tehlike oluşturduğu gerçeğini vurguluyor. "Nil'den Fırat'a kadar" yayılmayı düşleyen bu sömürgeci ideallerin tehdit alanı içinde ilkemizin bile yer aldığı gerçeği siyonistler tarafından da gizlenmiyor.

Filistin bölgesi tarihsel gelişimin aktarılmasıyla militan ve aşırı milliyetçi bir doktrine sahip olan siyonizmin ayrıcalıklı halk savıyla yola çıkmasındaki gerçek dışılık belirleniyor.

Siyonistlerce savunulan ayrı bir devlet kurma ülküsü, başlangıçta, sermayenin emekçiler üzerindeki siyasal egemenliğini pekiştirme aracı olarak işlev görmekteydi. Karşılıklı çıkarlar doğrultusunda siyonist hareketin yerleşim merkezi olarak Filistin Bölgesi saptandı. Sonuç olarak emperyalist güçlerle Yahudi büyük burjuvazisinin amaçlarının birleştiği yer ve zamanda siyonizm bir ideoloji ve politika olarak ortaya çıktı.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve özellikle de savaş sırasında İngiltere'nin Filistin'de istikrarı sağlayamayacağı belirlenince, uluslararası siyonist örgütlerinin dikkati daha güçlü ve umut verici görünen ABD üzerine yöneldi. Yahudilere ulusal bir yurt oluşturmak için Amerikan balkonun manevi desteğini almak üzere bir komite kuruldu.

ABD ve siyonist hareket arasındaki işbirlikçilik her iki tarafın da çıkarına uygun gelmekteydi. Siyonist hareket ABD'nin desteğini sağlamakta, ABD ise Orta Doğuda İsrail aracılığıyla insiyatif kazanmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda BM'in İsrail aleyhine aldığı kararların tümünü ABD veto etmiştir. ABD, Mısır ve İsrail arasında imzalanan "Camp David" anlaşması İsrail'in giriştiği eylemlere meşruluk kazandırmaya çalışmış, Filistinli Arapların meşru haklarının tümüyle yadsınması üzerine inşa edilmiştir.

Dünya barış ve özgürlükten yana olan tüm uluslar Filistin halkının haklı davasına destek olmakta, Filistin halkının meşru ve vazgeçilmez haklarına saygı gösterilmesi ve Filistin halkının kendi bağımsız devletini kurma hakkının tanınması doğrultusunda istemde bulunmakta. Buna karşın ABD'nin önerilerinde yukarıdaki istemlere yer verilmemekte.

Uluslararası siyonizmin güce tapınmayı ve ırkçılığı esas alan bir anlayışla sürdürdüğü şiddet, tehdit ve terör politikası, karşısında yalnızca, ulusal kurtuluşları için dirençle savaşan Filistinlileri değil, barış ve özgürlükten yana tüm insanları bulmakta.

Ortadoğu'nun konayanyarası durumundaki Filistin sorunu ve bu sorunu oluşturan siyonist hareketin oluşumunun, gelişiminin, özellikle İsrail tarafından anlaşma zemininin tıkanma noktasına sürüklenmesinin, emperyalist güçlerle işbirlikçiliğinin Üçüncü Dünya ülkeleri üzerine yansıyışının açıklığa kavuşması bakımından incelenmesi gereken bir kitap.□ MUSTAFA K. ÖZCAN

FOTOGRAF NOTLARI/Rıza Arat

Dünya üzerindeki fotograf makinalarının sayısı hızla artıyor. Çekilen, basılan fotoğrafların sayısını bilebilmek olanaksız. Bir yandan da, aynı derecede fazla olmasa da, sanatsal etkinlikler, belgesel çalışmalar yoğunlaşıyor. Sergilenen ve yayınlanan fotoğraflar, duyguları, yaklaşımları, görüşleri, açıkça söylenenleri, söylenmeyenleri yansıtarak insanlara ulaşıyorlar, anlatıyor ve etkiliyorlar. Yaşam sürerken, kararlar alınır, umutlar tükettikçe, fotoğrafçılar kendi yaklaşımları doğrultusunda objektiflerini yönelterek çekiyorlar, sergiliyorlar.

Birçok konuda özgür olmayan günümüz insanının artık neyi kendi isteğine göre belirlediğini söyleyebilmek güç. Kurulu mekanizmalar öylesine güçlü ki, insanlar daha dünyaya gelir gelmez dönen çarklara kaptırılarak koşturmaya başlıyorlar. Toplumsallaşmanın olumlu yanlarından çok olumsuzluklarıyla karşılaşarak, insana özgü duyguların, sevginin, paylaşmanın sıcaklığına yabancılaşıyorlar. Beşiğinde uyuyan bebeğin kulaklarını tırmalayan televizyon sesi, ona köşeyi dönmeyi, istenen yapmayı öğretmeye başlıyor. Sokakta, okulda ve işyerinde bu önemli ders sürüyor. Kurulu olana uyum sağlamak, kimin koyduğuna aldırmadan kuralları sürekli benimsemek, daha iyi bilenlerin, daha güçlü olanların gölgesi altında hep yalnız olmak... Her insanın değerli olduğunu, her insanın yetenekleri olduğunu, koşullar sağlanırsa her insanın belirli konularda gelişebileceğini unutmak, kendine güvenini yitirmek...

İnsanlar güvenlerini yitirmekte pek de haksız sayılmazlar. Günümüz toplumları bireyi sürekli etkisizleştiriyor. Güçlü yönetim mekanizmaları, güçlü iletişim araçları, güçlü üretim organları ve bireyin bunların içinde yalnızca bir dişli çark, bir vida olarak yer alabilmesi, olanları düzenleme, geliştirme olanağının bulunmaması... En güçlü, en sarsılmaz gibi görünen yöneticiler bile belirli çevrelerin isteklerini yerine getirmek zorunda değiller mi, bu yüzden sıkı denetlenmiyorlar mı, en küçük bir yanlışlık onlar için de kesin bir yenilgiyi, yapayalnız bırakılmayı getirmiyor mu?

Milyarlarca insan ekonomik üretim süreci dışında yalnızca tüketici olarak yaşıyor. Bir makinafabrikasında çalışan işçinin görevi günde dokuz saat üretmek, sonra gidip yemek yemek ve uyumaktır. Eğer izleyecek gücü kalmışsa, dış dünyayla bağlantısını televizyon aracılığıyla kurar, kendisine söylenenleri dinler, ne düşünmesi isteniyorsa onu düşünür. Gelişmenin vardığı aşamayla insanlık öyle bir yere gelmiştir ki, bireylerin etkinliği azalırken toplumsal kurumların, özellikle yönetim, denetim ve iletişim mekanizmalarının gücü sürekli artmaktadır. Eskiden binalar dolusu dosyalarla, fişlerle, memurlarla yapılan denetim, artık bilgisayar yardımıyla birkaç kişi tarafından yapılabilmektedir. Çatışmaya bile girmeden milyarlarca insanı ölüme götürecek bir savaşı başlatma düğmeye yakın olanların sorumsuzca verecekleri bir karara bağlıdır. Televizyon aracılığıyla dünyaya yayılan en saçma, en çarpık görüş ve haberler bile, insanların kulaklarında yinelenip dururken doğru sanılabilmektedir.

Dünya kararıyor mu? İnsanoğlu bunca çetin sınavı aştıktan sonra, kimsenin kazanmayacağı bir savaşla varlığını bitirecek mi?

Deklanşöre basın. Perde sürekli kalkıp insin. Ölüm sanatının uygulayıcıları, yazarları, yöneticileri ve oyuncularıyla, en iyiyi başarabilmek istiyorlar. Soluk, mumyalaşmış yüzlerinde kin, gözlerinde ölüm pırıltısı... Yaşamlarını, insanları en güzel ve en kolay öldürebilmeye adamışlar, en küçük bir fırsatta çıkarlarını korumak için ölüm kusuyorlar.

Deklanşöre basın. Çağımızın utançları film'inize yazılsın. Gözlerdeki öfke, donuk pırıltılar, insanlığı hiçe sayarak kurulu çarkları döndürmek için önüne gelini silip süpürenler...

Deklanşöre basın. Perde kalkıp insin. Uçuşan kurşunlar, bombalar, insanın yokedilmesi, kanlar ve acılar filminize yazılsın.

Dünya üzerindeki fotograf makinalarının sayısı hızla artıyor. Foto muhabirleri çarışmaları, ölümü görüntülemekten kurtulamıyorlar. Bir avuç insan yüzünden insanlığın geleceği tehlikeye düşüyor, insanlar, çocuğuyla, kadınıyla, acı çekiyor, ölüyorlar.

Geleceğin güvencesi, yaşama sıkıya sarılarak ölümü yenecek olan insanlardır. Dünya karanlığa gömülmeyecektir. Milyarlarca insanı fişlemek, denetlemek, korkutmak, köreltmek, gerekirse toptuca öldürmek için geliştirilen üstün teknolojiler, amaçlarına ulaşamayacak, insanlık düşmanı azınlığı tümüyle yalnızlığa iterek sonunu getirecektir.

Deklanşöre basın. Savaşı yaşayanların acıları, yanlarında olmadan da paylaşılabilir. Önemli olan; araştırmak, anlamak, sevmek ve mutluluk için elinden geleni yapmaya çalışmaktır. Fotograf çekmek, yalnızca görüneni saptamak değildir. Bir gazetedeki silik görüntülerle, okunan bir yazıyla, küçük bir radyo haberiyle başlayan bir çalışma, kimi zaman olayları en az yerinde çekilen fotoğraflar kadar iyi anlatabilir.

Deklanşöre basın. İnsanlığın karşı karşıya olduğu tüm zorluklara karşın, güneşin bulutlardan ayrılışı filmlerinizde ölümsüzleşsin.

Karikatür : HAKAN EKEN

MIYÖ-ÖD ÇALIŞMALARI BAŞLADI

(Yurttaşlık Bürosu) Muğla İşletmecilik Yüksek Okulu Öğrenci derneği Mart sonunda yapılan açılışla çalışmalarına başladı.

Çok sayıda öğrencinin katıldığı MİYÖ-ÖD açılışında Dernek adına konuşan öğrenciler, "Niçin Dernek?" sorusu çerçevesinde, Öğrenci derneklerinin toplumsal yaşamdaki gerekliliğe, önem ve amaçlarına ilişkin görüşlerini şöyle dile getirdiler:

ADNAN: "Bugün ülkemizde 9 milyonu aşkın genç insan var. Bunlardan 4,5 milyonu üretime katılıyor. 2,7 milyon genç boşta gezer, okulsuz, işsiz.. Geriye kalan 1,4 milyon genç ise öğrenim görüyor. Değişik gençlik kesimlerinin, genç olmalarından kaynaklanan yığınla sorunları var. Bu sorunlardan birtekinin bile yetkili ve etkili makamlarca, üstelik 1985 yılının gençliğe atfedilmesine karşın çözümlenmiş olduğunu görmüyoruz.

Üç-beş yıldan beri genç insana şu biçimde yaklaşılmaktadır: Susunuz, uslu uslu oturunuz. Sizler için demir disiplinlerle yönetilen, bilimi kapısından sokmayan üniversiteler yaptırdık. Sizler için ihbe kahvehanelerimiz var. Bir işe yaramayan diplomalar veriyoruz. Susunuz, kendinizi bize emanet ediniz. Sizi, sizden iyi biz düşünürüz! Bugün ülkemiz gençliği, giyabında yargılanmış ve mahkum edilmiş gibidir. Gençliğe adam edilecek cahiller ve suçlular topluluğu olarak bakılmaktadır"

"Biz, bizleri bir türlü ciddiye almayan siz sayın büyüklerimize, bugünüm ve geleceğim için planlar yaparken bizim görüşümüzü almıyorsunuz; bizi üniversiteden atıyorsunuz; biz, getirdikleriniz yanlıştır ve haksızdır, diyemezmiyiz. Demediyse. Yurt sorunu[illegible] kendimizin yasağı ve kanunu var, diyorsunuz. "Devletin gücünün için[illegible]

cü bu kadar, diyorsunuz. Hayır ülke kaynaklarının dağıtımında yaptığınız tercihleri değiştirirseniz, bu ve benzeri sorunların nasılda çözümlenebilir olduğunu göreceksiniz. Harç mı koyuyorsunuz? Lütfen ailelerimizin sofralarından çekiniz ellerinizi. Paralı eğitim, anayasanın tanıdığı eğitim hakkına saldırıdır."

"Derneğimiz, öğrencilerin hak ve çıkarları doğrultusunda, en küçüğünden en büyüğüne, tüm sorunların üstüne gidecektir. Kaynak kitap sıkıntısı, kültürel ve sportif etkinliklerin yetersizliği, yemeklerin kalitesizliği, sınav yönetmeliği, atılanlar, paralı eğitim sorunu sürekli gündemimizde olacaktır. Ayrıca öğrencilerle ilgili konularda, Üniversite Yönetimi içinde söz hakkına sahip olmamız gerekmektedir."

"YÖK'lü üniversitenin ve eğitim anlayışının karşısına, Özerk ve demokratik eğitimi alternatif olarak getiriyor ve diyoruz ki, eğitim hakkının yaygınlaştırılması, eğitim olanaklarının adaletli bir dağılımla geliştirilmesi, eğitimin bilimselleştirilmesi, eğitimde yönetici seçiminin demokratik ilkelere göre yapılması gerekmektedir. Üreten, yaratan, araştıran, değiştiren insan ve toplumlara varmanın tek yolu demokratik eğitim sürecinden geçer. Beyinlere pranga vuran bir eğitim anlayışı ancak tutuk, atıl ve sonuçta yazgıcı insanlar yaratır."

YAVUZ: "Kendisine, parana göre konuş denen, sınav ve derslerle boğulmak istenen, okuldan atılma tedirginliğini sürekli kafasında taşıyan bir öğrenci gençlik. Sınav kağıdı okuma makinası haline gelen öğretim üyeleri... Artı olarak, bilimi savunduğu için üniversite dışı edilen öğretim üyelerimiz...Bilimin kapıdışı edildiği üniversiteler... Düşünmek bile utanç verici. Utanmak istemiyor ve tek tek bağırmak yetmiyor, hep birlikte şarkı söyleyelim diyoruz. Sözlerini, notasını kendimiz yazdığı ve kanunu var, diyorsunuz. "Devletin gücünün için[illegible]

EDFÖD (Ege Ün. Edebiyat Fak. Öğrenci D.) I. OLAGAN KONGRESİNİ YAPTI

DÖRDÜNCÜ Öğrenci Derneği kongresi İzmir'de yapıldı. EDFÖD'ün kongresinde 120 kadar üyenin yanısıra bir o kadar da izleyici vardı. 30'a yakın Öğrenci Derneğinin, YARIN'ın, DYP İzmir İl Başkanı'nın kutlama mesajları okundu. Daha sonra Geçici Yönetim Kurulu Başkanı yaptığı açılış konuşmasında İşçi ve Köylü gençliğin de örgütlenme sorunlarının çözümlenmesi gerektiğini, günümüzde gençliğin en önemli sorunlarından birini de "gençlik mirası ve geleceğimizin" oluşturduğunu belirtti. Gençliğin duvarları aşmanın yolunun birliktelikten geçtiğini vurgulayarak bizer demokratik kitle örgütü olan öğrenci deneklerinde demokratik merkeziyetçiliğin vazgeçilmez bir ilke ve temel yönlendirici olduğunu söyledi. Demokratik kitle örgütlerinin birer "gönüllü birlik" değil; üyelerinin çıkarlarını koruyan, geliştiren birer baskı grubu olduğunu vurguladı. Konuşmasında ayrıca YÖK'ün üniversite özerkliğine, öğrenci gençliğe büyük darbeler indirdiğini; YÖK'ün görevlerinden uzaklaştırılan yüzlerce öğretim üyesi ve atılan 40 bini aşkın öğrencinin üzerine kendi sistemini kurduğunu, ve YÖK'ün en kısa zamanda tasfiye edilmesini talep ettiklerini belirtti.

Daha sonra divan başkanlığı seçimi yapıldı ve Mehmet Barut divan başkanlığına getirildi. Faaliyet raporu okunarak G.Y.K nın aklanması konusunda oylama yapıldı. G.Y.K. çoğunluk kararıyla aklandı. İç tüzük okunarak madde madde oylanarak kabul edildi. Bu sırada değişiklik önergesi geldi. Önergede, "Yönetim Kurulu inisiyatifini kullanıp karar alabilir. Ancak bu, alt birimlerin genel istemlerini gözardı edemez. Uyuşmazlık çıkarsa, genel üye toplantısında oylanır. Salt çoğunluğun bir fazlasının katıldığı genel üye toplantısında 2/3 oyla kabul edilir." denildi. Gerekçede olarak "Geçici olmak örgütü olmak demektir. Y.K. birleştirici bir unsurdur. Gerektiğinde inisiyatif koyabilmelidir, yanısıra bürokratik işleri yönetmemelidir." denildi. Önergeye karşı çıkan bir üye de, önergenin "taban inisiyatifini kısıtladığını, demokrasiyle merkeziyetçiliğin taban tabana zıt olduğunu, kararların üye toplantılarında alınması gerektiğini" belirtti. Bir başka üye de, "Y.K nu işlevsiz kılmak istiyorum. Demokratik merkeziyetçi kitle örgütü olmaz. Temsilciliğin olduğu yerde yabancılaşma vardır. Biz demokratik örgüt olmalıyız" dedi. Önergeyi savunanlar "demokrasi ile merkeziyetçiliğin karşı karşıya getirildiğini, oysa bunların birlikte yürüdüğünü, tabanın söz hakkını kimsenin karşı çıkmadığını, gerçekte olağanüstü kongre yolunun açık olduğunu, Y.K.'nın genel üye toplantılarından gelen önerileri doğrultusunda karar alacağını ve bunun iç tüzükte zaten belirtildiğini" söylediler.

Yapılan oylama sonucunda önerge kabul edildi.

Daha sonra Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu asıl ve yedek üç seçimleri yapıldı. Oylamalar sonucunda yeni Y.K. ve D.K. belirlendi.

Kongre 1[illegible]'da sona erdi.□

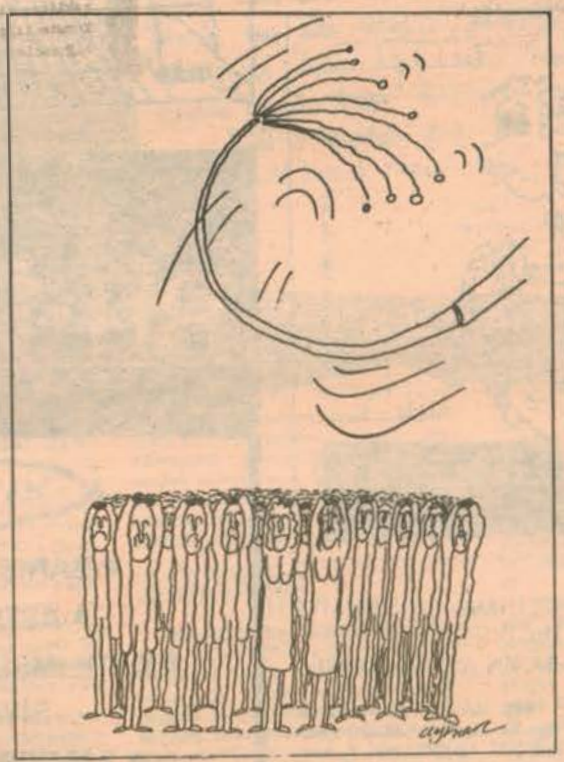

İSTANBUL ÖZEL DİYARBAKIR ERKEK ÖĞRENCİ YURDU KAPATILDI

DİYARBAKIR Yüksek Öğretim - Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nce 1967 yılında açılmış olan ve 55 öğrencinin barındığı Özel Diyarbakır Erkek Öğrenci Yurdu kapatıldı. 12 Eylül sonrası yürürlüğe giren yeni Dernekler Yasası'na uyacağına ilişkin ilgili makamlara dilekçe vermiş ve buna bir yanıt alamamış olmasına karşın, İstanbul Valiliği'nce, "yeni Dernekler Yasası'na uyulacağının bildirilmediği" gerekçesiyle kendiliğinden tasfiye olmuş sayılan DYOKYD yetkilileri, bu karara dayanarak derneğe bağlı özel erkek öğrenci yurdunun da boşaltılmak istenmesinin, hiç bir yasal dayanağı olmayan, tümüyle siyasal amaçlı bir edim olduğunu dile getirdiler.

7 Nisan 1985 tarihinde İstanbul'da yurt müdürleriyle yapılan bir toplantı sırasında, Vali Nevzat Ayaz'ın, söz konusu yurtta kalanların "çok sakıncalı oldukları ve dikkatle izlenmeleri gerektiği" yolunda birtakım sözler söylediğini de anımsatan yurt müdürü, olayın peşini bırakmayacaklarını belirtti. Yurttan çıkartılarak çeşitli yurtlara dağıtılmak istenen öğrenciler, yurdu boşaltmıyacaklarını ve birçoğu da yurtlarında 4 yıldan fazla kaldıkları için, Yurt-Kur'a bağlı herhangi bir yurttan hemen atılmalarının söz konusu olduğunu belirttiler.

Yürütmenin durdurulması için dava açan dernek ve yurt avukatı Ali Rıza Dizdar, İstanbul Valiliği'ne verdiği dilekçede, "...Hukukun üstünlüğü ve yargının bağımsızlığı ilkelerinin egemen olduğu ülkemizde, hiçbir yargısal karara dayanılmaksızın öğrencilerin yurttan atılarak, yurda el konulmasının "işgal" demek olduğunun," belirtmiş.□

AÖF ÖĞRENCİLERİNİN ÇABALARI

ÜNİVERSİTELİ öğrenci sayısının Türkiye'de 1/4'ni kapsayan Açık Öğretim Fakültesi (AÖF) öğrencileri gözardı edilmenin, öğrenciler arası iletişim noksanlığının ve basında ilgisizliğiyle başlı başına sorunlar zinciriyle dolu olmanın eksikliğiyle günümüzde okuyan öğrencilerin sayısını fazla göstermek amacı ve meta durumuna gelen öğrencileriyle varolduklarını duyurmak istiyorlar.

İlk mezunlarını bu yıl verecek olan okulun sorunlarından en önemlileri olarak nitelenen ekonomik zorunluluklar, önce kitap alma mecburiyeti ile başlıyor. Buna bir de kitapların belirtilen sürede gelinemesi eklenince kısa zamanda az bir hazırlıkla sınava giriliyor, daha sonra ara sınav ve yıl sonu sınavlarına girebilmek için ÖSYM Merkezine ödenen 11.000'er TL'lerle devam ediyor. Büroyla olan bürokratik işlemlerin parayla hizmetlenmesi okul için ödenen 20.000 TL'lik harçlarla birlikte...vs, okula başlıyan öğrenciler, yıllık 70.000 TL'ye yakın ödedikleri paryla fakülteler arasında en ucuz okul olma özelliği gösteren AÖF'te okuma olanağı bulmuyorlar. (AÖF öğrenci sayısı [illegible] geçtiğini)□

İSTANBUL YILDIZ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİ DERNEĞİ KURULDU

YÖKÖD kurucu üyelerinin, 8.4.1986 tarihinde başvurularını yapıp, tüzel kişiliklerini kazanmalarıyla, halen etkinliklerini sürdüren öğrenci derneklerine bir yenisi daha eklendi.

YÖKÖD kurucuları yaptıkları açıklamada, "genel anlamda tüm üniversitelerde varolan sorunların ve bunun yanısıra kendi okullarındaki birtakım aksayan uygulamaların giderilmesinin, öğrencilerin katılım ilkesini yaşama geçirebilmelerine ve kendi sorunlarını dile getirerek çözüm arayabilmelerine bağlı olduğunu" belirttiler.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ AÇILDI

DEÜ-HUFÖD, kalabalık bir öğrenci kitlesinin katılımıyla açılışını yaptı. Kutlama mesajlarının okunmasıyla başlayan açılış, saz dinletileri ve türkülerle sürdü. Yapılan basın açıklamasında, "HUFÖD'ün üniversite yaşamında da demokrasinin tam anlamıyla sağlanması ve akademik hakların kesintisiz olarak kullanım yolunun açılması için çaba gösterileceğine" değinilerek, "öğrencilerin geçmişten ders çıkararak (...) toplum ö inde demokrasi bilincine sahip olarak, çağının tanığı olmanın sınavını başarıyla verecekleri" vurgulandı.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ AÇILIŞINI YAPTI

KALABALIK bir öğrenci kitlesinin ilgiyle izlediği açılışta, şiirler okundu; saz dinletileri sunuldu; öğrenci dernekleri ile YARIN'ın mesajları okundu. Açılış konuşmasında, "asıl olan demokratik yapıdır, öğrenci dernekleri bu yapı içerisinde varolacaktır" denilerek, derneklerin söz konusu demokratik yapıya erişilmesinde önemli katkılarının olduğu vurgulandı.

Daha sonra yapılan konuşmalarda da, "üniversitelerin çağdaş bir yapıya kavuşabilmeleri için, YÖK'ün ivedilikle tasfiye edilmesi gerektiği" belirtilerek, karmaşa ortamının suçlusunun gençlik olmadığı ve asla da olmayacağı önemle vurgulandı.

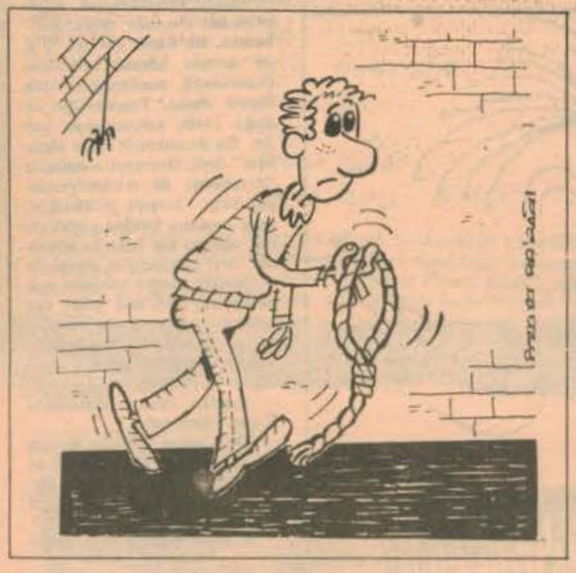

9 EYLÜL TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ KURULDU

İZMİR'deki öğrenci derneklerine biri daha katıldı. Kuruluş için gereken formaliteleri tamamlayan 9 Eylül Tıp Fakültesi Öğrenci derneği kuruldu. DETFÖD kurucuları dergimize şu açıklamada bulundular: "19 Mart 1986 tarihinde İzmir valiliği'ne başvuran ve 'alındı' belgesini alan DETFÖD tüzel kişiliğini kazandı ve çabşmalarına başladı.

Bizler öğrencilerin kendi sorunlarına kendilerinin sahip çıkmasını, kendi yönetimlerine katılmasını sağlamak, varolan eğitim sistemine alternatif önermek, öğrenciler arasında iletişim ve birlikteliği sağlamak, yasalarla tanınan akademik ve demokratik haklarımızı kullanmak amacıyla DETFÖD'ü kurduk.

DETFÖD olarak amaçlarımız doğrultusunda sorunlarımızı çözme yolunda çaba harcayacağız. Ancak sorunlarımız genel üniversite gençliğinden ayrı olmadığı için tüm Türkiye öğrenci dernekleri ile birlikte sorunların çözümünde birleşerek sesimizi duyurmanın yolunun ulusal öğrenci örgütlenmesinden geçeceğine inanıyoruz."

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İBÖD'ÜN BASIN AÇIKLAMASI

BİR süre önce başvurularını yaparak tüzel kişiliklerini kazanan U.Ü. İBÖD kurucu üyeleri, yaptıkları basın açıklamasında şunları belirttiler:

"...12 Eylül sonrasında bazı kesimler, yaşanılan ortamın sorumlusu olarak gençliği ve özellikle de üniversite gençliğini göstermektedir. Bu görüş, (..) genelde tüm Türkiye'de etkili olmuştur. Bu bağlamda gençlik, kendini ilgilendiren kararlara katılmada ve sorunlara üzerine birlikte g`ünde duyarsızlaştırılmıştır Geçmişin sorumluluğu gençliğe, en azından bugünün gençliğine yüklenemiyeceği gibi, bu düşüncenin varolması da, bugünün gençliğinin hak arama, katılma, öğrenme ve insanca yaşama istemlerini engell

temlerini engellemek isteyen keyfi uygulamaları meşrulaştırmaz.

(...) Bu amaçlar çevresinde, katılım ve söz hakkı ilkesinden hareketle U.Ü. İBÖD'ü kurduk. (...) Belirttiğimiz amaçlara hizmet edebilecek bölgesel-ulusal düzeyde her türlü birlikteliğe hazırız."

BİLİM ve SANAT

MAYIS (65) SAYISI ÇIKTI

- BARIŞ YILINDA SAVAŞ ÇILGINLIĞI
- ABD TERÖRÜ// *Haluk Gerger*
- KATILIMSIZ DEMOKRASİ - SOSYALİZMSİZ SİYASET// *Gencay Gürsoy*
- 1 MAYIS: 1886-1986// *Varlık Özmenek*

- DIŞARDAKİLER: GEÇİCİLİKTEN KALICILIĞA

S.Ali Gitmez, Necati Gürbaca, Safter|Çınar, Cihan Arın, Serol Teber, Yılmaz|Onay, Sargut Şölçün, Rıfat Okçabol

- İmzalarıyla: İlhan Alkan, Mehmet Ünal, Mümtaz İdil, Alpaslan Işıklı, Akın Birdal, Haldun Özen, Mahmut Tali Öngören, Afşar Timuçin, Haldun Arınağan
- Çizgileriyle: Ferruh Doğan
  Fotoğraflar: M.Emrah Güzel

YUNANİSTAN ULUSAL ÖĞRENCİ BİRLİĞİ EYLEM PROGRAMI BAŞLATTI...

Atina/ Yunanistan'da PASOK hükümeti Eğitim Bakanlığı'nın üniversitelere ayrılan bütçede yüzde 25'lik bir kesinti yapması, öğrenci dernekleri tarafından tepkiyle karşılandı. Yunan Ulusal Öğrenci Birliği (EFEE) Merkez Konseyi, hükümetin "kemer sıkma" politikasının bir parçası olarak alınan bu kararın ülke çapında protesto edilmesini sağlamak amacıyla bir eylem programı başlattı. Bu programın, işçi sendikalarının PASOK'un ekonomik önlemler paketine tepki olarak, 1985 yılı sonundan beri sürdürdüğü grev ve protestolarla da bütünleşmesi amaçlanıyor. EFEE Merkez Konseyi'nin çağrısı üzerine, Yunanistan'ın "üniversite kentleri" olarak bilinen Atina, Selanik, Patras ve Girit'te "eğitim için daha çok para" ve "kemer sıkma politikasına son" sloganlarının atıldığı miting ve yürüyüşler yapıldı. EFEE'nin tüm bu gösterilere çağrı niteliği taşıyan bildirisinde şu satırlar yer alıyordu:

"Öğrenciler, mücadelelerini işçilerle birlik ve bağlantı içinde sürdürmeleri gerektiğine inanıyorlar. Ancak sendikaların eylem çizgisiyle kesişen bir çizgide hareket ettiğimiz zaman, hükümetin yeni politikalar benimsemesi ve üniversitenin sorunlarına çözüm getirilmesi mümkün olacaktır." □

rikatür: BOZKURT BELİBAĞLI

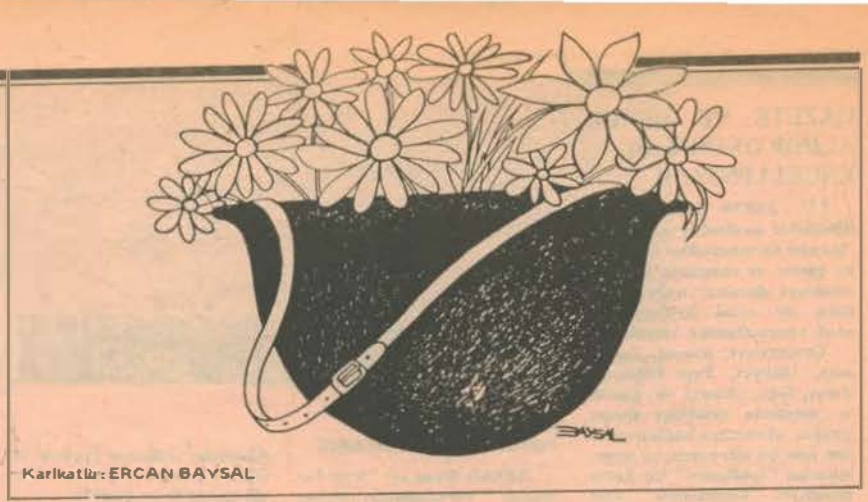

Karikatür: ERCAN BAYSAL

KIBRIS TÜRK BARIŞ DERNEĞİNİN 1. GENEL KURULU TOPLANDI

KIBRIS Türk Barış Derneği, 1. Genel Kurulu'nda, "Türkiye Barış Derneği ile Dayanışma" kararı oybirliği ile kabul edildi.

Kararda, dernekçe, Türkiye Barış Derneği üzerindeki her türlü baskının kaldırılması yolundaki istemi dile getirildi. Genel Kurul, bir diğer kararında da şöyle diyor: "İnsanlık için uğraşın en önde olması gereken barış mücadelesini sürdürüp yükseltirken tutuklanan, hapsedilen barışseverlere, egemen güçlerce uygulanan baskıları kınarken, dünyanın hangi köşesinde olursa olsun tutuklanan, hapsedilen tüm barışseverlerin serbest bırakılmasını diliyoruz." □

IUS'UN ORTA AMERİKA ÖĞRENCİLERİYLE DAYANIŞMASI...

Prag/ Kuruluşundan hiç eksilmeyen ABD soluğu sayesinde dünyanın en gerilimli bölgelerinden biri olan Orta Amerika, Uluslararası Öğrenci Birliği(IUS)un dayanışma eylemleri arasında özel bir yere sahip. Reagan yönetiminin Nikaragua'da Sandinist yönetime, El Salvador'da ise devrimci harekete karşı savaş hazırlıkları içinde olduğu bir dönemde, IUS'un başlattığı dayanışma kampanyası, Orta Amerika öğrencilerinin bağımsızlık ve ulusal egemenlik mücadelelerini desteklemeye amacı taşıyor. Bu çerçevede, Avrupa'dan, Afrika'dan, Latin Amerika ve Karayipler'den öğrenci derneklerinin katılımıyla oluşturulan bir çalışma grubu, Nikaraguali genç emeğin işçilerine, ülkelerinin en önemli dışsatım ürünü olan kahvenin hasadında yardımcı oluyor. El Salvador'da ise IUS bir sağlık ve ilk yardım kampanyası başlattı. Bu kampanya, El Salvador Üniversitesi tıp öğrencileri için gerekli sağlık malzemelerinin toplanması ve ülkede ABD destekli oligarşik hükümet tarafından açılan ve ölüm mangaları aracılığıyla yürütülen savaşta yaralanan devrimcilere gerekli yardımın sağlanmasını amaçlıyor. Honduras ve El Salvador üniversitelerinde tutuklama, gözaltı, işkence gibi türlü baskı biçimlerine hedef olan öğrencilerle dayanışma ise insan hakları kampanyaları ve dayanışma mesajları çerçevesinde gerçekleştiriliyor. IUS'un bu etkinlikleri geçmişte çeşitli kazanımlar sağlamıştı. 1980'de faşist Duarte yönetimi tarafından kapatılan El Salvador Üniversitesi uluslararası tepkilerin ve ülkedeki demokratik öğrenci hareketinin başarısının bir sonucu olarak 1984 Haziran'ında yeniden açılmıştı. Guatemala'da askeri yönetim sürerken, 1985'in Eylül ayında San Carlos Üniversitesi hükümet birlikleri'nce işgal edilmiş, ancak öğrencilerin IUS tarafından desteklenen direnişi sayesinde işgal ancak üç gün sürebilmişti. IUS, 1986 yılı sonuna dek yürütülecek Orta Amerika ile dayanışma kampanyası için tüm ilerici ve barışsever öğrenci derneklerinin desteğini bekliyor! □

ABD BARIŞ FİLMLERİNE SANSÜR UYGULADI...

Washington/ Amerikan Enformasyon Ajansı (USIA), barış çağrısı yapan, Amerikan yönetiminin saldırgan politikasını kınayan ve 1986 Uluslararası Barış Yılı'na adanan üç Amerikan yapımı filmin ülke dışına çıkışını yasaklayan bir karar aldı.

USIA'nın sansür kurulu 1985 'in Aralık ayında; "Bilinçli bir seçim: Barış", "Dünyamıza Sahip Çıkalım" ve "Küllerin Ötesinde Bugünün Nikaragua'sı" adlarını taşıyan filmleri onaylamadığını resmi olarak bildirdi.

"Amaysal Haklar Merkezi" adlı kitle örgütü filmlerinin yapımcıları adına, ajans başkanı Charles Wick ile diğer ilgililere karşı görevden alınmalarını talep eden bir kampanya başlattı. Örgüt, USI ajansının filmlere çıkış izni vermemekle, politik şantaj yapmak ve demokrasi düşmanı olmakla nitelendirdi. Filmlere sansür uygulaması, ABD Anayasasının güvenceye aldığı; "Düşünceyi açıklama özgürlüğü"nün ihlâl edilmesi olarak değerlendiriliyor. □

TÜRKİYE'NİN TARİHİ GENÇLİK VE DEMOKRASİ

KATILIMCI GENÇLİK ÖRGÜTLERİ

GÜVEN YAYINCILIK A.Ş.

YARIN YAYINLARI

İÇERDEKİLER DIŞARDAKİLER

● BEŞ YILDIR CEZAEVLERİNDEN GIRGIR DERGİSİNE GÖNDERİLEN YÜZLERCE KARİKATÜR ARASINDAN, OĞUZ ARAL YÖNETİMİNDE HAZIRLANAN SERGİNİN ALBÜMÜ. TÜMÜ"İÇERDE" ÇİZİLMİŞ 90 KARİKATÜR İLE İSTANBUL VE ANKARA'DA AÇILAN SERGİYİ İZLEYEN "DIŞARDAKİLER"İN İZLENİMLERİNİ YANSITAN DEFTERLER... BU ALBÜM "İÇERDEKİLER"İN BİZ "DIŞARDAKİLER"E ŞAŞIRTICI BİR ARMAĞANIDIR.

Tek istekler için posta pulu gönderiniz. 3000 tirayı aşan istekler yüzde 20 indirimli ve ödemeli olarak gönderilir. Cumhuriyet Kitap Kulübü ve Yarın Abone Kulübü üyeleri kulüplerden edinebilirler
Yazışma adresi: Molla Feneri Sokak, Nadir Han, Kat: 5, Cağaloğlu - İstanbul.

● BİRİNCİ BASIMI KISA SÜREDE TÜKENEN BU KİTAP, HAPİSANELERİN ZİNDANLARA ÇEVRİLDİĞİ, İŞKENCENİN VE SİYASAL CİNAYETLERİN GÖLGESİ ALTINDA YAŞADIĞIMIZ BİR DÖNEMİN TANIKLIĞIDIR. 750 lira.

● IRKÇILIK VE TERÖRÜN AMANSIZ BASKISINA KARŞI ONYILLARDIR DİRENEN FİLİSTİN HALKININ ONURLU SAVAŞIMININ TARİHİ. 500 lira.

GAZETE VE DERGİ ALINIP OKUNMASI ENGELLENİYOR

İ.Ü. SBF'de Mart ayında öğrenciler tarafından başlatılan, "parasal olmaksızın bir nedenyle, gazete ve dergilerin kantine ortaklaşa alınması" uygulaması, daha bir ayını doldurmadan okul yönetimince engellendi.

Cumhuriyet, Somut, Tercüman, Milliyet, Yeni Ufuklar, Yarın, Gün, Gösteri vb. gazete ve dergilerin ortaklaşa alınıp, birlikte okunmaya başlanmasından kısa bir süre sonra, bu uygulamadan "istifleyen" bir kısım öğrencinin "bölücülük" okul yönetimi, öğretmenden, söz konusu dergi ve gazetelerin toplatılmasını ve bunları "okula sokan" öğrencilerin de cezalarının bildirilmesini içeren bir istekte bulunduğu. Bununla da yetinilmiyor, okulda bir grup öğrenci polislerce götürülüp, "bu dergi ve gazeteleri neden okuduklarını" soruluyordu.

Hiçbir yasaklama olmaksızın rahatça alınıp, satılan söz konusu gazete ve dergilerin okunmasının, okul yönetiminin ve güvenlik güçlerinin bu denli rahatsız etmesine öğrenciler bir anlam veremediler.□

KARADENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ'NİN KURULMASI ENGELLENİYOR

KURULUŞ çalışmalarını 6 Kasım 1985 tarihinde tamamlayarak, Trabzon Valiliği'ne başvuruları yapan, ancak Valilik tarafından belgeleri alınmayarak Emniyet Müdürlüğü'ne gönderilen KÜ-ÖD kurucuları, "belgelerinde bulunması gereken rektörlük izni olmadığı" gerekçesiyle başvuruları işleme konmayarak geri çevrildiler.

Bunun üzerine rektörlüğe başvuran KÜ-ÖD kurucuları, buradan herhangi bir yanıt alamadılar; öğrencilere söylenen, "öğrenci sorunları için rektörlükçe uğraşıldığı ve böyle bir derneğe gerek olmadığı" idi. Bu gelişmelerin ardından da 11 Mart 1986 tarihinde yeniden Valiliğe başvuran öğrenciler, Valilik tarafından verilen "uluslararası" belgesini alarak tüzel kişiliklerini kazandılar. Ancak, bu durum da uzun sürmedi ve 17 Mart 1986 tarihinde Trabzon Emniyet Müdürlüğü'nce, yine "rektörlük izninin eksik olduğu" gerekçesiyle, öğrencilere başvuru belgeleri hiçbir işlem yapılmaksızın geri verildi. Dosyalarını geri alan kurucu üyeler, mahkemeye başvurmak amacıyla Ankara'da bir avukata gönderdiler ve söz konusu avukat tarafından da Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne başvuruldu.

Bu arada, KÜ Rektörü Kemal Gürüz'ün de desteklediği başka bir öğrenci derneğinin kuruluş çalışmaları sürdürülüyor. Bir üniversitede birden fazla öğrenci derneğinin kurulmasına izin verilmediği anımsandığında, öğrencilerin bu konudaki çabalarının önemi daha da artıyor.□

AFSAD'DA "AYIN FOTOĞRAFI" BELİRLENDİ

AFSAD Nisan ayı "Ayın Fotoğrafı" yarışmasında, Ayhan Ülkü'nün yapıtı birinciliğe değer görüldü. İkinciliği Hamdi Mengi, üçüncülüğü de Ünal Çınar'ın yapıtları elde etti.

Yarışmada ayrıca, Ufuk Şanlıoğlu, Alper Fidaner, Halide Akcengiz, Gülfidaner İşçelebi ve Gülnaz Çolak'ın yapıtları da sergilenmeye değer görüldü.

Bunun yanısıra AFSAD'ın yayınladığı FOTOGRAF dergisinin Nisan sayısında, Adnan Ataç'ın tümüyle renkli fotoğraflarından oluşan 10 sayfalık bir portfolyosu yayınlandı.□

KARADENİZ ÜNİVERSİTESİ ODİTORYUMU'NDA BULUNAN HALUK ONGAN KÖŞESİ YENİ REKTÖR TARAFINDAN İNDİRİLDİ

1962 yılında Trabzon Amatör Tiyatro Kitabı'nı kurup, 1978'e değin toplam 15 oyun sahneye koyan ve bu çabalarıyla Trabzon'daki tiyatro etkinliklerinin simgesi haline gelen Haluk Ongan'ın anısına açılan ve önceki rektörce kaldırılan "Haluk Ongan Köşesi"nde sağlanan Karadeniz Üniversitesi Oditoryum'ndaki sergi, yeni rektör tarafından indirildi.

Söz konusu tiyatro etkinliklerinde yeralan K.Ü.'nden gençler, bunun yalnızca sergiinin kaldırılması değil, tiyatro olgusunun yokedilmeye çalışılması olduğunu belirtiyorlar.□

EVRENSEL KİTABEVİ YENİDEN AÇILDI

Bir süre önce mahkeme kararıyla tahliye edilen Evrensel Kitabevi yeniden (Atatürk Bulvarı Engürü Pasajı 7/42 Kızılay) adresinde açıldı.

Sovyetler Birliği'nin dünyanın önde gelen "Mir Yayınları"nın Teknik kitaplarının Türkiye Temsilciliği olan kitabevinde Teknik kitapların yanısıra İngilizce ve Rusça klasikleri de bulunuyor.

Kitabevinde ayrıca yerli ve yabancı folk, caz, pop ve klasik müzik halk ve hasat çeşitlerinden oluşan müzik reyonu da bulunuyor.

Kitabevinde satışı yapılan Rus klasiklerinin bazıları şunlar: Çehov: Hikayeler ve oyunlar, Maksim Gorky dizisi, Şolohov dizisi, Tolstoy dizisi, ve daha birçok yazarın tümü İngilizce basılmış kitapları.□

YARIN ABONE KULÜBÜ DUYURUSU

YARIN KİTAP KULÜBÜ

Yarın Kitap Kulübü etkinliklerini sürdürüyor. Kulübümüzün kapsamında bulunan yayınevleri ve indirim yüzde oranları şöyle:

Ayko (20), Bilim ve Sanat (20), Birey ve Toplum (20), Çevren (20), Dayanışma (20), De (20), Değişim (20), 4 Eylül (20), Gündem (20), Hacan (20), Hil (20), Kalem (20), Kerem (20), Kuzey (20), Maya (20), Onur (20), Sosyal (10) Söylem (20), Süreç (20), Teori (20), Yarın (25), Yurt (20).

Kulübümüzün kapsamındaki yayınevlerinin sayıları ve yayımladıkları kitaplar sürekli arttığı için yayınevlerinin tüm kitaplarını içeren bir liste yayınlayamıyoruz. Okurlarımız yayınevleri hakkında katalog isteyebilirler.

ÖNCEKİ SAYILAR:

Okurlarımız, elimizde kalmayan 1., 25. ve 48. sayılarımız dışında kalan tüm eksik sayılarını tamamlayabilirler. 53. sayımıza kadar olan tüm sayılarımız yüzde 25 indirimli.

YARIN CİLTLERİ

Beş kapaklı ciltlerimiz:

1. cilt... 1800 lira (1-6. sayılar)
2. cilt... 3000 lira (7-18. sayılar)
3. cilt... (25. sayımız elimizde kalmadığı için yapamıyoruz.)
4. cilt... 3000 lira (31-42. sayılar)

YARIN ANAHTARLIKLARI

Yarın anahtarlıkları... 400 lira (Abonelerimize 300 lira)

TÜM İSTEKLERİNİZ İÇİN

Tüm isteklerinizi "Yarın-PK 723 Kızılay-Ankara" adresine bildirmenizi ve edeylerini 164860 nolu posta çeki hesabımıza yatırmanızı bekliyoruz.

YARIN ABONE KULÜBÜ KASETLERİ

1. Victor Jara
2. Quilapayun
3. Atahualpa Yupanqui
4. İnti-İllimani
5. Paul Robeson
6. Pete Seeger
7. İsabel Parra
8. Woody Guthrie
9. Victor Jara (II)

Kasetlerimizi ödemeli olarak gönderemiyoruz. Okurlarımız bir kaset karşılığı 1100, abonelerimiz 900 lirayı posta çeki hesabımıza yatırdıklarında kasetleri adreslerine gönderilecektir. (Posta giderleri kulübümüzce karşılanmaktadır.)

BRUNO APITZ

KURTLAR ARASINDA ÇIPLAK

Kayın Ormanı deyince ne gelir aklımıza ?
Karlı Kayın Ormanı, bir büyük şair ve
Gümüşi-yeşil çerçeveli özgürlük...

Ya Almancasını söylersek, Buchenwald dersek !
Gaz odaları, fırınlar ve
Zifir karası faşizm gelmez mi aklımıza !

Bu kitapta biz, Kayın Ormanının
Buchenwald'e zaferini okuyacağız.

BAŞAK YAYINLARI

II. FOTOĞRAF SERGİSİ'NE ÇAĞRI

"İNSAN MANZARALARI"

Geçtiğimiz yıllarda "**İşçi Portresi**" konulu bir fotoğraf sergisi düzenleyen Yarın'ın bu alandaki ikinci etkinliği "**İnsan Manzaraları**" başlığını taşıyor.

"**İnsan Manzaraları**", Türkiye insanını betimlemeyi amaçlıyor. İşçisiyle, işsiziyle, memuru, köylüsü, öğrencisiyle, doğumundan ölümüne yaşamın her anında insanımızı belgelemek düşüncemiz. Yaşadığımız son yılların özelliklerini vurgulayarak, "Türkiyeli"yi, fotoğraf uğraşı veren herkesin katılmasını beklediğimiz bir ortaklaşa sergi ile anlatmanın yararına inanıyoruz. Tüm fotoğrafçıları 80'li yılların Türkiye insanını anlatmaya çağırıyoruz.

Yarın II. Fotoğraf Sergisi, daha önce de olduğu gibi,bir yarışma niteliği taşımamakta. Gönderilecek fotoğraflar, sanatsal özellikleri ve konuya uygunlukları açısından değerlendirilip sergilenecek. Bunun dışında herhangi bir sıralama, ödüllendirme yapılmayacak. Emek harcayarak sergiye fotoğraf gönderen herkese teşekkür niteliği taşıyan bir katılım belgesi gönderilecek, yapıtları sergilenmeye değer bulunan tüm fotoğrafçılara çeşitli dergi abonelikleri ve kitap armağanları verilecektir.

"**İnsan Manzaraları**" için objektiflerimizle yüreklerimizi birleştirelim!

Her fotoğrafçı sergiye en çok 8 renkli ya da siyah beyaz yapıt ile katılabilir.

Fotoğrafların uzun kenarları en az 20, en çok 40 cm. olmalıdır.

Fotoğrafların arkasında ad ve adres yazılmalıdır.

Fotoğraflar en geç 15 Ekim 1986 tarihinde dergimize ulaştırılmalıdır.

"İnsan Manzaraları" Fotoğraf Sergisi, Kasım, Aralık ve Ocak aylarında Ankara, İstanbul ve İzmir'de açılacak.Olanak bulunursa diğer illerde de açılması için çaba gösterilecek.

Yüzyıllık Bayram
1 MAYIS

İçinde bulunduğumuz ayın ilk günü, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birkaç ülke dışında, dünyanın yüzü aşkın ülkesinde milyonlarca insan tarafından işçi bayramı olarak kutlanıyor.

Ülkemizde kutlanması 7 yıldır yasak altına alınmış olan 1 Mayısın anlamını kavrayabilmek için, bu günün dünya işçi hareketi tarihindeki yerini ve önemini hatırlamak gerekiyor.

Ömrü bir kaç ayla sınırlı olmasına karşın, işçi sınıfı savaşımının en önemli deneyimlerinden biri olan 1871 Paris Komünü'nün uğradığı başarısızlığın ardından, işçiler bu kez burjuvazinin karşısına daha "yalın" ve "sade" bir istekle dikiliyorlardı: 8 saatlik işgünü.

O dönemde işçilerin çalışma koşulları, 16 saati ya da daha fazlasını bulan çalışma günüyle gerçekten insanlık dışıydı. Kültürel ve eğitsel her türlü gereksinimleri bir yana konulmakla kalınmamış, çalışma ortamı da en basit sağlık kurallarının çok dışında oluşturulmuştu. 1886'da 1. Enternasyonalin Cenevre Kongresi 8 saatlik işgününün kurtuluş için yapılan herhangi bir başka girişimin başarısı için vazgeçilmez bir koşul olduğunu saptamıştı. Dinlenmek için 8 saat, kültür ve eğitim için 8 saatla birlikte 8 saatlik bir iş günü, işçiyi korumak ve onun siyasal toplumsal bilincinin gelişmesini sağlamak açısından yaşamsal bir isteme dönüşmüştü.

Bu istem, 1880'lerde daha büyük işçi yığınlarını kucakladı ve ABD'de etkin işçi gösterilerine yol açtı. Sonuçta 1886 yılı, dünya işçi sınıfı savaşımı tarihinde önemli bir yıl oldu. Bu tarihte, bir işçi örgütü olan Emeğin Şövalyeleri (Knights of Labour) 8 saatlik işgününün tüm ülkede, aslında olağan bir çalışma günü olan 1 Mayıs Cumartesi gününden başlayarak uygulanması istemi ile harekete geçti. Ülkenin belli başlı sanayi merkezlerinde, özellikle Şikago'da bu günde gerçekleştirilen grev ve gösteriler işveren ve yetilileri panik içinde bıraktı. Ancak, eylemlerin amacına ulaşmasını önlemek için gerekli planlar da yürürlüğe konuyordu. Başarıyla sürdürülen grevin dördüncü gününde Pinkerton Özel Dedektif Bürosundan kiralanan bir ajan provakatör işçilerin arasından polislerin üzerine bomba attı. Açılan polis ateşi ile 200'ün üzerinde işçi öldürüldü ve başlıca işçi liderleri tutuklandı. Daha sonra açılan davada sekiz işçi önderine ölüm cezası verildi. Bundan böyle bu liderler dünya işçi sınıfı hareketinde "Sekiz Şikago Şehidi" olarak anılacaklardı. ABD burjuvazisi kendi "adaleti" eliyle işlediği bu cinayeti yine kendi sözcüleri ağzından itiraf edecek ve 7 yıl sonra mahkeme kararının adli bir hata olduğu kabul edilecekti.

Sonuçta sindirme ve bastırma politikası umulanın tersine, 8 saatlik işgünü savaşımının daha kitlesel bir şekilde verilmesinden başka sonuç yaratmadı. 11 Kasım 1887'de idam edilmeden az önce "Mezardaki sessizliğimizin seslerimizden daha güçlü olacağı gün gelecek" diye haykıran August Spies'i tarih haksız çıkartmıyordu.

Bundan tam yüz yıl önce bedeli çok ağır bir şekilde ödenerek kazanılan 8 saatlik işgünü, bugün artık dünyanın çoğu ülkesinde geri dönülmez bir haktır. Ama aradan geçen sürede, 1 Mayısların işlevleri tükenmedi. Tam tersine kutlandığı yılın ya da tarihsel dönemin koşulları içerisinde başka başka istem ve hedeflerle, her zaman emekçi sınıfların daha iyi bir dünya için olan savaşımlarının bir aracı oldu. 1886'da sekiz saatlik işgünü istemiyle başlayan 1 Mayıslar, yirminci yüzyılın başlarında, dünyayı aralarında paylaşmak isteyen emperyalist güçlere direnişte, 1930'larda Avrupayı saran faşizm tehlikesine karşı Alman ve İtalyan yurtseverleri ve İspanyol Cumhuriyetçileri ile dayanışmada, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Faşizmin yenilmesi, Sovyet halkının Hitlere karşı direnişinin desteklenmesinde 1950'lerde ise emperyalizmin doğrudan hedefi durumuna gelen Cezayir, Vietnam, Küba ve Ortadoğudaki Arap devletleriyle dayanışmada, tüm dünya halklarını bir araya getiriyordu.

1 Mayısların anlamı ülkemiz için de farklı değil. İlk yığınsal kutlamanın yapıldığı 1921 yılında, Türkiye'nin genç işçi sınıfı, işgal altındaki İstanbul'da ve belli başlı büyük kentlerde Emperyalist işgale karşı yurdu savunmanın kararlılığı ile meydanları doldurdu. Bir yıl sonraki kutlamalar ise çok daha etkin bir biçimde gerçekleşiyordu. İstanbul'da binlerce kişi Saraçhanebaşı'ndan Hürriyeti-i Ebeddiye tepesine yürüdü. Ancak özellikle 1925'te çıkartılan Takrir-i Sükun yasası ile 1 Mayıslar üzerine uzun bir yasaklama dönemi başladı ve tam 51 yıl sürdü. Bu 51 yıl süresince de 1 Mayısın anlamını unutmak istemeyenlere türlü baskılar uygulandı.

1 Mayıs, 51 yıl sonra 1976'da DİSK'in öncülüğünde İstanbul'da yeniden kitlesel olarak kutlanmaya başlandı. 1977 yılının 1 Mayısı ise, sorumluları hala ortaya çıkartılamayan bir katliama sahne oldu. Miting alanını çevreleyen binaların damlarından açılan ateş sonucu, resmi verilere göre 36 kişi öldürüldü. Buna karşın hemen ertesi yılın 1 Mayısı'nda aynı alanda yine yüzbinler buluşuyordu. 1979'da ise İstanbul'da sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Yasağa uymayarak 1 Mayısı kutlamak için sokağa çıkanlar tutuklanarak mahkum edildiler. Aynı gün diğer kentlerde de kutlamalar gerçekleştirildi. 12 Eylül 1980'den sonra ise 1 Mayıs'ın ülkemizde kutlanması yasaklandı.

Tüm NATO ülkeleri de içinde olmak üzere, yeryüzünün dört bir yanında 1 Mayıs özgürce kutlanabilirken, toplumumuza dayatılan bu yasağı hazmetmek mümkün değildir. Bilinir ki, yasalar ve yasaklar hakkında son sözü toplum söyler. Türkiye toplumunun bu yasakları hiç uzur sayılmayacak bir gelecekde aşacağına dair yeteri kadar belirti vardır. Tarihin akışını belirleyen sosyal yasalar, yönetimlerin vaazettikleri hukuk kurallarından çok daha güçlüdür.